

AUTORITATEA ELECTORALĂ PERMANENTĂ
Departamentul logistică electorală

STUDIU COMPARATIV
PRIVIND PRACTICILE ȘI INSTRUMENTELE TEHNICE UTILIZATE
DE CĂTRE ALTE STATE PENTRU ACCESIBILIZAREA PROCESELOR
ELECTORALE PENTRU PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI

Studiu realizat în vederea implementării Măsurii 8.3.3. din cadrul Obiectivului Specific 8.3. Creșterea accesului persoanelor cu dizabilități la procesul electoral, prevăzute de Capitolul, Direcții de acțiune, pct. 8 Participare politică și publică (Anexa la Hotărârea Guvernului nr. 490/2022 pentru aprobarea Strategiei naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități "O Românie echitabilă" 2022-2027

CUPRINS

INTRODUCERE	1
CAPITOLUL I: PRACTICI (MODALITĂȚI ȘI PROCEDURI) ȘI INSTRUMENTE TEHNICE PENTRU ACCESIBILIZAREA PROCESULUI ELECTORAL	3
I.1. Practici (modalități și proceduri) și instrumente tehnice pentru accesibilizarea procesului electoral în statele membre ale Uniunii Europene.....	3
I.2. Practici (modalități și proceduri) și instrumente tehnice pentru accesibilizarea procesului electoral adoptate de către alte state care nu aparțin Uniunii Europene.....	37
CAPITOLUL II: SOLUȚII TEHNICE ȘI TEHNOLOGII ASISTIVE UTILIZATE PENTRU ACCESIBILIZAREA PROCESULUI ELECTORAL	64
II.1. Soluții referitoare la accesibilitatea locațiilor în care funcționează secțiile de votare	64
II.2. Soluții care privesc configurarea unui buletin de vot adaptat nevoilor persoanelor cu dizabilități	66
II.3. Soluții care privesc accesibilitatea dotărilor și instrumentelor puse la dispoziția persoanelor cu dizabilități.....	70
II.4. Soluții referitoare la metode alternative de exercitare a dreptului de vot, precum și alte instrumente informatice cu rol asistiv (mașini de vot, aplicații informatice, alte echipamente informatice).....	77
CAPITOLUL III: STAREA ACCESIBILIZĂRII PROCESULUI DE VOT PENTRU PERSOANE CU DIZABILITĂȚI ÎN ROMÂNIA	80
III.1. Consultarea cetățenilor cu dizabilități	87
CAPITOLUL IV: CONCLUZII ȘI PROPUNERI	98
IV.1. Concluzii generale rezultate în urma studiului	98
IV.2. Propuneri privind creșterea accesului persoanelor cu dizabilități la procesul electoral în România.....	100
IV.2.1. Propuneri privind accesibilizarea buletinului de vot în România.....	103
BIBLIOGRAFIE	118

INTRODUCERE

Dreptul de vot reprezintă unul dintre drepturile fundamentale ale cetățenilor, care susține participarea civică și procesul democratic din fiecare stat.

La nivel global, dreptul de vot nu este suficient de accesibil unei categorii importante de persoane, reprezentată de persoanele cu dizabilități, existând obstacole de natură comunicațională, informațională, comportamentală, dar mai ales de natură juridică și tehnică, care îngreunează accesul acestei categorii importante de alegători la procesul electoral.

În foarte multe state, există limitări de natură juridică ale dreptului de vot al persoanelor cu dizabilități intelectuale sau cu probleme de sănătate mintală, deși tendința actuală este aceea de renunțare la revocarea automată a dreptului de vot în cazul acestor categorii de alegători.

În ceea ce privește barierele de natură tehnică, care îngreunează exercitarea dreptului de vot de către această categorie importantă de alegători, acestea îmbracă o varietate de forme, constând în lipsa de accesibilitate fizică efectivă a secțiilor de votare, a dotărilor acestora, lipsa reglementărilor privind metode alternative de exercitare a votului (vot prin corespondență, vot prin reprezentare, vot electronic etc.), lipsa elaborării de către autoritățile competente a unor materiale informative adaptate nevoilor alegătorilor cu dizabilități (materiale în alfabet Braille, materiale audio-video, materiale în limbaj mimico-gestual), lipsa unor instrumente care să faciliteze exercitarea de către aceste persoane a dreptului de vot (lupe, șabloane, trafaret tactil etc.).

Prezentul studiu își propune să analizeze modalitățile și procedurile electorale, precum și instrumentele și măsurile de ordin tehnic utilizate pentru accesibilizarea procesului electoral, cu precădere în statele membre ale Uniunii Europene, fără a omite bunele practici implementate în unele state din afara Uniunii Europene, precum și măsurile implementate în prezent în România în ceea ce privește asigurarea accesibilității alegătorilor cu dizabilități la procesul electoral. Pe de altă parte, concluziile și propunerile rezultate în urma realizării studiului de față pot constitui un punct de plecare în ceea ce privește implementarea măsurilor care să asigure o îmbunătățire reală a accesibilității procesului electoral, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, care au fost consultate în acest sens de către Autoritatea Electorală Permanentă, prin intermediul unui chestionar.

Studiul comparativ privind practicile și instrumentele tehnice utilizate de către alte state pentru accesibilizarea proceselor electorale pentru persoanele cu dizabilități este structurat după cum urmează:

Capitolul I prezintă modalitățile și procedurile electorale, precum și instrumentele și măsurile de ordin tehnic utilizate pentru accesibilizarea procesului electoral, atât de către statele membre ale Uniunii Europene, cât și de către alte state cu scopul de a facilita exercitarea de către persoanele cu dizabilități a drepturilor electorale. Unul din motivele pentru care documentarea este îndreptată cu precădere către experiențele statelor membre ale Uniunii Europene cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități este legat, pe de o parte, de faptul că împărtășim valori și standarde comune, iar pe de altă parte de faptul că acestea împărtășesc un proces electoral unic în cazul unor state suverane și independente reprezentat de alegerea membrilor unui organism politic suprastatal, respectiv Parlamentul European.

Capitolul II detaliază exemple de bune practici utilizate de diferite state, respectiv soluții tehnice și tehnologii asistive electorale care și-ar putea găsi aplicabilitatea și în România pentru a crește și facilita participarea la procesul electoral al alegătorilor cu dizabilități.

Capitolul III prezintă măsurile implementate în prezent în România în ceea ce privește asigurarea accesibilității alegătorilor cu dizabilități la procesul electoral, iar în scopul identificării soluțiilor pe care această categorie de alegători le consideră adecvate pentru a le facilita participarea la procesul electoral sunt prezentate rezultatele consultării persoanelor cu dizabilități referitoare la evaluarea situației actuale, stabilirea nevoilor acestei categorii de persoane, precum și propunerile care ar aduce o îmbunătățire a situației actuale.

Capitolul IV va rezuma concluziile documentării și va încerca să formuleze o serie de recomandări cu privire la soluțiile care ar putea fi adoptate în România pentru creșterea accesibilității persoanelor cu dizabilități la procesul electoral.

CAPITOLUL I

PRACTICI (MODALITĂȚI ȘI PROCEDURI) ȘI INSTRUMENTE TEHNICE PENTRU ACCESIBILIZAREA PROCESULUI ELECTORAL

I.1. Practici (modalități și proceduri) și instrumente tehnice pentru accesibilizarea procesului electoral adoptate de către statele membre ale Uniunii Europene

AUSTRIA

La nivel legislativ s-au realizat o serie de schimbări și îmbunătățiri ale cadrului legal, având ca scop creșterea gradului de participare la procesul electoral a alegătorilor cu dizabilități și transparentizarea instituțiilor democratice.

De exemplu, orele de deschidere ale secțiilor de votare sunt adaptate nevoilor populației și există un grad de flexibilitate cu privire la programul de funcționare a secțiilor de votare pe parcursul zilei. De aceea, nu este stabilită o oră fixă de închidere a secțiilor de votare la nivel național. Prin lege, ultima secție de votare trebuie să se închidă la ora 17.00.¹

Secții de votare accesibile. Există obligația ca, în funcție de posibilitățile tehnice, în fiecare municipalitate și în fiecare district al Vienei să existe cel puțin o secție de votare care să fie accesibilă persoanelor cu dizabilități.²

În practică, potrivit informațiilor Ministerului Federal de Interne, majoritatea celor aproximativ 11.000 de secții de votare din Austria sunt accesibile persoanelor cu dizabilități.³

Comisii de votare speciale. De asemenea, alegătorii cu mobilitate redusă (persoane în vârstă, persoane imobilizate la pat, anumite categorii de persoane deținute) pot să apeleze la așa numitele „*comisii de vot mobile – flying election commissions*”. În acest sens, organismele electorale municipale și autoritățile administrative din Viena au obligația de a stabili, cel mai târziu cu 21 de zile înainte de ziua alegerilor, o comisie electorală specială care se va deplasa la acești alegători în ziua votării.⁴ De asemenea, pentru aceste categorii de persoane există ca modalitate alternativă votul prin corespondență.

Secții de votare speciale. Pentru a facilita votul pacienților aflați în spitale și azile, autoritățile electorale municipale și autoritățile administrației publice pot să stabilească una sau mai multe secții de votare speciale în cadrul acestor instituții, în care pot vota pacienții care se pot deplasa. În cazul celor imobilizați la pat, autoritățile electorale vor putea intra în camerele acestora, fiind obligate să asigure secretul votului, de exemplu prin utilizarea unui cadru de lemn acoperit cu material sau a unui dispozitiv asemănător.⁵

Vot prin corespondență. Cetățenii austrieci cu domiciliul în străinătate și cei care, din diferite motive, nu se pot prezenta în ziua votării la secția de votare beneficiază de posibilitatea de a-și exercita dreptul la vot prin corespondență. Sunt considerate motive pentru votarea prin corespondență: absența alegătorului în ziua votării de pe teritoriul circumscripției (se află în

¹ Elections in Austria - Bundesministerium Inneres, disponibil la https://www.bmi.gv.at/412_english/start.aspx#pk_0, accesat la 12.10.2022

² VOTA database, Council of Europe, Venice Commission, Mexican Electoral Tribunal of the Federal Judiciary - AUSTRIA -Federal Law on National Council Elections (Regulations on National Council Elections 1992 – NRWO), last amended 2016) - § 52. (5), disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/countrie/11, accesat la 12.10.2022

³ Adresa de răspuns MAE, înregistrată la AEP cu nr. 11295/01.09.2022

⁴ VOTA database, Council of Europe, Venice Commission, Mexican Electoral Tribunal of the Federal Judiciary - AUSTRIA -Federal Law on National Council Elections (Regulations on National Council Elections 1992 – NRWO), last amended 2016) - § 73, disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/countrie/11, accesat la 12.10.2022

⁵ Idem § 72

deplasare de serviciu, studiază în alt oraș, este în concediu), este ocupat la serviciu, are vârstă înaintată, este bolnav, are dizabilități, este internat la spital, este închis sau în arest la poliție și vrea să-și exercite dreptul la vot, dacă nu a fost anterior lipsit de acest drept. Pot vota prin corespondență și alegătorii care și-au schimbat domiciliul și nu au fost încă înscrși în registrul electoral conform noului domiciliu. Pentru a vota prin corespondență alegătorul adresează, în scris sau verbal, o cerere autorității locale în care a fost inclus în registrul electoral conform domiciliului, prin care solicită eliberarea cărții de alegător (Wahlkarte) – un card de vot ce permite votul prin corespondență dar care odată emis nu mai permite solicitarea urnei mobile.⁶

Cererea scrisă privind eliberarea cărții de alegător se depune prin poștă, fax, e-mail sau prin intermediul site-ului autorității publice locale, în perioada dintre data la care alegerile au fost aduse la cunoștință publică și a patra zi înainte de alegeri, iar cererea verbală se adresează cel târziu până la ora 12:00 a celei de-a doua zi înainte de ziua alegerilor. În cazul depunerii cererii în formă verbală identitatea alegătorului trebuie să fie confirmată printr-un act oficial.

După expirarea termenului de depunere a solicitărilor pentru eliberarea cărților de alegător, autoritățile electorale speciale trebuie să informeze imediat autoritățile electorale ale landurilor, iar acestea Consiliul Electoral Federal despre numărul cărților de alegător eliberate.

Dreptul la vot al cetățenilor cărora le-au fost eliberate cărți de alegător poate fi exercitat prin expedierea plicului electoral autorității electorale a districtului corespunzător din Austria.

Pentru aceasta alegătorul trebuie să introducă în plic buletinul de vot pe care l-a completat personal, să-l sigileze și să-l pună împreună cu cartea de alegător în plicul poștal special. Ulterior, acesta trebuie să semneze o declarație pe propria răspundere, în loc de jurământ, că a completat buletinul de vot personal, în mod secret și fără a fi influențat de nimeni, să lipească plicul și să-l expedieze în timp util prin poștă autorității electorale a districtului sau poate fi depus personal la secții de votare speciale corespunzătoare în Austria.

Pentru a fi declarat valabil, votul exercitat prin intermediul cărții de alegător trebuie să ajungă la autoritatea electorală corespunzătoare nu mai târziu de ora 17:00 a zilei votării.⁷

Prin utilizarea cărților de alegător se asigură incluziunea în procesul electoral a persoanelor cu nevoi speciale, a persoanelor bolnave, a persoanelor stabilite cu domiciliul în străinătate, a persoanelor care din alte motive nu pot fi prezente la secțiile de votare în ziua votării. Datorită unui sistem prietenos pentru alegători, votarea prin intermediul cărților de alegător câștigă tot mai multă popularitate în rândul austriecilor, astfel încât, în cadrul alegerilor parlamentare din 15 octombrie 2017 circa 800.000 de alegători au apelat la această modalitate de vot.

Asistență pentru deplasarea la secția de votare. De asemenea, trebuie asigurată asistența adecvată a alegătorilor nevăzători și a acelor care au dizabilități auditive în vederea deplasării la secția de votare.⁸

Informare și materiale informative. Înaintea fiecărui proces electoral, Ministerul Federal de Interne emite o circulară prin care atrage atenția asupra reglementărilor relevante referitoare la persoanele cu dizabilități – măsură menită să crească gradul de conștientizare al organelor executive. De asemenea, pe pagina de internet a Ministerului Federal de Interne se regăsesc informații extinse. Această pagină este programată în totalitate în mod accesibil în sistemul CMS (content management system). Informațiile cu privire la dreptul de vot sunt disponibile într-un „limbaj simplu”, iar informațiile pentru persoanele cu dizabilități auditive sunt puse la dispoziție în mod regulat înainte de un eveniment electoral (în special, fișiere audio în format DAISY – sistem informațional digital accesibil).⁹

⁶ Idem § 38.

⁷ Idem § 40.

⁸ Idem § 52. (5)

⁹ Adresa de răspuns MAE, înregistrată la AEP cu nr. 11295/01.09.2022

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Autoritățile electorale trebuie să asigure șabloane de buletine de vot pentru a face posibil votul independent al alegătorilor cu dizabilități vizuale și auditive.¹⁰

Din anul 1999, în cadrul organizării proceselor electorale la nivel federal (Parlamentul European, parlamentul național și președinte) este obligatoriu ca toate secțiile de votare să pună la dispoziție șabloane speciale pentru buletinele de vot, nefiind necesar ca persoanele nevăzătoare sau cu deficiențe de vedere să se înregistreze în prealabil. Șablonul este pliat în mijloc și buletinul de vot de dimensiune A4 este fixat în interior, astfel încât dimensiunea buletinului de vot să fie compatibilă cu dimensiunea frontală a șablonului. Colțul din dreapta sus a șablonului este tăiat într-un unghi de 45 de grade pentru a se asigura că alegătorul poate verifica poziționarea corectă a buletinului de vot. Spațiile perforate ale șablonului sunt situate direct peste cercurile utilizate pentru marcarea buletinului de vot cu o cruce.¹¹

Asistență pentru exercitarea dreptului de vot. De asemenea, alegătorii cu dizabilități fizice sau mentale, cei cu dizabilități vizuale sau auditive pot fi asistați la exercitarea dreptului de vot de alte persoane alese de aceștia și confirmate de către președintele autorității electorale a secției de votare.¹²

REGATUL BELGIEI

În Belgia, alegătorii sunt convocați printr-o scrisoare, cel mai devreme cu 15 zile înainte de data alegerilor, să se prezinte la secția de votare la care sunt arondați pentru a își îndeplini obligația de a vota. Alegătorul care nu a primit documentul îl poate ridica de la secretariatul municipal până în ziua alegerilor la ora 12:00. Această scrisoare va fi prezentată la secția de votare în ziua alegerilor și va fi stampilată după votare.¹³

În Belgia votul este obligatoriu, neparticiparea la alegeri putând fi justificată prin intermediul corespondenței scrise, eventual însoțită de dovezi justificative.

Aceasta este adesea o sursă de stres suplimentar pentru persoanele cu dizabilități – pe de o parte, acestea nu pot vota din cauza unor circumstanțe nefavorabile și, pe de altă parte, acestea trebuie să explice motivele pentru care nu și-au îndeplinit obligația de a vota. În plus, există întotdeauna riscul ca argumentele care justifică neparticiparea să nu fie luate în considerare și această situație să conducă la penalități.

Secții de votare accesibile. Locațiile secțiilor de votare sunt în imobile aparținând domeniului public sau în școli, iar unul din cinci sedii ale secțiilor de votare trebuie să fie accesibil persoanelor cu dizabilități.¹⁴ O listă a acestor locații este disponibilă pe site-ul alegerilor din Belgia.¹⁵

Votul prin corespondență. Votul prin corespondență este disponibil doar cetățenilor belgieni aflați în străinătate. Alegătorii primesc la adresa indicată pe formularul de înregistrare

¹⁰ Idem § 66. (1)

¹¹ European Blind Union, United Nations Convention on the Rights of People with Disabilities (CRPD)–AUSTRIA, disponibil la <https://www.euroblind.org/convention/article-29/austria>, accesat la 12.10.2022

¹² VOTA database, Council of Europe, Venice Commission, Mexican Electoral Tribunal of the Federal Judiciary - AUSTRIA -Federal Law on National Council Elections (Regulations on National Council Elections 1992 – NRWO), last amended 2016) - § 66, disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/countrie/11, accesat la 12.10.2022

¹³ <https://elections2018.brussels/electeur/le-vote/la-convocation.html#content-body-25>, accesat la 20.10.2022

¹⁴ Electoral Psychology Observatory, Almanac of Electoral Ergonomics, Belgia, Polling station/Accessibility Requirement, disponibil la <https://www.epob.org/almanac/belgium/>, accesat la 20.10.2022

¹⁵ Bruxelles 2018: accessibilité des élections aux personnes en situation de handicap, disponibil la https://elections2018.brussels/sites/default/files/2018-07/SPRB_BPL_Accessibilite-elections-PMR-2018_Web.pdf, accesat la 20.10.2022

următoarele: un plic care cuprinde un buletin de vot, un plic de retur, un formular de identificare și o notă cu instrucțiuni. Aceste documente sunt trimise din Belgia, cel mai devreme cu 24 de zile înainte de data scrutinului și trebuie să ajungă înapoi în Belgia, cel târziu în ziua alegerilor, înainte de închiderea urnelor.

Termenul asociat acestei metode de vot sunt, prin urmare, foarte scurte și este important să se asigure calitatea legăturii poștale dintre țara de reședință și Belgia pentru a garanta returnarea la timp a buletinului de vot. În cazul în care există suspiciuni cu privire la exercitarea votului prin această modalitate, este indicat să se apeleze la o altă metodă de vot.

Votul prin reprezentare. Alegătorii care, din cauza unei boli sau a unei infirmități se află în imposibilitatea de a se deplasa la secția de votare sau de a fi transportați acolo, pot mandata un alt alegător să voteze în numele lor. Imposibilitatea de a se deplasa la secția de votare trebuie să fie atestată printr-un certificat medical.¹⁶

De asemenea, pot vota prin reprezentare alegătorii care nu se află în țară în data alegerilor. Aceștia pot desemna, în baza unei procuri, un mandatar dintre alegătorii aceleiași municipalități, care nu poate avea calitatea de mandatar decât pentru un singur alegător.¹⁷

Informare și materiale informative. Înainte de alegeri, se elaborează un material video conceput ca un ghid de instrucțiuni care prezintă într-un mod accesibil exercitarea votului electronic în secțiile de votare.¹⁸

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Belgia a fost una dintre primele țări din lume care a introdus tehnologii prin intermediul unor dispozitive electronice. În urma unei inițiative a Ministerului de Interne din 1989, Parlamentul Federal a aprobat o lege în 1991 pentru a începe testarea a două sisteme diferite de vot prin intermediul dispozitivelor electronice în 2 cantoane electorale (Waarschot în Flandra și Verlaine în Valonia) cu ocazia alegerilor parlamentare și provinciale din noiembrie 1991.

După această experiență inițială, a fost ales un sistem bazat pe un card magnetic, iar în 1994 a fost adoptată o lege prin care a fost stabilit cadrul general al votului electronic (*Law on Automatic Voting*). Această metodă de exercitare a dreptului de vot a fost extinsă în anumite regiuni ale Belgiei, astfel încât în 1999 aproape 44% dintre alegători și-au exercitat dreptul de vot prin intermediul dispozitivelor de vot electronice.¹⁹

Deși intenția a fost ca această modalitate de exercitare a dreptului de vot să fie extinsă pe întreg teritoriul țării, aceasta nu s-a concretizat și aceleași municipalități care au pilotat programul continuă să îl utilizeze și astăzi. În aceste regiuni, votul în secțiile de votare se exercită folosind dispozitive staționare speciale cu un ecran (asemănător cu un bancomat). Președintele secției de votare este cel care activează dispozitivul electronic cu o cheie USB, procedura începând cu verificarea identității alegătorului de către oficialii secției de votare, după care alegătorului îi este înmănat un card magnetic care îi va permite să își exercite dreptul de vot. După ce alegătorul a votat și a confirmat votul pe ecranul tactil, dispozitivul electronic tipărește un buletin de vot care conține două părți, una în format letric și una care poate fi citită de dispozitiv pe baza unui cod de bare bidimensional similar cu un QR. După verificarea faptului că buletinul de vot este tipărit corect, alegătorul trebuie să-l plieze cu conținutul letric în interior, să-l înmâneze oficialilor secțiilor de votare, care îl vor verifica să nu conțină semne,

¹⁶ VOTA database, Council of Europe, Venice Commission, Mexican Electoral Tribunal of the Federal Judiciary, Electoral Code of Belgium (Version 31th of January 2014), art. 174bis, disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/download/16218, accesat la 12.10.2022

¹⁷ Idem, art. 180

¹⁸ Krzysztof Pater, Comitetul Economic și Social European, Raport de informare - Drepturile efective ale persoanelor cu handicap de a vota la alegerile pentru Parlamentul European, p. 16, disponibil la <http://www.fcndr.ro/wp-content/uploads/2019/03/Raportul-de-informare-privind-Drepturile-efective-ale-persoanelor-cu-handicap-de-a-vota-la-alegerile-pentru-Parlamentul-European.pdf>, accesat la 12.10.2022

¹⁹ Carlos Vegas González, The New Belgian E-voting System, p. 200, disponibil la <https://subs.emis.de/LNI/Proceedings/Proceedings205/199.pdf>, accesat la 12.10.2022

iar ulterior va fi scanat codul de bare de pe buletinul de vot și va fi introdus într-o urnă de vot sigilată (urna electronică). Votul scanat este stocat automat pe 2 stick-uri USB securizate.

Sistemul include și o măsură de protecție, astfel încât ecranul președintelui secției de votare va afișa mesajul „*vot dublu*” și acesta nu va fi înregistrat, în situația în care buletinul de vot printat este scanat a doua oară.²⁰

Cu toate acestea, pentru persoanele cu dizabilități, aceasta nu reprezintă o îmbunătățire substanțială întrucât pot apărea probleme din cauza înălțimii ecranului și a lizibilității acestuia, precum și cele legate de dexteritatea manuală necesară utilizării echipamentului.

De asemenea, alegătorii cu diferite grade de dizabilitate pot utiliza o lupă pusă la dispoziție în fiecare secție de votare.

Asistență la exercitarea votului. Oficialii secției de votare sunt instruiți cu privire la modalitatea în care pot ajuta persoanele cu dizabilități intelectuale să își exercite dreptul de vot în mod independent cu ajutorul mijloacelor tehnice, dacă nu știu să scrie sau să citească.

Alegătorii cu dizabilități vizuale, auditive sau locomotorii care nu pot vota singuri pot beneficia de asistența unui îndrumător sau a unei persoane desemnate de către aceștia, inclusiv dintre membrii biroului secției de votare, secretarul, observatori etc., cu aprobarea președintelui biroului secției de votare.²¹

REPUBLICA BULGARIA

Secții de votare accesibile. În situația în care se organizează secții de votare într-un imobil cu mai multe etaje, comisia electorală de circumscripție sau cea municipală trebuie să adopte o decizie prin care se stabilește secția de votare situată la parter și care are cel mai mic număr de alegători arondați, unde alegătorii cu dizabilități locomotorii sau de vedere își pot exercita dreptul de vot.

De asemenea, în fața acestor secții de votare sunt amplasate indicatoare sau alte inscripții distinctive care să indice destinația suplimentară a acestor secții.²²

Comisia electorală a secției de votare este responsabilă cu amenajarea localului secției de votare în conformitate cu cerințele impuse de Codul Electoral, astfel încât, să asigure accesul la vot al persoanelor cu dizabilități locomotorii sau de vedere. Aceleași responsabilități revin și comisiilor electorale pentru votul în străinătate.²³

Secții de votare alternative. De asemenea, există posibilitatea votului alternativ pentru persoanele cu dizabilități locomotorii sau de vedere, care își pot exercita dreptul de vot într-o secție de votare accesibilizată.²⁴

Votul prin intermediul urnei mobile. Există posibilitatea pentru persoanele cu dizabilități permanente să își exercite dreptul de vot prin intermediul urnei mobile, formulând în acest sens, cel mai târziu cu 14 de zile înainte de ziua alegerilor, o cerere scrisă în format standard, semnată olograf și transmisă prin poștă, fax sau prin mijloace electronice către organismele electorale stabilite la nivelul jurisdicției, în care aceste persoane domiciliază sau locuiesc la data formulării cererii. De asemenea, alegătorii cu dizabilități permanente care doresc să își exercite dreptul de vot prin intermediul urnei mobile, dar care nu au depus cererea în termenul legal, pot să voteze prin intermediul urnei mobile, dacă formulează cerere în acest

²⁰ Idem, p. 205

²¹ Electoral Code of Belgium (Version 31th of January 2014), art. 143, disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/download/16218, accesat la 12.10.2022

²² Election Code of Bulgaria (2014, amended 2017), art. 10, disponibil la <https://legislationline.org/taxonomy/term/24918>, accesat la 12.10.2022

²³ Idem, art. 100 (1) pct. 2, art. 108 (1) pct. (2)

²⁴ Idem, art. 235 (3)

sens cel mai târziu cu 5 zile înainte de data alegerilor și, cu condiția, ca la nivelul jurisdicției în care domiciliază să fi fost constituită o comisie electorală pentru urnă mobilă.²⁵

O comisie electorală pentru urna mobilă se va deplasa în ziua alegerilor la domiciliul alegătorilor cu dizabilități permanente care au depus cereri pentru exercitarea dreptului de vot prin intermediul urnei mobile.²⁶

Asistență la deplasarea la sediul secției de votare accesibile. De asemenea, în Bulgaria, autoritățile locale le asigură persoanelor cu mobilitate redusă transportul către secții de votare adecvate.²⁷

Informare și materiale informative. Cu cel puțin 7 zile înainte de ziua alegerilor, comisia electorală districtuală sau comisia electorală municipală trebuie să informeze alegătorii cu privire la măsurile luate cu scopul de a facilita deplasarea persoanelor cu dizabilități locomotorii sau vizuale pentru a vota, indicând un număr de telefon sau o adresă la care poate fi cerută asistența în ziua votării.²⁸

De asemenea, cu ocazia alegerilor pentru Parlamentul European, Comisia Electorală Centrală din Bulgaria a publicat pe pagina sa de internet un videoclip privind procedurile de vot destinat persoanelor cu handicap. Video clipul este tradus și în limbajul mimico-gestual.²⁹

Atunci când sunt organizate alegeri, ca parte a campaniei de informare și educare, Comisia Electorală Centrală elaborează materiale informaționale specifice fiecărui tip de scrutin, inclusiv materiale audio-vizuale pentru persoanele cu deficiențe de auz și de vedere, materiale tipărite etc. care sunt publicate pe pagina de internet a Comisiei.³⁰

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. În Bulgaria alegătorii pot vota în cadrul secției de votare prin intermediul dispozitivelor electronice.³¹

În urma modificărilor legislative recente, votul prin intermediul dispozitivelor electronice a devenit obligatoriu în secțiile de votare din țară și străinătate la care sunt arondați cel puțin 300 de alegători.

Votul automat obligatoriu a fost introdus prin modificarea legislației electorale în mai 2021, buletinele de vot de hârtie fiind utilizate în secțiile cu mai puțin de 300 de alegători, în cazul votului prin intermediul urnei mobile sau în cazul defectiunii dispozitivelor electronice.

În 2021, peste 9.500 de aparate de vot Smartmatic au fost instalate în peste 9.000 de centre de votare în timpul fiecărei runde de vot naționale. Toate auditurile post-electorale efectuate asupra acestora au dovedit că rezultatele digitale sunt 100% exacte.³²

În cel de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale desfășurate pe 21 noiembrie 2021, Bulgaria a atins o nouă etapă prin instalarea a 400 de aparate la ambasadele Bulgariei din 21 de țări. Astfel, pentru prima dată în istoria țării, alegătorilor cu reședința în străinătate li s-a permis să-și exercite dreptul prin votul electronic.

Aparatele de vot oferă auditarea pe hârtie, verificabilă de către alegători, sub formă de buletine de control tipărite după exercitarea dreptului de vot. Totuși, pentru că legea nu prevede verificarea numărării electronice a voturilor, mai multe partide politice au solicitat Comisie

²⁵ Idem, art. 37

²⁶ Idem, art. 237

²⁷ Krzysztof Pater, op. cit., p. 19

²⁸ Election Code of Bulgaria (2014, amended 2017), art. 234, disponibil la <https://legislationline.org/taxonomy/term/24918>, accesat la 12.10.2022

²⁹ Krzysztof Pater, op.cit, p. 16

³⁰ Adresa de răspuns MAE nr. 1512/30.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11246/31.08.2022

³¹ Election Code of Bulgaria (2014, amended 2017), art. 212

³² https://www.smartmatic.com/fileadmin/user_upload/CS_Bulgaria_v0622.pdf, accesat la 12.10.2022

Electoral Central să introducă o numărare manuală a tuturor buletinelor de control de la fiecare secție de votare.³³

Alegătorii votează, exprimându-și opțiunea prin atingerea ecranului tactil. Din păcate, dispozitivele electronice nu au inclus suficiente caracteristici de accesibilitate, contrar cerințelor legale și bunelor practici internaționale. După ce un alegător votează, dispozitivul printează o dovadă care poate fi verificată de alegător și care permite și o numărare manuală a voturilor, în cazul pierderii voturilor stocate electronic. Cu toate acestea, legea nu prevede un mecanism prin care să se verifice dacă rezultatele sunt însumate cu acuratețe de către dispozitiv, reducând astfel transparența rezultatelor.³⁴

Cabine de vot accesibile. Cabinele de vot trebuie să fie accesibile alegătorilor cu dizabilități locomotorii sau de vedere.³⁵

Asistență la exercitarea votului. Totodată, președintele secției de votare poate permite persoanelor cu deficiențe de vedere, de auz sau alte dizabilități, care le împiedică să voteze în mod independent, să fie asistate de o altă persoană pentru a-și exercita dreptul de vot. Aceasta nu poate fi din rândul membrilor biroului electoral al secției de votare, reprezentant al unui partid politic, coaliție de partide politice, agent electoral, observator.³⁶

REPUBLICA CEHĂ

Autoritățile administrației publice locale elaborează liste electorale speciale pentru alegătorii care, nu pot vota în districtul electoral în care sunt înregistrați în listele permanente din cauza faptului că se află în spital, maternitate, sanatoriu, centre de asistență socială sau alte instituții asemănătoare.³⁷

Secții de votare accesibile. Autoritățile municipale sunt responsabile pentru accesibilizarea secțiilor de votare.

Secții de votare alternative. Există posibilitatea solicitării, în baza unei justificări serioase și pertinente, a schimbării secției de votare la care ar urma să-și exercite dreptul de vot persoanele cu dizabilități. Este necesară argumentarea faptului că secția de votare la care este arondată persoana cu dizabilități nu îi mai este accesibilă.³⁸

Votul prin intermediul urnei mobile. Totodată, alegătorii cu probleme grave de sănătate, pot solicita autorității locale sau membrilor biroului electoral secției de votare să le permită exercitarea dreptului de vot prin intermediul urnei mobile. În această situație 2 membrii ai biroului electoral al secției de votare se deplasează la adresa indicată de alegător cu urna mobilă, un plic special și buletine de vot.³⁹

Informare și materiale informative. Ministerul de Interne trimite un pliant cu informații generale Consiliului guvernamental pentru persoanele cu handicap, care îl distribuie

³³ OSCE/ODIHR, Presidential and early parliamentary elections 14 and 21 November 2021 - ODIHR Election Assessment Mission Final Report- Office for Democratic Institutions and Human Rights, p. 10, disponibil la https://www.osce.org/files/f/documents/c/1/521125_0.pdf, accesat la 21.10.2022

³⁴ OSCE/ODIHR, Statement of preliminary findings and conclusions – Preliminary conclusions – International election observation mission Bulgaria – Early Parliamentary Elections, 11 July 2021, p. 8, disponibil la <https://www.osce.org/files/f/documents/5/9/492622.pdf>, accesat la 12.10.2022

³⁵ Election Code of Bulgaria (2014, amended 2017), art. 218 (2)

³⁶ Election Code of Bulgaria (2014, amended 2017), art. 236

³⁷ Act of Law 247/1995 Coll., on Elections to Parliament of the Czech Republic and on change and amendment of other selected acts of law, as amended, art. 6, disponibil la <https://www.psp.cz/en/docs/laws/1995/247.html>, accesat la 21.10.2022

³⁸ Adresa de răspuns MAE nr. 1985/09.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 10595/10.08.2022

³⁹ Idem, art. 19 (7)

mai multor organizații specifice pentru persoanele cu handicap, pentru a pregăti aceste informații pentru membrii lor, într-o formă adaptată nevoilor lor.⁴⁰

Asistență la exercitarea votului. Persoanele cu dizabilități care nu pot vota singure pot fi asistate de o altă persoană, excluzând membrii biroului electoral al secției de votare. De asemenea, dacă un alegător nu poate să introducă singur buletinul de vot în urnă, acesta poate fi asistat de un alt alegător, excluzând membrii biroului electoral al secției de votare.⁴¹

REPUBLICA CIPRU

Secții de votare accesibile. Persoanelor cu dizabilități le pot fi puse la dispoziție ajustări rezonabile sau măsuri de accesibilitate în secțiile de votare, dar eforturile autorităților competente de a modifica secțiile de votare cu puțin timp înainte de alegeri pentru a asigura accesibilitatea persoanelor cu dizabilități a condus la adoptarea unor soluții inadecvate și superficiale.

În acest sens, în mai 2021, Ministerul de Interne, în urma consultării cu organizațiile persoanelor cu dizabilități, cu ocazia organizării alegerilor parlamentare, a făcut eforturi pentru asigurarea amenajărilor necesare pentru amplasarea rampelor speciale și a cel puțin unei urne accesibile persoanelor care folosesc scaunul rulant.⁴²

Buletine de vot. Cipru a decis că dimensiunea maximă a buletinului de vot ar trebui să fie de 16x70 cm, pentru a fi mai ușor de completat.⁴³

Cabine de vot accesibile. Unele dintre secțiile de votare sunt echipate cu cabine de vot dimensionate în mod corespunzător pentru persoanele cu dizabilități locomotorii.

Asistență la exercitarea votului. Persoanele care nu pot vota singure, pot solicita să fie asistate de un membru al familiei, de o persoană de încredere sau de președintele secției de votare, împreună cu un alt membru al secției de votare.⁴⁴

REPUBLICA CROAȚIA

Secții de votare alternative. În Croația, alegătorii pot vota, pe baza unui certificat, în orice secție de votare.⁴⁵

Comisii de vot speciale. Pentru solicitarea comisiei speciale de către un alegător care nu se poate deplasa la secția de votare, din cauza unei boli grave, a unei infirmități sau unei dizabilități, președintele biroului electoral va verifica mai întâi dacă alegătorul pentru care este solicitat votul în afara secției de votare este inclus în extrasul din lista alegătorilor. Ulterior, acesta va desemna cel puțin doi membri ai biroului electoral sau membri adjuncți ai biroului electoral care se cor deplasa la adresa alegătorului din raza secției de votare și îi vor asigura

⁴⁰ Krzysztof Pater, op.cit., p. 16

⁴¹ Act of Law 247/1995 Coll., on Elections to Parliament of the Czech Republic and on change and amendment of other selected acts of law, as amended, art. 19 (6)

⁴² Office of the Commissioner for Administration and the Protection of Human Rights (Ombudsman), Ex officio Intervention of the Commissioner for Administration and the Protection of Human Rights regarding the exercise of the civil rights of persons with disabilities and their equal participation in elections, p. 3, disponibil la <https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2021/05/Ex-officio-Intervention-Civil-Rights-of-Persons-with-Disabilities-and-Equal-Participation-in-Elections.pdf>, accesat la 12.10.2022

⁴³ Krzysztof Pater, op.cit., p. 24

⁴⁴ OSCE/ODIHR, Election Assessment Mission Final Report – Republic of Cyprus, Presidential Election 28 January and 4 February 2018, p. 5, disponibil la <https://www.osce.org/files/f/documents/9/8/379225.pdf>, accesat la 21.10.2022

⁴⁵ Krzysztof Pater, op.cit., p. 19.

votul secret. În această situație membrii care se deplasează trebuie să ia mai multe buletine de vot de la secția de votare pentru ca alegătorul să poată alege aleatoriu unul dintre acestea pentru a reduce, astfel, posibilitatea ca numărul ordinal al buletinului de vot să fie dezvăluit, protejând astfel secretul votului. Membrii biroului electoral vor informa alegătorul asupra faptului că are dreptul să voteze încercuind numărul ordinal din fața prenumelui și numelui unui candidat la funcția Președintelui Republicii Croația. După vot, alegătorul va împături el însuși buletinul de vot astfel încât să nu fie vizibil modul în care a completat buletinul de vot, apoi va pune buletinul într-un plic separat și îl va închide în prezența membrilor biroului electoral.

La revenirea la secția de votare, membrii biroului electoral vor preda plicul președintelui biroului electoral, care va scoate din plic buletinul de vot pliat și imediat, fără a-l examina, îl va introduce în urnă, și va pune buletinele de vot neutilizate printre celelalte buletine de vot neutilizate rămase la acea secție de votare.⁴⁶

De asemenea, în cazul alegătorului care se prezintă la sediul secției de votare, dar nu poate intra în sediul acesteia întrucât aceasta nu este accesibilă, președintele biroului electoral va desemna doi membri sau membri adjuncți ai biroului electoral care se deplasează în fața sediului secției de votare pentru a asigura exercitarea votului de către alegător, cu respectarea secretului votului.⁴⁷

Informare și materiale informative. Cu ocazia ultimelor alegeri prezidențiale din 2019 pe pagina de internet a Comisiei Electorale de Stat a Republicii Croație a fost publicat un capitol intitulat „Votarea alegătorilor nevăzători sau cu deficiențe de vedere” care include: o înregistrare audio a listei de candidați, o înregistrare audio a instrucțiunilor privind modul de votare pentru acest tip de alegători și un comunicat oficial privind drepturile acestei categorii de alegători.⁴⁸

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Un buletin de vot în alfabet Braille este afișat la sediul secției de votare și este utilizat corelat cu un șablon. Șablonul este așezat deasupra unui buletin de vot obișnuit și permite alegătorilor nevăzători să își identifice opțiunea de vot numărând fantele din șablon.

Asistență la exercitarea votului. Persoanele nevăzătoare au două opțiuni în ceea ce privește exercitarea dreptului de vot: pot fi asistați de o altă persoană sau pot vota, în mod independent, utilizând un șablon special.

Alegătorul care datorită unei dizabilități fizice sau pentru că este analfabet nu poate vota independent, poate fi însoțită la secția de votare de către o persoană care știe să citească și să scrie care, autorizată și îndrumată de către alegător, va încercui numărul ordinal din fața competitorului electoral pentru care alegătorul dorește să voteze.⁴⁹

REGATUL DANEMARCEI

Secții de votare accesibile. Înaintea fiecărui tip de scrutin, Ministerul Economiei și Ministerul de Interne stabilesc un set de reguli pentru autoritățile municipale cu privire la

⁴⁶ Instrucțiunile obligatorii privind modul de votare al alegătorilor cu dezabilități, al alegătorilor neștiutori de carte și al alegătorilor care nu au capacitatea de a se deplasa la secția de votare/„Obvezatne upute broj L V o načinu glasovanja birača s invaliditetom, nepismenih birača te birača koji nisu u mogućnosti pristupiti na biračko mjesto” adoptate de către Comisia Electorală Națională a Republicii Croația în ședința din 14 noiembrie 2019, în baza art. 22. pct. 2. al Legii privind alegerile pentru Președintele Republicii Croația, Adresă de răspuns MAE nr. 3478/25.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11158/29.08.2022; <https://www.izbori.hr/site/aktualnosti/glasovanje-slijepih-i-slabovidnih-biraca/2200>, accesat la 12.10.2022

⁴⁷ Idem

⁴⁸ Idem

⁴⁹ Idem

alegeri, incluzând și prevederi referitoare la accesibilitatea persoanelor cu dizabilități la procesul electoral.

Astfel, atunci când sunt stabilite imobilele în care vor fi organizate secții de votare, se va avea în vedere ca acestea să fie pe cât posibil accesibile persoanelor aflate în scaune cu rotile și celor cu handicap grav.⁵⁰

Secții de votare alternative. Orice alegător poate solicita, pe baza unei cereri formulată cel mai târziu cu 8 zile înainte de data alegerilor, să își exercite dreptul de vot la o secție de votare accesibilă.

Comisii de votare speciale. În instituții precum spitalele și centrele de îngrijire, conducerea colectează buletinele de vot securizate în mod adecvat de la persoanele spitalizate în aceste instituții și le predă comisiei electorale. Oficiali electorali speciali se ocupă de primirea buletinelor de vot completate de la persoanele cu handicap la domiciliile acestora.

De asemenea, alegătorii care din cauza dizabilității, a stării de sănătate precare sau alte motive similare nu pot intra în secția de votare sau în cabina de vot, pot solicita să își exercite dreptul de vot în afara secției de votare. În acest sens, doi oficiali electorali vor acorda asistență pentru exercitarea dreptului de vot.⁵¹

Votul prin corespondență. În Danemarca, toți alegătorii pot vota prin corespondență în loc să se prezinte și să voteze la secția de votare în ziua alegerilor. Astfel, alegătorii care din cauza bolii sau dizabilității, cei care se află în spitale, centre de asistență socială, cămine de bătrâni, adăposturi pentru femei etc. nu se pot prezenta la secțiile de votare pot solicita să voteze prin corespondență. Cererea este înaintată oficiului național de evidență din municipiul de reședință. Materialul de vot conține buletinul de vot, un plic în care este introdus buletinul de vot, o scrisoare care conține o declarație care trebuie completată și semnată de alegător și o clauză de atestare care trebuie completată și semnată de persoana care primește votul și un alt plic în care se introduc cele menționate anterior și care conține informații privind cui îi este adresat, cu alte cuvinte municipalității unde este înregistrat ca alegător, numele complet, data nașterii și adresa permanentă. Acesta este înmănat autorităților daneze sau funcționarilor electorali desemnați de autoritățile daneze.⁵²

Votul anticipat. Există o marjă amplă pentru votul anticipat – de la trei săptămâni până la trei zile – în secțiile de votare desemnate.

Alegătorii care din cauza bolii sau dizabilității nu se pot prezenta la secțiile de votare, pot solicita să voteze anticipat. Pot vota anticipat și persoanele care se află în spitale, centre de asistență socială, azile etc., conform modalităților descrise mai sus.⁵³

Asistență pentru deplasarea la secția de votare. În ziua alegerilor, dacă persoana cu dizabilitate auditivă mai are și o altă dizabilitate, ea poate fi însoțită de un asistent care să o conducă la secția de votare.

Informare și materiale informative. Pentru persoanele cu dizabilități auditive, instituțiile mass-media utilizează limbajul mimico-gestual și subtitrări în cadrul buletinelor de știri, a dezbaterilor dintre candidați și emisiunilor referitoare la alegeri.

⁵⁰ Steen Bengtsson, Agnete Aslaug Kjær, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Denmark, Academical Network of European Disability experts (ANED), p. 12, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=denmark>, accesat la 12.10.2022

⁵¹ Folketing Parliamentary Election Act of Denmark, art 49, disponibil la https://aceproject.org/ero-en/regions/europe/DK/denmark-parliamentary-election-act/at_download/file, accesat la 12.10.2022

⁵² <https://valg.im.dk/vaelgere/brevstemmeafgivning/>, accesat la data de 21.10.2022

⁵³ Folketing Parliamentary Election Act of Denmark, art. 53-54

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. În Danemarca sunt utilizate o serie de instrumente asistive menite să ajute persoanele cu dizabilități: lupe, lupe digitale cu un ecran TV, lumini LED și mese cu înălțime reglabilă.⁵⁴

Cabine de vot accesibile. Fiecare secție de votare trebuie să fie dotată cu cel puțin o cabină de vot cu spațiu suficient pentru 3 persoane în același timp. Cabina de vot trebuie să aibă suficient spațiu în care să poată intra, pe lângă alegător, încă 2 persoane (dintre care una poate fi însoțitorul personal) în cazul în care alegătorul are nevoie de asistență la exercitarea votului. Cabina specială de vot va fi, pe cât posibil, suficient de spațioasă pentru o persoană aflată în scaun cu roțile și 2 oficiali electorali.⁵⁵

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii cu dizabilități care nu pot vota singuri, pot să fie asistați de un membru al comisiei electorale în exercitarea dreptului de vot. Interpreții în limbajul mimico-gestual nu sunt prezenți permanent în secția de votare, însă, la solicitarea alegătorului cu dizabilitate auditivă, oficialii electorali invită un interpret care să-i acorde asistență acesteia.

REPUBLICA ESTONIA

În Estonia există o serie de modalități alternative de exercitare a dreptului de vot: **vot anticipat**, vot prin intermediul urnei mobile, vot electronic, asistent personal etc..

Secții de votare accesibile. În principiu, secțiile de votare sunt situate în imobile aparținând domeniului public. Acestea trebuie să respecte prevederile Secțiunii 3.9 din Legea privind construcțiile conform căreia construcțiile, părțile din construcții care sunt de uz public, spațiile și amplasamentele acestora trebuie să fi accesibile persoanelor cu mobilitate redusă, cu deficiențe de vedere și de auz.⁵⁶

Secțiile de votare trebuie să fie accesibile tuturor alegătorilor, inclusiv persoanelor cu dizabilități sau cu nevoi speciale. Există o listă de evaluare a accesibilității secțiilor de votare, care reprezintă un instrument pentru autoritățile locale pentru a verifica accesibilitatea localurilor secțiilor de votare și care oferă o privire de ansamblu asupra modificărilor care trebuie făcute până la momentul desfășurării unui proces electoral în cazul în care nu există posibilitatea să se amenajeze un nou sediu al secției de votare într-o clădire complet accesibilă.

Criteriile pe care trebuie să le îndeplinească imobilele în care sunt organizate secții de votare sunt împărțite pe categorii referitoare la accesibilitatea cu transportul public și al parcarilor, calea de acces și intrarea în sediul secției de votare (calea de acces este marcată cu indicatoare de deplasare, rampă cu lățime suficientă, prevăzută cu balustrade și suprafață plană anti-alunecare, ușă exterioară care se deschide automat sau poate fi deschisă cu ușurință etc.), interiorul secției de votare (spațiu suficient în secția de votare pentru deplasarea cu scaune rulante, locuri pentru persoane care au nevoie să se odihnească, iluminare suficientă etc.).⁵⁷

⁵⁴ Alejandro Moledo, Marine Uldry, Human Rights Report on Political Participation of Persons with Disabilities, European Human Rights Report Issue 6-2022, European Disability Forum, p. 76, disponibil la https://www.edf-feph.org/content/uploads/2022/10/edf_hr_report_issue_6_2022_accessible.pdf, accesat la data de 12.10.2022

⁵⁵ Steen Bengtsson, Agnete Aslaug Kjær, op. cit., p. 12

⁵⁶ Luule Sakkeus, Arne Koitmäe, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Estonia – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 6, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=estonia>, accesat la 12.10.2022

⁵⁷ Regulation on Building requirements arise from the special needs of disabled people no. 28/29.05.2018 disponibil la <https://www.riigiteataja.ee/akt/131052018055>, accesat la 21.10.2022; Adresa de răspuns MAE nr. 2763/05.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 10452/05.08.2022

Comisii de votare speciale. Persoanele aflate în locuri de detenție, spitale și instituții de asistență socială pot vota acolo unde se află, administrația acestor instituții formulând o solicitare în acest sens. Cel puțin 2 membri ai comisiei electorale districtuale se vor deplasa în aceste locuri pentru desfășurarea votării.

De asemenea, dacă un alegător nu se poate prezenta la secția de votare din cauza stării de sănătate sau din alt motiv întemeiat, poate să solicite, pe baza unei cereri scrise, să voteze de acasă. Cererea se adresează autorităților administrației publice locale, care o vor redirecționa către comisia electorală districtuală competentă. Cererea poate fi adresată și telefonic comisiei electorale districtuale competente între orele 09:00 și 14:00 în ziua votării.⁵⁸

Votul prin intermediul urnei mobile. Se permite persoanelor care asigură îngrijire permanentă pentru votanții cu dizabilități să voteze simultan utilizând urna mobilă. Condițiile sunt următoarele: notificarea prealabilă, alocarea la aceeași comisie electorală și o relație apropiată cu votantul.

Votul electronic. Toți cetățenii din Estonia pot vota prin mijloace electronice. Acesta este un element dintr-un sistem cuprinzător care le permite cetățenilor să comunice cu autoritățile naționale și să trateze astfel aproape toate aspectele oficiale. Utilizarea acestui sistem este atât de larg răspândită încât nu este necesară organizarea unei formări de bază. **Votul electronic** este cea mai convenabilă soluție pentru numeroși estonieni cu dizabilități. Acest tip de vot implică introducerea numărului de înregistrare al candidatului, la fel ca în secțiile de votare tradiționale. Un alt avantaj este acela că este mai convenabil să fie vizualizată lista candidaților pe ecranul unui computer decât să fie studiate listele pe suport de hârtie disponibile la secția de votare.

Fezabilitatea procesului de vot electronic în Estonia se bazează pe nivelul ridicat de acces la internet și utilizarea buletinelor de identitate electronice. Aceste documente personale de identificare de dimensiunea unei cartele de credit permit cetățenilor și rezidenților să semneze electronic documente, folosind servicii publice și private online care necesită autentificare securizată.

Modul în care este organizat votul în Estonia îi protejează pe votanți de încercările de a-i influența să voteze într-un anumit mod, ceea ce este extrem de important pentru persoanele cu dizabilități, care adesea depind de îngrijitori. Se aplică principiul ultimului vot: persoana care votează prin mijloace electronice se poate răzgândi și poate vota din nou, iar sistemul ia în considerare ultimul vot exprimat. Votantul se poate răzgândi, chiar dacă opțiunea de vot electronic a trecut deja. Totuși, în acest caz, votantul trebuie să meargă personal la secția de votare.⁵⁹

Există sprijin pentru nevăzători și pentru persoanele cu vedere parțială în timpul votării electronice. Pagina de internet pentru alegeri respectă regulile W3C WAI (strategii, standarde și modalități pentru a crește accesibilitatea paginilor WEB persoanelor cu dizabilități) de și este compatibilă cu cititorul de ecran JAWS. Aplicația votantului are un suport pentru utilizarea cititorului de ecran JAWS. Există planuri de a introduce un suport similar pentru sistemul de operațiuni macOS.⁶⁰

Informare și materiale informative. Pagina de internet a alegerilor este conformă cu recomandările de standard WCAG (Instrucțiuni privind accesibilitatea conținutului WEB). Persoanele care o accesează pot modifica contrastul și dimensiunea fontului la opțiunea „Accesibilitate” din partea de sus a paginii. De asemenea, utilizatorii pot modifica dimensiunea

⁵⁸ Riigikogu Election Act, art. 45-46, disponibil la <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514122020002/consolide>, accesat la 12.10.2022

⁵⁹Krzysztof Pater, op.cit, p. 31

⁶⁰ Adresa de răspuns MAE nr. 2763/05.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 10452/05.08.2022

întregii pagini din setările browser-ului. Acest lucru se face de obicei din opțiunile cu procente sau semne plus și minus (zoom).⁶¹

Votul anticipat. Alegătorii pot vota anticipat, cel mai târziu cu 10 până la 4 zile înainte de data alegerilor.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Secțiunile de votare pun la dispoziția alegătorilor cu deficiențe de vedere lupe care permit citirea mai ușoară a listelor de candidați. Secțiunile de votare trebuie să dețină cel puțin o copie a listei de candidați care să nu fie afișată pe perete și care să fie pusă la dispoziția alegătorilor pentru a fi citită cu ajutorul lupei. De asemenea, alegătorilor cu deficiențe de vedere (nevăzători sau persoane cu vedere parțială) se pot deplasa în interiorul secției de votare cu ajutorul câinilor utilitari.

Pentru alegătorii cu deficiențe de auz sunt disponibile servicii de interpretare în limbaj mimico-gestual, iar pentru alegătorii cu deficiențe locomotorii există posibilitatea utilizării unui mese pe care se află un ecran unde este fixată la o înălțime convenabilă lista candidaților sau acesta se află pe masă.

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii cu dizabilități fizice pot fi asistați la exercitarea votului de către un alt alegător ales de aceștia, care nu poate fi un candidat din circumscripția electorală de domiciliu. Totodată, dacă un alegător cu dizabilități fizice nu poate introduce buletinul de vot în urnă, poate fi ajutat de un alt alegător desemnat de el în acest sens.⁶²

REPUBLICA FINLANDA

Secții de votare accesibile. Locațiile secțiilor de votare sunt, în *integralitatea lor, accesibilizate* pentru persoanele cu dizabilități (accesibilizare fizică, informațională și comunicațională).⁶³

Votul prin intermediul urnei mobile. Este permis persoanelor care asigură îngrijire permanentă pentru votanții cu dizabilități să voteze simultan cu aceștia prin intermediul urnei mobile. Condițiile sunt următoarele: notificarea prealabilă, alocarea la aceeași comisie electorală și o relație apropiată cu votantul.⁶⁴

Votul anticipat. Toții alegătorii pot vota anticipat în secțiunile de votare pentru votul anticipat organizate pe teritoriul Finlandei sau în străinătate. Alegătorii care se află în spitale, în centre de asistență socială sau în locuri de rețineră pot vota anticipat. De asemenea, alegătorii a căror capacitate de deplasare este limitată, astfel încât nu se pot prezenta la secția de votare pentru votul anticipat, pot vota anticipat la domiciliu.⁶⁵

Votul anticipat are loc, printre altele, la secțiunile de votare organizate în spitale și în instituțiile de îngrijire pe termen lung. În aceste instituții, este mai ușor să se organizeze votul într-o zi lucrătoare, deoarece, de obicei, atunci lucrează mai mult personal decât într-o zi de duminică, ziua tradițională a alegerilor în majoritatea țărilor.

Asistență pentru deplasarea la secția de votare. Alegătorii cu dizabilități pot beneficia de asistență pentru deplasare la secția de votare sau la secția de votare pentru votul anticipat, în condițiile prevăzute de Legea privind serviciile și asistența pentru persoanele cu dizabilități (380/1997).⁶⁶ Astfel, persoane cu dizabilități au dreptul la servicii de taxi

⁶¹ Idem

⁶² Riigikogu Election Act, art. 39

⁶³ Adresa de răspuns MAE nr. 753/24.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11052/24.08.2022

⁶⁴ Krzysztof Pater, op. cit., p. 30

⁶⁵ The Election Act of Finland (1998, with amendment), secțiunea 46, disponibil la <https://constitutionnet.org/sites/default/files/Election%20Act%201998%2C%20%20amended%202004.pdf>, accesat la 13.10.2022

⁶⁶ Idem, secțiunea 190

specializate. Acestea sunt plătite de primării și sunt accesibilizate pentru transportul persoanelor cu orice tip de dizabilitate fizică.⁶⁷

Informare și materiale informative. Pliantul în alfabet Braille cu informații privind alegerile este plătit de Ministerul Justiției, dar este realizat și distribuit de Federația finlandeză a persoanelor cu deficiențe de vedere. Informații privind viitoarele alegeri sunt publicate online în câteva limbi, inclusiv în broșuri scrise în limba finlandeză și în limba suedeză.⁶⁸

Buletinele de vot finlandeze sunt foarte simple: o singură bucată de hârtie pe care se scrie (olograf) numărul candidatului ales. Nu există alegeri în care se votează pentru poziții publice diferite în același timp. Prin urmare, pentru persoanele cu dizabilități procesul se desfășoară facil: trebuie doar să știe numărul candidatului pe care doresc să îl voteze și să îl scrie pe buletinul de vot.⁶⁹

Asistență la exercitarea votului. La toate secțiile de votare trebuie să existe un asistent desemnat de comisia electorală, care poartă însemne distinctive. Asistentul trebuie să respecte cu acuratețe indicațiile alegătorului și să păstreze confidențialitatea votului.⁷⁰

Alegătorii cu dizabilități pot desemna atât un membru al comisiei electorale în calitate de asistent, cât și așa numitul asistent electoral prezent în fiecare secție de votare. Alegătorii cu dizabilități de vedere pot fi asistați de o persoană desemnată de către aceștia, de către oficialii electorali sau pot vota anticipat la domiciliu, sub condiția prezentării unui certificat care să ateste dizabilitatea.

REPUBLICA FRANCEZĂ

În cadrul organizării proceselor de vot, garantarea exercitării efective a dreptului lor de vot pentru persoanele cu dizabilități este un obiectiv prioritar al administrației franceze.

Secții de votare accesibile. Codul electoral prevede obligația de accesibilizare a secțiilor de votare și a tehnicilor de vot pentru persoanele cu dizabilități, indiferent de tipul acestei dizabilități.⁷¹

Votul prin corespondență. Alegătorii aflați în străinătate pot vota prin corespondență, cu condiția să solicite consulatului cel mai apropiat, prin poștă sau e-mail, să îi activeze opțiunea de a vota prin corespondență.

Activarea acestei opțiuni nu obligă alegătorul să utilizeze ulterior această metodă de vot, ci permite trimiterea materialelor de vot la domiciliul alegătorului.

De asemenea, prin corespondență pot vota și persoanele aflate în detenție. Buletinele de vot prin corespondență se predau președintelui secției de votare în ziua votării, până la închiderea secției de votare. Președintele sau orice membru al secției de votare pe care îl desemnează în acest scop deschide fiecare plic și, după ce a semnat în locul alegătorului, pune imediat plicul care conține buletinul de vot în urnă.⁷²

Votul electronic. În contextul organizării alegerilor prezidențiale din 2022 alegătorii francezi din străinătate au putut vota prin internet, timp de 5 zile consecutive.

⁶⁷ Adresa de răspuns MAE nr. 753/24.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11052/24.08.2022

⁶⁸ Krzysztof Pater, op. cit., p. 16

⁶⁹ Adresa de răspuns MAE nr. 753/24.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11052/24.08.2022

⁷⁰ The Election Act of Finland (1998, with amendment), secțiunea 73

⁷¹ Ministerul de Interne al Republicii Franceze, Le vote des personnes handicapées, disponibil la <https://www.interieur.gouv.fr/Archives/Archives-elections/Comment-voter/Le-vote-des-personnes-handicapees>, accesat la 13.10.2022

⁷² Code électoral, art. L79-L80, disponibil la https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_1c/LEGITEXT000006070239/LEGISCTA000021064671/#LEGISCTA000041412358, accesat la 24.10.2022

Alegătorul trebuia să introducă o adresă de e-mail și un număr de telefon valide pentru ca administrația să trimită numele de utilizator (prin e-mail) și parola (prin sms).⁷³ De asemenea, pagina Ministerului Europei și al Afacerilor Externe a pus la dispoziția alegătorilor o serie de întrebări și răspunsuri legate exclusiv de votul prin internet.⁷⁴

Mașini de vot. Codul electoral prevede posibilitatea utilizării mașinilor de vot în secțiile de votare ale municipiilor cu peste 3.500 de locuitori care figurează pe o listă întocmită în fiecare departament de către reprezentantul statului. Acestea trebuie să fie de un model aprobat prin ordin al ministrului de interne și să îndeplinească următoarele condiții:

- să includă un dispozitiv care acoperă alegătorul în timpul votului;
- să permită alegătorilor cu dizabilități să voteze în mod independent, indiferent de handicapul lor;
- să permită înregistrarea unui vot alb;
- să nu permită înregistrarea a mai mult de un vot pe alegător și pe buletin de vot;
- să totalizeze numărul de alegători pe un calculator care poate fi citit în timpul operațiunilor de vot.

Pentru secțiile de votare dotate cu mașini de vot, prefectul transmite primarului, cu cel puțin două zile înainte de alegeri, lista candidaților în ordinea înregistrării acestora. Membrii secției de votare verifică, înainte de deschiderea scrutinului, dacă candidaturile menționate pe mașinile de vot corespund cu cele indicate în lista menționată. În secțiile de votare dotate cu mașini de vot, alegătorul, după ce i s-a confirmat identitatea sau a făcut dovada dreptului de vot, își înregistrează votul său utilizând mașina de vot.⁷⁵

Utilizarea mașinilor de vot a fost pilotată începând cu anul 2002, însă din anul 2008 s-a înghețat achiziționarea acestora datorită unor considerente de securitate. În prezent aproximativ 60 de localități din Franța din circa 35.000 mai utilizează în prezent mașinile de vot⁷⁶.

Votul prin reprezentare. Votul prin procură este permis tuturor alegătorilor. Procura poate fi întocmită pentru un buletin de vot, două buletine sau pentru o perioadă determinată care nu depășește un an pe teritoriul național.

Prezentarea personală în fața autorității împuternicite pentru întocmirea procurii este esențială, dar codul electoral garantează oricărui alegător care atestă o boală sau infirmitate gravă dreptul de a cere sprijin autorităților de a se deplasa la domiciliul său pentru a întocmi procura. Ofițerii și agenții delegați merg astfel la domiciliul solicitantului. Solicitarea trebuie făcută în scris și însoțită de un certificat medical sau de o adeverință care să justifice faptul că alegătorul nu se poate deplasa.⁷⁷

⁷³ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, Élections législatives 2022, disponibil la <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/elections-presidentielle-et-legislatives-2022?xtor=AD-3>, accesat la 13.10.2022

⁷⁴ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, FAQ du vote par internet, disponibil la <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/elections-legislatives-2022/presentation-du-vote-par-internet/article/faq-du-vote-par-internet>, accesat la 13.10.2022

⁷⁵ Code électoral, L57-1 disponibil la https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070239/LEGISCTA000006164058?dateVersion=24%2F10%2F2022&nomCode=uER_fA%3D%3D&page=1&pageSize=10&query=%7B%28%40ALL%5Bt%22machine+a+voter%22%5D%29%7D&tab_selection=code&typePagination=ARTICLE&typeRecherche=date&anchor=LEGISCTA000006164058#LEGISCTA000006164058, accesat la 24.10.2022

⁷⁶ EXPLAINER: How France's old-school voting system works, Associated Press, disponibil la <https://apnews.com/article/covid-health-business-elections-france-e06fab5cde84f23d682013e1661caf35>, accesat la 29.11.2022

⁷⁷ Ministère l'Intérieur et des Outre-mer, Le vote des personnes handicapées, disponibil la <https://www.interieur.gouv.fr/Archives/Archives-elections/Comment-voter/Le-vote-des-personnes-handicapees>, accesat la 13.10.2022

De asemenea, dacă alegătorul dorește totuși să voteze personal la secția de votare, se poate prezenta înainte ca mandatarul să își exercite dreptul dat de procură.⁷⁸

Informare și materiale informative. Pentru fiecare tip de alegeri, propaganda electorală este trimisă la domiciliul fiecărui alegător. Această corespondență permite oricui să își pregătească buletinul de vot acasă și, dacă este necesar, să obțină ajutor de la o terță parte. Această variantă se adaugă punerii la dispoziție a buletinelor de vot în secțiile de votare.⁷⁹

Cabine de vot accesibile. Secțiile de votare trebuie să aibă cel puțin o cabină de vot accesibilă persoanelor în scaun cu roțile. Urna trebuie să fie accesibilă și acestor alegători. Președintele secției de votare trebuie să ia toate măsurile utile pentru a facilita votul independent al persoanelor cu dizabilități.⁸⁰

Asistență la exercitarea votului. Persoanele cu anumite dizabilități care nu pot vota singure pot fi asistate de un alt alegător pentru a își exercita dreptul de vot, care îl poate însoți în cabina de vot și poate introduce buletinul de vot în urnă.

De asemenea, dacă alegătorul cu dizabilități nu poate semna el însuși în lista electorală, alegătorul care îl însoțește poate semna în locul său cu nota olografă: „*Alegătorul nu poate semna singur*”.⁸¹

REPUBLICA FEDERALĂ GERMANIA

Conform legii fundamentale a Republicii Federale Germania (2012), nici un cetățean nu poate fi dezavantajat în baza handicapului său⁸².

Secții de votare accesibile. Autoritățile administrației publice locale, pun la dispoziție, ori de câte ori este posibil, imobile proprii pentru organizarea secțiilor de votare. Secțiile de votare sunt selectate și dotate în conformitate cu regulile locale, astfel încât să permită accesul facil al întregului electorat, și în special, al persoanelor cu dizabilități la procesul electoral. Autoritățile administrației publice locale vor informa alegătorii din timp și într-o manieră adecvată cu privire la secțiile de votare accesibile.⁸³

Secții de votare alternative. Dreptul de vot poate fi exercitat în orice secție de votare.

Secțiile de votare speciale. Acestea îndeplinesc rolul de asigurare a unei metode alternative de vot în cazul în care nu este posibilă deplasarea la secția de votare la care alegătorul este arondat.

⁷⁸ Code électoral, art. L76, disponibil la https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070239/LEGISCTA000006164059/#LEGISCTA000006164059, accesat la 24.10.2022

⁷⁹ Ministère l'Intérieur et des Outre-mer, Le vote des personnes handicapées, disponibil la <https://www.interieur.gouv.fr/Archives/Archives-elections/Comment-voter/Le-vote-des-personnes-handicapees>, accesat la 13.10.2022

⁸⁰ Code électoral, L56-1-D56-3, disponibil la https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070239/LEGISCTA000006164050?dateVersion=29%2F11%2F2022&nomCode=uER_fA%3D%3D&page=1&query=roulant&searchField=ALL&tab_selection=code&typeRecherche=date&anchor=LEGISCTA000006164050#LEGISCTA000006164050, accesat la 24.10.2022

⁸¹ Ministère l'Intérieur et des Outre-mer, Le vote des personnes handicapées, disponibil la <https://www.interieur.gouv.fr/Archives/Archives-elections/Comment-voter/Le-vote-des-personnes-handicapees>, accesat la 13.10.2022

⁸² Basic Law for the Federal Republic of Germany (2012), art. 3, disponibil la: https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID2805776_code1347760.pdf?abstractid=1501131&mirid=1&type=2 accesat la 13.10.2022

⁸³ Federal Electoral Regulations of Germany Version as promulgated on 19 April 2002 (Federal Law Gazette I p. 1376), last amended by Article 10 of the Ordinance of 19 June 2020, Section 46, disponibil la https://www.bundeswahlleiter.de/en/dam/jcr/e146a529-fd3b-4131-9588-8242c283537a/bundeswahlordnung_engl.pdf, accesat la 13.10.2022

Comisii electorale mobile vor fi organizate pentru desfășurarea votului în spitale, azile, centre de îngrijire, locuri de detenție. Autoritatea locală stabilește împreună cu conducerea unității respective programul de desfășurare a procesului electoral, care trebuie să se încadreze în programul general de votare, alegătorii fiind informați cu privire la momentul și locul votului. Comisia electorală mobilă va veni în cadrul unităților respective împreună cu urna specială și materialele necesare votării.⁸⁴

Votul prin corespondență este posibil la cerere. La desemnarea unei comisii electorale pentru votul prin corespondență, trebuie să se aibă în vedere alocarea unui număr suficient de buletine de vot prin corespondență astfel încât să nu devină evidentă opțiunea de vot a alegătorilor individuali.

Orice alegător care votează prin corespondență își va exprima opțiunea pe buletinul de vot în mod individual, va semna declarația pe propria răspundere privind exercitarea votului prin corespondență și cardul de alegător, le va introduce în plicul oficial de returnare, pe care îl va sigila și îl va trimite prin poștă către autoritatea competentă.⁸⁵

Informare și materiale informative. În Germania sunt puse la dispoziția votanților clipuri audio distribuite prin intermediul CD-urilor transmise către ONG-uri. Materialele electorale sunt elaborate folosind un limbaj ușor de înțeles, atât în format fizic, cât și electronic.

De asemenea, este disponibil un portal web „vorbitor”, unde persoanele nevăzătoare și cele cu deficiențe de vedere, precum și persoanele cu dificultăți de citire a textului (de exemplu, persoanele cu dislexie) pot asculta informații citite cu voce tare.

Totodată, persoanele nevăzătoare și cele cu deficiențe de vedere pot comanda modele ale buletinelor de vot de la organizația lor – Deutscher Blinden-und Sehbehindertenverband, care este finanțată din fonduri publice și are obligația legală să producă și să distribuie aceste formulare. Modelul este trimis împreună cu un CD pe care sunt furnizate instrucțiuni pentru model și informații oficiale cu privire la alegeri.⁸⁶

Cabinele de vot accesibile. Cabinele de vot utilizate sunt accesibile persoanelor cu dizabilități.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Deși buletinele de vot nu sunt adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități, există posibilitatea utilizării unor șabloane speciale care sunt transmise individual persoanelor cu dizabilități. Șabloanele sunt de culoare albă și conțin marcaje în Braille și scris cu litere mari.⁸⁷

Asistență la exercitarea votului. Asistarea persoanelor cu dizabilități la exercitarea dreptului de vot se face, de regulă, de către personalul secției de votare.⁸⁸

Alegătorii care nu pot citi sau care nu pot vota singuri din cauza unor limitări fizice pot fi asistați la exercitarea dreptului de vot și la introducerea buletinului de vot în urnă de către un membru al secției de votare desemnat de către alegător. Asistența acordată trebuie să se limiteze la îndeplinirea opțiunilor alegătorului, cu respectarea secretului votului.⁸⁹

⁸⁴Idem, Section 51, 62, 64

⁸⁵Idem, Section 66

⁸⁶ Krzysztof Pater, op.cit, p.16

⁸⁷ Inclusion Europe, Good Practices for Accessible Elections in Europe, p. 14, disponibil la <https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2019/02/Good-Practices-for-Accessible-Elections-in-Europe-English.pdf>, accesat la 13.10.2022

⁸⁸ Federal Ministry of the Interior and Community, How Bundestag elections work, disponibil la <https://www.bmi.bund.de/EN/topics/constitution/electoral-law/bundestag-elections/bundestag-elections-node.html>, accesat la 13.10.2022

⁸⁹ Federal Electoral Regulations of Germany Version, Section 57

REPUBLICA ELENĂ (GRECIA)

Conform prevederilor Constituției Greciei persoanele cu dizabilități au dreptul de a beneficia de măsuri care să le permită incluziunea, însă implementarea acestora în domeniul electoral nu a putut fi făcută din diferite considerente⁹⁰.

Secțiile de votare nu sunt accesibilizate într-un mod unitar, președintele secției de votare fiind direct responsabil de implementarea măsurilor considerate de acesta necesare pentru accesibilizarea secțiilor⁹¹.

Nu există nici o obligație legală explicită ca secțiile de votare să fie accesibile. Cu toate acestea, întrucât imobilele în care sunt organizate secțiile de votare aparțin domeniului public, acestea sunt supuse reglementărilor Legii 3230/2004 potrivit cărora imobilele care găzduiesc servicii publice trebuie să asigure accesul persoanelor cu dizabilități.⁹²

În situația în care un alegător nu poate intra în localul secției de votare, procedura de vot se poate desfășura în orice altă zonă a secției de votare care este accesibilă, cu asistența oficialilor electoral și cu asigurarea secretului votului astfel exercitat.

Cabine de vot accesibile. Cabinele folosite nu sunt accesibile persoanelor cu dizabilități într-un mod unitar, președintele secției de votare fiind direct responsabil de implementarea măsurilor considerate de acesta necesare pentru accesibilizarea secțiilor⁹³.

Asistență în exercitarea votului. Legislația electorală prevede obligația de a acorda asistență persoanelor cu dizabilități fizice în vederea exercitării dreptului de vot.

Asistarea persoanelor cu dizabilități se face conform instrucțiunilor președintelui secției de votare, acesta fiind direct responsabil de implementarea măsurilor considerate necesare.

IRLANDA

Secții de votare accesibile. În Irlanda sunt adoptate o serie de măsuri care să faciliteze exercitarea dreptului de vot de către persoanele cu dizabilități fizice, vizuale etc. Una dintre acestea are în vedere ca, ori de câte ori este posibil, secțiile de votare să fie situate în imobile care sunt accesibile persoanelor cu dizabilități. Secțiile de votare trebuie să fie organizate la parterul imobilelor și pot fi amplasate rampe temporare care să faciliteze accesul. De asemenea, în Irlanda trebuie să existe cel puțin o secție de votare accesibilă în fiecare localitate.

Secții de votare alternative. Alegătorul cu dizabilități are posibilitatea să voteze la o secție de votare accesibilă din aceeași circumscripție electorală, cu condiția formulării unei cereri scrise în acest sens, cel mai târziu cu o săptămână înainte de data alegerilor, în cuprinsul căreia trebuie detaliate motivele pentru care secția de votare la care este arondat alegătorul nu este accesibilă. De asemenea, oficialul electoral responsabil cu organizarea alegerilor trebuie să emită un anunț public cu privire la secțiile de votare care nu sunt accesibile persoanelor în scaun cu rotile.

Comisii de votare speciale. În Irlanda, persoanele care se află în unități spitalicești, azile sau instituții similare și au o dizabilitate fizică sau suferă de o boală care nu le permite deplasarea la secția de votare, pot vota în instituțiile în care se află dacă prezintă un certificat medical. În acest sens, trebuie să formuleze o cerere adresată autorităților locale pentru a fi

⁹⁰ Electoral Psychology Observatory, Almanac of Electoral Ergonomics, Greece, Polling station/Accessibility Requirement, disponibil la <https://www.epob.org/almanac/greece/>, accesat la 13.10.2022

⁹¹ Idem

⁹² Eleni Strati, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Greece – Academic Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 6 disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=greece>, accesat la 19.10.2022

⁹³ Electoral Psychology Observatory, Almanac of Electoral Ergonomics, Greece, Special Needs

incluse în lista electorală specială, care este constituită în fiecare an ca parte a registrului electoral.⁹⁴

Cu puțin timp înainte de ziua votării, alegătorii sunt anunțați cu privire la ziua și ora aproximativă la care un oficial electoral, însoțit de un gardian al cărui rol este de a păzi buletinele de vot și de a garanta că procedura de vot se desfășoară corect, vor veni la unitatea spitalicească, azilul sau instituția similară pentru exercitarea votului.

Doar oficialul electoral și gardianul pot fi prezenți atunci când alegătorul își exprimă votul și au obligația de a asigura secretul votului.⁹⁵

Votul prin corespondență. Votul prin corespondență este, de asemenea, o modalitate alternativă de vot la care pot apela persoanele cu dizabilități sau cele care din cauza bolii nu se pot deplasa la secția de votare. În acest sens, trebuie să solicite autorităților locale includerea în lista alegătorilor prin corespondență, care este constituită în fiecare an ca parte a registrului electoral.

Pentru exercitarea votului prin corespondență, alegătorii vor primi un buletin de vot, o chitanță pentru buletinul de vot, un plic pentru buletinul de vot pe care a fost marcată opțiunea alegătorului și un plic mai mare pentru returnarea buletinului de vot.

Informare și materiale informative. În Irlanda există o linie telefonică gratuită de urgență, disponibilă și în ziua alegerilor, cu un număr de telefon ușor de memorat (în raport cu data scrutinului), care oferă explicații detaliate persoanelor cu dizabilități cu privire la procedura de vot.⁹⁶

Cabine de vot accesibile. În general, cabinele de vot sunt amenajate pentru persoanele care stau în picioare, dar persoana responsabilă cu organizarea alegerilor trebuie să se asigure că există o masă și un scaun disponibile pentru alegătorii care au nevoie să stea jos.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. În Irlanda există posibilitatea utilizării unor șabloane constând în dispozitive din plastic transparent care pot fi plasate deasupra buletinului de vot. Șablonul are și marcaje în alfabet Braille, astfel încât persoanele cu dizabilități de vedere să poată vota în mod independent. Șablonul este însoțit de o linie telefonică gratuită care identifică candidații din circumscripția electorală respectivă, informațiile putând fi ascultate înainte de ziua votării pentru familiarizarea cu acestea sau chiar în timp ce alegătorul se află în cabina de vot.

Șabloanele sunt disponibile în fiecare secție de votare, putând fi solicitate președintelui secției de votare pentru exercitarea dreptului de vot prin această modalitate.

De asemenea, se mai recomandă:

-afișarea unei copii tipărite a buletinului de vot de dimensiuni mari în secțiile de votare, pentru a ajuta persoanele cu deficiențe de vedere și persoanele cu dificultăți de alfabetizare;

- utilizarea fotografiilor și a emblemelor partidelor politice pe buletinele de vot pentru a ajuta persoanele cu deficiențe de vedere și persoanele cu dificultăți de alfabetizare.

Asistență la exercitarea votului. În cadrul secțiilor de votare, președintele biroului secției de votare sau un alt membru al secției de votare au responsabilitatea de a supraveghea implementarea măsurilor pentru exercitarea votului de către persoanele cu dizabilități. În funcție de tipul dizabilității, i se permite alegătorului să își exprime votul cu ajutorul unei alte persoane, a președintelui secției de votare, sau prin utilizarea unui șablon al buletinului de vot.

Alegătorii cu dizabilități fizice, de vedere sau care nu știu să scrie sau să citească pot vota cu ajutorul unui alte persoane care trebuie să aibă cel puțin 16 ani și care nu poate fi

⁹⁴ Krzysztof Pater, op.cit, p. 22, 38; Adresă de răspuns MAE nr. 540/12.07.2022, înregistrată la AEP cu nr. 9546/13.07.2022

⁹⁵Citizens Information Board – Government of Ireland, Voting / Facilities for voters with disabilities, disponibil la https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/elections_and_referenda/voting/facilities_for_voters_with_disabilities.html#l54bf4, accesat la 19.10.2022

⁹⁶Krzysztof Pater, op.cit, p. 20

candidat sau mandatar al unui candidat. Dacă președintele secției de votare consideră că persoana aleasă de alegător să o ajute să voteze nu este eligibilă să îndeplinească această calitate, poate să solicite să fie aleasă o altă persoană sau poate el însuși să ajute alegătorul să își exprime votul. Însotitorul va intra în cabina de vot cu alegătorul și va respecta întocmai instrucțiunile acestuia.⁹⁷

REPUBLICA ITALIANĂ

Secții de votare accesibile. Autoritățile locale au obligația de a asigura cel puțin o secție de votare accesibilă în fiecare localitate. În cazul orașelor mari trebuie să existe mai multe secții de votare accesibile. Totuși, legislația în materie, prevede reguli de accesibilitate numai pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, respectiv alegătorii aflați în scaune cu rotile (cabina de vot cu poliță joasă pentru a oferi posibilitatea de a scrie și de a citi lista candidaților).⁹⁸

Secții de votare alternative. Alegătorii care nu se pot deplasa, arondați la secții de votare situate în clădiri în care nu se poate realiza accesul în scaunul cu rotile, au dreptul de a vota în orice altă secție de votare din localitate amenajată într-o clădire în care se poate realiza accesul în scaunul cu rotile (art. 1 din Legea nr. 15/1991).⁹⁹

Secții de votare speciale. În Italia se organizează „secții de votare închise” în cadrul instituțiilor de îngrijire pe termen lung și în spitale. Acestea sunt deschise în ziua alegerilor, iar programul de funcționare este stabilit de către directorul spitalului sau al instituției de îngrijire și, de obicei, este mai scurt decât programul de funcționare al celorlalte secții de votare din țară. Pentru a putea fi organizată o astfel de secție de votare în instituția respectivă trebuie să fie cel puțin 200 de persoane.¹⁰⁰

Asistență la deplasarea la sediul secției de votare accesibile. De asemenea, în Italia, autoritățile locale le asigură persoanelor cu mobilitate redusă transportul către secții de votare adecvate, iar în cazul în care o persoană suferă de dizabilități grave sau este dependentă de un echipament medical vital care nu îi permite să părăsească locuința există posibilitatea să voteze acolo unde se află.

Cabine de vot accesibile. Mai mult, există obligația accesibilizării cabinelor de vot pentru persoanele cu dizabilități în cazul persoanelor care nu pot intra în cabinile de vot în mod autonom din cauza dimensiunilor acestora, recomandându-se ca o cabină de vot din patru să fie dimensionată în mod corespunzător pentru această categorie de alegători.¹⁰¹

Asistență la exercitarea votului. Persoanelor cu dizabilități care dețin un certificat medical care prevede tipul de dizabilitate care împiedică acele persoane să își exercite dreptul de vot în mod individual, le este permis să fie însoțite în cabina de vot de un membru al familiei sau de altă persoană.¹⁰²

⁹⁷ Citizens Information Board – Government of Ireland, Voting / Facilities for voters with disabilities

⁹⁸ Giampiero Griffo, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Italy – Academic Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 5, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=italy>, accesat la 19.10.2022

⁹⁹ Adresa de răspuns MAE nr. 1893/11.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 10688/12.08.2022

¹⁰⁰ Krzysztof Pater, op.cit, p. 32

¹⁰¹ United Nation Treaty Body Database, Initial reports submitted by States parties in accordance with article 35 of the Convention – Italy, p. 34, disponibil la https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fITA%2f1&Lang=en, accesat la 19.10.2022

¹⁰² Idem, p. 33

REPUBLICA LETONIA

Secții de votare accesibile. La sfârșitul anului 2020, pe teritoriul Republicii Letone erau organizate 946 de secții de votare dintre care 649, reprezentând 69% din totalul acestora, erau accesibile alegătorilor cu dizabilități locomotorii. Informații cu privire la secțiile de votare accesibile persoanelor cu mobilitate redusă sunt disponibile pe pagina de internet a Comisiei Electorale Centrale.¹⁰³

Votul prin intermediul urnei mobile. Alegătorii care nu se pot deplasa la sediu secției de votare din cauza stării de sănătate, precum și îngrijitorii unor astfel de persoane pot vota la domiciliu, pe baza unei cereri scrise formulate de către alegător, de persoana autorizată de acesta sau de mandatar, cu respectarea secretului votului.

În ziua alegerilor, comisia secției de votare va continua să primească cererile formulate în scris cu privire la votul la domiciliul alegătorilor. Comisia secției de votare va da curs cererilor depuse în scris după ora 12:00, dacă există posibilitatea să se deplaseze la domiciliul alegătorilor până la ora 20:00. Alegătorii care votează la domiciliu sunt înscrși într-o listă separată, iar plicurile sigilate sunt introduse într-o urnă separată sigilată.¹⁰⁴

Votul prin corespondență. Votul prin corespondență este disponibil alegătorilor letoni aflați în străinătate. Solicitățile pot fi transmise prin poștă, predate direct sau electronic, folosind sistemul informatic de înregistrare al alegătorilor sau pot fi trimise prin e-mail, dacă există posibilitatea semnării acestora cu o semnătură electronică securizată.

Comisia electorală va comunica nu mai târziu de 15 zile (nu mai târziu de 10 zile în cazul în care alegătorul a reclamat o situație urgentă) înaintea datei alegerilor seria numerică atribuită adresei de e-mail cu care alegătorul a fost înregistrat în sistemul informatic de înregistrare al alegătorilor, precum și adresa paginii de internet a Comisiei Electorale Centrale de unde alegătorul își poate tipări materialele de vot (buletinul de vot, formularul prin care alegătorul atestă că a votat în persoană, informații privind datele care trebuie completate pe plicul exterior și referitoare la procedura de vot). Alegătorii trebuie să trimită plicul care conține un plic sigilat cu buletinul de vot și formularul prin care alegătorul atestă că a votat în persoană înapoi comisiei de votare responsabile cu votul prin corespondență, înainte ca numărarea voturilor să înceapă.¹⁰⁵

Votul anticipat. Alegătorii pot vota anticipat, existând obligația ca buletinul de vot să fie depus la secția de votare cu trei zile înainte de data alegerilor.

Informare și materiale informative. În 2018 cu ocazia alegerilor parlamentare Comisia Electorală Centrală a elaborat ghiduri în limbaj „ușor de citit” despre procesul electoral și recomandări pentru centrele de asistență socială cu privire la modul de organizare a alegerilor pentru persoanele cu dizabilități mintale. Informații despre toate aspectele legate de alegeri au fost disponibile într-un limbaj „ușor de citit” pe site-ul Comisiei Electorale Centrale. În total, au fost elaborate și diseminate 13 materiale informative diferite (fișe informative și broșuri electronice) în limbaj „ușor de citit”.

În vederea informării persoanelor cu deficiențe de vedere au fost înregistrate informații despre procedurile de vot și listele de candidați pentru alegerea deputaților în format audio.

¹⁰³ United Nation Treaty Body Database, Joint Second and Third Report of the Republic of Latvia on implementation of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities of 13 December 2006 in the period from 1 January 2017 to 31 December 2019, p. 37, disponibil la https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fLVA%2f2-3&Lang=en, accesat la 19.10.2022

¹⁰⁴ Law on the Election of the *Saeima*, Section 24, disponibil la <https://likumi.lv/ta/en/en/id/35261-law-on-the-election-of-the-saeimai> accesat la 20.10.2022

¹⁰⁵ Postal voting instructions of the election of the *Saeima* approved by Decision No. 15 of the Central Election Commission of 26 May 2022 disponibil la <https://www.cvk.lv/en/legislation/postal-voting-instructions-of-the-election-of-the-saeima>, accesat la 20.10.2022

Fișele de rezultate ale alegerilor pentru parlament și Parlamentul European au fost adaptate pentru alegătorii cu deficiențe de vedere astfel încât aceștia să poată regla contrastul pentru o percepție mai bună a conținutului.¹⁰⁶

Asistență la exercitarea votului. Dacă o dizabilitate fizică împiedică un alegător să voteze sau să semneze în lista electorală, un membru al familiei sale sau o altă persoană de încredere poate vota conform instrucțiunilor alegătorului și în prezența acestuia, urmând să fie făcută o mențiune în acest sens în lista electorală. Oficialilor secției de votare le este interzis să ajute alegătorii care nu pot vota independent să își exprime votul.¹⁰⁷

REPUBLICA LITUANIA

Secții de votare accesibile. Statul și autoritățile locale trebuie să pună la dispoziția comisiilor electorale sedii adecvate pentru organizarea și desfășurarea alegerilor, echipamente, mijloace informatice, acces la internet. Secțiile de votare trebuie să fie accesibilizate pentru alegătorii cu dizabilități locomotorii, de vedere și alegătorii în vârstă.¹⁰⁸

De asemenea, administrațiile municipale și comitetele electorale sunt obligate să evalueze, înaintea fiecărui scrutin, dacă secțiile de votare corespund nevoilor persoanelor cu dizabilități sau persoanelor în vârstă. În cazul în care evaluarea este una negativă, administrațiile municipale sunt obligate să ia măsurile necesare pentru accesibilizarea corespunzătoare a secțiilor de votare, în conformitate cu procedurile stabilite de Comisia Electorală Centrală. Ulterior luării măsurilor necesare, se va realiza o altă evaluarea de către administrațiile municipale și comitetele electorale, în parteneriat cu ONG-uri.¹⁰⁹

În Lituania, o hartă electronică pe care sunt marcate secțiile de votare accesibilizate pentru persoanele cu mobilitate redusă este disponibilă pe site-ul Comisiei Electorale Centrale. De altfel, Comisia Electorală Centrală, Forumul Lituanian pentru Dizabilități și Asociația Municipalităților Lituaniene au semnat, la 26 noiembrie 2018, un acord pentru a garanta că cel puțin 50% secții de votare sunt complet accesibile.

Secții de votare alternative. O procedură extrem de flexibilă a fost pusă în aplicare în Lituania privind votarea la o altă secție de votare decât cea la care este arondat alegătorul. Astfel, în ziua alegerilor, atunci când alegătorul merge să voteze la o altă secție de votare decât cea la care este arondat și care este accesibilă, comisia electorală transmite o cerere electronică secției de votare unde acesta este arondat conform reședinței. După primirea confirmării electronice că acesta nu a votat în nicio altă secție de votare, persoana respectivă este inclusă în lista electorală din secția de votare la care alegătorul a mers.¹¹⁰

Votul prin intermediul urnei mobile. Alegătorii cu dizabilități, cei aflați în incapacitate temporară de muncă și cei în vârstă de 70 de ani și peste, care din cauza stării de sănătate nu se pot deplasa la un oficiu poștal pentru a vota prin corespondență sau la secția de votare în ziua votării, pot transmite o cerere conform formularului stabilit de Comisia Electorală Centrală pentru a vota la domiciliu.

¹⁰⁶ United Nation Treaty Body Database Joint Second and Third Report of the Republic of Latvia on implementation of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities of 13 December 2006 in the period from 1 January 2017 to 31 December 2019, p. 37, disponibil la https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fLVA%2f2-3&Lang=en, accesat la 20.10.2022

¹⁰⁷ Law on the Election of the *Saeima* - Section 25

¹⁰⁸ Law on Presidential Elections no. XII-586/7 November 2013 – Lituhuania, art. 20 pct. 4, disponibil la <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=191fum7woo&documentId=efa46142a43b11e383c0832a9f635113&category=TAD>, accesat la 19.10.2022

¹⁰⁹ Adresa de răspuns MAE nr. 1097/02.08.2022, înregistrată la AEP cu nr.10309/03.08.2022

¹¹⁰ Krzysztof Pater, op.cit, pp. 19-20

Secții de votare speciale. Persoanele care din cauza stării de sănătate sau a vârstei se află în instituții de îngrijire a sănătății sau instituții de asistență socială pot vota în cadrul acestor instituții.¹¹¹ În instituțiile sanitare, militare, penitenciare și similare se înființează secții speciale de votare.

Votul prin corespondență. Persoanele care din cauza stării de sănătate, a vârstei, sau care se află în instituții de îngrijire a sănătății sau instituții de asistență socială și nu se pot deplasa la o secție de votare pot vota prin corespondență. Dacă aceste persoane nu pot vota singure, pot fi asistate la exercitarea dreptului de vot de către o altă persoană aleasă de ele care să voteze conform instrucțiunilor sale și în prezența lor.

Votul prin corespondență se desfășoară în cadrul oficiilor poștale speciale în timpul programului de lucru, în ultima miercuri, joi sau vineri înaintea de ziua votării. Șeful oficiului poștal este responsabil de organizarea votului prin corespondență. Președintele comisiei secției de votare în a cărei circumscripția teritorială este situat respectivul oficiu poștal este responsabil de supravegherea activităților privind desfășurarea votului prin corespondență în cadrul oficiului poștal.¹¹²

Votul anticipat. Alegătorii care nu pot ajunge la secția de votare în ziua alegerilor pot vota anticipat. Totul anticipat se desfășoară între orele 08:00 și 20:00 în miercuri și joi dinaintea datei alegerilor, în spațiile pregătite în prealabil și amenajate în sediul primăriei din respectiva localitate pentru desfășurarea votului anticipat. Desfășurarea votării anticipate este supravegheată de către președintele comisiei electorale municipale sau, la instrucțiunile acestuia, de un membru al acestei comisii.

Informare și materiale informative. În Lituania, pliantele realizate de către Comisia Electorală Centrală cu informații despre modul de vot, sunt elaborate și în alfabet Braille și sunt disponibile în secțiile de votare. În ziua alegerilor, există conexiune Skype în secțiile de votare pentru a comunica cu alegătorii cu deficiențe de auz.

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii care din motive de dizabilitate fizică, de sănătate sau alte motive nu pot vota singuri, pot fi asistați de o altă persoană, care va vota conform instrucțiunilor sale și în prezența sa, cu respectarea secretului votului. Această persoană nu poate fi președintele sau membrii comisiei electorale, observatorii sau reprezentanții partidelor politice.¹¹³

MARELE DUCAT DE LUXEMBURG

Luxemburg este unul dintre statele membre ale Uniunii Europene în care votul este obligatoriu, neparticiparea la alegeri trebuind să fie justificată prin corespondență scrisă cu autoritățile competente, însoțită de dovezi justificative.

Aceasta este adesea o sursă de stres suplimentar pentru persoanele cu dizabilități – pe de o parte, acestea nu pot vota din cauza unor circumstanțe nefavorabile și, pe de altă parte, acestea trebuie să explice motivele pentru care nu și-au îndeplinit obligația de a vota. În plus, există întotdeauna riscul ca argumentele care justifică neparticiparea să nu fie luate în considerare și această situație să conducă la sancțiuni.

Secții de votare accesibile. Reglementările generale privind accesibilitatea există din anul 2001. Acestea prevăd standarde precise privind accesibilitatea și dreptul de a fi însoțit de un câine utilitar. Din anul 2011 au fost stabilite reglementări speciale de accesibilitate în ceea ce privește alegerile. Toate intrările în secțiile de votare trebuie să fie fără trepte, iar intrările și

¹¹¹ Law on Presidential Elections (2013) – Lituania, art. 61

¹¹² Law on Presidential Elections (2013) – Lituania, art. 57

¹¹³ Law on Presidential Elections (2013) – Lituania, art. 56

ieșirile din cabinele de vot trebuie să aibă o lățime minimă de 90 cm. Există și specificații referitoare la locurile de parcare, rampe speciale etc.¹¹⁴

În acest sens, cel puțin 5% din locurile de parcare sunt rezervate persoanelor cu dizabilități și trebuie să fie situate cât mai aproape de intrarea în secția de votare, pe o suprafață plană, fără diferență de nivel, marcate clar cu o pictogramă pe asfalt și pe un panou și trebuie să aibă o lățime de minim 350 cm. Intrările în imobilele în care se află secțiile de votare trebuie să aibă în fața ușii o zonă de manevră plană cu diametru de minim 160 cm. Lățimea trecerii libere a ușii trebuie să fie de cel puțin 90 cm, pragurile nu trebuie să depășească 2,5 cm, iar ușile de sticlă trebuie să fie marcate cu dungi contrastante în mijloc. Grupurile sanitare trebuie să fie bine semnalizate și accesibile, fără trepte.¹¹⁵

Votul prin corespondență. În Luxemburg, există posibilitatea de a vota prin corespondență. Pentru a vota prin corespondență, alegătorii trebuie să formuleze o cerere în acest sens. În general, toți alegătorii în vârstă de peste 75 de ani sunt eligibili pentru votul prin corespondență (Briefwahl-vote par correspondance), precum și toți alegătorii care nu se pot prezenta la secția de votare din motive profesionale sau personale. Voturile trebuie să fie ajungă de secția de votare în ziua alegerilor înainte de ora 14:00.

Informare și materiale informative. Un grup de lucru format din diverși parteneri (ASBL Ligue HMC, Centrul de competențe pentru limbaj ușor „KLARO” al ASBL APEMH, ASBL Info-Handicap, Institutul pentru Deficienți de Vedere, Fundația Zentrum fir politesch Bildung și Ministerul Familiei, Integrării și al Regiunii Mari) a decis să pună în aplicare mijloace adecvate, printre altele, pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și persoanele care au abilități de citire și de scris limitate, pentru a le asigura participarea la alegeri fără ajutorul unui terț. Prin urmare, grupul de lucru a produs mai multe documente într-un limbaj ușor de citit (disponibile în versiunile franceză și germană) pentru a facilita accesul la informații pentru toată lumea, inclusiv: broșura *Check Politik: Luxemburg-ul își alege parlamentul* și o versiune ușor de citit a convocării și a instrucțiunilor pentru alegător – pentru fiecare circumscripție și pentru votul prin corespondență, precum și broșura *Accesibilitate la secțiile de votare* (în franceză și germană) care se adresează municipalităților.¹¹⁶

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Alegătorii cu dizabilități vizuale pot utiliza un șablon tactil pentru a își putea exercita dreptul de vot în mod independent.

Alegătorii cu dizabilitate intelectuală sau cu dificultăți de învățare care au fost educați în Luxemburg, au nevoie de informații clare scrise în limba germană. Majoritatea persoanelor cu deficiențe de auz au nevoie de informații clare în limba germană și/sau în limbajul semnelor.

Persoanele cu nevoi legate de vedere necesită adesea o intensitate foarte mare a luminii. 1500 de lux sunt, de obicei, suficienți pentru a satisface nevoile celor mai mulți oameni. Fișele de informații ar trebui să aibă un contrast bun. Cele mai bune contraste pot se obține cu litere negre pe fond alb sau text alb pe fond negru. Acest contrast oferă cea mai bună calitate vizuală. Pentru a satisface nevoile vizuale ale tuturor alegătorilor, fiecare locație de votare ar trebui să

¹¹⁴ Arthur Limbach-Reich, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Luxembourg – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 7, disponibil la <https://www.disability-europe.net/country/luxembourg>, accesat la 19.10.2022

¹¹⁵ Info-Handicap Luxemburg, *Accessibilité des bureaux de vote en vue des élections européennes du 26 mai 2019*, pp. 3-5, disponibil la <https://elections.public.lu/dam-assets/fr/accessibilite/Accessibilite-des-bureaux-de-vote.pdf>, accesat la 11.11.2022

¹¹⁶ Ministère de la Famille, de l'Intégration et à la Grande Région, *Bilan du Plan d'action de mise en œuvre de la CRDPH 2012-2017*, disponibil la <https://mfamigr.gouvernement.lu/dam-assets/publications/plan-strategie/handicap/2012-2017/Bilan-Plan-d-Action-2012-2017.pdf>, accesat la 11.11.2022

aibă cel puțin o cabină de vot cu iluminare individuală, cum ar fi o lampă de birou cu lampă fluorescentă de 11 wați.¹¹⁷

Semnalizarea prin panouri, postere trebuie să respecte câteva reguli de bază: să fie vizibilă de departe, să fie folosite săgeți pentru a indica direcția, să se folosească două limbi, printre care și germana, să se combine pictograme care să sugereze scări, lift, secție de votare, pe lângă texte, iar orele să fie indicate în modul digital cu 2 puncte. De exemplu *de la 8:00 a.m. la 2:00 p.m.*¹¹⁸

Cabine de vot accesibile. Cabinele de vot accesibile sunt clar delimitate și marcate ca atare și au dimensiuni minime 150 cm x 150 cm. Pe fiecare despărțire laterală se află o bară de suport de cel puțin 60 cm lungime, situată la o înălțime de 80 cm. Există și un scaun disponibil care trebuie îndepărtat când un alegător se află într-un scaun rulant.¹¹⁹

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii cu dizabilități de vedere și fizice pot fi însoțiți în cabina de vot de către o altă persoană, care nu trebuie în mod neapărat să aibă drept de vot. Însoțitorul însă nu poate fi candidat în alegeri, nu poate deține un mandat într-o funcție electivă europeană, municipală, națională, nu poate fi părinte, membru al familiei sau rudă până la gradul al doilea al acestor candidați și nu trebuie în mod neapărat să aibă drept de vot.

De asemenea, în Luxemburg, alegătorii cu dizabilități care doresc să meargă personal la o secție de votare pot fi însoțiți de un câine ghid sau câine utilitar, al cărui acces este permis în secția de votare.¹²⁰

REPUBLICA MALTA

Secții de votare accesibile. Votarea se desfășoară, în general, în școli de stat care sunt accesibile pentru persoanele cu dizabilități, prin urmare, există rampe și sunt disponibile ascensoare.¹²¹

Secții de votare speciale. De asemenea, pot fi organizate secții de votare în cămine de bătrâni și în spitale în cazul alegerilor generale și locale, condiția pentru organizarea de secții de votare în căminele de bătrâni fiind aceea ca acestea să găzduiască cel puțin 50 de persoane.¹²²

În cazul în care un alegător nu se poate deplasa la sediul secției de votare din cauza faptului că se află într-un cămin de bătrâni, într-un spital, are o dizabilitate sau este imobilizat la pat, comisia electorală desemnează o subcomisie formată dintr-un membru al său și câte un reprezentat al fiecărui partid politic pentru organiza procesul electoral în instituțiile menționate și a facilita votul acestor categorii de persoane.¹²³

Votul anticipat. Alegătorii care se vor afla în afara țării sau vor afla în spital în ziua alegerilor pot vota anticipat, cu 7 zile înainte de data alegerilor.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Pe de altă parte, există posibilitatea pentru persoanele nevăzătoare de a vota utilizând un șablon în alfabet Braille și căști audio care să le ajute să își exprime votul.¹²⁴

¹¹⁷ Info-Handicap Luxemburg, Accessibilité des bureaux de vote en vue des élections européennes du 26 mai 2019, p. 7

¹¹⁸ Idem, p. 3-5

¹¹⁹ Idem, p. 7

¹²⁰ Idem, p. 6

¹²¹ Vickie Gauci, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Malta – Academic Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 12, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=malta>, accesat la 9.10.2022

¹²² General Election Act (Act XXI of 1991, as amended and supplemented), art. 80, disponibil la <https://legislation.mt/eli/cap/354/eng/pdf>, accesat la 19.10.2022

¹²³ Idem art. 80-84

¹²⁴ Idem art. 49

Asistență la exercitarea votului. De asemenea, persoanele care nu pot vota singure, pot solicita ca un membru al comisiei electorale să îi asiste la exercitarea dreptului de vot, acesta fiind obligat să păstreze secretul votului persoanei asistate.¹²⁵

REPUBLICA POLONĂ

Secții de votare accesibile. Edili locali trebuie să se asigure că cel puțin o treime din secțiile de votare sunt adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități.¹²⁶

Condițiile tehnice detaliate pe care trebuie să le îndeplinească secțiile de votare, astfel încât să fie adaptate nevoilor alegătorilor cu dizabilități sunt prevăzute în *Regulamentul secțiilor de votare adaptate persoanelor cu dizabilități* (2011). În conformitate cu dispozițiile regulamentului anterior menționat secțiile de votare adaptate alegătorilor cu dizabilități trebuie:

- să fie amplasate la parter, într-un imobil fără bariere arhitecturale, dotat cu rampe sau alte dispozitive care să permită accesul independent în clădire;
- cel puțin o intrare care duce spre secția de votare trebuie să permită accesul facil pentru alegătorii cu dizabilități (să aibă cel puțin 90 cm lățime și pragul nu mai mare de 5 mm);
- marginile treptelor care duc către secția de votare și treptele din interiorul acesteia trebuie marcate în culori contrastante;
- secțiile de votare trebuie să asigure un acces facil pentru alegătorii cu dizabilități, în sensul, că ușile și pereții transparenti trebuie marcați cu cel puțin 2 benzi în culori contrastante, podelele să nu fie alunecoase, calea care duce către intrarea în secția de votare să fie cea mai scurtă posibil și lipsită de obstacole, iar cabina de vot trebuie să fie iluminată suplimentar, iluminarea fiind îndreptată către zona de completare a buletinului de vot.¹²⁷

De asemenea, există o hartă electronică pe care sunt marcate secțiile de votare adaptate pentru persoanele cu mobilitate redusă.¹²⁸

Secții de votare alternative. În Polonia, alegătorii pot vota, pe baza unui certificat, în orice secție de votare.¹²⁹

Secții de votare speciale. De asemenea, se pot organiza secții de votare în spitale, azile, închisori și arestul poliției, în care se află cel puțin 15 alegători în ziua alegerilor.¹³⁰

Votul prin corespondență. Totodată, alegătorii încadrați într-un grad accentuat sau moderat de handicap, precum și alegătorii pensionați pe caz de boală pot să utilizeze votul prin corespondență.

Intenția de a vota prin corespondență trebuie adusă la cunoștința comisarului electoral cel mai târziu cu 13 zile înainte de ziua alegerilor printr-o solicitare verbală sau cerere scrisă, transmisă prin fax sau în format electronic care va conține numele, prenumele, inițiala tatălui, data nașterii, PESEL (CNP) al alegătorului, declarația de înscriere a alegătorului în registrul alegătorilor din circumscripția respectivă, indicarea alegerilor la care se referă cererea, precum și indicarea adresei la care urmează să fie trimis pachetul electoral. În cerere, alegătorul poate solicita transmiterea unui șablon în alfabet Braille pentru a fi suprapus peste buletinul de vot.

¹²⁵ Idem art. 72

¹²⁶ Poland Election Code, 2011, art. 186, disponibil la <https://www.globalwps.org/data/POL/files/Election%20Code%202011.pdf>, accesat la 19.10.2022

¹²⁷ Ewa Wapiennik, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Poland – Academic Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 8, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=poland>, accesat la 19.10.2022

¹²⁸ Krzysztof Pater, op.cit, p. 19

¹²⁹ Idem, p. 18

¹³⁰ Poland Election Code, 2011, Art. 12 § 4

Pachetul electoral se predă alegătorului cel mai târziu cu 7 zile înainte de ziua alegerilor și conține un plic de retur, un buletin de vot, un plic pentru buletinul de vot, o declarație privind exercitarea în mod personal și secret a votului, instrucțiuni privind votul prin corespondență și, eventual, un șablon în alfabet Braille pentru a fi suprapus peste buletinul de vot, în cazul în care alegătorul a solicitat trimiterea acestuia.¹³¹

Votul prin reprezentare. În cazul alegătorilor care au fost încadrați de către autoritățile competente într-un grad accentuat sau moderat de handicap, este permis votul prin reprezentare, cu condiția ca reprezentantul să nu fie membru al organismelor electorale și nici candidat în alegeri. Această măsură este aplicabilă și persoanelor care împlinesc 75 de ani în ziua alegerilor.

Reprezentantul poate fi o persoană înscrisă în registrul alegătorilor din aceeași circumscripție electorală cu persoana care acordă împuternicirea și nu poate fi membru al comisiei electorale a secției de votare competente, reprezentant al vreunui partid politic, asistent social, candidat în alegeri. Procura poate fi acceptată numai de la o singură persoană sau de la două persoane, dacă aceasta se află într-o relație de rudenie sau afinitate cu persoana reprezentată. Procura se acordă în fața primarului sau a altui funcționar competent să întocmească o procură de vot. Alegătorul poate revoca procura acordată sau poate vota personal la secția de votare, cu condiția ca dreptul de vot să nu fi fost exercitat anterior de împuternicit.¹³²

Informare și materiale informative. Există obligația primarilor de a informa alegătorii, cel mai târziu cu 30 de zile înainte de data alegerilor, cu privire la sediile secțiilor de votare accesibile persoanelor cu dizabilități. Acești alegători au posibilitatea de a solicita, pe baza unei cereri scrise, cel mai târziu cu 14 zile înaintea alegerilor să fie înregistrați în vederea exercitării dreptului de vot la secția de votare accesibilă, aflată în aria teritorială a unității administrativ teritoriale în care locuiesc.¹³³

Alegătorii cu dizabilități au dreptul să obțină informații cu privire la secția de votare la care sunt arondați, secția de votare accesibilă care se află cel mai aproape de locuința sa, condițiile de înregistrare la secția de votare accesibilă, data alegerilor și durata votării, organismele electorale, lista candidaților și condițiile și modalitățile de vot.¹³⁴

Aceste informații sunt furnizate alegătorului cu dizabilități, la cererea acestuia, de către primarul comunei sau orașului prin telefon sau în materiale informative tipărite, inclusiv în format electronic. În cerere, alegătorul trebuie să precizeze numele, prenumele și adresa de reședință permanentă.

Informațiile menționate mai sus sunt, de asemenea, disponibile în buletinul de informare publică al municipalității și făcute publice în modul obișnuit în unitatea administrativ teritorială respectivă.

Comisia Electorală Națională trebuie să elaboreze materiale informative în alfabet Braille cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități și să le pună la dispoziția acestei categorii de alegători la cerere. De asemenea, Comisia Electorală Națională are obligația de a încărca pe pagina de internet a instituției informații în format accesibil, cu privire la drepturile alegătorilor cu dizabilități.

De asemenea, toate conferințele de presă ale Comisiei Electorale Naționale din Polonia care sunt dedicate alegerilor și difuzate la televiziune și pe internet sunt disponibile și în limbajul mimico-gestual.¹³⁵

¹³¹ Adresa de răspuns MAE nr. 2311/29.08.2022, înregistrată la AEP cu nr.11210/30.08.2022

¹³² Idem

¹³³ Poland Election Code, 2011, Art. 16§1 3) și art. § 27

¹³⁴ Idem, art. 37a.

¹³⁵ Krzysztof Pater, op.cit, p. 17

Informațiile din interiorul și exteriorul secției de votare, precum și rezultatele votului trebuie să fie afișate în locuri ușor accesibile persoanelor cu dizabilități locomotorii (cel puțin o înălțime de 90 cm măsurată de la podea până la marginea de jos a panoului).¹³⁶

Cabine de vot accesibile. Cel puțin o cabină de vot trebuie adaptată nevoilor cu dizabilități (adică 1,2 m lățime și 1,2 m adâncime cel puțin și cu polițe situate la 2 niveluri pentru scris 80 cm și 1,1 m înălțime).¹³⁷

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. De asemenea, pentru persoanele cu dizabilități există posibilitatea suprapunerii unui șablon în alfabet Braille peste buletinul de vot.

Asistență la exercitarea votului. Alegătorul cu dizabilități poate fi asistat la exercitarea votului de către o altă persoană care nu poate fi membru al biroului secției de votare, reprezentant al partidelor politice sau observator.

REPUBLICA PORTUGHEZĂ

Secții de votare accesibile. Cu privire la accesibilitatea secțiilor de votare, Comisia Electorală Națională a întreprins o serie de eforturi pentru identificarea unor imobile accesibile în care să fie organizate secțiile de votare. Primarii au competența de a decide care imobile vor fi utilizate cu ocazia alegerilor.

Având în vedere faptul că secțiile de votare trebuie organizate, de regulă, în imobile aparținând domeniului public, de preferat în școli, biblioteci sau locații aparținând consiliilor locale, acestea trebuie să respecte prevederile Legii accesibilității care impune ca problemele de accesibilitate fizică, capacitate, securitate etc. să fie soluționate. În afară de acest act normativ, nu există reglementări specifice care să se aplice în mod special și obligatoriu secțiilor de votare.¹³⁸

Votul anticipat. Votul anticipat este permis persoanelor care se presupune că se vor afla în spital sau nu vor fi în măsură să se deplaseze în ziua alegerilor la secția de votare din cauza bolii.¹³⁹

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. În Portugalia, alegătorii nevăzători pot utiliza șabloane Braille ale buletinelor de vot pentru a își exercita dreptul de vot. Șabloanele Braille ale buletinelor de vot sunt reproduse astfel încât să fie identice din toate punctele de vedere cu buletinele de vot uzuale și cu spații corespunzătoare pătratelor aferente listelor electorale. Responsabilitatea tipăririi buletinelor de vot și a șabloanelor în Braille aparține Statului, prin administrația electorală a Secretariatului General al Ministerului Administrației Interne.¹⁴⁰

Asistență la exercitarea votului. Persoanele care din cauza bolii sau dizabilității nu pot să își exercite dreptul de vot în mod individual pot fi asistate de un alt alegător desemnat de ele,

¹³⁶ Ewa Wapiennik, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Poland – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 8, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=poland>, accesat la 19.10.2022

¹³⁷ Idem

¹³⁸ Engrácia Cardim and Paula Campos Pinto, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Portugal – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 7, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=portugal>, accesat la 19.10.2022

¹³⁹ Law governing Elections to the Assembly of the Republic no. 14/79 of 16 May 1979, as amended and supplemented, art. 79-B, disponibil la: <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/LeiEleitoralARen.pdf>, accesat la 19.10.2022

¹⁴⁰ Law governing Elections to the Assembly of the Republic no. 14/79 of 16 May 1979, as amended and supplemented, art. 95 (4)-(5)

cu respectarea secretului votului. Însoțitorul poate fi orice alt alegător desemnat de către persoana care nu poate să își exprime votul în mod independent, cu excepția oficialilor secției de votare și cu respectarea secretului votului.

REPUBLICA SLOVACĂ

Secții de votare alternative. În cazul în care un alegător nu poate vota la secția de votare la care este arondat acesta poate solicita personal o cartelă de vot în localitatea în care își are reședința permanentă cu care poate vota în orice circumscripție electorală din Slovacia. Această cartelă de vot poate fi solicitată chiar și în ultima zi lucrătoare dinaintea zilei alegerilor, în acest caz cartela îi va fi înmănată pe loc, sau o poate solicita printr-o scrisoare sau prin e-mail cu cel puțin 15 zile lucrătoare înainte de ziua alegerilor (în acest caz autoritățile locale îi vor trimite cartela în termen de trei zile lucrătoare de la primirea cererii).¹⁴¹

Secții de votare speciale. În Slovacia este permisă organizarea de secții de votare în instituțiile care găzduiesc pe termen lung persoane cu dizabilități, existând obligația depunerii anticipate de cereri individuale sau notificări în acest sens.

Votul prin intermediul urnei mobile. Pentru motive justificate, în special de sănătate, există posibilitatea ca alegătorul, la cererea sa, să își exercite dreptul de vot în afara secției de votare. În acest caz, biroul electoral al secției de votare va trimite alegătorului cel puțin 2 dintre membrii săi cu urna mobilă, buletine de vot și plic, aceștia având obligația de a asigura secretul votului.¹⁴²

Informare și materiale informative. Biblioteca pentru nevăzători publică materiale cu privire la modul de votare utilizând buletinul de vot și o listă completă a candidaților în alfabet Braille și sub forma unei înregistrări audio.¹⁴³

Asistență la exercitarea votului. Alegătorul care nu poate vota independent din cauza dizabilității sau incapacității de a citi sau a scrie are dreptul de fie însoțit la secția de votare de un alt alegător care nu poate fi membru al biroului electoral al secției de votare. Însoțitorul va vota în conformitate cu instrucțiunile alegătorului și va introduce buletinul de vot în plic.

De asemenea, alegătorul care din cauza dizabilității fizice nu poate introduce plicul în urna de vot poate solicita să fie ajutat în acest scop de un alt alegător care nu poate fi membru al biroului electoral al secției de votare.¹⁴⁴

REPUBLICA SLOVENIA

Secții de votare accesibile. Orice persoană poate semnala prin intermediul paginii de internet al Biroului Electoral Național sau deplasându-se personal la biroul administrației locale sau transmițând o cerere prin poștă că are nevoie să își exercite dreptul de vot la o secție de votare accesibilă, cel mai târziu cu trei zile înainte de alegeri.

Legea privind alegerile pentru Adunarea Națională (1992) prevede că secțiile de votare trebuie să fie accesibile persoanelor cu dizabilități.¹⁴⁵

¹⁴¹ Krzysztof Pater, op.cit, p. 19

¹⁴² Act No. 333 in *Collection of Laws Of 13 May 2004 On Elections to the National Council of the Slovak Republic*, Section 30 (8), disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/countrie/49, accesat la 10.11.2022

¹⁴³ Krzysztof Pater, op.cit, p. 16

¹⁴⁴ Act No. 333 in *Collection of Laws Of 13 May 2004 On Elections to the National Council of the Slovak Republic*, Section 30 (6), (9)

¹⁴⁵ Law on election to the National Assembly official consolidated text, 1992 (2017) Republic of Slovenia, art. 79.a, disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/countrie/50 accesat la 10.11.2022

Comisia Electorală Districtuală stabilește în raza sa teritorială cel puțin o secție de votare accesibilă alegătorilor cu dizabilități. Alegătorii trebuie să comunice Comisiei Electorale Districtuale cel mai târziu cu 3 zile înainte de ziua votării faptul că doresc să își exercite dreptul de vot la o secție de votare accesibilă. În această secție alegătorul poate vota utilizând buletinul de vot sau cu ajutorul unui dispozitiv de vot.¹⁴⁶

Comisii de votare speciale. Alegătorii care, din cauza stării de sănătate, nu se pot prezenta la secția de votare la care sunt arondați, pot vota la domiciliu în fața unei comisii de vot speciale. Pentru a beneficia de această posibilitate, alegătorii trebuie să informeze organismul electoral competent cu cel puțin 3 zile înainte de data alegerilor.¹⁴⁷

Secții de votare speciale. În Slovenia este permisă organizarea de secții de votare în instituțiile care găzduiesc pe termen lung persoane cu dizabilități, existând obligația depunerii anticipate de cereri individuale sau notificări în acest sens.

Votul prin intermediul urnei mobile. În cazul în care o secție de votare nu este accesibilă pentru o persoană cu dizabilități, există obligația ca materialele necesare exercitării votului să fie scoase din secția de votare pentru a permite persoanei în cauză să voteze.¹⁴⁸

Votul prin corespondență. Pot vota prin corespondență persoane care nu se pot deplasa la secția de votare în ziua alegerilor (alegătorii aflați în cămine de bătrâni, spitale, locuri de detenție), inclusiv persoanele cu dizabilități.

Votul anticipat. Alegătorii care nu se pot prezenta la secția de votare în ziua alegerilor pot vota anticipat, votarea prin această modalitate urmând a avea loc cel mai devreme cu 5 zile înainte de ziua alegerilor, dar nu mai târziu de 2 zile înainte de ziua alegerilor. Votul anticipat se va desfășura la o secție de votare specială organizată la sediul Comisiei Electorale Districtuale.¹⁴⁹

Informare și materiale informative. Înaintea fiecărui tip de alegeri, ministerele relevante transmit un anunț spitalelor și instituțiilor de asistență socială pe termen lung în care specifică modul în care persoanele spitalizate își pot exercita dreptul de vot.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Alegătorii care doresc să voteze la o altă secție de votare decât cea la care sunt arondați care este dotată cu un dispozitiv de vot, trebuie să informeze comisia electorală cu cel puțin 3 zile înainte de data alegerilor.

De asemenea, alegătorii nevăzători sau cu dizabilități de vedere pot vota cu ajutorul unui șablon, care permite acestor persoane să voteze în mod independent. Șablonul constă într-o hârtie, carton sau foaie de plastic cu aceeași dimensiune ca buletinul de vot și are tot atâtea perforații câți candidați sunt înscriși pe buletinul de vot. Alegătorii nevăzători își exprimă opțiunea cu ajutorul acestor perforații.¹⁵⁰

Asistență la exercitarea votului. Alegătorul care din cauza dizabilității fizice sau analfabetismului nu poate vota în mod independent, are dreptul de a fi însoțit de o persoană care să o ajute să își exprime opțiunea. Decizia cu privire la a fi asistat la exercitarea votului aparține biroului electoral al secției de votare și trebuie să fie consemnată de către aceasta.¹⁵¹

¹⁴⁶ Dr. Darja Zaviršek, Katarina Gorenc, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Slovenia – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 8, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=slovenia>, accesat la 19.10.2022

¹⁴⁷ Law on election to the National Assembly official consolidated text, 1992 (2017) Republic of Slovenia, art. 83

¹⁴⁸ Dr. Darja Zaviršek, Katarina Gorenc, op. cit. p. 10

¹⁴⁹ Law on election to the National Assembly official consolidated text, 1992 (2017) Republic of Slovenia, art. 69

¹⁵⁰ Dr. Darja Zaviršek, Katarina Gorenc, op. cit. p. 10

¹⁵¹ Law on election to the National Assembly official consolidated text, 1992 (2017) Republic of Slovenia, art. 79

REGATUL SPANIEI

Secții de votare accesibile. Președinte secției de votare trebuie să se asigure că intrarea în sediul secției de votare este întotdeauna liberă și accesibilă persoanelor îndreptățite să intre.¹⁵²

De asemenea, Decretul Regal 1612/2007 de reglementare a votului accesibil pentru persoanele cu dizabilități de vedere stabilește în mod obligatoriu existența în secțiile de votare a unui spațiu special accesibil și adecvat pentru a asigura secretul votului, situat cât mai aproape de zona de votare.¹⁵³

Votul prin corespondență. În Spania toți alegătorii își pot exercita dreptul de vot prin corespondență. Alegătorii care în ziua votării nu sunt în localitatea în care au dreptul să voteze sau nu se pot prezenta la secția de votare la care sunt arondați, pot să voteze prin corespondență, existând obligația de a formula în prealabil o cerere în acest sens adresată Delegației Provinciale a Oficiului de Recensământ Electoral.¹⁵⁴

Votul prin reprezentare. Un alegător cu dizabilități care nu se poate deplasa la oficiul poștal pentru a își exercita dreptul de vot prin corespondență sau nu poate ridica buletinul de vot, poate solicita prezența unui notar public care, în mod gratuit, va emite o procură, astfel încât o persoană desemnată de alegătorul cu dizabilități să poată îndeplini cerințele votului prin corespondență.

Informare și materiale informative. Ministerul de Interne, în colaborare cu principalele asociații din domeniul persoanelor cu dizabilități elaborează, cu ocazia fiecărui scrutin, pliantele informative ușor de citit privind alegerile și accesibilitatea, disponibile pe pagina de internet destinată alegerilor. Acestea, sunt tipărite și trimise la fiecare secție de votare.¹⁵⁵

De asemenea, în Spania materialele video care prezintă metodele de votare pentru alegătorii nevăzători sunt publicate pe internet de către autoritățile publice și ONG-uri.¹⁵⁶

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. În Spania există un sistem în care alegătorul are posibilitatea selectării unui cartonaș cu denumirea partidului politic dintr-un pachet de cartonașe care conține denumirile tuturor partidelor (aceasta fiind singura sau prima etapă a procedurii de votare), permițând astfel alegătorului cu dizabilități de vedere de a identifica în mod independent cartonașul adecvat – cartonașele sunt sigilate în plicuri marcate în Braille, ceea ce permite scoaterea cu ușurință a cartonașului adecvat.¹⁵⁷

De asemenea, secțiile de votare furnizează alegătorilor nevăzători sau cu dizabilități de vedere documentația Braille împreună cu buletinele de vot și plicurile standard. Acest material electoral standard și materialul suplimentar în Braille constituie „*kitul de vot accesibil*” care le permite alegătorilor nevăzători sau cu dizabilități de vedere grave să voteze independent și cu garanția deplină a secretului votului lor.¹⁵⁸

¹⁵² Ley Orgánica 5/1985, de 19 Junio, del Régimen Electoral General, Última actualización publicada el 07.07.2021 – Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado, art. 91 pct. 2, disponibil la <https://www.boe.es/eli/es/lo/1985/06/19/5/con> accesat la 19.10.2022

¹⁵³ Miguel A. Verdugo, Cristina Jenaro, Maribel Campo, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Spain – Academic Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, p. 9, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=spain>, accesat la 19.10.2022

¹⁵⁴ Ley Orgánica 5/1985, de 19 Junio, del Régimen Electoral General, art. 72

¹⁵⁵ Krzysztof Pater, op.cit, p. 22

¹⁵⁶ Idem, p. 16

¹⁵⁷ Idem, p. 25

¹⁵⁸ United Nation Treaty Body Database, Initial reports submitted by States parties in accordance with article 35 of the Convention – Spain, p. 40, disponibil la https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fESP%2f1&Lang=en, accesat la 19.10.2022

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii care nu știu să citească sau care din cauza dizabilității nu pot să voteze în mod independent, pot fi asistați pentru exercitarea votului de către o persoană de încredere.¹⁵⁹

REGATUL SUEDEI

Secții de votare accesibile. Fiecare municipalitate trebuie să se asigure că există spații adecvate care pot fi folosite ca secții de votare și că, în ceea ce privește locația, accesibilitatea și programul de funcționare, acestea oferă cele mai bune condiții pentru exercitarea dreptului de vot. Secția de votare trebuie să fie clar delimitată și să fie adecvată și din alte puncte de vedere, astfel încât alegătorii să nu întâmpine obstacole și să nu fie deranjați când își exercită dreptul de vot.¹⁶⁰

Comisii de votare speciale. Funcționari electorali speciali se ocupă de primirea buletinelor de vot completate de la alegătorii care, din cauza bolii, dizabilității sau vârstei, nu se pot prezenta la secția de votare pentru exercitarea votului.¹⁶¹

Votul prin corespondență. În Suedia, pot vota prin corespondență persoanele care nu se pot deplasa la secția de votare în ziua alegerilor, inclusiv cele cu dizabilități. Plicul care conține buletinul de vot completat este colectat de la alegător de către un reprezentant special (de exemplu, poștașul) și livrat comisiei electorale – acest buletin de vot este introdus în plic de către alegător sau, dacă este necesar, de către o persoană care asistă, în prezența reprezentantului respectiv și a unui martor. Un alegător care și-a exprimat dorința de a vota prin corespondență și care a primit un buletin de vot se poate răzgândi și – în loc să trimită buletinul de vot înapoi – îl poate introduce personal în urna de vot din secția sa de votare în ziua alegerilor.

Votul prin reprezentare. Această modalitate de exercitare a dreptului de vot este permisă unor categorii restrânse de alegători, respectiv persoanelor care din cauza stării de sănătate, vârstă înaintată, încarcerare etc. nu se pot deplasa la secția de votare, existând obligația depunerii unei cereri cu 24 de zile înainte de data alegerilor.

Votul anticipat. Alegătorii pot vota anticipat, votarea prin această modalitate urmând să aibă loc nu mai devreme de 18 zile înaintea datei alegerilor.

Informare și materiale informative. Pagina de internet a autorității electorale din Suedia oferă informații complete pentru alegători, nu doar în suedeză, ci și în alte 30 de limbi, precum și într-o versiune ușor de citit și în limbajul mimico-gestual.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Alegătorii cu diferite grade de dizabilitate pot utiliza o lupă pusă la dispoziție în fiecare secție de votare.

De asemenea, este disponibil un portal web „vorbitor”, unde persoanele nevăzătoare și cele cu deficiențe de vedere, precum și persoanele cu dificultăți de citire a textului (de exemplu, persoanele cu dislexie) pot asculta informații citite cu voce tare.¹⁶²

Un alt instrument menționat anterior este sistemul de vot prin selectarea cartonașului. Astfel, în Suedia alegătorul trebuie să aleagă unul din trei cartonașe de culori diferite și apoi, în funcție de cartonașul respectiv există în unele situații posibilitatea de a marca o casetă sau de a scrie fie denumirea unui partid, fie numele unui candidat.¹⁶³

¹⁵⁹ Ley Orgánica 5/1985, de 19 Junio, del Régimen Electoral General, art. 87

¹⁶⁰ The Elections Act (2005:837) - Suedia, Part I, Chapter 4, Section 20, disponibil la: https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/download/16173, accesat la data de 11.11.2022

¹⁶¹ Idem, Part II, Chapter 7, Section 3a

¹⁶² Krzysztof Pater, op.cit, pp. 15-16

¹⁶³ Krzysztof Pater, op.cit, p. 17

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii cu dizabilități, pot desemna și un membru al comisiei electorale în calitate de asistent. De asemenea asistența poate fi oferită, de către o persoană care nu are încă drept de vot (de exemplu, copilul sau nepotul alegătorului).

REGATUL ȚĂRILOR DE JOS (OLANDA)

Secții de votare accesibile. Având în vedere tendințele de la nivelul Uniunii Europene, legislația olandeză prevede ca minim 25% din secțiile de votare la nivel de municipalitate să fie dotate în așa fel încât votanții cu dizabilități fizice să poată să își exprime dreptul de vot fără a fi asistați¹⁶⁴.

Municipalitățile olandeze sunt responsabile pentru organizarea secțiilor de votare și în ultimii ani au întreprins demersuri pentru îmbunătățirea accesibilității acestora. În 2012, Ministerul de Interne a colaborat cu o organizație-umbrelă a persoanelor cu dizabilități sau boli cronice pentru a identifica condițiile pe care trebuie să le respecte secțiile de votare pentru a fi considerate accesibile. Aceste condiții sunt prevăzute într-o listă standard de verificare și se referă la aspecte de accesibilitate generală (cât de ușor pot ajunge alegătorii la secția de votare), accesibilitatea sediului secției de votare și a cabinei de vot. Cu ocazia fiecărui scrutin, se efectuează verificări aleatorii în secțiile de votare pentru a stabili dacă secțiile de votare desemnate de municipalitate ca fiind accesibile îndeplinesc condițiile de accesibilitate. În 2017, un studiu detaliat referitor la accesibilitatea secțiilor de votare pe baza unor verificări obiective a generat un scor de 8,2 pe o scară de 10 puncte.¹⁶⁵

Ca măsuri suplimentare pentru alegerile municipale din martie 2022 autoritățile olandeze au impus ca toate secțiile de votare să fie accesibilizate pentru persoanele cu dizabilități¹⁶⁶.

Secții de votare alternative. În Regatul Țărilor de Jos există posibilitatea ca alegătorul să voteze la o secție de votare aleasă în mod liber.

Secții de votare speciale. Există posibilitatea organizării unor secții de votare mobile care sunt dispuse conform nevoilor specifice fiecărei municipalități, acestea însă nu oferă toate măsurile de accesibilizare, precum locuri de parcare speciale.

Votul prin corespondență. Totul prin corespondență este prevăzut doar pentru cetățenii din afara țării.

Votul electronic. Totul electronic a fost exclus ca metodă de vot în 2007 în urma acțiunilor de reevaluare a utilizării mijloacelor de vot electronic¹⁶⁷.

Votul prin reprezentare. Există posibilitatea votului prin reprezentare fiind necesară completarea, în prealabil, a unui chestionar, iar persoana împuternicită se prezintă la secția de votare cu formularul completat și un chestionar.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Buletinele de vot nu sunt adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități, dar există posibilitatea utilizării unor șabloane speciale în

¹⁶⁴Act of 28 September 1989 containing new provisions governing the franchise and elections (Elections Act)-Olanda, secțiunea J4, disponibil la http://hrlibrary.umn.edu/research/Netherlands/Netherlands_Elections%20Act_1989am2009.pdf, accesat la 19.10.2022

¹⁶⁵United Nation Digital Database, Initial report submitted by the Netherlands under article 35 of the Convention, due in 2018: Convention on the Rights of Persons with Disabilities, p. 47 disponibil la <https://digitallibrary.un.org/record/3794832?ln=en>, accesat la 19.10.2022

¹⁶⁶Portalul Guvernamental al Țărilor de Jos, secțiunea informații privind alegerile disponibil la <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/kiezers-met-beperking>, accesat la 19.10.2022

¹⁶⁷National Democratic Institute, Re-evaluation of the Use of Electronic Voting in the Netherlands, disponibil la <https://www.ndi.org/e-voting-guide/examples/re-evaluation-of-e-voting-netherlands>, accesat la 19.10.2022

care sunt introduse buletine de vot de către personalul secției înainte de intrarea alegătorului în cabină.

Buletinul este introdus în șablon pentru a permite marcarea cu un instrument de scris a opțiunii votantului, șablonul este marcat cu cifre în relief, descrierea coloanei fiind făcută în alfabet Braille. Fiecare a 5-a casuță este marcată pentru a putea ușor identifica casuța dorită, iar votantului i se pune la dispoziție un sistem audio care descrie conținutul buletinului de vot și instrucțiunile de folosire.

De asemenea, alegătorii cu diferite grade de dizabilitate pot utiliza o lupă pusă la dispoziție în fiecare secție de votare.

Anumite municipalități pun la dispoziție și alte mijloace specifice destinate persoanelor cu dizabilități, precum casete de sunet¹⁶⁸ sau cititoare în limbajul Braille. La alegerile generale din anul 2021, mai multe primării și parteneri sociali au demarat proiecte menite să îmbunătățească accesul persoanelor cu dizabilități, inclusiv prin asigurarea unor interpreți în limbajul mimico-gestual.¹⁶⁹

Cabine de vot accesibile. Cabinele de vot utilizate sunt accesibile persoanelor cu dizabilități.

Asistența la exercitarea votului. Asistarea persoanelor cu dizabilități la exercitarea dreptului de vot se face preferabil de către personalul secției de votare. Persoanele cu dizabilități sunt încurajate acolo unde este posibil să intre singure în cabină și să își exprime dreptul de vot, fiind puse la dispoziție și echipamente speciale pentru a facilita acest lucru.

UNGARIA

Secții de votare accesibile. Secțiile de votare sunt astfel organizate încât să permită accesul facil, fiind dotate cu materiale de accesibilizare.¹⁷⁰

Secții de votare alternative. În cazul în care secția la care alegătorul este arondat nu este accesibilizată corespunzător, acesta poate merge să își exprime dreptul de vot la o secție corespunzătoare nevoilor acestuia.¹⁷¹

Votul prin intermediul urnei mobile. Pot vota prin intermediul urnei mobile alegătorii care au solicitat exercitarea dreptului de vot prin această modalitate. Buletinele de vot care vor fi utilizate pentru votul prin intermediul urnei mobile vor fi șampilate cu ștampila de control a secției de votare în prealabil de către comisia electorală a secției de votare. Votul prin intermediul urnei mobile trebuie organizat în așa fel încât membrii comisiei electorale a secției de votare să se întoarcă cu urna mobilă în secția de votare până la ora 19:00.¹⁷²

Votul prin corespondență poate fi utilizat ca metodă de vot de către persoanele înregistrate pentru votul prin corespondență care nu au domiciliul în țară.

Informare și materiale informative. Materialele speciale în formă simplificată sau în alfabet Braille pot fi solicitate să fie transmise prin poștă.¹⁷³

¹⁶⁸ Voting in Dutch elections more accessible for disabled voters, disponibil la <https://rtvmaastricht.nl/nieuws/artikel/making-voting-in-dutch-elections-more-accessible-for-disabled-voters> accesat la 10.11.2022

¹⁶⁹ Accessible and inclusive elections in the Netherlands, disponibil la <https://uclg-cisd.org/en/news/latest-news/accessible-and-inclusive-elections-netherlands>, accesat la 10.11.2022

¹⁷⁰ Act XXXVI of 2013 on Electoral Procedure, as amended and supplemented, 42 Assistance to voters with a disability, Section 88, disponibil la https://europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Hungary/Hungary_Act%20on%20Electoral%20Procedure_2013.pdf, accesat la 19.10.2022

¹⁷¹ Idem, 50 Polling district electoral registers, Section 102 (3)

¹⁷² Idem, 85 Mobile voting, Section 184

¹⁷³ Idem, 42 Assistance to voters with a disability, Section 88

Cabine de vot accesibile. Biroul Electoral Național pune la dispoziția tuturor secțiilor de votare cabine de vot mobile care constau într-o masă cu un dispozitiv astfel conceput încât să asigure secretul votului alegătorilor cu dizabilități locomotorii.

Instrumente care să faciliteze votul. Deși buletinele de vot nu sunt adaptate nevoilor alegătorilor cu dizabilități de vedere, există posibilitatea utilizării unor șabloane speciale care să faciliteze exercitarea votului de către această categorie de alegători.

Comisia electorală a secției de votare va plasa buletinul de vot în șablonul Braille înainte de a-l preda alegătorului. După vot, alegătorul va scoate buletinul de vot din șablon, îl va introduce în urnă și va returna șablonul comisiei electorale a secției de votare.

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii care nu pot citi sau nu pot vota în mod independent din cauza unei dizabilități fizice sau din oricare altă cauză pot solicita să fie asistați de către o altă persoană desemnată de ei sau de 2 membri ai secției de votare.¹⁷⁴

I.2. Practici (modalități și proceduri) și instrumente tehnice pentru accesibilizarea procesului electoral adoptate de către alte state care nu aparțin Uniunii Europene

AUSTRALIA

Comisia Electorală Australiană (AEC) este autoritatea care organizează, supervizează și coordonează procesul de votare din Australia. Alegerile federale au loc o dată la trei ani. Ziua de votare este aleasă de Guvernatorul-general și este într-o zi de sâmbătă.

Drepturile persoanelor cu dizabilități, inclusiv de a vota, sunt protejate prin *Legea privind discriminarea în baza dizabilităților 1992* (Disability Discrimination Act 1992). Buletinele și instrucțiunile de vot, precum și metodele de votare sunt adaptate în funcție de necesitățile alegătorului.

Secții de votare accesibile. Imediat după anunțarea organizării alegerilor, AEC pune la dispoziție online, o listă cu secțiile de votare accesibile.

Fiecare secție de votare este evaluată din punct de vedere al accesibilității, luându-se în vedere posibilitatea accesului cu scaunul rulant, accesul asistat cu scaunul rulant sau imposibilitatea accesului cu scaunul rulant, aceste informații fiind sintetizate în hărți interactive ale secțiilor de votare, astfel încât alegătorii cu mobilitate redusă să afle, în funcție de nota fiecărei secții de votare, cât mai multe despre caracteristicile sale specifice de accesibilitate.¹⁷⁵

Votul prin corespondență. Persoanele cu mobilitate redusă, care nu pot ajunge la o secție de votare și care se înregistrează ca alegători prin corespondență, pot vota la fiecare tip de alegeri prin corespondență. Aceasta înseamnă că vor primi buletinul de vot automat, fără a mai fi nevoie să aplice de fiecare dată pentru această modalitate de vot.

Votul anticipat. Dacă o persoană nu poate ajunge la secția de votare în ziua alegerilor, poate vota anticipat. AEC va pune la dispoziția cetățenilor, pe pagina sa de internet, o listă cu centrele pentru votul anticipat, imediat după anunțarea organizării alegerilor, precum și criteriile de eligibilitate pentru a vota anticipat.¹⁷⁶

Vot prin intermediul urnei mobile. Echipele mobile de votare se deplasează la alegătorii care nu pot ajunge la secția de votare (de exemplu unități de îngrijire rezidențială,

¹⁷⁴Idem, 84 Voting at polling stations, Section 181

¹⁷⁵ Portalul Comisiei Electorale Australiene, disponibil la <https://www.aec.gov.au/assistance/>, accesat la 20.10.2022

¹⁷⁶ Portalul Comisiei Electorale Australiene, Secțiunea „Voting options”, disponibil la https://www.aec.gov.au/voting/ways_to_vote/, accesat la 20.10.2022

zone izolate etc.). Votul prin intermediul urnei mobile se desfășoară în Australia în perioada electorală.¹⁷⁷

Votul prin telefon. Persoanele nevăzătoare sau cu vedere redusă își pot exercita dreptul de vot, prin telefon, din orice locație sau din propria casă. Informațiile referitoare la înregistrarea pentru această modalitate de vot sunt disponibile pe pagina de internet a comisiei.¹⁷⁸

Materiale de informare, instrucțiuni și buletine de vot cu caractere supradimensionate sau cu caractere Braille sunt puse la dispoziția persoanelor cu deficiențe de vedere sau nevăzătoare.

AEC a elaborat materiale în format ușor de citit - „*easy to read*” care conțin informații cu privire la modalitatea de înregistrare în registrul electoral, votul în secția de votare, votul prin corespondență, votul pentru diferite tipuri de scrutine organizate în Australia – Senat, Camera Reprezentanților.

De asemenea, AEC colaborează cu interpreți AUSLAN (limbajul semnelor australian) pentru realizarea videoclipurilor cu instrucțiuni și în ceea ce privește prezența fizică la secțiile de votare în ziua votării pentru acordarea asistenței alegătorilor cu dizabilități.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Secțiile de votare sunt dotate cu lupe și ecrane cu funcție de mărire care facilitează persoanelor cu deficiențe de vedere exercitarea votului.

Asistență pentru deplasarea la secția de votare. AEC asigură asistență persoanelor cu mobilitate redusă prin intermediul personalului propriu care este prezent la secțiile de votare sau persoana cu mobilitate redusă poate apela la un prieten sau o rudă care să îl însoțească la secția de votare.

Asistență pentru exercitarea votului. Alegătorul cu deficiențe de vedere poate cere ajutorul unui asistent care îi citește conținutul buletinului de vot și îl completează conform opțiunii acestuia.

CANADA

În Canada, legislația care protejează drepturile alegătorilor și stipulează obligațiile autorității federale de organizare a proceselor electorale – Elections Canada – în ceea ce privește oferirea de servicii accesibile în procesele electorale cuprinde următoarele:

- *Carta Canadiană a Drepturilor și Libertăților* (secțiunea 3 – dreptul de vot universal; secțiunea 13 – egalitatea tuturor persoanelor din Canada, indiferent de o posibilă dizabilitate fizică sau psihică).
- *Legea Canadiană a Drepturilor Omului* (protecția față de discriminare în a primi servicii oferite de guvernul federal, inclusiv din motive ținând de existența unei dizabilități).
- *Legea Proceselor Electorale în Canada* (prevederi pentru reducerea barierelor în participarea la procesele electorale și creșterea accesibilității).
- *Legea din 2018 care amendează Legea Proceselor Electorale în Canada* prevede noi măsuri de reducere a barierelor în participarea la procesele electorale și de creștere a accesibilității, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități.

La nivel de politici publice s-a creat în 2014 un *Grup Consultativ pe Problematici legate de Dizabilitate* (Advisory Group for Disability Issues) pentru a oferi expertiză și consiliere cu

¹⁷⁷ Idem

¹⁷⁸ <https://www.aec.gov.au/assistance/>

privire la inițiativele menite să crească accesibilitatea la procesul electoral, în pregătirea alegerilor legislative federale din 2015.

Secții de votare accesibile. Agenția Electorală Canadiană a întreprins demersuri substanțiale pentru a asigura accesibilitatea procesului electoral pentru toate categoriile de alegători. Secțiile de votare trebuie să fie amplasate în spații care sunt accesibile alegătorilor cu dizabilități.¹⁷⁹

Înainte alegerilor, funcționarii competenți din fiecare circumscripție electorală federală trebuie să identifice secții de votare care oferă acces la parter, față de alte caracteristici de accesibilitate. Reprezentanții utilizează lista de verificare a adecvării sediului secției de votare, denumită anterior lista de verificare a accesibilității, pentru a evalua accesibilitatea potențialelor secții de votare. Lista de verificare conține 35 de criterii de accesibilitate, dintre care 15 sunt obligatorii și sunt împărțite pe categorii referitoare la parcare, exteriorul sediului secției de votare (lipsa obstacolelor și fermitatea căii de acces în imobil, lățimea minimă a căii de acces, acces nivelat la intrare, fără diferențe de nivel, iluminare exterioară a imobilului, lipsa obstacolelor în exteriorul imobilului), intrarea în imobil (lățimea minimă a ușii de intrare, înălțimea minimă a pragurilor, greutate minimă a ușii de intrare care să permită deschiderea cu ușurință a acesteia), interiorul imobilului (lățimea ușilor interioare, greutate minimă a ușilor interioare care să permită deschiderea cu ușurință a acestora, înălțimea minimă a pragurilor, lățimea minimă a coridoarelor, lipsa obstacolelor, amplasarea secției de votare la același nivel cu intrarea).¹⁸⁰

O dată cu utilizarea criteriilor clare pentru selecția secțiilor de votare în vederea asigurării accesibilității (Polling Place Suitability Checklist) a fost îmbunătățită și logistica electorală, a echipamentelor și tehnologiilor electorale în vederea asigurării corespunzătoare a exercitării drepturilor electorale.¹⁸¹

Canada a adoptat cele patru principii de bază ale *Legii privind accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități din Ontario (AODA)* ca parte a angajamentului propriu, continuu de a identifica, preveni și elimina barierele privind accesibilitatea, astfel încât persoanele cu dizabilități să poată participa pe deplin la procesul electoral.

Toate secțiile de votare sunt verificate și dotate pentru a asigura accesibilitatea, incluzând cerințe în conformitate cu Standardul AODA pentru proiectarea spațiilor publice.

În conformitate cu *Legea privind accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități din Ontario*, Comisia de alegeri Ontario are un plan de accesibilitate multianual 2022-2026 și actualizări anuale care identifică pașii pe care trebuie să îi urmeze pentru a se conforma cerințelor din Regulamentul privind standardele de accesibilitate integrate.

Secții de votare alternative. În perioada electorală, cardul de informare a alegătorului (VIC) și Serviciul electronic de informare al alegătorilor indică accesibilitatea secțiilor de votare anticipate și ordinare. Dacă un sediu al secției de votare nu este accesibil, unui alegător i se poate elibera un certificat de transfer pentru a-i permite să voteze la un sediu de votare mai accesibil din circumscripția sa electorală.¹⁸²

De asemenea, alegătorii pot vota la orice birou organizat de Elections Canada pe parcursul perioadei electorale. După anunțarea datei alegerilor, se organizează astfel de birouri

¹⁷⁹ Canada Elections Act, art. 121 (1), disponibil la <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/E-2.01.pdf>, accesat la 20.10.2022

¹⁸⁰ Portalul Elections Canada, disponibil la <https://www.elections.ca/content.aspx?section=vot&dir=spe/checklist&document=index&lang=e>, accesat la 20.10.2022

¹⁸¹ Adresă Adresa de răspuns MAE nr. 1544/04.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 10445/05.08.2022

¹⁸² Portalul Elections Canada, secțiunea „Polling Place Suitability Checklist”, disponibil la <https://www.elections.ca/content.aspx?section=vot&dir=spe/checklist&document=index&lang=e>, accesat la 20.10.2022

în fiecare circumscripție din Canada, precum și în colegiile și campusurile universitare din întreaga țară timp de cinci zile cu două săptămâni înaintea datei alegerilor.

Votarea la un birou al Elections Canada, inclusiv în cadrul birourile Vote on Campus, poate reprezenta o alternativă mai confortabilă dacă se dorește evitarea aglomerației. Această modalitate de exercitare a dreptului de vot este diferită de votarea în ziua alegerilor sau în perioada votului anticipat.

În Canada, se pot înființa secții de votare în instituțiile de îngrijire pe termen lung sau azile de bătrâni. Persoanele imobilizate la pat pot fi vizitate de un lucrător electoral care îi poate ajuta să voteze.

Alegătorii pot primi un buletin de vot obișnuit sau un buletin alb pe care pot să scrie numele candidatului ales.

Totodată, pentru alegătorii care nu pot să citească sau nu pot vota prin intermediul procesului de vot special din cauza unei dizabilități, există posibilitatea, la cerere, să voteze acasă. Alegătorii care solicită să voteze acasă trebuie să îndeplinească criteriile prevăzute de Legea electorală din Canada și să fi luat în considerare, în prealabil, celelalte opțiuni de vot (inclusiv votul prin corespondență).¹⁸³

Vot prin corespondență. În Canada votul prin corespondență este o metodă alternativă de vot, iar alegătorii care doresc să voteze prin această modalitate trebuie să facă o solicitare în acest sens cel mai târziu cu 6 zile înainte de ziua alegerilor, până la ora 18:00. Alegătorii pot să solicite să voteze prin corespondență on-line sau prin cerere formulată la orice birou al Agenției Electorale Canadiene sau la ambasadele, consulatele sau reprezentanțele canadiene din străinătate, însoțită de o copie a actului de identitate. Pe baza solicitării, alegătorul primește un kit special de vot prin corespondență, urmând ca plicul conținând buletinul de vot să fie returnat până în ziua alegerilor. Alegătorul care a solicitat să voteze prin corespondență, nu își mai poate exprima votul prin altă modalitate.

Votul anticipat. Secțiile de votare pentru votul anticipat sunt deschise de la ora 09:00 la ora 21:00 în zilele de vineri, sâmbătă, duminică și luni din săptămâna dinaintea alegerilor, respectiv în a zecea, a noua, a opta și a șaptea zi înainte de ziua votării.

Toate instrumentele pentru facilitarea votului alegătorilor cu dizabilități sunt disponibile și în cazul votului anticipat, cu excepția listei de candidați în limbaj Braille.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. În cadrul proceselor electorale din Canada sunt puse la dispoziția persoanelor cu dizabilități o serie de instrumente care să le faciliteze exercitarea votului: lupe cu iluminare (4x), șabloane de buletine de vot tactile și cu caractere Braille, listă de candidați cu litere de mari dimensiuni, traducători și interpreți în limbaj mimico-gestual, ecrane de vot iluminate corespunzător, creioane mari, ghiduri etc.

De asemenea, este încurajată utilizarea câinilor utilitari pentru a asista alegătorii cu dizabilități atunci când merg să își exercite dreptul de vot.¹⁸⁴

S-a optimizat structura și design-ului buletinelor de vot în vederea implementării unor buletine de vot care să faciliteze exercitarea dreptului de vot de către persoanele cu dizabilități.

Tehnologia de vot asistată le permite alegătorilor să asculte variantele de vot de pe buletinul de vot și să voteze în secret și în mod independent. Alegătorii pot folosi *Tehnologia de vot asistată* din prima zi de vot în avans până la ora 18:00, cu o zi înainte de ziua alegerilor sau prin programare în ziua alegerilor. Solicitățile de intrare pentru a utiliza această tehnologie sunt acceptate, acolo unde este posibil.

Alegătorii pot alege dintre trei opțiuni ale controlerului:

¹⁸³ Portalul Elections Canada, secțiunea „Accessibility Policy and Service Offering”, disponibil la <https://www.elections.ca/content.aspx?section=vot&dir=spe/policy&document=index&lang=e#sec3> accesat la 20.10.2022

¹⁸⁴ Ibidem

- *Interfață tactilă audio*: controlerul are direcții audio și are butoane mari în relief, culori luminoase și inscripții în Braille.
- *Palete*: paletele pot fi apăstate folosind mâinile, picioarele sau coatele pentru a vota.
- *Tehnologia sip and puff*: dispozitivul permite alegătorilor să-și marcheze buletinul de vot „sorbind” sau suflând într-un pai.

Informațiile privind biroul de vot și locația de votare sunt disponibile prin intermediul Serviciului de informații ale alegătorilor.

Aplicație pe mobil. Aplicația **Elections Ontario** din App Store sau Google Play. Odată un cont creat, pot fi accesate următoarele:

- versiune scanată a cardului de alegător cu informații despre alegeri;
- listă completă cu locurile de votare;
- notificări personalizabile despre alegeri;
- listă de candidați pentru circumscripția electorală a alegătorului;

Aplicația a fost concepută pentru a respecta *Legea privind accesibilitatea pentru persoanele cu dizabilități din Ontario* și este compatibilă cu diferite tehnologii de asistență.¹⁸⁵

Asistență pentru exercitarea votului. Aceasta este asigurată de către personalul din cadrul secției de votare, pentru a asista alegătorul în comunicare, mobilitate.

Alegătorii care au nevoie de un traducător sau un interpret în limbaj mimico-gestual, pot contacta Elections Canada, de îndată ce sunt organizate alegeri, astfel încât aceștia să le fie puși la dispoziție la secția de votare la care sunt arondați. Cererea trebuie formulată înainte de ora 18.00 în a șasea zi înainte de ziua alegerilor. Un astfel de interpret poate asista mai mult de un alegător.

Dacă un alegător nu poate să își exprime votul în mod independent, acesta poate aduce pe cineva care să îl ajute sau poate aduce la cunoștința președintelui biroului electoral că necesită asistență. În situația în care alegătorul este asistat de o altă persoană, aceasta va trebui să dea o declarație solemnă cu privire la respectarea secretului votului. În situația în care alegătorul nu este asistat de o persoană de încredere, un lucrător electoral îl poate asista să își exprime votul. Acest lucru se va face întotdeauna în prezența unui alt lucrător electoral.¹⁸⁶

REPUBLICA ARABĂ EGIPT

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului La data de 14 aprilie 2022 a fost actualizată legislația electorală cu norme privind facilitarea participării în procesul de votare a persoanelor cu dizabilități fizice temporare sau permanente. Astfel, potrivit legislației, a fost lansat procesul de actualizare a bazei de date a persoanelor cu nevoi speciale pentru a fi luate măsuri de dotare a secțiilor de votare cu echipamente adecvate care să faciliteze exercitarea dreptului de vot. Este analizată punerea, în viitor, la dispoziția persoanelor care au probleme de vedere, a buletinelor de vot în Braille, iar pentru alegătorii cu deficiențe de auz, punerea la dispoziție a unor ghizi pregătiți să îi îndrume pentru a-și exercita corespunzător dreptul de vot.

Totodată numărul de scaune cu rotile se dorește a fi mărit la toate secțiile de votare pentru a facilita mobilitatea persoanelor cu dizabilități motrice, precum și a persoanelor în vârstă. În prezent sunt disponibile 1-2 scaune cu rotile la fiecare secție de votare¹⁸⁷.

Conform statisticilor recente disponibile, emise de Agenția Centrală pentru Mobilizare Publică și Statistică, în 2020 existau peste 20 milioane de egipteni cu nevoi speciale, 76,5% cu probleme

¹⁸⁵ Adresa de răspuns MAE nr. C124-22-731/27.07.2022, înregistrată la AEP cu nr.10058/28.07.2022

¹⁸⁶ Portalul Elections Canada, secțiunea „Accessibility Policy and Service Offering”

¹⁸⁷ Enabling the disabled to vote, Al-Ahram Weekly Editorial, 2022, disponibil la <https://english.ahram.org.eg/NewsContentP/50/464899/AlAhram-Weekly/Enabling-the-disabled-to-vote.aspx>, accesat la 28.11.2022

minore de handicap, 18,9% cu dizabilități care îi împiedică să-și desfășoare activitățile zilnice și 4,5% cu handicap sever.

În Egipt, votarea se face prin aplicarea degetului (amprente) pe buletinul de vot.

Nu sunt în vigoare politici, legi sau norme care să oblige la includerea persoanelor cu nevoi speciale în procesele de luare a deciziilor, iar campaniile de conștientizare a persoanelor cu dizabilități cu privire la importanța participării lor la procesul electoral sunt, încă, în stadiul de proiect.¹⁸⁸

REPUBLICA FILIPINE

În Filipine, protejarea drepturilor electorale ale persoanelor cu dizabilități este prevăzută în o serie de acte normative.

În conformitate cu dispozițiile art. V, secțiunea 2 din Constituție, congresul trebuie să elaboreze o procedură pentru ca persoanele cu dizabilități și analfabeții să voteze fără asistența altor persoane. Până atunci, li se va permite să voteze în conformitate cu legile existente și regulile pe care Comisia Electorală le poate promulga pentru a proteja secretul votului.¹⁸⁹

Secții de votare accesibile. În conformitate cu Legea nr. 10366 din 23 iulie 2012 prin care Comisia Electorală poate să înființeze secții de votare accesibile, exclusiv pentru persoanele cu dizabilități și persoanele în vârstă, secțiile de votare trebuie să fie situate la parter, de preferință în apropierea intrării în imobil, să nu prezinte obstacole fizice, să dispună de dotările necesare, inclusiv dispozitive de asistență.¹⁹⁰

În *Raportul final al Misiunii de Experți UE* privind alegerile naționale din Filipine, desfășurate la 9 mai 2022, la Capitolul XIII („Participarea persoanelor cu dizabilități”) se face o analiză a modului de aplicare a legislației filipineze în domeniul exercitării drepturilor electorale de către persoanele cu dizabilități, în contextul alegerilor mai sus menționate. În ciuda eforturilor făcute de Comisia Electorală din Filipine, persoanele cu dizabilități nu s-au bucurat de niveluri similare de garanții asupra integrității votului, precum ceilalți votanți. Cu toate acestea, Comisia a amenajat secții de votare accesibile la parterul incintelor unde alegătorii cu mobilitate redusă au putut vota asistați de o rudă sau o persoană de încredere, pentru ca apoi opțiunea să fie înmănată unui membru al secției de votare care a introdus-o în mașina de vot a secției, amplasată de regulă la etajul secției de votare. Din păcate, în această situație nu a fost asigurat secretul votului, așa cum a fost cazul celorlalți alegători. Pentru persoanele cu deficiențe de vedere nu au fost asigurate măsuri speciale. Participarea persoanelor cu dizabilități la procesele electorale rămâne scăzută în Filipine. Din 511.612 persoane cu dizabilități înregistrate, doar 2.293 persoane au votat la alegerile din 2022.¹⁹¹

Asistență pentru exercitarea votului. Legea nr. 7277 din 24 martie 1992, referitoare la reabilitarea, autodezvoltarea și creșterea încrederii în sine a persoanelor cu dizabilități și integrarea lor în societate, cunoscută ca „Magna Carta pentru persoanele cu dizabilități” – Titlul II, Capitolul VII, Secțiunea 29 („Sistemul de vot”) prevede faptul că „*Persoanelor cu dizabilități li se va permite să fie asistate de o persoană la alegerea lor, la vot, la alegerile naționale sau locale. Persoana astfel aleasă va pregăti buletinul de vot pentru alegătorul cu*

¹⁸⁸ Adresa de răspuns MAE nr. 1113/16.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 10783/17.08.2022

¹⁸⁹ The Constitution of the Republic of the Philippines, Art. V, Section 2, disponibil la <https://www.officialgazette.gov.ph/constitutions/1987-constitution/>, accesat la data de 20.10.2022

¹⁹⁰ Republic act no. 10366/2012 An act authorizing the commission on elections to establish precincts assigned to accessible polling places exclusively for persons with disabilities and senior citizens, Section 2 (j), disponibil la <https://www.ncda.gov.ph/disability-laws/republic-acts/republic-act-no-10366-an-act-authorizing-the-commission-on-elections-to-establish-precincts-assigned-to-accessible-polling-places-exclusively-for-persons-with-disabilities-and-senior-citizens/>, accesat la 20.10.2022

¹⁹¹ Adresa de răspuns MAE nr. 518/05.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 10454/05.08.2022

dizabilități în interiorul cabinei de vot. Persoana asistentă se obligă într-un document oficial, sub jurământ, să completeze buletinul de vot cu strictețe, în conformitate cu instrucțiunile alegătorului și să nu dezvăluie conținutul buletinului de vot pregătit de ea. Încălcarea acestei prevederi constituie o infracțiune electorală. Secțiile de votare trebuie să fie accesibile persoanelor cu dizabilități în timpul alegerilor naționale sau locale.”¹⁹²

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. În anul 1997, a fost adoptată Legea nr. 8436/1997 prin care Comisia Electorală a Republicii Filipine (COMELEC) era autorizată să implementeze un sistem automatizat la alegerile din mai 1998 și la alegerile naționale și locale ulterioare. Cu toate acestea lipsa de pregătire, de timp și finanțare a determinat ca procesul automatizat să fie utilizat doar în anumite provincii cu ocazia alegerilor din 1998.¹⁹³ În conformitate cu dispozițiile actului normativ menționat, sistemul trebuie să utilizeze tehnologia adecvată pentru vot și dispozitive electronice pentru numărarea voturilor și publicarea rezultatelor. În acest scop, Comisia achiziționează mașini automate de numărare, echipamente informatice, dispozitive și materiale și adoptă noi formulare și materiale de imprimare. Sistemul trebuie să conțină următoarele caracteristici: (a) utilizarea de buletine de vot adecvate, (b) aparat autonom care poate număra voturile și un sistem automatizat care poate consolida rezultatele imediat, (c) cu prevederi pentru piste de audit, (d) intervenție umană minimă și (e) măsuri adecvate de salvagardare/securitate.¹⁹⁴

Un proces electoral automatizat la scară națională a fost implementat pentru prima dată la alegerile din 2010. Compania multinațională, Smartmatic, a fost aleasă să furnizeze hardware și software pentru votul electronic. Cu câteva săptămâni înainte de alegeri, cipurile de memorie ale aparatelor de numărare a voturilor s-au dovedit a fi defecte, iar unii candidați au cerut să amâne alegerile și să revină la modalitatea de votare tradițională. Totuși, alegerile s-au derulat conform calendarului electoral, deoarece s-a considerat că toate problemele tehnice au fost rezolvate. 465 de aparate de numărare a voturilor au fost raportate ca fiind nefuncționale, dar 75.882 de aparate au funcționat fără probleme. În comparație cu alegerile anterioare, în care rezultatele erau aduse la cunoștința publicului după săptămâni sau luni, rezultatele la nivel local au fost aduse la cunoștință în câteva ore, în timp ce jumătate dintre câștigătorii de la nivel național au fost aduși la cunoștință publicului după o zi.¹⁹⁵

La alegerile prezidențiale din mai 2022, peste o mie de aparate de numărare a voturilor (VCM) s-au confruntat cu unele probleme. Conform unor date actualizate puse la dispoziție de COMELEC, 940 de aparate au fost deteriorate, 606 au respins buletinele de vot, 158 au avut probleme cu scanerile, 87 dintre aparate nu imprimau, iar 76 au avut defecțiuni ale imprimantelor.¹⁹⁶

¹⁹² Idem

¹⁹³ Filipinas Heritage History, A history of automated election in Phillipines, disponibil la <https://www.filipinaslibrary.org.ph/articles/a-history-of-automated-elections-in-the-philippines/>, accesat la 07.12.2022

¹⁹⁴ Republic Act No. 8436/1997 An act authorizing The Commission on Elections to use an automated election system in the May 11, 1998 national and subsequent national and local electoral exercises, providing funds therefor and for other purposes, disponibil la <https://www.set.gov.ph/resources/election-law/republic-act-no-8436/>, accesat la 07.12.2022

¹⁹⁵ Filipinas Heritage History, A history of automated election in Phillipines

¹⁹⁶ Pola Rubio, Elections 2022: Almost 2,000 VCMs reported malfunctioning on election day, disponibil la <https://ph.news.yahoo.com/elections-2022-almost-2000-vc-ms-reported-malfunctioning-on-election-day-080109477.html>, accesat la 07.12.2022

INDIA

Cu un electorat de aproximativ 912 milioane de cetățeni, conform ultimelor înregistrări din cursul alegerilor din primăvara anului 2022, și cu un procent de participare de 67%, India cunoaște numeroase provocări în organizarea și desfășurarea proceselor electorale.

Rata de participare din 2022 a fost cea mai ridicată din istoria Indiei independente, conform statisticilor oficiale. De asemenea, s-a înregistrat și cea mai ridicată rată de participare în rândul femeilor.

Legea privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități din 2016 constituie temeiul legal pentru asigurarea dotării secțiilor electorale cu necesarul de asistență pentru această categorie de populație. De asemenea, se subliniază rolul comunității locale în sprijinirea persoanelor respective.

Comisia Electorală a Indiei organizează diverse seminare și conferințe pentru dezbaterile demersurilor și rezultatelor din punct de vedere logistic, ale organizării numeroaselor procese electorale (la nivel național, la nivelul statelor).

Unul dintre evenimentele recente de acest gen – o conferință națională privind accesibilitatea scrutinului electoral, s-a desfășurat la 21.09.2021. Unul dintre obiectivele acesteia a constat în depistarea barierelor care împiedică o mai bună participare a persoanelor cu dizabilități. Printre participanți s-au numărat membri ai Comitetului Național de Consultare pentru Accesibilitatea Alegerilor, funcționari electorali de rang înalt, organizații ale societății civile care reprezintă diverse dizabilități, precum și reprezentanți guvernamentali.

Scopul declarat al unor astfel de exerciții este transformarea procesului electoral într-unul cât mai inclusiv, accesibil și „user-friendly” pentru persoanele cu dizabilități.

La data de 21.09.2022 în India erau înregistrați 7,74 milioane de alegători persoane cu dizabilități. Conferința a subliniat că o democrație consolidată și puternică precum cea indiană trebuie să fie fondată pe incluziune și participare, ceea ce presupune un sistem eficient de identificare, înregistrare și asigurarea de facilități la secțiile electorale, tehnologie eficientă și digitalizată, educația electorală a alegătorilor și colaborări cu media.

Secții de votare accesibile. În conformitate cu dispozițiile art. 11 din *Legea privind drepturile persoanelor cu dizabilități din 2016*, Comisia Electorală a Indiei și comisiile electorale statale trebuie să se asigure că secțiile de votare sunt accesibile persoanelor cu dizabilități și că toate materialele referitoare la procesul electoral sunt accesibile și ușor de înțeles de către această categorie de alegători.¹⁹⁷

De asemenea, secțiile de votare trebuie să asigure facilități minime precum: amplasarea lor, de regulă, la parterul unor imobile, cu intrare și ieșire separate, cu apă potabilă, grupuri sanitare, acordarea măsurilor de prim ajutor, spații ventilate, iluminate, punerea la dispoziții a altor facilități precum scaune, bănci, adăpost acoperit.¹⁹⁸

Votul prin corespondență. Din anul 2019 a fost modificată legea electorală pentru a permite votul prin corespondență pentru persoanele cu dizabilități și bătrânii de peste 80 de ani.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Votul prin intermediul mașinilor de vot electronice, numite „EVM”, este mijlocul standard de desfășurare a alegerilor. Utilizarea EVM-urilor a fost dezvoltată și testată de Electronics Corporation of India, deținută de stat și Bharat Electronics în anii 1990. Ele au fost introduse în alegerile indiene între 1998 și 2001, în mod treptat. Înainte de introducerea votului electronic, India folosea buletinele de vot pe hârtie și numărarea manuală.

¹⁹⁷ The rights of persons with disabilities act, 2016, art. 11, disponibil la https://legislative.gov.in/sites/default/files/A2016-49_1.pdf, accesat la 19.10.2022

¹⁹⁸ Conference Reader and Proceedings, International Conference on ‘Inclusion of Persons with Disabilities (PwDs) in Electoral Processes.’, p. 21, disponibil la <http://indiaawebcentre.org/index.php?/files/file/7-conference-reader-and-proceedings>, accesat la 19.10.2022

De asemenea, în urma unui proces extins de testare în cadrul mai multor tipuri de scrutine, Comisia Electorală a Indiei a întreprins demersuri pentru introducerea pe mașinile de vot electronice a unor caracteristici de semnalizare în limbaj Braille. Astfel în partea dreaptă a butonului albastru (butonul de vot) al unității de votare, cifrele de la 1 la 16, cu numerele de înregistrare pe buletinul de vot ale candidaților, sunt gravate în limbaj Braille pentru îndrumarea alegătorilor cu deficiențe de vedere.¹⁹⁹

Un buletin de vot anulat va fi imprimat în limbaj Braille de către Școala Devnar pentru Nevăzători/Asociația Națională a Nevăzătorilor sau de altă organizație de acest tip disponibilă, sub supravegherea funcționarului responsabil din cadrul biroului electoral de circumscripție statală sau teritorială, având înscrisă sus în limbaj obișnuit denumirea circumscripției. Astfel de buletine de vot vor fi pregătite pentru fiecare secție de votare și vor fi certificate de către comisarul pe problemele persoanelor cu dizabilități din fiecare stat în cauză sau de către persoana delegată de acesta și care trebuie să fie un funcționar care cunoaște limbajul Braille.²⁰⁰

Asistență pentru deplasarea la secția de votare. De asemenea, toate persoanele cu dizabilități vor avea la dispoziție facilități de **transport gratuit** în sistemul de transport public local, precum și un **sistem de parcare dedicat pentru vehiculele alegătorilor cu dizabilități**. Accesul prioritar este oferit alegătorilor cu dizabilități și celor cu mobilitate/funcții fizice redusă/e, fără a fi nevoiți să aștepte la coadă la cabinele de vot.

Asistență la exercitarea votului. Dacă președinte secției de votare are convingerea că o persoană nevăzătoare sau cu altă dizabilitate fizică nu este în măsură să recunoască simbolurile de pe buletinul de vot sau să își marcheze opțiunea pe acesta fără a fi ajutat, președintele va permite alegătorului să fie însoțit în cabina de vot de către o persoană care are cel puțin 18 ani care să îl ajute să voteze, în conformitate cu opțiunea sa, să îndoie buletinul de vot, astfel încât să asigure secretul votului și să introducă votul în urnă.²⁰¹

REPUBLICA LIBANEZĂ

Legislația libaneză conține prevederi minimale privind drepturile votanților cu nevoi speciale, stabilite în articolul 95, punctele 1 și 2, din Legea electorală.

Asistență pentru exercitarea votului. Astfel, în conformitate cu prevederile legii privind drepturile persoanelor cu handicap, alegătorului cu nevoi speciale precum și celor care au un dezavantaj care îi împiedică să facă o alegere, să introducă buletinul de vot în plic și să îl depună în urnă, li se permite să ceară ajutorul altor alegători, sub supraveghere oficială. La organizarea alegerilor, ministerul (*n.n. internelor și municipalităților*) ia în considerare nevoile persoanelor cu dizabilități și le facilitează acestora măsurile care le permit să își exercite dreptul de vot. Ministerul va stabili modalitatea de punere în aplicare a acestui articol după ce va lua avizul organizațiilor care se ocupă de persoanele cu dizabilități.²⁰²

¹⁹⁹ Ramesh Kumar, Introduction of Braille Features in Electronic Voting Machine-reg., disponibil la <https://ecisveep.nic.in/files/file/1226-introduction-of-braille-features-in-electronic-voting-machine-reg/>, accesat la de 19.10.2022

²⁰⁰ Idem

²⁰¹ The conduct or election rules, 1961, art. 40, 49N disponibil la <https://legislative.gov.in/sites/default/files/%282%29%20THE%20CONDUCT%20OF%20ELECTION%20RULES%2C%201961.pdf>, accesat la 19.10.2022

²⁰² Adresa de răspuns MAE nr. 771/06.07.2022, înregistrată la AEP cu nr. 9171/06.07.2022

REPUBLICA MACEDONIA DE NORD

Procesul de votare este reglementat de prevederile Codului Electoral și de alte instrumente legale secundare cu privire la exercitarea dreptului de vot: Instrucțiuni pentru persoanele nevăzătoare sau cu deficiențe de vedere, Instrucțiuni pentru înregistrarea și votarea de către persoanele bolnave sau cu dizabilități etc. Există prevederi referitoare la posibilitatea de exercitare a votului de către persoanele cu dizabilități cu ajutorul unui **șablon în alfabet Braille**.²⁰³

Informare și materiale informative. Conform Codului Electoral, instrucțiunile de votare trebuie afișate vizibil la secția de votare și în alte locuri vizibile în conformitate cu instrucțiunile emise de Comisia Electorală de Stat. Aceste instrucțiuni sunt tipărite în limba macedoneană și în chirilică, precum și în limbile comunităților enumerate în Preambulul Constituției Republicii Macedonia. Legea nu prevede furnizarea de copii ale instrucțiunilor în formate care ar fi mai ușor accesibile persoanelor cu dizabilități. Instrucțiunile pentru votul persoanelor nevăzătoare și cu deficiențe de vedere precizează că membrii comisiilor electorale trebuie să explice modul de votare. Nu există nicio prevedere de a oferi instrucțiunile de vot în alfabetul Braille, în conformitate cu principiile de asigurare a autonomiei și de asigurare a unui mediu favorabil pentru persoanele cu dizabilități.

Pentru alegătorii cu dizabilități care nu pot intra în secția de votare și nu pot vota, comisia electorală este obligată să faciliteze votul în conformitate cu instrucțiunile Comisiei Electorale de Stat, adică să permită intrarea sau accesul la secția de votare. Aceste instrucțiuni sunt scurte și se referă în principal la persoanele cu dizabilități fizice. În instrucțiuni se precizează că în cazul în care persoana cu handicap nu este însoțită de o alta persoană care să o ajute la acces, atunci comisia electorală va desemna pe unul dintre alegătorii prezenți la secțiile de votare în acel moment să ajute persoana cu handicap să intre în secția de votare. Aceste instrucțiuni par să abordeze problema accesului persoanelor cu dizabilități la secțiile de votare inaccesibile, dar de fapt sunt contrare standardelor internaționale de asigurare a accesibilității instalațiilor și de asigurare a unor condiții favorabile care să permită autonomia persoanelor cu dizabilități.²⁰⁴

Pentru a asigura includerea în alegeri a persoanelor cu diferite tipuri de dizabilități și pentru ca acestea să își exercite dreptul de vot, este necesar să se furnizeze informații despre accesibilitatea locurilor în care are loc votul. În același timp, este important să existe secții de votare proiectate corespunzător pentru a permite votul secret și autonom al persoanelor cu dizabilități.²⁰⁵

Legea partidelor politice și Legea serviciilor media audio și audiovizuale nu conțin prevederi clare și precise cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități. Pentru a susține principiile abordării bazate pe drepturile omului, aceste legi ar trebui să conțină prevederi definite în mod specific care să asigure egalitatea, participarea și nediscriminarea pentru ca persoanele cu dizabilități să participe activ la procesele electorale fără obstacole.

În ceea ce privește instrucțiunile pentru procesul de vot, care privesc, printre altele, persoanele cu dizabilități, Codul Electoral și alte legi relevante sunt destul de restrictive în aceste aspecte. Codul electoral nu prevede obligația de a oferi instrucțiuni de vot accesibile persoanelor cu diferite tipuri de dizabilități.

Reglementările legale cu privire la persoanele cu dizabilități în procesul electoral nu satisfac pe deplin principiul eticii și integrității, ceea ce înseamnă că există doar o respectare

²⁰³ Margarita Caca Nikolovska, Kristina Doda, Martin Sopronov, Dr. Vesna Stefanovska, Ethics and integrity of election process for persons with disabilities, p. 20 comunicat prin adresa de răspuns MAE nr. 853/07.07.2022, înregistrată la AEP cu nr. 9303/07.07.2022

²⁰⁴ Idem, p. 22

²⁰⁵ Adresa de răspuns MAE nr. 853/07.07.2022, înregistrată la AEP cu nr. 9303/07.07.2022

parțială a CRPD și a unora dintre recomandările OSCE/ODIHR. Cadrul legal nu prevede cote afirmative pentru participarea activă a persoanelor cu dizabilități la autoritățile electorale sau ca și candidați la alegeri. De asemenea, nu există prevederi pentru garantarea furnizării de spații, mobilier și echipamente adecvate pentru a facilita munca persoanelor cu dizabilități în calitate de membri ai autorităților electorale.

Votul prin intermediul unei mobile. Alegătorul care nu poate vota în cadrul secției de votare din cauza invalidității sau bolii va solicita comisiei electorale municipale, respectiv comisiei electorale a orașului Skopje, cu cel puțin 7 zile înaintea datei alegerilor să voteze acasă prin intermediul urnei speciale.²⁰⁶

Asistență pentru exercitarea votului. Conform articolului 112 din Codul Electoral, alegătorul care din cauza dizabilității sau analfabetismului nu poate vota în mod independent, are dreptul de a fi însoțită de o persoană care să o ajute să voteze. În situația în care alegătorul nu aduce o persoană care să o asiste să voteze, comisia electorală va desemna un alt alegător care să îl asiste și care nu poate fi membru al comisiei, reprezentanți ai candidaților sau observatori.²⁰⁷

REPUBLICA MOLDOVA

Secții de votare accesibile. Codul electoral al Republicii Moldova prevede că sediile secțiilor de votare se stabilesc, de regulă, în locații aflate în proprietate publică și se amenajează astfel încât să faciliteze accesul persoanelor în vârstă și cu dizabilități.²⁰⁸

Organele administrației publice locale sunt obligate să pună la dispoziția organelor electorale localuri pentru exercitarea drepturilor electorale, care vor fi ușor accesibile pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, cu iluminare electrică bună și funcțională, inclusiv încălzire în cazul temperaturilor joase. De asemenea, acestea sunt responsabile pentru amplasarea rampelor la secțiile de votare. Regulamentul cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități prevede parametrii tehnici care trebuie îndepliniți de către aceste rampe.²⁰⁹

Localurile secțiilor de votare trebuie să fie situate, de regulă la parterul clădirilor, amplasate în locuri publice accesibile, inclusiv traseele stradale către acestea să fie accesibile, astfel încât să faciliteze accesul persoanelor în vârstă și cu dizabilități, să permită o cât mai bună organizare și desfășurare a operațiunilor electorale, precum și afluirea și defluirea corespunzătoare a alegătorilor. Localurile secțiilor de votare pot fi amplasate la etajele imobilelor doar cu condiția asigurării accesului persoanelor cu dizabilități la procesul de votare.²¹⁰

²⁰⁶ Electoral Code Republic of Macedonia (OSCE Unofficial Translation of the Electoral Code published in the Official Gazette 40/2006, consolidated version), art. 111, disponibil la <https://www.refworld.org/pdfid/5b3f3e5c4.pdf>, accesat la 21.10.2022

²⁰⁷ Idem, art. 112

²⁰⁸ Codul electoral al Republicii Moldova, Cod nr. 1381/1997, cu modificările și completările ulterioare, Titlul II, Capitolul 3, Secțiunea 3, art. 30 alin (2) teza finală, disponibil la <https://www.parlament.md/CadruLegal/Codulelectoral/tabid/153/language/ro-RO/Default.aspx>, accesat la 21.10.2022

²⁰⁹ Regulamentul cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 4463/2016, cu modificările și completările ulterioare, Secțiunea II, Pct. 16 și 17, disponibil la https://a.cec.md/storage/old_site_files/files/files/Legi/tabel_regulamente/Regulamentul%20privind%20accesibilitatea%20procesului%20electoral.pdf, accesat la 21.10.2022

²¹⁰ Instrucțiunea cu privire la asigurarea infrastructurii secției de votare, aprobată prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2625/2014, cu modificările și completările ulterioare, Capitolul II, Secțiunea 1, Pct. 5-5¹, disponibil la

Deși, în principiu, legislația electorală conține premisele care să asigure accesibilitatea secțiilor de votare pentru persoanele cu dizabilități, conform unui studiu²¹¹ care a analizat gradul de accesibilitate în cele circa 2000 de secții de votare deschise, de regulă, la scrutinele naționale în Republica Moldova, doar 18 sunt complet accesibile, ceea ce reprezintă 0,89% din totalul secțiilor de votare.

Secții de votare speciale. Pot fi constituite secții de votare speciale pe lângă spitale, sanatorii, maternități, azile și cămine pentru bătrâni. Pentru organizarea acestor secții de votare trebuie să fie cel puțin 30 de alegători.²¹²

Votul prin intermediul urnei mobile. În cazul în care alegătorul, din motive de sănătate sau din alte motive temeinice, nu poate veni în localul secției de votare, biroul electoral al secției de votare desemnează, la cererea scrisă a acestuia, cel puțin doi membri ai biroului care se deplasează cu o urnă de vot mobilă și cu materialul necesar votării la locul unde se află alegătorul pentru ca acesta să voteze. Cererile pot fi făcute în scris, începând cu 2 săptămâni înainte de ziua votării și până la ora 18:00 în ziua votării. În ziua votării, cererile pot fi făcute în scris până la ora 15:00 dacă se prezintă și certificat medical.²¹³

Cabine de vot accesibile. Pentru persoanele cu dizabilități sau care, din motive de sănătate, nu pot vota în cabina de vot standard, secția de votare trebuie să dispună de o cabină de vot adaptată și marcată corespunzător iar pentru persoanele cu deficiențe de vedere se recomandă dotarea cabinei, după caz, cu o sursă suplimentară de lumină, lupă, riglă, plic-șablon pentru buletinul de vot etc.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Alegătorii nevăzători sau cu deficiențe de vedere pot vota în mod direct și secret, prin punerea la dispoziție a unor plicuri-trafaret speciale cu matrițe, aranjate conform amplasării rubricilor cu denumirile competitorilor electorali, și circumferințe destinate aplicării ștampilei.²¹⁴

Testarea votului direct și secret pentru persoanele cu dizabilități de vedere a avut loc inițial în cadrul unei secții de votare din municipiul Chișinău cu ocazia alegerilor parlamentare anticipate din noiembrie 2010. Ulterior, la alegerile parlamentare din noiembrie 2014, testarea procedurii de votare cu utilizarea plicului-șablon pentru alegătorii cu dizabilități de vedere a fost realizată pe un eșantion mult mai reprezentativ. Plicul-șablon a fost perfecționat, fiind confecționat dintr-un material alb și flexibil. În partea dreaptă se găsesc perforații pentru aplicarea ștampilei „Votat”, care sunt amplasate corespunzător patruleterelor concurenților electorali. Alegătorul poate identifica numărul de ordine al concurentului electoral înscris în buletinul de vot, inscripționat în sistem Braille, prin pipăirea tactilă și/sau numărarea perforațiilor în partea dreaptă a plicului-șablon. După aceasta poate aplica ștampila „Votat” în buletinul de vot, fără a avea nevoie de un însoțitor.²¹⁵

După această testare, utilizarea plicului-șablon a devenit o bună practică implementată de către Comisia Electorală Centrală la următoarele scrutine electorale. La alegerile locale

<https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/Instrucțiunea%20cu%20privire%20la%20asigurarea%20infrastructurii%200sectiei%20de%20votare.pdf>, accesat la 21.10.2022

²¹¹ Alianța INFONET și Asociația „Motivație” din Moldova, Chișinău, Acces egal pentru toți în secțiile de votare, Editura Garomont Studio, 2022, disponibil la <https://www.undp.org/ro/moldova/publications/acces-egal-pentru-toti-sectiile-de-votare-2022>, accesat la 21.10.2022

²¹² Codul electoral al Republicii Moldova, Titlul II, Capitolul 3, Secțiunea 3, art. 30 alin (3)

²¹³ Idem, Titlul II, Capitolul 9, Art. 60 alin (4)

²¹⁴ Instrucțiune privind procedura de desfășurare a testării votului direct și secret pentru persoanele cu dizabilități de vedere în alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010, aprobată prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 3886/2010, disponibil la https://a.cec.md/ro/h-o-t-a-r-i-r-e-cu-privire-la-aprobarea-instructiui-2751_79051.html accesat la 21.10.2022

²¹⁵ Koroli Victor, Accesibilitatea proceselor electorale pentru persoane cu necesități speciale, Digest Electoral. Revistă de analiză, teorie și cercetare în domeniul electoral, Decembrie 2021, Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral, Chișinău, 2021, p. 120, disponibil la https://cicde.md/media/files/files/digest_vi_decembrie_2021_7353966.pdf, accesat la 21.10.2022

generale din iunie 2015 proiectul a fost extins, plicurile-șablon fiind utilizate în toate secțiile de votare.

De asemenea, în unele secții de votare din Republica Moldova se utilizează un Sistem Televizată cu Circuit Închis (STCI) – lupă electronică care permite mărirea textului de circa 40–60 ori și oferă posibilitatea persoanelor cu un rest de vedere de sub 10% să citească, scrie și să voteze în mod independent.²¹⁶

Totodată, la alegerile prezidențiale din octombrie 2016 secțiile de votare au fost dotate pentru prima dată cu lupe 3X pentru a facilita procesul de votare pentru persoanele cu dizabilități de vedere.

Cu ocazia alegerilor parlamentare anticipate organizate în luna iulie 2021, pentru a spori accesibilitatea pentru alegătorii cu dizabilități, Comisia Electorală Centrală a echipat toate secțiile de votare cu cabine de vot speciale, lentile, buletine de vot tactile, un ghid pentru alegători în limbajul semnelor și un ghid audio.²¹⁷

Asistență la exercitarea votului. Alegătorul care nu poate vota singur are dreptul să fie asistat în cabină de către o altă persoană. Aceasta nu poate fi din rândul membrilor biroului secției de votare, reprezentanților competitorilor electorali sau a persoanelor autorizate să asiste la operațiunile electorale. Aceste cazuri vor fi consemnate aparte în raportul biroului electoral al secției de votare.²¹⁸

Informare și materiale informative. Publicarea informațiilor electorale (format video, audio, tipar) în perioadele electorale și preelectorale cu privire la alegeri și competitorii electorali se realizează în format accesibil și ușor de înțeles pentru persoanele cu dizabilități senzoriale (auz, vâz) și intelectuale.²¹⁹

Pentru informarea alegătorilor cu deficiențe de vedere, în parteneriat cu Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral de pe lângă Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova a fost elaborat și difuzat filmul metodico-didactic „Votarea directă și secretă a persoanelor cu dizabilități de vedere prin intermediul plicului-șablon”.²²⁰

Alte forme de informare utilizate care au devenit tradiționale la fiecare scrutin, o reprezintă publicarea Ghidului Alegătorului în sistem Braille și format audio.

NIGERIA

Legislația relevantă în Nigeria cu privire la creșterea gradului de conștientizare și protecția persoanelor cu dizabilități cuprinde:

- *Legea privind discriminarea persoanelor cu dizabilități.* Asigură integrarea deplină a persoanelor cu dizabilități în societate. Legea interzice discriminarea pe bază de handicap și impune sancțiuni celor care o contravin.
- *Cadrul de acces și participare al persoanelor cu handicap în procesul electoral 2018 – INEC (Comisia Electorală Națională Independentă)*

Alte documente relevante sunt: Politica națională privind albinismul 2012, Politica națională privind dizabilitățile în Nigeria 2017, precum și Constituția Republicii Federale

²¹⁶ Idem, p. 121

²¹⁷ Declarația privind constatările și concluziile preliminare ale Misiunii internaționale de observare a alegerilor Republica Moldova, Alegeri parlamentare anticipate, 11 iulie 2021, p. 6, disponibil la <http://alegeri.md/images/1/16/Declaratia-mioa-biddo-concluzii-preliminare-alegeri-parlamentare-2021.pdf>, accesat la 21.10.2022

²¹⁸ Codul electoral – Cod nr. 1381 din 21.11.1997 - Art. 59 alin (1) din Capitolul 9, Titlul II

²¹⁹ Adresa de răspuns MAE nr. 2658/23.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11013/23.08.2022

²²⁰ Koroli Victor, op.cit., p. 122

Nigeria, 1999 (modificată) – Secțiunea 34, care prevede în general demnitatea persoanelor umane, iar această dispoziție acoperă persoanele cu dizabilități.

Drept urmare, prin politica INEC cu privire la participarea persoanelor cu dizabilități la alegeri, se aplică Secțiunea 3: „o persoană cu dizabilități are dreptul de a accesa mediul fizic în condiții egale cu alții”. Secțiunea prevede, de asemenea, că „persoana cu dizabilități va fi încurajată să participe pe deplin la politică și la viața publică. Guvernul va promova în mod activ un mediu în care persoanele cu dizabilități să poată participa efectiv și pe deplin la conducerea treburilor publice fără discriminare” etc.

În plus, este important să se stabilească legături cu ONG-uri recunoscute, cum ar fi Asociația Națională Comună a Persoanelor cu Dizabilități (JONAPWD) pentru a pune în vigoare Secțiunea 8 din cadrul INEC, care prevede că „în cazul existenței unei stări de inaccesibilitate sau a unei bariere de acces, a unei persoane cu handicap într-un mediu în care are îndatorirea sau dreptul de a accesa, aceasta poate, fără a aduce atingere dreptului său de a solicita despăgubiri în instanță, să notifice autorității competente responsabile despre existența stării de inaccesibilitate sau barieră în calea accesibilității mediului, iar autoritatea competentă responsabilă va lua măsurile necesare pentru a elimina bariera și pentru a face mediul accesibil persoanei cu dizabilități.”²²¹

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Comisia ia măsuri corespunzătoare ca persoanele cu dizabilități, cu nevoi speciale și persoanele vulnerabile să fie sprijinite în exercitarea votului prin furnizarea de mijloace de comunicare adecvate, cum ar fi Braille, imprimare de mari dimensiuni în relief, dispozitive electronice, interpretare în limbajul mimico-gestual sau vot în afara sediului secției de votare în anumite cazuri.²²²

Au fost puse la dispoziție lupe pentru persoanele cu albinism, buletine de vot în alfabet Braille pentru persoanele cu deficiențe de vedere și informațiile electorale cu caracter general al fost disponibile și în alfabet Braille.²²³

Asistență la exercitarea dreptului de vot. Alegătorul cu deficiențe de vedere sau altă formă de dizabilitate care nu poate distinge simbolul în altă modalitate sau care suferă de orice altă formă de handicap fizic poate fi însoțit la secția de votare de către o persoană aleasă de acesta, cu informarea prealabilă a președintelui secției de votare cu privire la tipul de dizabilitate. Persoana care însoțește alegătorul în cabina de votare îl asistă să își exprime opțiunea de vot în conformitate cu procedura prevăzută de către Comisie.²²⁴

REGATUL UNIT AL MARII BRITANII ȘI AL IRLANDEI DE NORD

Secții de votare accesibile. Obligațiile legale prevăzute de Legea privind egalitatea impun ca toate persoanele cu dizabilități, inclusiv cele cu dizabilități senzoriale sau locomotorii, să beneficieze de același standarde ca ceilalți votanți. Responsabilii de supravegherea alegerilor (Returning Officers) vor lua măsuri pentru a se asigura că persoanelor cu dizabilități, atât cât este posibil, le va fi asigurat accesul la procesul electoral în aceeași măsură ca celorlalți alegători. Președinții birourilor electorale pot adopta în ziua alegerilor măsuri practice prin care să asigure accesibilitatea: asigurarea disponibilității locurilor de parcare destinate persoanelor

²²¹ Adresa de răspuns MAE nr. 398/01.09.2022, înregistrată la AEP cu 11357/02.09.2022

²²² Electoral Act, 2022, Part IV Procedure at election, art. 54 (2), disponibil la <https://placng.org/i/wp-content/uploads/2022/02/Electoral-Act-2022.pdf>, accesat la 24.10.2022

²²³ United Nation Treaty Body Database, Initial report submitted to the UN Committee on the rights of persons with disabilities in accordance with article 35 of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRDP) – Federal Republic of Nigeria, p. 45, disponibil la https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fNGA%2f1&Lang=en, accesat la 24.10.2022

²²⁴ Electoral Act, 2022, Part IV Procedure at election, art. 54 (1)

cu handicap pe toată durata votării, păstrarea locurilor de parcare libere apropiate de intrarea în secția de votare pentru persoanele cu dizabilități, marcarea corespunzătoare a accesului alternativ, utilizarea rampelor speciale, asigurarea de scaune pentru alegătorii care au nevoie să se odihnească etc.²²⁵

În mod ideal, secția de votare este situată într-o clădire complet accesibilă. În practică, se poate întâmpla ca în anumite zone să nu existe clădiri accesibile disponibile pentru a fi utilizate ca secții de votare. În situația în care un alegător cu dizabilități fizice nu poate să intre în secția de votare, președintele biroului electoral, după ce informează pe ceilalți membrii, poate să ducă buletinul de vot la alegător.

Toate secțiile de votare din Manchester sunt dotate cu rampă de acces sau lift pentru persoanele în scaun cu roțile, iar fiecare secție de votare este dotată cu cel puțin o cabină de votare accesibilă pentru scaunul cu roțile. În secția de votare există instrucțiuni clare, atât în format scris, cât și în format imagine, despre cum se votează, iar personalul secției de votare este instruit să acorde informații și îndrumări imparțiale persoanelor cu dizabilități.

Votul prin corespondență. Toate persoanele care doresc pot vota prin corespondență atât în Regatul Unit al Marii Britanii, cât și în Irlanda de Nord. Instrucțiunile privind înregistrarea persoanelor cu dizabilități pentru votul prin corespondență (*voting by post*) sunt disponibile în multiple variante: cu imagini, în format „ușor de citit”, în alfabetul Braille sau traduceri în limbi străine.²²⁶

Votul prin reprezentare. Pe teritoriul Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord există posibilitatea de a vota prin împuternicit. Aceasta opțiune le este disponibilă persoanelor cu dizabilități. Împuternicitul poate vota doar dacă acesta are drept de vot în cadrul alegerilor respective, dacă este o rudă apropiată și dacă persoana care are dizabilitatea respectivă l-a împuternicit pe acesta să voteze în numele ei prin completarea unui formular tip. De asemenea, persoanele cu dizabilități pot solicita sprijinul personalului secției de votare pentru a-și exprima votul sau pot fi însoțite de către o persoană cu drept de vot pentru a le ajuta.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Alegătorilor cu deficiențe de vedere le este permis accesul în cabina de vot cu telefonul mobil pentru a utiliza lupa, lanterna sau aplicațiile de transformare a textului în sunet pentru a facilita votarea. Dispozitive de vot tactile (care se atașează la buletinul de vot pentru a permite alegătorilor să își marcheze buletinul de vot cu sau fără asistență), lupe și mostre ale buletinului de vot imprimat cu caractere mari sunt puse la dispoziție în sprijinul alegătorilor nevăzători sau cu deficiențe de vedere.

Informare și materiale informative. Comisia Electorală asigură pregătirea personalului secțiilor de votare pentru a garanta accesul egal la vot al alegătorilor și pentru a-i instrui cu privire la măsurile ce trebuie urmate, cum ar fi afișajul pentru semnalizarea căilor de acces alternativ pentru persoanele cu dizabilități, informații despre cum să acorde asistență unui alegător cu dizabilități care are nevoie de sprijin pentru a-și exprima votul etc. De asemenea, Comisia Electorală colaborează cu organizațiile neguvernamentale de profil pentru a promova dreptul la vot în rândul persoanelor cu dizabilități, cum ar fi, spre exemplu, prin realizarea unor ghiduri accesibile cu privire la tipurile de alegeri și modalitatea de exercitare a dreptului de vot. Aceste ghiduri folosesc un limbaj de bază, cu explicații simple și clare însoțite de imagini pentru a oferi informații persoanelor cu deficiențe cognitive. Pe pagina de internet a Consiliului Local există o secțiune dedicată persoanelor cu dizabilități care cuprinde informații cu privire la modalitatea de înregistrare a persoanelor cu drept de vot, votul prin corespondență, votul printr-un împuternicit, ghidurile realizate de către organizația neguvernamentală MENCAP, precum și informații dedicate asistenților sociali despre cum pot sprijini persoanele cu dizabilități să

²²⁵ The Electoral Commission, Handbook for polling station staff, 2022, p. 22, disponibil la <https://www.electoralcommission.org.uk/sites/default/files/2022-03/Polling%20station%20handbook%20LGE%202022.pdf> accesat la data de 24.10.2022

²²⁶ Adresa de răspuns MAE nr. C49-22-777/07.07.2022, înregistrată la AEP cu 10444/07.07.2022

participe la alegeri. Consiliul Local din Manchester pune la dispoziția persoanelor cu dizabilități un număr de telefon și o adresă de e-mail unde pot solicita asistență pentru a-și exercita dreptul de vot. Personalul însărcinat cu organizarea alegerilor este instruit cu privire la modalitățile de sprijin pentru persoanele cu dizabilități, atât prin participarea la sesiuni de pregătire, cât și prin parcurgerea unor materiale informative. Cu câteva săptămâni înainte de organizarea unui scrutin electoral, personalul secțiilor de votare primește un set de materiale informative.

Pe parcursul sesiunilor de informare, sunt reiterate aspectele referitoare la facilitarea accesului la vot al persoanelor cu dizabilități și se recomandă organizarea, în ziua votării, a unui centru de comandă pe care membrii secțiilor de votare îl pot contacta pentru orice problemă care nu s-a regăsit în materialele informative sau în sesiunile de pregătire. De asemenea, Departamentul pentru Alegeri din cadrul Consiliului Local dispune de personal pe teren în ziua votării, care se poate deplasa la secțiile de votare în cazul în care apar probleme neprevăzute sau dacă membrii secției de votare au nevoie de asistență. De asemenea, toți membrii secțiilor de votare trebuie să urmărească un clip video referitor la sprijinul acordat persoanelor cu deficiențe de vedere la secția de votare. Personalul secțiilor de votare este instruit să permită alegătorilor cu deficiențe de vedere utilizarea unui dispozitiv specializat sau a unui telefon mobil pentru a-i ajuta să voteze.²²⁷

Asistență la exercitarea votului. Unii dintre alegătorii cu dizabilități pot solicita ajutorul președintelui biroului electoral pentru a-și exprima opțiunea pe buletinul de vot. Alegătorul solicită președintelui biroului electoral să îi exprime opțiunea de vot conform instrucțiunilor sale în interiorul cabinei de vot, cu respectarea secretului votului. În situația în care alegătorul este indecis, președintele biroului electoral îi va citi instrucțiunile imprimare în partea de sus a buletinului de vot și detaliile cu privire la candidați în ordinea în care sunt prevăzute pe buletinul de vot. De îndată ce alegătorul s-a decis, președintele biroului electoral trebuie să exprime opțiunea alegătorului conform instrucțiunilor acestuia. Dacă președintele biroului electoral a asistat un alegător să voteze, numele alegătorului trebuie să fie înscris într-un formular denumit „Lista voturilor exprimate cu ajutorul președintelui biroului electoral”, iar la încheierea votării acesta trebuie să completeze „Declarația privind numărul alegătorilor care au fost asistați de președintele biroului electoral pentru a-și exprima votul”.

Alegătorul cu dizabilități poate fi asistat și de către un însoțitor, cu permisiunea președintelui biroului electoral, dacă acesta constată că dizabilitatea alegătorului nu îi permite acestuia să voteze în mod independent. Însoțitorul persoanei cu dizabilități poate asista cel mult 2 persoane la aceleași alegeri locale și trebuie să fie rudă apropiată în vârstă de cel puțin 18 ani sau alegător calificat.²²⁸

REPUBLICA SINGAPORE

Informare și materiale informative. Pe site-ul Departamentului Electoral din Singapore se regăsește un infografic care prezintă măsurile adoptate de această instituție pentru a facilita exercitarea votului de către alegătorii în vârstă și cu dizabilități.²²⁹

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Zonele de votare sunt lipsite de obstacole și sunt puse la dispoziție scaune rulante pentru persoanele care au nevoie de ele. Persoanele în vârstă și persoanele cu dizabilități au prioritate la exercitarea votului. Persoanelor cu deficiențe de vedere le sunt puse la dispoziție șabloane pentru a-și exprima votul fără a fi asistați. Din anul 2015, buletinele de vot au inclus și fotografiile pentru a ajuta la recunoașterea

²²⁷ Adresa de răspuns MAE nr. C708-22-2090/21.07.2022, înregistrată la AEP cu 9882/22.07.2022

²²⁸ The Electoral Commission, Handbook for polling station staff, 2022, p. 23

²²⁹ Portalul Departamentului Electoral din Singapore, Secțiunea „Elderly and voters with disabilities”, disponibil la https://www.eld.gov.sg/voters_mobility.html, accesat la 24.10.2022

candidaților și au fost reproiectate cu un contrast mai mare pentru persoanele cu deficiențe de vedere.²³⁰

De asemenea, cu ocazia alegerilor generale din 2015, Asociația Surzilor din Singapore a creat un dicționar în limbaj mimico-gestual cuprinzând mai mult de 100 de cuvinte referitoare la alegeri în limbajul semnelor.²³¹

Pentru îmbunătățirea accesului la secțiile de votare, există puncte speciale de staționare pentru vehiculele care transportă persoanele în vârstă și cu dizabilități pentru a-și exercita votul.²³²

Cabine de vot accesibile. În Singapore sunt utilizate cabine de vot prevăzute cu o poliță mai joasă care să permită votul persoanelor cu dizabilități locomotorii.

De asemenea, cu ocazia alegerilor generale din 2020 au fost puse la dispoziția persoanelor cu deficiențe locomotorii cabine de vot portabile care poate fi așezate în poala alegătorilor aflați în scaune cu roțile pentru ca aceștia să își exprime opțiunea. Cabina portabilă este acoperită pe toate părțile cu excepția deschiderii pentru ca alegătorii să poată să își exprime opțiune și să fie asigurat și secretul votului.²³³

Asistență la exercitarea votului. Persoanele cu dizabilități pot fi asistate în exercitarea votului numai de către un oficial electoral pentru a păstra secretul votului și a proteja integritatea sistemului electoral. Oficialul electoral este obligat să exprime opțiunea pe buletinul de vot astfel cum a fost indicat de către alegător și se află sub jurământ pentru a păstra secretul votului.²³⁴

STATELE UNITE ALE AMERICII (SUA)

În SUA există o descentralizare extinsă a sistemului de administrare a alegerilor electorale, regulile fiind stabilite la nivel statal, cu anumite reglementări realizate la nivel federal.

La nivel federal, au fost adoptate o serie de acte normative privind protecția dreptului la vot a persoanelor cu dizabilități:

- Actul/Legea privind Cetățenii Americanii cu Dizabilități (The Americans with Disabilities Act, ADA) este o lege federală a drepturilor civile care oferă protecție persoanelor cu dizabilități similară cu formele de protecție oferite persoanelor pe baza rasei, culorii, sexului, originii naționale, vârstei și/sau religiei. Prevederile acestui Act normativ solicită guvernelor de stat și locale („entități publice”) să se asigure că persoanele cu dizabilități au șanse depline și egale de a vota. Prevederile ADA se aplică tuturor aspectelor legate de procedura de vot,

²³⁰ Portalul Ministerului Dezvoltării Sociale și Familiei din Singapore, Secțiunea „Support For Persons With Disabilities In The Justice/Legal/Political System And In Emergency Situations”, disponibil la <https://www.msf.gov.sg/policies/Disabilities-and-Special-Needs/Enabling-Masterplans/Pages/Support-for-Persons-with-Disabilities-in-the-Justice-Legal-Political-System-and-in-Emergency-Situations.aspx>, accesat la 24.10.2022

²³¹ Electoral Psychology Observatory, Almanac of Electoral Ergonomics, Singapore, Special needs, disponibil la <https://www.epob.org/almanac/singapore/>, accesat la 25.10.2022

²³² United Nation Treaty Body Database, Initial report submitted by Singapore under article 35 of the Convention, due in 2015, disponibil la https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD%2fC%2fSGP%2f1&Lang=en, accesat la 25.10.2022

²³³ Theresa Tan, Singapore GE2020: Help given to persons with disabilities to enable them to vote independently, says ELD, The Straits Times, disponibil la <https://www.straitstimes.com/singapore/help-given-to-persons-with-disabilities-to-enable-them-to-vote-independently-eld>, accesat la 25.10.2022

²³⁴ United Nation Treaty Database, Initial report submitted by Singapore under article 35 of the Convention, due in 2015

inclusiv înregistrarea alegătorilor, selecția site-ului și votului propriu-zis, fie în ziua alegerilor, fie în timpul unui proces de vot anticipat.

- Actul/Legea privind Drepturile de Vot din 1965 (Voting Rights Act of 1965, VRA) conține, de asemenea, prevederi relevante pentru drepturile de vot ale persoanelor cu dizabilități.

- Actul/Legea privind accesul la vot pentru persoanele în vârstă și cu handicap din 1984 (The Voting Accessibility for the Elderly and Handicapped Act of 1984, VAEHA).

- Actul/Legea națională de înregistrare a alegătorilor din 1993 (The National Voter Registration Act of 1993, NVRA) urmărește, printre altele, să crească ratele istoric scăzute de înregistrare a persoanelor cu dizabilități, în cadrul diferitelor procese electorale. NVRA cere tuturor birourilor care oferă asistență publică sau programe finanțate de stat care deserveșc în principal persoane cu dizabilități să ofere, de asemenea, posibilitatea de a se înregistra pentru a vota la alegerile federale.

- Actul/Legea Help America Vote din 2002 (The Help America Vote Act of 2002, HAVA) impune jurisdicțiilor responsabile cu desfășurarea alegerilor federale să ofere cel puțin un sistem de vot accesibil pentru persoanele cu dizabilități la fiecare secție de votare în cadrul alegerilor federale. Sistemul de vot accesibil trebuie să ofere aceeași oportunitate de acces și participare, inclusiv confidențialitate și independență, pe care le primesc ceilalți alegători.

Secții de votare accesibile. VAEHA prevede asigurarea unor locuri de votare accesibile persoanelor în vârstă și persoanelor cu dizabilități. Acolo unde nu este disponibilă nicio locație accesibilă/secție de votare pentru a servi drept loc pentru votare, alegătorilor trebuie să li se ofere un mijloc alternativ de vot în ziua alegerilor.

Lista de verificare ADA din 2016 pentru locațiile secțiilor de votare conține instrucțiuni pe baza cărora oficialii electorali pot determina dacă o secție de votare îndeplinește criteriile de bază de accesibilitate necesare majorității alegătorilor cu dizabilități sau modalitățile în care aceasta poate fi accesibilizată în ziua alegerilor, prin intermediu unor soluții temporare pentru eliminarea obstacolelor. Lista de verificare actualizată conține prevederi din Standardele ADA din 2010 pentru proiectare accesibilă („Standarde 2010”). Orice modificare adusă unui sediu al secției de votare trebuie să respecte Standardele din 2010.²³⁵

Evaluarea accesibilității locației în care se organizează o secție de votare, conform Listei de verificare ADA din 2016, are în vedere aspecte referitoare la zona de parcare și locurile de predare a pasagerilor, traseele (atât exterioare, cât și interioare), intrarea în secția de votare, zona de vot propriu-zisă.

Astfel, dacă pentru alegători este disponibilă parcare, trebuie să fie asigurată parcare accesibilă persoanelor cu dizabilități. Un spațiu accesibil este compus din trei elemente: spațiul de parcare, un culoar de acces adiacent spațiului care este suficient de larg pentru a permite alegătorilor cu dizabilități să coboare din mașină sau furgonetă și semnalizare corespunzătoare. Standardele din 2010 prevăd existența unui loc de parcare accesibil pentru fiecare 25 de locuri de parcare disponibile (până la primele 100 de locuri). Unul din șase (sau o fracțiune de șase) locuri de parcare accesibile, dar întotdeauna cel puțin unul, trebuie să fie accesibil cu furgoneta. În general, culoarul de acces trebuie să aibă o lățime de cel puțin 60 de inchi pentru mașini și 96 de inchi pentru dube. Spațiile accesibile pentru camionete pot avea, de asemenea, un culoar de acces cu lățime de cel puțin 60 de inchi, dacă lățimea spațiului de parcare a furgonetei este de cel puțin 132 de inchi. Un semn, cu simbolul internațional de accesibilitate, trebuie să marcheze fiecare loc de parcare accesibil. Spațiile accesibile pentru camionete trebuie să fie semnalizate ca atare pe panoul de la aceste spații. Spațiile de parcare accesibile și culoarele de acces care le deserveșc trebuie să fie pe o suprafață stabilă, fermă și rezistentă la alunecare (de exemplu, fără pietriș sau noroi), fără crăpături largi sau pavaj deteriorat și situate pe calea

²³⁵ US Department of Justice, Civil Right Division, Americans with Disabilities Act – ADA check list for polling places, p. 2, disponibil la <https://archive.ada.gov/votingchecklist.pdf>, accesat la 05.12.2022

accesibilă cea mai apropiată de intrarea accesibilă. Spațiile de parcare accesibile și culoarele de acces trebuie, de asemenea, să fie nivelate pentru a permite un transfer în siguranță de la mașină la scaunul cu roțile al unei persoane.²³⁶

Dacă secția de votare este deservită de zone de predare a pasagerilor, atunci cel puțin o zonă de predare trebuie să fie accesibilă. O zonă accesibilă de predare, cunoscută și sub numele de zonă accesibilă de preluare a pasagerilor, trebuie să aibă un culoar de acces nivelat lângă spațiul vehiculului. Dacă o bordură separă culoarul de acces de o rută accesibilă, trebuie prevăzută o rampă de bordură, astfel încât persoanele cu dizabilități să poată ajunge pe traseul accesibil care duce la intrarea accesibilă.

Odată ce un alegător cu dizabilități ajunge la locul de votare, trebuie să existe o rută accesibilă de la parcare accesibilă, locurile de predare a pasagerilor, trotuarele, stațiile de transport public pentru a ajunge la intrarea în centrul de votare. Traseul accesibil trebuie să aibă o lățime de cel puțin 36 de inci. Ori de câte ori este posibil, traseul accesibil trebuie să fie același cu sau în apropierea căii de circulație generală (adică, calea pentru uz general pentru pietoni).

În interiorul secției de votare trebuie să existe un traseu accesibil de la intrare prin holuri, coridoare și încăperi interioare care să conducă către zona de vot. Traseul trebuie să fie lipsit de schimbări bruște de nivel, trepte, praguri înalte sau trotuare cu pante abrupte. Traseul accesibil este esențial pentru persoanele care au dificultăți de mers pe jos sau care folosesc scaune cu roțile sau alte dispozitive de mobilitate pentru a intra în secția de votare și în zona de vot. În cazul în care o rută accesibilă este diferită de calea de circulație generală, vor fi necesare indicatoare pentru a direcționa alegătorii cu dizabilități către traseul accesibil și către zona de vot.²³⁷

Dacă orice parte a traseului accesibil - exterior sau interior - are o pantă mai mare de 1:20, trebuie să fie luată în considerare instalarea rampelor. Acestea trebuie să îndeplinească cerințele ADA privind panta, lățimea, palierele, balustradele și protecția marginilor. Rampele cu o înălțime mai mare de 6 inci trebuie să aibă balustrade, iar dacă există coborâri verticale pe laterale, trebuie să existe protecție pentru margini.²³⁸

Un sediu de votare trebuie să aibă cel puțin o intrare accesibilă. Cel puțin o ușă de la intrarea accesibilă trebuie să aibă o lățime liberă minimă de 32 de inci pentru un alegător care folosește un scaun cu roțile sau un alt dispozitiv de mobilitate pentru a trece prin ușă. Intrările inaccesibile trebuie să aibă indicatoare care să direcționeze alegătorii către intrarea accesibilă. Aceasta trebuie să rămână descuiată în orice moment în care secția de votare este deschisă.²³⁹

Zona de votare accesibilă trebuie să aibă o intrare accesibilă și un spațiu adecvat de circulație și manevră pentru alegătorii care folosesc scaune cu roțile, scaune cu roțile electrice sau dispozitive de mobilitate. În zona de vot trebuie să existe suficient spațiu liber pentru ca o persoană cu dizabilități să acceseze și să utilizeze toate echipamentele de vot. Mașinile de vot ar trebui să fie poziționate astfel încât partea cea mai înaltă operabilă să nu fie mai mare de 48 de inci. Dacă alegătorii votează la ghișee sau la mese, ar trebui să existe o suprafață de scris care să ofere spațiu liber pentru genunchi și degete, astfel încât un alegător care folosește un scaun cu roțile să poată sta și să folosească ghișeele sau masa.²⁴⁰

În **Georgia** sunt instalate rampe speciale pentru persoanele cu mobilitate redusă și există cel puțin o mașină de vot cu ecran tactil care să poată fi utilizată de către persoanele aflate în scaun cu roțile. Mașinile de vot au opțiunea de a imprima într-un format cu un font mai mare buletinul de vot pentru persoanele cu deficiențe de vedere. De asemenea, există posibilitatea de

²³⁶ Idem, p. 3

²³⁷ Idem, p. 5

²³⁸ Idem, p. 7

²³⁹ Idem, p. 9

²⁴⁰ Idem, p. 11

a utiliza o aplicație pe telefon care să citească buletinul de vot înainte de a-și exprima opțiunea (pentru persoanele cu deficiențe de vedere), cu obligația de a șterge înainte de părăsirea secției de votare eventualele fotografii ale buletinului de vot. Persoanele cu vârsta peste 75 de ani sau cele care au nevoie de asistență pentru a-și exercita dreptul electoral sunt preluate pentru a vota imediat, fără a aștepta la coadă.

În **Virginia** există cel puțin o mașină de vot accesibilă votanților cu dizabilități în fiecare secție de vot, spații de parcare accesibile în apropierea secției de votare, semne amplasate care marchează intrările accesibile persoanelor cu dizabilități și ruta pe care o pot urma în clădire, rampe speciale pentru a facilita accesul persoanelor aflate în scaun cu rotile, lupe care pot fi folosite pentru a citi materialele electorale și buletinele de vot pentru persoanele cu deficiențe de vedere.²⁴¹

În **California** fiecare secție de votare trebuie să ofere parcare, intrări, ieșiri și spații accesibile pentru persoanele cu dizabilități. În interiorul secției de votare există cel puțin un sistem de votare accesibil, cu un ecran tactil și facilități audio și lupe care pot fi folosite pentru a citi materialele electorale și buletinele de vot pentru persoanele cu deficiențe de vedere, precum și o versiune a acestora în alfabetul Braille. Funcționarii electorali sunt pregătiți pentru a sprijini și oferi asistență tuturor votanților în exercitarea dreptului electoral.

Secții de votare alternative. Dacă secția de votare este amplasată într-o clădire inaccesibilă persoanelor cu dizabilități, administratorii electorali pot permite acestora să voteze în afara secției de votare sau în mașinile lor. Pentru ca acest sistem special de vot în afara secției de votare să fie eficient, trebuie să includă : (1) semne care informează alegătorii cu dizabilități cu privire la posibilitatea de a vota lângă sau în afara secției de votare și modul în care un alegător trebuie să notifice membrii secției de votare că așteaptă în exteriorul secției de votare; (2) o metodă pentru alegătorul cu dizabilități de a-și anunța sosirea în afara secției de votare (un sistem temporar de sonerie, dar nu un sistem telefonic care necesită utilizarea unui telefon mobil sau o notificare de apel înainte); și (3) un sistem de vot portabil care este accesibil și care permite alegătorului să voteze în mod privat și independent. Exercițarea dreptului de vot în afara secției de votare este permis numai în circumstanțe limitate. În conformitate cu ADA, jurisdicțiile trebuie să selecteze centre de votare care sunt sau pot deveni accesibile, astfel încât alegătorii cu dizabilități să poată participa la alegeri în aceleași condiții și cu același nivel de confidențialitate ca ceilalți alegători.

În plus, ADA impune entităților publice să modifice cadrul legislativ, politicile, practicile și procedurile de vot atunci când se impune pentru a evita discriminarea pe baza dizabilității alegătorului. Această prevedere poate suporta interpretări flexibile doar dacă administratorii electorali pot demonstra că modificarea propusă ar denatura în mod fundamental natura programului de vot. De exemplu, alegătorii care folosesc cârje pot avea dificultăți în așteptarea rândului la vot atunci când se formează cozi foarte lungi. ADA nu cere ca acești alegători să fie mutați în primul rând, dar entitatea publică ar trebui să le ofere un scaun în timp ce așteaptă. Pentru un alegător cu scleroză multiplă care ar putea fi incapabil să tolereze temperaturile extreme, furnizarea unui scaun în interiorul secției de votare poate fi o modificare acceptabilă.

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. HAVA impune jurisdicțiilor care desfășoară alegeri federale să aibă un sistem de vot (cum ar fi aparatele de vot) care să fie accesibil, inclusiv pentru persoane nevăzătoare sau cu deficiențe de vedere, în fiecare secție de votare. Sistemul de vot accesibil trebuie să ofere aceeași oportunitate de acces și participare, inclusiv confidențialitate și independență, de care se bucură ceilalți alegători. Statele pot îndeplini această cerință de accesibilitate prin utilizarea unui sistem de vot electronic cu înregistrare directă sau a unui alt sistem de vot echipat pentru persoanele cu dizabilități. Pe

²⁴¹ Adresa de răspuns MAE nr. C606-22-1057/22.07.2022, înregistrată la AEP cu nr. 9911/25.07.2022

lângă HAVA, ADA impune oficialilor responsabili cu desfășurarea tuturor alegerilor publice să se asigure că orice sisteme de vot accesibile sunt menținute și funcționează corespunzător în fiecare secție de votare și că oficialii electorali au fost instruiți în mod adecvat pentru a le opera. Pentru a se asigura că alegătorii cu dizabilități pot participa pe deplin la procesul electoral, oficialii trebuie să ofere servicii auxiliare adecvate în fiecare etapă a procesului de vot, de la înregistrare până la votul final. Numai dacă furnizarea unui serviciu ar duce la o modificare fundamentală sau la sarcini financiare și administrative nejustificate, o jurisdicție nu este obligată să furnizeze ajutorul/serviciul respectiv. Cu toate acestea, jurisdicția are în continuare obligația de a furniza, dacă este posibil, o altă formă de ajutor/serviciu persoanelor cu dizabilități în vederea exercitării dreptului la vot.

Exemple de servicii auxiliare pentru persoanele nevăzătoare sau cu vedere scăzută: un cititor calificat (o persoană care este capabilă să citească eficient, corect și imparțial folosind vocabularul specializat necesar); informații cu caractere mari sau Braille; informație electronică accesibilă și tehnologie informațională; înregistrarea audio a informațiilor tipărite.

Exemple de servicii auxiliare pentru persoanele cu dizabilități sau deficiențe de auz includ interpreți în limbajul semnelor, interpretarea video la distanță, subtitrări și note scrise.

Alte tipuri de servicii auxiliare: compatibilitatea sistemului de vot cu asocierea dispozitivelor sip and puff care permite alegătorilor să-și marcheze buletinul de vot „sorbind” sau suflând într-un pai (de exemplu în statul Georgia).

Informare și materiale informative. Înainte de ziua alegerilor sau perioadei premergătoare **votului anticipat**, personalul electoral și voluntarii beneficiază de sesiuni de instruire pentru a putea interacționa în mod corespunzător cu persoanele cu dizabilități. Cu această ocazie le sunt prezentate toate categoriile de servicii auxiliare specifice de care pot beneficia persoanele cu dizabilități. De asemenea, există cursuri speciale organizate pentru persoanele cu dizabilități, prin intermediul cărora se furnizează informații cu privire la modalitatea de exercitarea a dreptului de vot pentru aceștia.²⁴²

Asistență la exercitarea votului. Legea privind Drepturile de Vot din 1965 (*Voting Rights Act of 1965, VRA*) prevede faptul că oficialii electorali trebuie să permită alegătorului care are dizabilități vizuale sau o altă dizabilitate să primească asistență de la o altă persoană, pe care acesta o alege. Persoana aleasă nu poate fi angajatorul alegătorului sau agentul acestuia, un ofițer sau agent al sindicatului alegătorului. VRA interzice, de asemenea, condiționarea dreptului de vot de capacitatea cetățeanului de a citi sau scrie sau de atingerea unui anumit nivel de educație sau de promovarea unui „test de cunoștințe generale”.

REPUBLICA TUNISIANĂ

În Republica Tunisiană, actul normativ care reglementează organizarea alegerilor este *Legea organică nr. 2014-16 din 26 mai 2014 cu privire la alegeri și referendumuri*, cu modificările și completările ulterioare, act normativ care conține și dispoziții cu privire la exercitarea drepturilor electorale de către persoanele cu dizabilități. Cu titlu de exemplu, art. 131-133 din legea susmenționată reglementează modalitatea de exercitare a dreptului de vot de către persoanele cu handicap.

De asemenea, dispoziții privind exercitarea drepturilor electorale de către persoanele cu dizabilități sunt stipulate și în decizii ale Autorității Superioare Independente pentru Alegeri (ISIE), autoritate publică independentă cu atribuții cu privire la toate operațiunile legate de organizarea, administrarea și supravegherea alegerilor.²⁴³

²⁴² Adresa de răspuns MAE nr. 3091/14.07.2022, înregistrată la AEP cu nr. 9687.0/15.07.2022

²⁴³ Adresa de răspuns MAE nr. 454/01.09.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11356/02.09.2022

Pentru a permite alegătorilor cu dizabilități să își exercite dreptul de vot, secțiile de votare sunt organizate în conformitate cu reglementările stabilite de către ISIE. Alegătorii cu dizabilități își exercită dreptul de vot în conformitate cu măsurile luate de Autoritate, fără a aduce atingere caracterului personal și secret al votului și în limitele impuse de dizabilitate. Orice alegător care prezintă un card de handicap beneficiază de măsuri și proceduri specifice persoanelor cu handicap.²⁴⁴

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. ISIE a creat videoclipuri TV care să explice procedurile de votare dedicate, în mod specific, alegătorilor cu dizabilități. De asemenea, a difuzat anunțuri de conștientizare în limbajul semnelor și a creat un videoclip de mobilizare a alegătorilor la care au participat atât actori cu dizabilități, cât și fără. Un document care sublinia toate inițiativele ISIE privind accesibilitatea a fost diseminat de Centrul Media al Autorității în ziua dinaintea alegerilor.²⁴⁵

Pentru a ajuta alegătorii cu deficiențe de vedere, ISIE a încărcat pe pagina sa de internet un material audio conținând numele candidaților și ordinea acestora pe buletinul de vot în fiecare din cele 350 de circumscripții municipale. De asemenea, a sintetizat și tradus în limbaj Braille procedurile de vot pentru ca alegătorii nevăzători să fie familiarizați cu mecanismul de votare. În plus, în fața fiecărei secții de votare, ISIE a afișat un material conținând fotografii cu interpretarea în limbajul mimico-gestual a procedurilor electorale.²⁴⁶

Cu ocazia alegerilor municipale organizate în mai 2018, ISIE a pus la dispoziție în fiecare centru de votare pentru alegătorii nevăzători sau cu deficiențe de vedere un dosar de vot în Braille care conținea un buletin de vot pe care era prevăzută ordinea candidaților pe listă, fără numele acestora. Dosarul conținea o notă în Braille care permitea alegătorilor să potrivească numele și ordinea candidaților pe listă în circumscripția electorală. Organizațiile persoanelor cu dizabilități au subliniat faptul că ISIE nu s-a consultat cu persoanele cu dizabilități când a achiziționat materialele în Braille și a remarcat că dosarul de vot în Braille nu era de o calitate foarte bună și materialele erau dificil de citit.²⁴⁷

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii cu dizabilități pot fi asistați să își exercite dreptul de vot de un alt alegător care poate fi soțul sau o rudă a sa. În lipsa unui însoțitor ales de alegătorul cu dizabilități, președintele biroului de votare poate desemna un alt alegător să îl asiste pentru a-și exercita dreptul de vot. Însoțitorul nu poate influența opțiunea alegătorului, rolul său limitându-se la a îi acorda ajutorul să realizeze operațiunile pe care nu le poate face singur.²⁴⁸

REPUBLICA TURCIA

Secții de votare accesibile. Consiliul Electoral Suprem indică procedurile care trebuie urmate în toate situațiile, prin instrucțiuni care sunt publicate. Conform instrucțiunilor referitoare la sarcinile și atribuțiile comisiilor electorale provinciale, districtuale și provizorii de circumscripție, acestea sunt cele care stabilesc locul unde vor fi amplasate secțiile de votare

²⁴⁴ Loi organique n° 2014-16 du 26 mai 2014, relative aux élections et référendums, telle que modifiée et complétée par la loi organique n° 2017-7 du 14 février 2017 et la loi organique n° 2019-76 du 30 août 2019, art. 131, disponible la http://www.isie.tn/wp-content/uploads/2019/10/Recueil-des-textes-relatifs-aux-%C3%A9lections_Fr_2019.pdf, accesat la 21.10.2022

²⁴⁵ Ambar Zobairi, Virginia Atkinson, Imed Ouertani, Political Participation of Women and Men with Disabilities in Tunisia, An IFES Assessment, 2018, p. 32, disponible la <https://www.ifes.org/publications/political-participation-women-and-men-disabilities-tunisia-ifes-assessment>, accesat la 21.10.2022

²⁴⁶ Idem, p. 32

²⁴⁷ Idem, p. 35

²⁴⁸ Loi organique n° 2014-16 du 26 mai 2014, relative aux élections et référendums, telle que modifiée et complétée, art. 132

adecvate pentru accesul alegătorilor cu dizabilități și a celor în vârstă de 75 ani și peste pentru a le permite acestora să voteze la parterul clădirilor.

Potrivit instrucțiunilor referitoare la constituirea birourilor electorale, la sarcinile și atribuțiile acestora, în cazul în care în listele electorale ale secției de votare sunt înscrși alegătorii cu dizabilități comisia electorală de circumscripție desemna locurile corespunzătoare ale clădirilor unde va fi amplasată o urnă de vot aferentă acelei secții pentru a le permite acestor alegători să voteze confortabil și ușor. Alegătorilor care asistă persoanele cărora li se permite să voteze fără a aștepta (femei însărcinate, pacienți, persoane cu dizabilități), astfel cum este prevăzut de art. 90 din Legea nr. 298/1961 cu privire la prevederile de bază referitoare la alegeri și registrele electorale din Turcia, cu modificările și completările ulterioare, li se poate permite, de asemenea, să aibă prioritate la vot.

De asemenea, în conformitate cu instrucțiunile referitoare la procedurile și principiile privind actualizarea registrului electoral, pentru a fi luate în considerare la stabilirea urnei de votare astfel încât alegătorii cu dizabilități să își poată exercita dreptul de vot, Consiliul Electoral Suprem solicită lista persoanelor cu dizabilități vizuale și ortopedice, pe cale electronică, de la Direcția Generală de Servicii pentru Persoanele cu Dizabilități și Vârstnici a Ministerului Familiei și Serviciilor Sociale. De asemenea, în cazul în care alegătorii cu dizabilități vizuale și ortopedice solicită personal sau printr-o rudă formularul de declarare a dizabilității, înscrierea acestora în registrul alegătorilor este marcată ca fiind cu „dizabilități. Acest lucru le permite acestor alegători să voteze împreună cu familiile lor la parterul secțiilor de votare/clădirilor.²⁴⁹

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Pentru ca alegătorii cu deficiențe vizuale să poată vota în mod independent și comod se pun la dispoziție șabloane adecvate pentru buletinele de vot.

Votul prin intermediul urnei mobile. Alegătorii imobilizați la pat din cauza bolii sau dizabilității, deținând documente medicale în acest sens, pot vota prin intermediul urnei mobile dacă transmit formularul de solicitare a urnei mobile prin intermediul unei rude. Alegătorii imobilizați la pat în mod permanent nu sunt obligați să redepună formularul la următorul scrutin.²⁵⁰

Vârstnicii și persoanele cu dizabilități care nu se puteau deplasa la secția de votare au avut șansa de a vota de acasă pentru prima oră în istoria electorală a Turciei la alegerile parlamentare și prezidențiale din anul 2018 pe baza înregistrării pentru urna mobilă, în conformitate cu condițiile stabilite de Consiliul Electoral Suprem.²⁵¹

Asistență la exercitarea votului. Alegătorii care se prezintă la urne în ziua votării votează în ordinea sosirii. Persoanele în vârstă, femeile însărcinate și persoanele cu dizabilități au prioritate. Persoanele nevăzătoare, paralizicii sau persoanele cu alte dizabilități fizice vizibile pot vota cu ajutorul unei rude care este alegător în cadrul aceleiași secții de votare sau al oricărui alt alegător. Un alegător nu poate însoți mai mult de o persoană cu dizabilități.²⁵²

²⁴⁹ extras din Legea nr. 298/1961 cu privire la prevederile de bază referitoare la alegeri și registrele electorale din Turcia, cu modificările și completările ulterioare, comunicat prin adresa de răspuns MAE nr. 1358/06.09.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11538//06.09.2022

²⁵⁰ Idem

²⁵¹ Sedik Kedir Abdu, Turkey: Elderly, sick cast votes in mobile ballot boxes, Anadolu Agency, disponibil la <https://www.aa.com.tr/en/todays-headlines/turkey-elderly-sick-cast-votes-in-mobile-ballot-boxes/1184711>, accesat la 24.10.2022

²⁵² extras din Legea nr. 298/1961 cu privire la prevederile de bază referitoare la alegeri și registrele electorale din Turcia, cu modificările și completările ulterioare

UCRAINA

În conformitate cu prevederile *Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități*, pe care Ucraina a ratificat-o în anul 2009, statul s-a angajat să ia măsuri adecvate pentru a garanta participarea persoanelor cu dizabilități la viața politică și publică, în special prin asigurarea că procedurile, spațiile și materialele pentru vot au fost adecvate, accesibile și ușor de înțeles și de utilizat. Pentru implementarea acestei Convenții, Guvernul Ucrainei a aprobat Programul de stat „*Planul național de acțiune pentru implementarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități*”, iar monitorizarea sistematică se realizează sub formă de rapoarte destinate Comitetului ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități.

În conformitate cu Constituția Ucrainei și Legea cu privire la principiile prevenirii și combaterii discriminării în Ucraina, sunt interzise orice privilegii directe sau indirecte sau restricții asupra drepturilor electorale ale cetățenilor ucraineni pe bază de rasă, culoare a pielii, politică, religie și alte credințe, sex, statut etnic și social, origine, avere, reședință, dizabilitate și stare de sănătate, din motive lingvistice sau de altă natură.

La rândul său, Codul electoral al Ucrainei din 19 decembrie 2019 (CEU) a definit cerințele privind procedurile, spațiile și materialele necesare pentru a asigura accesul nestingerit al persoanelor cu dizabilități și al altor grupuri ale populației cu mobilitate limitată la exercitarea drepturilor electorale.²⁵³

Secții de votare accesibile. În cuprinsul Hotărârii Cabinetului de miniștri al Ucrainei nr. 962/2020 sunt stabilite o serie de criterii pe care trebuie să le îndeplinească sediile în care se organizează comisiile electorale pentru secțiile de votare. Astfel, acestea se referă la următoarele categorii de cerințe privind:

a) parcurile destinate persoanelor cu dizabilități, astfel locurile de parcare gratuite pentru persoanele cu dizabilități sau pentru conducătorii auto care transportă persoane cu dizabilități trebuie amplasate la o distanță de cel puțin 50 m de intrarea în imobilul în care se află spațiile prevăzute pentru comisiile electorale, cel puțin 10% din spațiile de parcare să fie alocate parcării gratuite a vehiculelor conduse de șoferi cu dizabilități sau conducătorilor auto care transportă persoane cu dizabilități, cu marcarea acestor locuri cu indicatoare rutiere adecvate;

b) căile de acces în clădirile în care se organizează sediile secțiilor de votare, astfel acestea trebuie să îndeplinească standardele și reglementările de stat din domeniul construcțiilor privind accesibilitatea persoanelor cu dizabilități și a altor grupuri de populație cu mobilitatea redusă, să fie dotate cu mijloace de orientare și suport informațional, traseele către clădirea în care se află sediile secțiilor de votare trebuie să fie dotate cu mijloace de orientare și informare pentru persoanele cu deficiențe de vedere – elemente tactile și vizuale de acces la informație, marcarea prin culori a treptelor, pragurilor, echipamente etc. – și pentru persoanele cu deficiențe de auz – panouri informative digitale, ecrane, panouri cu informații prezentate sub forma unor linii în mișcare pentru furnizarea de informații sub formă de text sau video, sub forma traducerii în limbajul semnelor, dotarea cu dispozitive personale speciale de amplificare a sunetului;

c) rampele de acces, lățimea intrărilor, localurile secțiilor de votare. Acestea trebuie să fie situate la parterul clădirilor sau să fie dotate cu lift sau scară rulantă în cazul în care sunt situate la etaj, deschiderile ușilor incintei secției de votare trebuie să fie fără praguri și diferențe de nivel, să aibă o lățime de cel puțin 90 cm, în incinta localurilor secțiilor de votare nu trebuie să existe obstacole, spațiile sanitare trebuie să fie proiectate pentru persoanele cu dizabilități sau alte grupuri de populație cu mobilitate redusă, există marcaj cu semn internațional de accesibilitate pentru căi/direcții accesibile persoanelor cu dizabilități sau alte grupuri de

²⁵³ Public Holding „IMPACT GROUP”, Access for persons with disabilities to elections: an overview, disponibil la <https://www.vplyv.org.ua/archives/4902>, accesat la 24.10.2022

populație redusă, amplasarea rampei, locația cabinei de vot adaptate pentru votul persoanelor cu dizabilități, amplasarea spațiilor sanitare accesibile etc.²⁵⁴

De asemenea, sediul secției de votare trebuie să îndeplinească cerințele stabilite de Codul electoral al Ucrainei, precum și cerințele stabilite de către standardele sanitare și tehnice, de reglementările de stat în domeniul construcțiilor, inclusiv referitoare la accesul nestingherit al persoanelor cu dizabilități și al altor grupuri de populație mai puțin mobile. Comisia Electorală Centrală stabilește standardele privind amenajarea sediului comisiei electorale de circumscripție și a secțiilor de votare. Cerințele stabilite se referă exclusiv la sediul secțiilor de votare.

Secții de votare speciale. Există posibilitatea înființării de secții de votare speciale în instituțiile medicale, penitenciare, centre de detenție, pe navele care navighează sub pavilionul de stat al Ucrainei în ziua votării la stațiile polare ale Ucrainei și în alte locuri de ședere temporară a alegătorilor cu posibilități de deplasare limitate.²⁵⁵

Informare și materiale informative. În ceea ce privește materialele de vot, este de remarcat obligativitatea de a produce și afișa materiale informative ale candidaților cu utilizarea unor dispozitive digitale care să asigure accesul la informație al utilizatorilor cu deficiențe de vedere și auz. De asemenea, este obligatorie adaptarea materialelor de campanie electorală la cerințele persoanelor cu dizabilități, prin subtitrare și/sau traducere în limbajul semnelor, pentru a asigura accesibilitatea acestora pentru persoanele cu deficiențe de vedere și de auz, ținând cont de cerințele stabilite de Consiliul Național al Ucrainei pentru televiziune și radiodifuziune.²⁵⁶

Asistență pentru exercitarea votului. În ceea ce privește procedurile, Codul electoral al Ucrainei prevede acordarea de asistență unui alegător care, din cauza dizabilității și/sau a sănătății, nu poate completa în mod independent un buletin de vot sau nu îl poate introduce în urna de vot.²⁵⁷

Se stabilește posibilitatea prezenței unor însoțitori ai persoanelor cu dizabilități în calitate de participanți la ședințele comisiei electorale și se stabilește procedura de organizare a votării în funcție de domiciliul alegătorilor. De asemenea, este prevăzută posibilitatea de a contesta acțiuni/inacțiuni în legătură cu neasigurarea condițiilor de acces la procesul electoral al alegătorilor cu dizabilități.

Cu toate acestea, Codul electoral al Ucrainei nu conține caracteristici procedurale privind persoanele cu dizabilități și grupurile de populație cu mobilitate redusă în toate etapele procesului electoral, ceea ce ar facilita implicarea în participarea politică. În prezent, nu există metode alternative de vot.

REPUBLICA ORIENTALĂ A URUGUAYULUI

Secții de votare accesibile. Adunările electorale se vor asigura că la amenajarea localurilor de votare acestea și comisiile de votare care sunt organizate acolo dispun de condițiile de accesibilitate în conformitate cu definițiile și regulile stabilite de actele normative în vigoare, astfel încât persoanele cu handicap locomotor pot vota. În acest scop, înaintea fiecărui scrutin, se va întocmi o listă cu locațiile și comisiile de votare care nu sunt accesibile.

²⁵⁴ Rezoluția Cabinetului de miniștri al Ucrainei nr. 962/2020 privind criteriile referitoare la accesibilitatea persoanelor cu dizabilități și a altor grupuri de populație cu mobilitate redusă în spațiile prevăzute comisiile electorale ale secțiilor de votare pentru organizarea activității și exercitarea votului, disponibil la <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-2020-%D0%BF#Text>, accesat la 24.10.2022

²⁵⁵ Electoral Code of Ukraine, art. 30, disponibil la <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20?lang=en#Text>, accesat la 24.10.2022

²⁵⁶ Adresa de răspuns MAE nr. C37-22-1229/13.07.2022, înregistrată la AEP cu nr. 9616/14.07.2022

²⁵⁷ Electoral Code of Ukraine, art. 16

Trebuie să se asigure că cel puțin o comisie de votare și localul în care aceasta se află sunt accesibile.²⁵⁸

Asistență la exercitarea votului. Conform legislației electorale²⁵⁹ „cetățenii care sunt cunoscuți a fi orbi și cu dizabilități fizice care nu pot merge fără însoțitor” pot fi însoțiți la cabina de vot de persoane în care au încredere, aceștia urmând să voteze conform instrucțiunilor alegătorului.

REPUBLICA UZBEKISTAN

Secții de votare accesibile. Clădirea în care se află comisia electorală a secției de votare trebuie să fie echipată în mod corespunzător și să dispună, printre altele, de săli de votare luminoase și încăpătoare, și, dacă este necesar, de cabine special echipate pentru votul secret al persoanelor cu dizabilități.²⁶⁰

La intrarea în clădirile comisiilor electorale de circumscripție trebuie să existe rampe pentru scaune rulante care să îndeplinească cerințele legale (lățime de cel puțin 90 cm și unghi de ieșire nu mai mare de 30 de grade).²⁶¹

Instrumente care să faciliteze exercitarea votului. Pentru alegătorii cu deficiențe de vedere și la cererea acestora, pentru completarea buletinului de vot va fi furnizat un șablon întocmit pe baza alfabetului Braille, lupe optice și va fi asigurat un nivel de iluminat suplimentar.

Comisii de votare speciale. La cererea alegătorilor care nu se pot deplasa la secția de votare din motive de sănătate sau din alte motive, comisia electorală de circumscripție organizează votul la reședința acestora cu ajutorul urnei mobile, pe baza cererii scrise sau solicitării verbale formulate de aceste persoane în ziua alegerilor sau înainte de ziua alegerilor. La locul de reședință al alegătorului va fi trimisă o comisie din cel puțin doi membri cu urna mobilă, care se asigură că procesul se desfășoară cu respectarea secretului votului.

Vot anticipat. În conformitate cu Legea privind alegerile președintelui Republicii Uzbekistan, alegătorul care nu se află la domiciliu în ziua alegerilor, poate vota anticipat. Votul anticipat începe cu zece zile înainte de alegeri. Pentru votul anticipat, alegătorul, pe baza unei cereri care indică motivul absenței în ziua alegerilor (vacanță, călătorie de afaceri, călătorie în străinătate etc.) va primi un buletin de vot de la comisia electorală a secției competente. În prezența a cel puțin doi membri ai comisiei electorale competente, alegătorul va semna pentru primirea buletinului de vot în lista electorală. Buletinul de vot va fi completat de către alegător într-o cabină sau cameră special dotată pentru asigurarea secretului votului. Alegătorul votează și introduce buletinul de vot completat într-un plic închis, care este depozitat în seiful comisiei

²⁵⁸ Ley N° 19790/2019 Garantia para el ejercicio del derecho al voto de las personas en situacion de discapacidad motriz, art. 1, disponibil la <https://www.corteelectoral.gub.uy/legislacion/legislacion/legislacion-electoral/ley-n-19790> accesat la 20.10.2022; Adresa de răspuns MAE nr. 646/17.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 10929/22.08.2022

²⁵⁹ Ley No. 7.812 de 16 de Enero de 1925 modificada por la Ley no. 17.113, de 9 de Junio de 1999 y por ley 17.239 de 2 de Mayo de 2000 Ley de elecciones, art. 95, disponibil la <https://www.corteelectoral.gub.uy/legislacion/legislacion/legislacion-electoral/ley-n-7812-de-16-de-enero-de-1925-ley-de-elecciones>, accesat la 28.11.2022

²⁶⁰ Anexa la Decizia nr. 1066/14.04.2021 în Decretul Comisiei Electorale Centrale a Republicii Uzbekistan privind organizarea activității comisiilor de votare în cadrul alegerilor prezidențiale din Republica Uzbekistan, pct. 25, disponibil la <https://lex.uz/docs/5529524>, accesat la 20.10.2022; Adresa de răspuns MAE nr. 1251/26.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11159/29.08.2022

²⁶¹ Idem, pct. 29

electorale a secției respective. Partea sigilată a plicului trebuie să fie semnată și ștampilată de 2 membrii ai comisiei electorale.²⁶²

Informare și materiale informative. Programele TV pre-electorale sunt difuzate cu traducere în limbajul semnelor și subtitrări, iar pentru nevăzători, materialele sunt publicate în reviste speciale folosind limbaj Braille.²⁶³

Asistență la exercitarea votului. Un alegător care nu poate completa în mod independent un buletin de vot are dreptul de a fi asistat în cabină sau în sala pentru vot secret de către o altă persoană aleasă de acesta. Persoana nu poate fi membru al comisiei electorale, observator sau reprezentant al presei.²⁶⁴

²⁶² Early voting in presidential elections start in Uzbekistan, UZ Report, disponibil la <https://uzreport.news/politics/early-voting-in-presidential-elections-start-in-uzbekistan>, accesat la 20.10.2022

²⁶³ Farida Bakaeva, Voting Rights of Persons with Disabilities: Equal Opportunities, UZ Daily, disponibil la <https://www.uzdaily.uz/en/post/68868>, accesat la 20.10.2022

²⁶⁴ Adresa de răspuns MAE nr. 1251/26.08.2022, înregistrată la AEP cu nr. 11159/29.08.2022

CAPITOLUL II

SOLUȚII TEHNICE ȘI TEHNOLOGII ASISTIVE UTILIZATE PENTRU ACCESIBILIZAREA PROCESULUI ELECTORAL

Analizând practicile și instrumentele tehnice adoptate de către statele care au fost prezentate în capitolul anterior pentru a îmbunătăți accesibilitatea persoanelor cu dizabilități la procesul electoral, exemplele de bune practici identificate în acest sens ar putea fi clasificate, în funcție de tipul de soluții utilizate, în următoarele categorii:

1) soluții referitoare la accesibilitatea locațiilor în care funcționează secțiile de votare (parcări accesibile, marcaje, indicatoare, rampe, amenajarea secției de votare la parterul imobilului, intrările în și interiorul localului de vot dimensionate corespunzător, traseele de intrare-ieșire și acces în secția de votare marcate corespunzător etc.);

2) soluții care privesc configurarea unui buletin de vot adaptat nevoilor persoanelor cu dizabilități;

3) soluții referitoare la accesibilitatea dotărilor și instrumentelor puse la dispoziția persoanelor cu dizabilități (cabine de vot, lupe, șabloane, tastaturi Braille, buletine de vot adaptate, dispozitive audio etc.)

4) soluții referitoare la metode alternative de exercitare a dreptului de vot, precum și alte instrumente informatice cu rol asistiv (vot electronic, aplicații informatice, mașini de vot și alte echipamente informatice).

II. 1. Soluții referitoare la accesibilitatea locațiilor în care funcționează secțiile de votare

Practicile adoptate în majoritatea statelor analizate pentru asigurarea accesibilității locațiilor în care funcționează secțiile de votare au în vedere, în general, următoarele:

- rezervarea unui procent minim al locurilor de parcare pentru persoanele cu dizabilități, situarea acestora cât mai aproape de intrarea în secția de votare, dimensionarea și marcarea acestora în mod corespunzător, astfel cum sunt acestea prezentate în fig. 1 și 2;
- căi de acces către secțiile de votare lipsite de obstacole, de dimensiuni corespunzătoare, cu acces nivelat la intrare – fig. 3 și 4;
- amenajarea secțiilor de votare la parterul imobilelor;
- asigurarea rampelor de acces cu dimensiuni și înclinații corespunzătoare pentru deplasarea facilă cu scaunul cu roțile – fig. 5;
- accesul și holurile interioare din imobilul în care au fost amenajate secțiilor de votare dimensionate corespunzător, lățimile standard minimale ale ușilor, coridoarelor, holurilor, culoarelor, etc.;
- marcaje adecvate în interiorul localului secției de votare.

Multe dintre statele analizate utilizează așa-numite liste de verificare a accesibilității locațiilor în care funcționează secțiile de votare în care sunt enumerate criteriile de accesibilitate, pe baza cărora se efectuează evaluări ale acestora, și astfel se pot elabora hărți interactive ale secțiilor de votare accesibile.

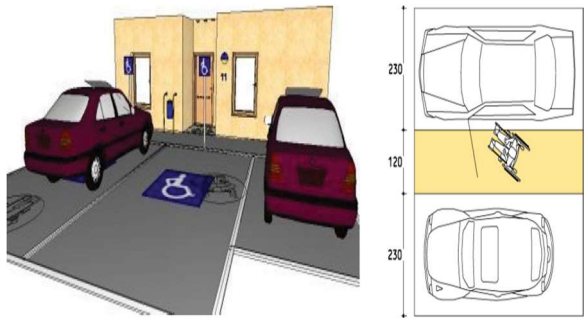

Fig. 1. Loc de parcare pentru alegătorii cu dizabilități din Luxemburg²⁶⁵

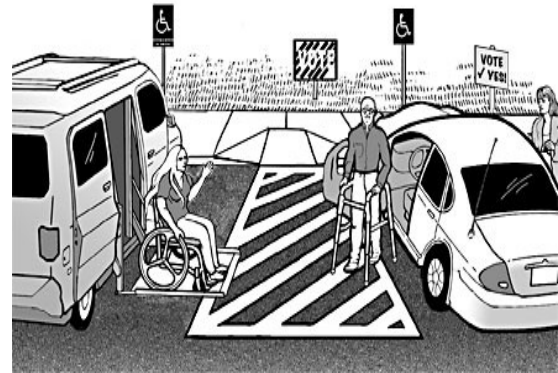

Fig. 2. Loc de parcare pentru alegătorii dizabilități în S.U.A.²⁶⁶

Fig. 3. Marcaj loc de parcare din S.U.A.²⁶⁷

Fig. 4. și Fig. 5. Cale de acces la o secție de votare din Canada²⁶⁸

²⁶⁵ Info-Handicap Luxemburg, Accessibilité des bureaux de vote en vue des élections européennes du 26 mai 2019, p.3 disponibil la https://drive.google.com/file/d/1edyK2ZLn_LY1nWR3kTQqe881TKMp934X/view, accesat la 29.11.2022

²⁶⁶ US Department of Justice, Civil Right Division, ADA check list for polling places, p. 3, disponibil la <https://archive.ada.gov/votingchecklist.pdf>, accesat la data de 05.12.2022

²⁶⁷ Stephanie Woodward, Know your rights: Accessible voting for wheelchair users, disponibil la <https://www.christopherreeve.org/blog/daily-dose/know-your-rights-accessible-voting-for-wheelchair-users>, accesat la 29.11.2022

²⁶⁸ Elections Canada Accessible Voting, disponibil la <https://www.electionin.org/4922.html>, accesat la 29.11.2022

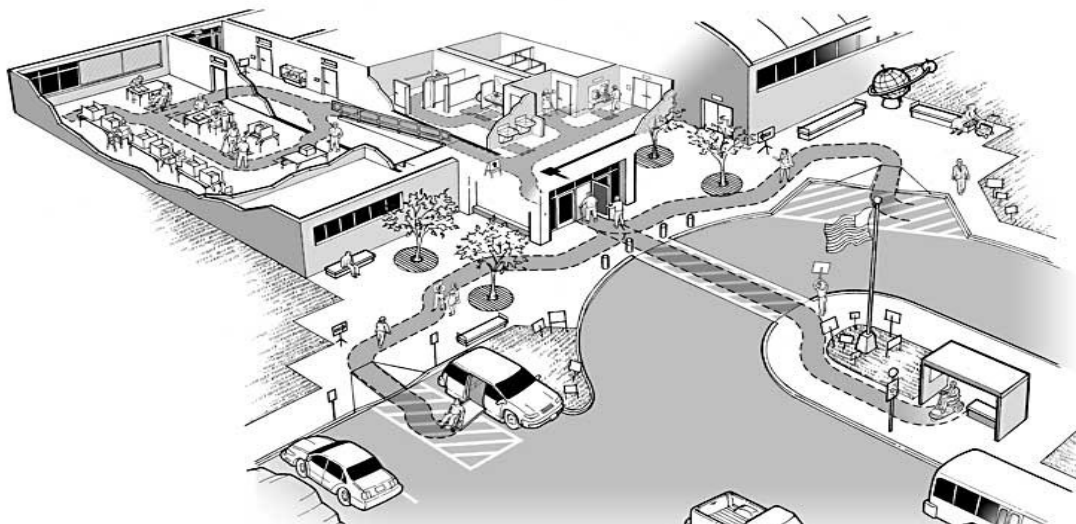

Fig. 6. Cale de acces la o secție de votare în S.U.A.²⁶⁹

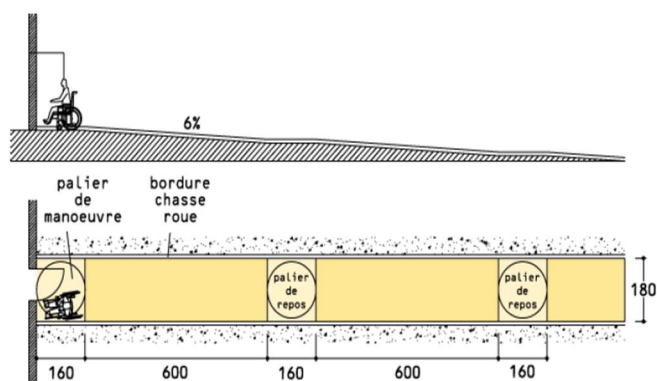

Fig. 7. Rampă de acces din Luxemburg²⁷⁰

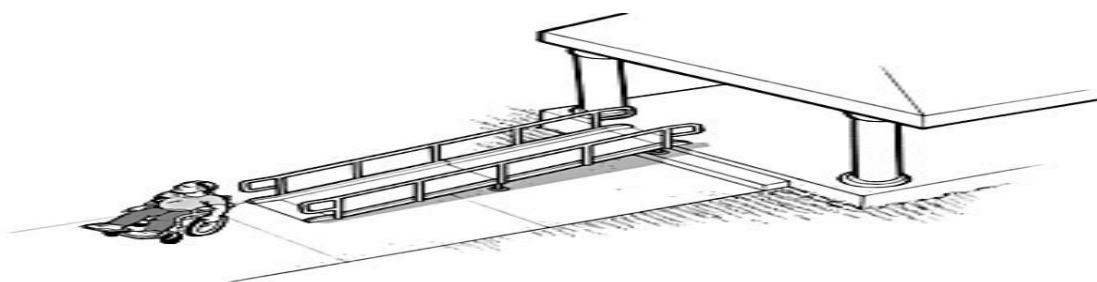

Fig. 8. Rampă de acces în S.U.A.²⁷¹

II.2. Soluții care privesc configurarea unui buletin de vot adaptat nevoilor persoanelor cu dizabilități.

Buletinul de vot este una dintre componentele cheie din procesul electoral, designul acestuia fiind crucial pentru succesul alegerilor. Buletinul de vot reprezintă instrumentul prin

²⁶⁹ US Department of Justice, Civil Right Division, ADA check list for polling places, p. 6

²⁷⁰ Info-Handicap Luxemburg, Accessibilité des bureaux de vote en vue des élections européennes du 26 mai 2019, p. 4,

²⁷¹ US Department of Justice, Civil Right Division, ADA check list for polling places, p. 7

intermediul căruia alegătorul își exprimă opțiunea pentru un competitor electoral, o dovadă a exercitării dreptului de vot dar și mijloc de numărare a voturilor.

Proiectarea buletinului de vot trebuie să fie simplă și să țină cont, atât de capacitatea alegătorilor de a distinge competitorii electorali și de a-și exprima în mod corect opțiunea, cât și de a asigura acuratețea numărării voturilor.

Buletinul de vot trebuie să includă obligatoriu data alegerilor, autoritatea reprezentativă pentru care se desfășoară scrutinul și circumscripția electorală.

Proiectarea designului unui buletin de vot ²⁷² trebuie să ia în considerare următoarele:

- așezarea clară în pagină;
- utilizarea unor caracterele și dimensiunii adecvate a fontului;
- utilizarea unor caractere tipografice clare,
- asigurarea unor spații clare între denumirea competitorilor electorali și/sau numele candidaților;
- utilizarea unei hârtii de calitate corespunzătoare;
- asigurarea imprimării de calitate în spații securizate;
- asigurarea unui spațiu corespunzător pentru marcarea de către alegător a opțiunii sale;
- includerea simbolurilor competitorilor electorali (partide, alianțe electorale, candidați independenți etc);
- dimensionarea egală a fonturilor, a desenelor și denumirilor pentru toate formațiunile politice și candidați independenți.

De asemenea, pe buletinul de vot pot fi incluse fotografiile candidaților/liderilor de partid, ori pot fi folosite coduri de culori pentru buletine de vot diferite.

Sunt utilizate, de regulă, două modalități de utilizare a buletinelor de vot, respectiv:

- varianta în care alegătorilor li se pun la dispoziție mai multe buletine de vot diferite, fiecare reprezentând un partid sau un candidat diferit, din care aceștia selectează competitorul electoral. Buletinul de vot selectat se introduce într-un plic care ulterior este introdus în urna de vot.

- varianta în care alegătorilor li se înmânează un singur buletin de vot care conține toate partidele sau candidații în alegeri. Alegătorii marchează opțiunea preferată și introduc buletinul de vot în urnă.

Există mai multe metode de marcarea pe buletinul de vot a opțiunii alegătorului²⁷³:

- scrierea unui număr, bifarea sau marcarea unui semn într-o căsuță lângă un candidat, listă de candidați sau formațiune politică;
- aplicarea unei ștampile de vot pe căsuța în care este înscrisă denumirea formațiunii politice sau pe numele candidatului;
- scrierea unui număr, bifarea sau marcarea unui semn într-o secțiune delimitată care conține candidatul, lista de candidați sau formațiunea politică;
- încercuirea numărului de lângă un candidat, listă de candidați sau formațiune politică;
- tăierea tuturor candidaților, listelor de candidați sau a formațiunilor politice, cu excepția celei preferate;
- bifarea unui semn într-un mic oval sau cerc lângă un candidat sau formațiune politică;
- marcarea numelui candidatului sau partidului preferat;
- scrierea pe un buletin alb a numărului aferent poziției pe buletinul de vot a unui candidat sau al unei formațiuni politice;
- scrierea pe un buletin alb a numelui unui candidat sau al unei formațiuni politice;
- numerotarea secvențială a tuturor candidaților sau formațiunilor politice de pe buletinul de vot;

²⁷² ACE Project, Voting Operations, Production of Ballot Papers-Ballot Paper Design, disponibil la <https://aceproject.org/ace-en/topics/vo/voc/voc02/voc02a>, accesat la 05.12.2022

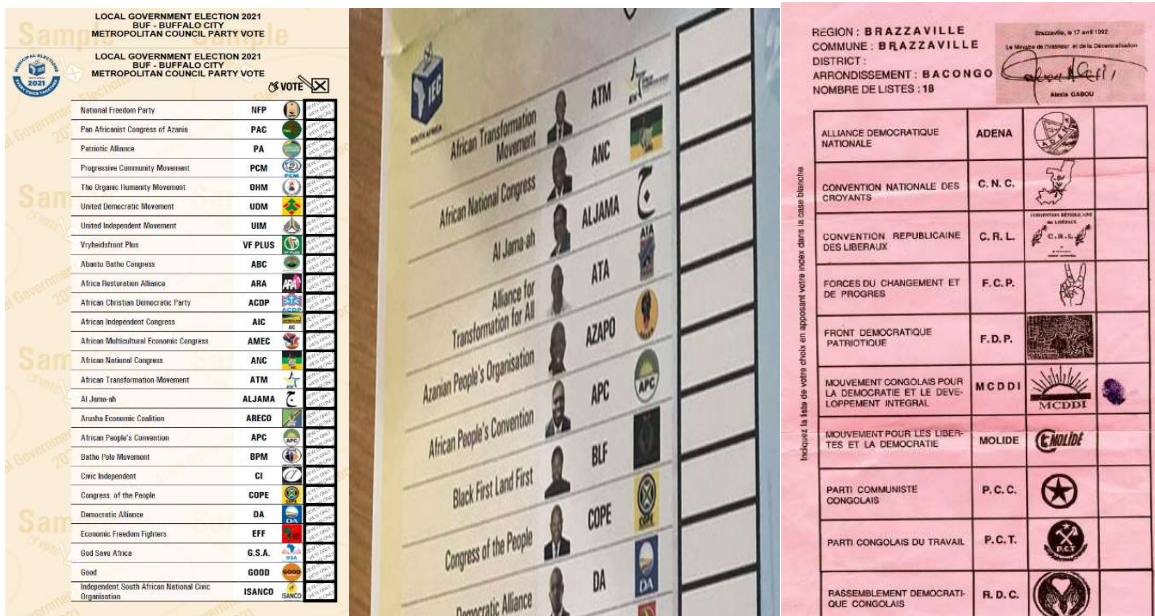
²⁷³ Idem

- numerotarea conform unei proporții specificate din numărul de candidați sau formațiuni politice de pe buletinul de vot;
- înregistrarea unui vot pentru „niciunul dintre cele de mai sus”;
- stabilirea unei aparat de perforare pentru a face o gaură în buletinul de vot în dreptul candidatului sau al formațiunii politice preferate;

Practicile și instrumentele care privesc accesibilizarea buletinelor de vot astfel încât persoanele cu dizabilități să își poată exercita direct dreptul de vot presupun, de regulă, redimensionarea și eficientizarea acestora din punct de vedere al formatului și al conținutului imprimat, astfel încât să permită utilizarea unor șabloane, mape. Acestea se suprapun peste buletinul de vot și conțin decupaje, de regulă de formă circulară pentru a permite exprimarea opțiunii alegătorului.

Această variantă presupune un buletin de vot pe o singură pagină. Redimensionarea buletinelor de vot în format clasic (A4,A5) se face astfel încât căsuțele conținând competitorii electorali să fie așezate pe o singură pagină cu o coloana de 2 până la 3 cm înălțime în cazul dispunerii buletinului pe verticală, respectiv 2 până la 3 cm lățime în cazul dispunerii buletinului pe orizontală. După cum se poate observa în exemplele de mai jos dispunerea opțiunilor în acest mod permit încadrarea într-o singură coloană a informațiilor privind numele candidatului sau partidului, însemnele electorale (sigla și/sau abrevierea denumirii partidului alianței sau a candidatului), chiar și poza candidatului sau un cod identificator pentru fiecare candidat sau poziție. În cazul unui număr foarte mare de candidați observăm că majoritatea statelor ce optează pentru această metodă de elaborare a buletinului de vot extinde lungimea buletinului de vot pentru a include toate opțiunile pe o singură pagină, mai degrabă decât să adauge pagini suplimentare. Avantajul principal oferit de această abordare dincolo de evitarea unor proceduri suplimentare de capsare a foilor buletinului de vot sau evitarea eventualelor complicații generate de desprinderea filelor din buletinul de vot ar fi faptul că, folosind o singură pagină, buletinului de vot i se poate aplica un șablon menit să faciliteze votul pentru persoanele cu deficiențe de vedere.

Exemple privind formatele posibile ale buletinelor de vot, precum și modele de șabloane sunt prezentate în fig. 9, respectiv fig. 18-26.

PART 4
FORM OF BALLOT PAPER
(Print of Paper)
TREORACHA
1. Scribble an figure 1 on thosce in bain an chéad liathrén in rogha leat, scriobh an figur 2 sa bhosca le bain an dara hliathrén in rogha leat, agus mar sin de.
2. Fill an páipéir ioma nuch bhiféir fáil do vóta. Taispeáin cúl an páipéir don vótóirigh ceannas, agus cuir sa bhosca hálaithe 2.
INSTRUCTIONS
1. Write 1 in the box beside the candidate of your first choice, write 2 in the box beside the candidate of your second choice, and so on.
2. Fold the paper to conceal your vote. Show the back of the paper to the presiding officer and put it in the ballot box.

DOYLE – URRAN PARTY – European People's Party MARY DOYLE of 10 High Street, Knockmore, Ness Listonáid UP Replacement List	Emblem	Photograph	☐
LYNCH JANE ELLEN LYNCH of 12 Main Street, Ardara, Shogkneep Listonáid JEL Replacement List	Emblem	Photograph	☐
MURPHY – DEMOCRATS – Group of European Democrats PATRICK MURPHY of 12 Main Street, Ballyduff, Ceanannas Listonáid DEM Replacement List	Emblem	Photograph	☐
O'BRIAN – CLMANN NA SAORANACH SEAMUS O'BRIAN of 10 An tSráid, Cam Mór, Oide Scoile Listonáid CS Replacement List	Emblem	Photograph	☐
O'BRIEN – NON-PARTY EAMONN O'BRIEN of 622 Widdowson Place, Knockbeg, Buncannas Listonáid EOB Replacement List	Emblem	Photograph	☐
O'BRIEN – YOUNG IRELAND – Liberal Group ORLA O'BRIEN of 102 Eaton Brae, Cahernore, Scéilneach Listonáid YI Replacement List	Emblem	Photograph	☐
O'CONNOR – NATIONAL LEAGUE CAROLINE O'CONNOR of 7 Green Street, Ceannas, Ceannas Listonáid NL Replacement List	Emblem	Photograph	☐

LITUOVOS RESPUBLIKOS RINKIMAI | EUROPOS PARLAMENTA
2019 m. gegužės 26 d.
RINKIMŲ BULETENIS

ŽYMĖJIMO PAVYZDYS

PAŽYMĖKITE TIK VIENĄ SARĄSĄ, UŽ KURĮ BALSUOJATE

1. **PROSODIMOSI SKYRINIŲ KANDIDATŲ PAVYZDYS**
2. **LIETUVOS VALSTYBĖS IR ŽAIDŲ SAJUNGA**
3. **LIETUVOS ŽAIDŲ PARTIJA**
4. **LIETUVOS SOCIALDEMOKRATŲ PARTIJA**
5. **TEVYBOS SAJUNGA-LIETUVOS KRYSTINGŲSOCIJALIZMAS**
6. **LIETUVOS RESPUBLIKOS LIBERALŲ PARTIJA**
7. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**
8. **LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽALIOSIOS PARTIJA**
9. **LIETUVOS RESPUBLIKOS LAISVĖS PARTIJA**
10. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**
11. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**
12. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**
13. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**
14. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**
15. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**
16. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**
17. **LIETUVOS RESPUBLIKOS TĖVYBOS PARTIJA**

PARLIAMENTARY BY-ELECTION 2018
ELECTION OF DIRECTLY ELECTED MEMBER OF PARLIAMENT

GENERAL ELECTIONS, 2010-21
ELECTION OF DIRECTLY ELECTED MEMBER OF PARLIAMENT

INSTRUCTIONS:
1. Mark the box beside the candidate of your choice with a tick (✓) in your handwriting.
2. Fold the ballot paper only once lengthwise.
3. Put the ballot paper into the ballot box.

Candidate's Name	Candidate's Photograph	Party Name and Symbol as Indicated on Candidate's Symbol	Voter's Tick (✓)
KIZITO SAM			☐
NALUBEGA SARAH			☐
MUGERWA TOMU			☐
NAMBAFU SUZAN			☐

ELIÇÃO PARA O PARLAMENTO EUROPEU

Partido Comunista dos Trabalhadores Portugueses	PC/TPA/BEP	☐
Partido Democrático Republicano	PD/R	☐
PESSOAS-ANDAMAS-NATUREZA	PAN	☐
Partido Socialista	PS	☐
Aliança	A	☐
Partido Nacional Renovador	PNR	☐
Nós, Cidadãos!	NC	☐
Partido Trabalhadora Português	PTP	☐
Partido Social Democrata	PSD/PSD	☐
Bloco de Esquerda	B.E.	☐
Iniciativa Liberal	IL	☐
Movimento Abertzale Sozialista	MAS	☐
CDS - Partido Popular	CDS-PP	☐
Partido Unido da Esquerda e Democracia	PUE/D	☐
BASTA!	PPA/PP/CDC	☐
LIVRE	L	☐
CDU - Coligação Democrática Unitária	PCP/CDU	☐

SZAVAZÓLAP
Európai Parlament tagjainak választása
2019. május 26.
ORSZÁGOS LISTA
Érvényesen szavazni csak egy listára lehet!

1. MSZP - PÁRBESZED NAGYON EDDIGVALI PÁRT PÁRBESZED KÁROLYNÉK PÁRT	2. MKKP BACSIK KÉTFALVÁS KUTYA PÁRT	3. JOBBIK JOBBIK KÉTFALVÁS KUTYA PÁRT	4. FIDESZ - KDNP FIDESZ MAGYAR POLGÁRI ÉRTÉKES KÉTFALVÁS KUTYA PÁRT	5. MONDENTUM MOZDALOM	6. DK DEMOKRATIKUS KOALÍCIÓ	7. MI HAZÁNK MI HAZÁNK MOZDALOM	8. MUNKASPART MAGYAR MUNKASPART	9. LMP LEHET MEG A POLITIKA
DR. TÓTH BERKELÁN DR. LÁSZLÓ ISTVÁN DR. SZÉNYI TIBOR JAVOS BENEDEK FISZÓ KATA ZSUZSANNA	DÖME ZSUZSANNA KOVÁCS GYÖRGY DR. SZÉNYI TIBOR VICTORIA ZSÓLT FŐRÉSZ GÁBOR	GYÖNGYÖSI MÁRTON KALCZÓ ZSÓLT JAKAB PÉTER BÁNA TIBOR ZSIGMOND KÁRPÁT	DR. TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ DR. SZÁJER JÓZSEF JAKAB PÉTER DEJÓCH TAMÁS GYÖRKY ANDRÁS	DR. CSIKI KATALIN DORVÁNY ANNA JÉLIA NEHÉZ GÁBOR CSILLAG TAMÁS KÁZMÉR BARNABÁS ÁRON	DR. DOBREV ALÁNA DR. MOLNÁR CSABA KOVÁCS GÁBOR JÁRA-KOVÁCS ATTILA HORVÁTH LÁJOS	TORÓCZKAI LÁSZLÓ BÉRDÓ ZSÓKA ÁDONYI ÁRKÓC DR. PÓRÉLY GYULA GULYÁS TIBOR	DR. THÖRNER GYULA FELHÁZÁR ZSÓLT ISTVÁN KALMÁS ZSÓKA DR. FRANKFURTER ZSUZSANNA KÖCH JÁNOS	VÁGÓ GÁBOR BEMETER MÁRTA KENDRICH JÁNOS DR. KÖRÖS JÓZSEF KÁNYAZ VAGY MÁTE

Érvényesen szavazni a lista neve feletti körbe tollal írt két, egymást metsző vonallal lehet, például:

SZAVAZÓLAP
Országgyűlési képviselők választása
2018. szeptember 8.
ORSZÁGOS PÁRTLISTA
Érvényesen szavazni csak egy listára lehet!

1. SEH	2. MOMENTUM	3. DK	4. SZEM	5. KÖZÖS NEVEZŐ	6. ELBŐR	7. PROTERMIN PÁRT	8. MEST
5. MSZP	10. IRÁNYTŰ PÁRT	11. MDP	12. MCP	13. FIDESZ	14. MP	15. JOBBIK	16. MUNKASPART
17. MUNKASPART	18. EGYÜTT	19. Csillagok	20. LMP	21. RENDELŐ PÁRT	22. KISSZ	23. KISSZ	

Érvényesen szavazni a lista neve feletti körbe tollal írt két, egymást metsző vonallal lehet, például:

MINTA
House of Representatives
Ballot Paper

State Electoral Division of Division Name
Number the boxes from 1 to 8 in the order of your choice

	2 SURNAME, Given Names INDEPENDENT
	3 SURNAME, Given Names PARTY
	7 SURNAME, Given Names PARTY
	8 SURNAME, Given Names PARTY
	1 SURNAME, Given Names PARTY
	5 SURNAME, Given Names PARTY
	6 SURNAME, Given Names PARTY
	4 SURNAME, Given Names PARTY

Remember... number every box to make your vote count.

Fig. 9. Modele buletine de vot²⁷⁴

²⁷⁴ Model de buletin de vot utilizat alegeri locale 2021, oraşul Buffalo din Africa de Sud disponibil la https://www.elections.org.za/pw/LGEBallots/1091/EC/BUF_PR.pdf, accesat la 08.12.2022
Model de buletin de vot utilizat in anul 2019 la alegeri prezidentiale din Africa de Sud, disponibil la <https://ewn.co.za/2019/05/06/analyst-lower-voter-turnout-likely-to-affect-anc>, accesat la data de 08.12.2022

II.3. Soluții care privesc accesibilitatea dotărilor și instrumentelor puse la dispoziția persoanelor cu dizabilități

Practicile și instrumentele care privesc accesibilitatea dotărilor și instrumentelor puse la dispoziția persoanelor cu dizabilități în vederea creșterii participării acestei categorii de alegători la procesul electoral au în vedere următoarele:

- folosirea unor cabine de vot ale căror dimensiuni permit accesul cu scaunul cu roțile și au prevăzute polițe la înălțimea corespunzătoare utilizării din scaun, astfel cum sunt cele prezentate în fig. 10, 11 și 12;

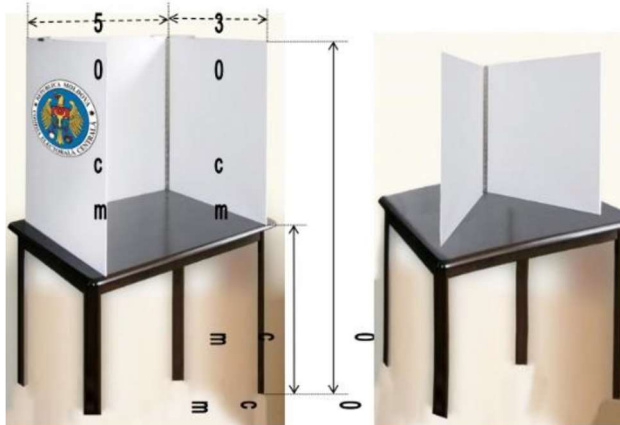

Fig. 10. Cabină de vot destinată persoanelor cu dizabilități locomotorii Republica Moldova

Fig. 11. Cabină de vot destinată persoanelor cu dizabilități locomotorii Ungaria

Model de buletin de vot utilizat în anul 1992 la alegerile din Congo, disponibil la https://aceproject.org/ero-en/regions/africa/CG/ballot-papers/Congo%20Brazzaville%20ballot%20paper%201992.jpg/image_view_fullscreen, accesat la 08.12.2022

Model de buletin de vot utilizat în anul 2019 la alegerile din Irlanda pentru Parlamentul European, disponibil la https://www.kai-friederike.de/materialien/EP2019/ballots/IE_ballot.jpeg, accesat la 08.12.2022

Model de buletin de vot utilizat în anul 2019 la alegerile din Portugalia pentru Parlamentul European, disponibil la

https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Boletim_de_voto_Elei%C3%A7%C3%B5es_Europeias_2019_em_Portugal.pdf, accesat la 08.12.2022

Model de buletin de vot utilizat în anul 2019 la alegerile din Lituania pentru Parlamentul European, disponibil la <https://www.vrk.lt/documents/10180/670977/Easy+to+read+2019+05+26.pdf/cf1f7cee-d36c-4aed-ad56-1fc2504e9eb3>, accesat la 08.12.2022

Model de buletin de vot utilizat la alegerile pentru Camera Reprezentantilor din Australia, disponibil la https://www.aec.gov.au/voting/how_to_vote/voting_hor.htm, accesat la 08.12.2022

Model de buletin de vot utilizat la alegerile generale 2020/2021 din Uganda, disponibil la <https://www.ec.or.ug/> accesat la 08.12.2022

Model de buletin de vot utilizat în anul 2018 la alegerile pentru Adunarea Națională din Ungaria, disponibil la <https://theorangefiles.hu/national-assembly-election-system/>, accesat la 08.12.2022

Model de buletin de vot utilizat în anul 2019 la alegerile din Ungaria pentru Parlamentul European, disponibil la <https://jovotv.hu/2019/05/02/igy-fog-kinezni-a-szavazolap-az-ep-valasztason/>, accesat la 08.12.2022

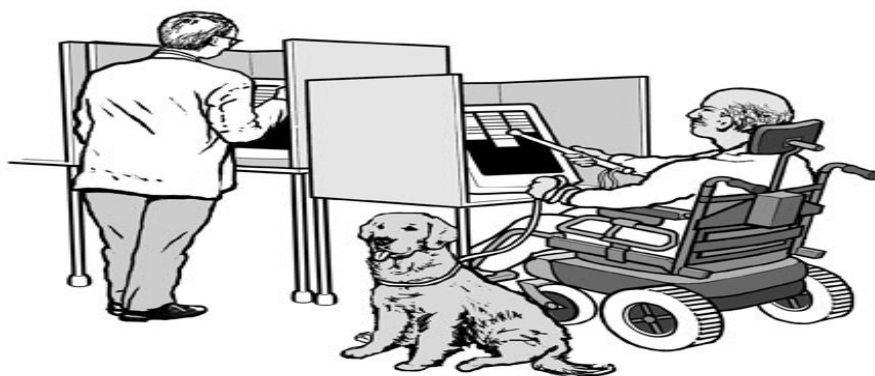

Fig. 12. Cabină de vot destinată persoanelor cu dizabilități în S.U.A.²⁷⁵

- Dotarea secțiilor de votare cu instrumentele asistive de vot. Acestea sunt instrumente care ajută alegătorul să identifice opțiunile puse la dispoziție și să își exprime votul utilizând text mărit, lupe, text în limbajul Braille, materiale audio-video, prin intermediul unor accesorii legate la un sistem care permite, după selectarea opțiunii de vot, transferul acesteia pe un buletin de vot fizic, neexistând posibilitatea de memorare electronică a opțiunilor alese.²⁷⁶ Exemple ale acestui tip de instrumente sunt prezentate în fig. 13-31. În acest sens, acestea pot fi clasificate în funcție de categoria de dizabilitate cărora le sunt adaptate:

- lupe pentru persoanele cu deficiențe de vedere (persoane cu dizabilități și persoane în vârstă).

Lupele sunt folosite în numeroase țări pentru a ajuta persoanele cu deficiențe de vedere să poată citi mai ușor informațiile cuprinse în buletinele de vot cât și în materialele privind alegerile.

Fig. 13. Model lupă folosită în alegerile Canadiene 2007

Un exemplu în acest sens este autoritatea electorală canadiană care încă din 2007 pune la dispoziția alegătorilor, în fiecare secție, seturi de lupe²⁷⁷.

De asemenea sunt disponibile soluții electronice de mărire, proiectate pentru deservirea nevoilor persoanelor cu deficiențe de vedere, acestea fiind dotate și cu boxe sau ieșire audio și software de redare a textului.

²⁷⁵ US Department of Justice, Civil Right Division, ADA check list for polling places, p. 1

²⁷⁶ Cătălin Iordache, Constantin Viorel Marian, Enhanced Accessibility and Anti-Fraudulent System for Polling Stations and Mobile Voting in Hospitals, paper presented at International Conference on e-Health and Bioengineering (EHB), Iași, 2022

²⁷⁷ Lista materialelor asistive puse la dispoziția cetățenilor în secțiile de vot- Canada, disponibile la <https://www.elections.ca/content.aspx?section=ele&dir=pas/43ge/spr/acc&document=outan&lang=e>, https://www.elections.ca/ele/pas/43ge/spr/acc/pdf/outan_e.pdf, accesate la 18.08.2022

Fig. 14. Lupă electronică²⁷⁸

Fig. 15. Lupă electronică cu stand²⁷⁹

Fig. 16. Lupă electronică și stand cu citire²⁸⁰

Fig. 17. Lupă electronică cu stand diagonală mare²⁸¹

- folosirea unor șabloane care prin suprapunerea cu buletinul de vot permit identificarea ușoară a zonei unde trebuie aplicată ștampila în vederea exercitării dreptului de vot;

Fig. 18. Șablon folosit în alegerile din Canada²⁸² Șabloanele sunt confecționate dintr-un material plastic, compozit sau lemn de aproximativ jumătate de centimetru, prezintă o clemă cu care se agață de buletinul de vot, perforații aferente fiecărei opțiuni de vot, cifra aferentă fiecărei opțiuni imprimată în relief folosind caractere mari și traducerea în limbaj Braille.

²⁷⁸Humanware, model lupă electronică, disponibil la <https://store.humanware.com/int/explore-8-handheld-electronic-magnifier.html>, <https://www.youtube.com/watch?v=Jfnui1wFIPg>, accesate la 18.08.2022

²⁷⁹Humanware, model lupă electronică cu stand disponibil la <https://store.humanware.com/int/explore-12-portable-video-magnifier.html>, <https://www.youtube.com/watch?v=N97CK6vgx0E>, accesate la 18.08.2022

²⁸⁰Humanware, model lupă electronică și stand cu citire, disponibil la <https://store.humanware.com/int/connect-12-electronic-magnifier-new-generation.html>, <https://www.youtube.com/watch?v=EKWFi8cnVgE>, accesate la 18.08.2022

²⁸¹Humanware, model lupă electronică cu stand diagonal mare, disponibil la <https://store.humanware.com/int/reveal-16i-full-hd-digital-magnifier-with-xy-table.html>, https://www.youtube.com/watch?v=u_nECYx6zSA, accesate la 18.08.2022

²⁸² Fundația CNIB, Voting inaccessible for electors with sight loss, as Canadians head to polls, disponibil la <https://cnib.ca/en/news/voting-inaccessible-electors-sight-loss-canadians-head-polls?region=on>, accesat la 18.08.2022

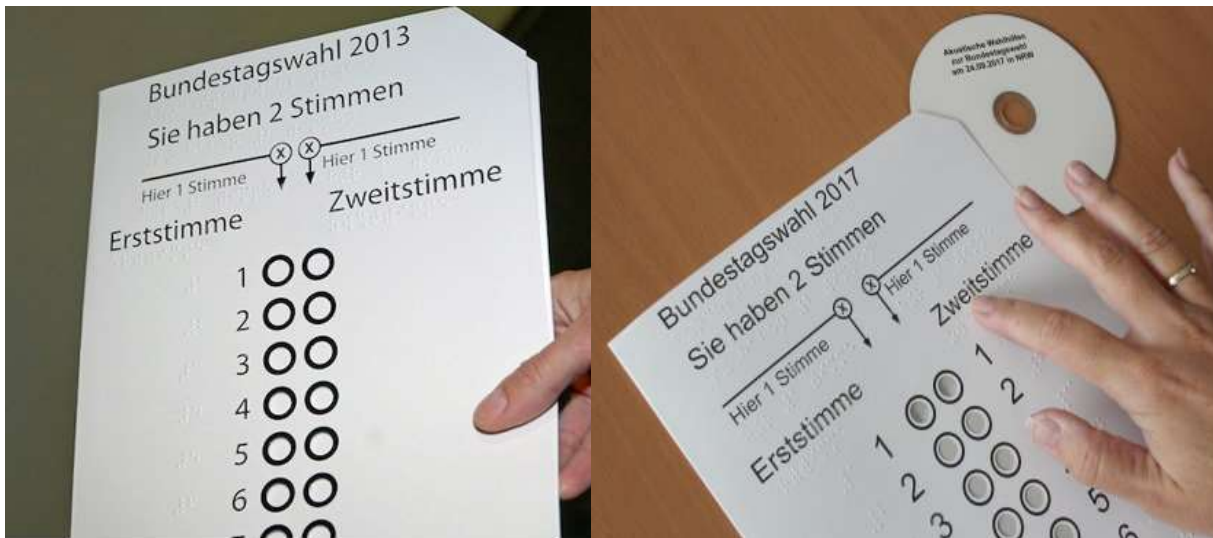

Fig. 19. Șabloanele folosite de către Germania²⁸³ Au colțul dreapta sus decupat pentru ca persoana nevăzătoare să poată introduce în poziția corectă buletinul de vot. Sub textul imprimat folosind litere mari și limbaj simplificat informația este tradusă în format Braille. Întrucât buletinul conține 2 întrebări opțiunile sunt împărțite în două coloane verticale paralele. Pozițiile fiecărei opțiuni sunt indicate cu text mare și traduse în limbaj Braille având un decupaj pentru aplicarea ștampilei. Șablonul este însoțit de materiale audio care prezintă partidul sau candidatul aferent fiecărei poziții, în acest caz fiind livrat prin intermediul unui Compact Disk.

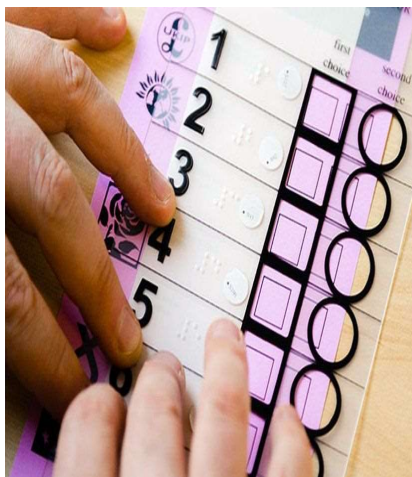

Fig. 20. Șablon folosit de către Irlanda de Nord 2019²⁸⁴

Sunt confecționate din material plastic transparent, pozițiile sunt numerotate în relief și în limbaj Braille. Pozițiile fiecărei opțiuni sunt indicate cu text mare având un decupaj pentru aplicarea ștampilei.

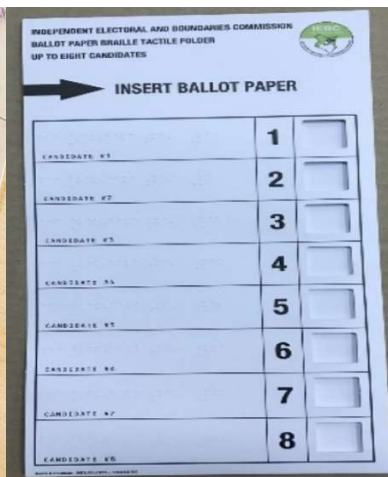

Fig. 21. Șablon folosit în Kenia în 2017²⁸⁵

Sunt confecționate din carton, pozițiile sunt imprimate în relief și în limbaj Braille. Pozițiile fiecărei opțiuni sunt indicate cu text mare având un decupaj pentru aplicarea ștampilei

Fig. 22. Șablon folosit în Sierra Leone 2018²⁸⁶

Sunt confecționate din carton, numerotate în relief, având un decupaj pentru aplicarea ștampilei sau amprenteii.

²⁸³Oberbergischer Kreis, disponibil la <https://www.obk.de/cms200/aktuelles/pressemitteilungen/artikel/53939/index.shtml>, accesat la 18.08.2022

²⁸⁴BBC News, General election 2019: Blind voters urge online fix to privacy problem, disponibil la <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-50725781>, accesat la 18.08.2022

²⁸⁵ Election Access, Model șablon de vot folosit in alegerile din Kenia 2017, disponibil la <http://www.electionaccess.org/en/resources/tactile-ballot-guides/485/>, accesat la 23.08.2022

²⁸⁶EC-UNDP Partnership on electoral assistance, Promoting Everyone's Right to Vote in Sierra Leone, disponibil la <https://www.ec-undp-electoralassistance.org/en/promoting-everyones-right-to-vote/>, accesat la 23.08.2022

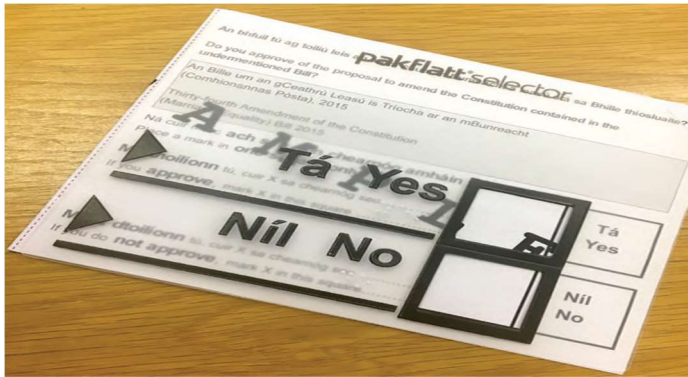

Fig. 23. Șabloane folosite de către Irlanda²⁸⁷
Sunt confecționate din material plastic transparent în unele cazuri textul fiind tradus în limbaj Braille. Pozițiile fiecărei opțiuni sunt indicate cu text mare având un decupaj pentru aplicarea ștampilei.

Fig. 24. Șabloane folosite de Canada în 2015²⁸⁸
Sunt confecționate din carton, imprimate în relief și în limbaj Braille. Pozițiile fiecărei opțiuni sunt indicate cu text mare având un decupaj pentru aplicarea ștampilei

Ca alternativă la aceste șabloane, mai există și așa zisele șabloane inteligente ce permit exercitarea votului prin apăsarea unui buton care fie aplică un marcaj de vot fizic(ștampilă) pe buletin, fie transmite electronic votul exprimat.

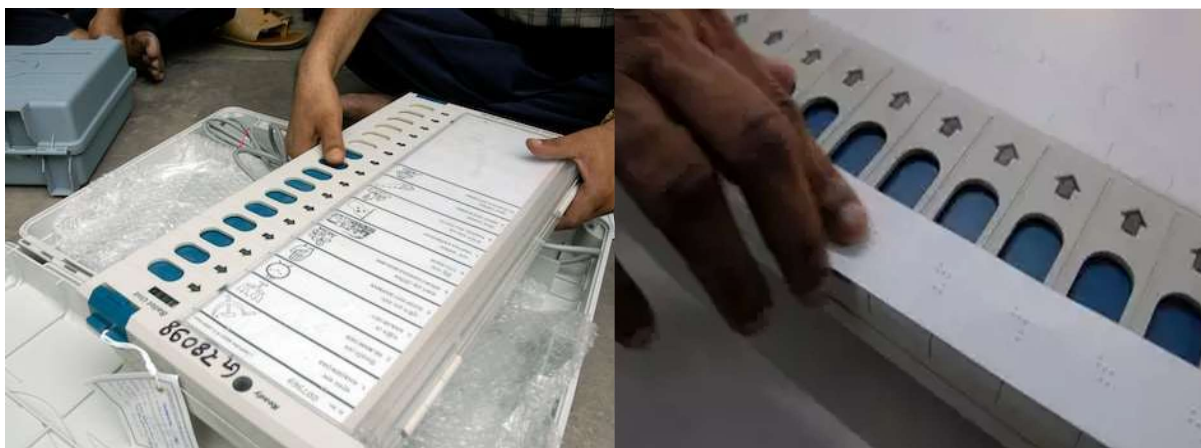

Fig. 25. și Fig. 26. Șablon electronic folosit de către India ²⁸⁹

Șablonul electronic folosit de către India este conectat la o unitate de imprimare devenind astfel un sistem de vot. O dată exprimată opțiunea de vot prin apăsarea butonului din dreptul opțiunii dorite, unitatea VVPAT (Voter Verifiable Paper Audit Trail - unitatea de auditare și evidență pe suport de hârtie a votanților) tipărește opțiunea exprimată pe un bilet conținând un cod de serie, numele și sigla competitorului, iar aceasta este afișată 7 secunde

²⁸⁷Citizens Information Board – Government of Ireland, Voting / Facilities for voters with disabilities, disponibil la https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/elections_and_referenda/voting/facilities_for_vote_rs_with_disabilities.html#17dff, accesat la 23.08.2022

²⁸⁸Ben Spurr, Toronto Star, Elections Canada translator fired, disponibil la <https://www.thestar.com/news/canada/2015/10/10/elections-canada-translator-fired.html>, accesat la 23.02.2022

²⁸⁹<https://timesofindia.indiatimes.com/india/braille-enabled-evms-voter-slips-for-the-first-time-in-rajasthan/articleshow/66397274.cms>; <https://www.news18.com/news/politics/west-bengal-election-dates-state-to-vote-in-7-phases-from-april-1-to-may-19-2062419.html>, accesate la 18.08.2022

înainte ca biletul să cadă în urnă. Opțional acest tip de echipament poate imprima o dovadă pe care cetățeanul o poate păstra(demonstrație video).²⁹⁰

- folosirea unor dispozitive pentru redarea în format audio sau audio video a conținutului buletinului de vot

Fig. 27. Dispozitiv asistiv audio folosit în alegerile din Canada²⁹¹

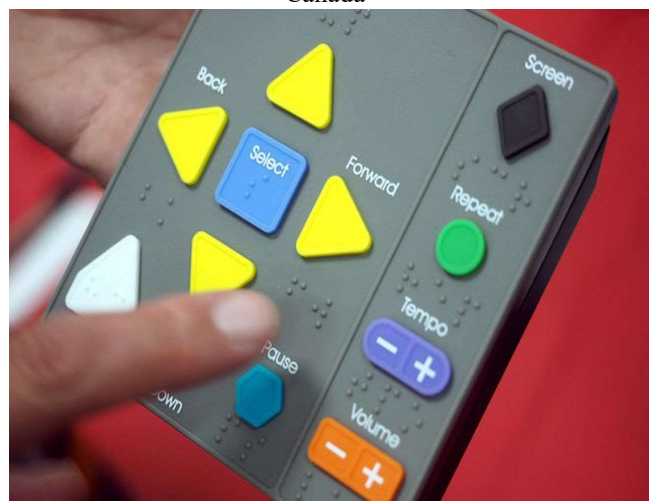

Fig. 28. Dispozitiv asistiv audio folosit în alegerile din S.U.A. -Luisiana²⁹²

²⁹⁰Hindustan Times, How to cast your vote using EVM and VVPAT, disponibil la https://www.youtube.com/watch?v=OM_SHBkQv5o, accesat la 18.08.2022; Election Commission of India, Know Your EVM, disponibil la <https://www.youtube.com/watch?v=ZJReQ8ao0SU>, accesat la 22.11.2022

²⁹¹Elections Ontario, Post Event Report, disponibil la <https://www.elections.on.ca/content/dam/NGW/sitecontent/2014/reports/2014%20General%20Election%20-%20Post-Event%20Report.pdf>, accesat la 18.08.2022

²⁹²Verified Voting, Voting equipment, disponibil la <https://verifiedvoting.org/votingequipment/>, accesat la 18.08.2022

Fig. 29. Dispozitiv asistiv audio folosit în alegerile din S.U.A. -Colorado²⁹³

- folosirea unor dispozitive tip tastatura Braille pentru redarea informațiilor privind procesul electoral precum și a conținutului buletinelor de vot

Fig. 30. Tastatură Braille²⁹⁴

Fig. 31. Tastatură Braille portabilă cu display²⁹⁵

²⁹³ Clear Ballot Group, ClearVote 2.1. ClearVote System Overview, disponibil la <https://www.coloradosos.gov/pubs/elections/VotingSystems/ClearVote2-1/documentation/clearVote/systemOverview.pdf>, p.12, accesat la 28.11.2022

²⁹⁴ Humanware, tastatură Braille, disponibil la <https://store.humanware.com/int/brailiant-80.html>, accesat la 18.08.2022

²⁹⁵ Humanware, tastatură Braille, disponibil la <https://store.humanware.com/int/blindness-brailienote-touch-plus-32.html>; <https://www.youtube.com/watch?v=8A540enmNyY>, accesat la 18.08.2022

Dispozitivele de acest gen permit parcurgerea documentelor folosind o interfață tactilă bazată pe limbajul Braille, și sunt destinate în special pentru persoanele cu dizabilități auditive cât și vizuale, pentru care celelalte tipuri de dispozitive nu pot fi folosite.

O variantă optimă care s-ar adresa mai multor categorii de persoane cu dizabilități ar putea fi reprezentată de utilizarea unei mașini de vot electronice cu touch-screen unde sunt afișate pe ecran buletinele de vot conținând listele candidaților propuși de către competitorii politici și candidații independenți (ce pot fi selectați de către alegători potrivit opțiunii lor), care poate fi dotată și cu căști pentru parcurgerea auditivă a pașilor de votare și conținutul buletinului de vot sau și cu tastatura Braille, opțiunea selectată putând fi imprimată și introdusă în urna de vot. Un exemplu în acest sens este soluția adoptată de Tribunalul Electoral din Paraguay²⁹⁶.

II.4. Soluții referitoare la metode alternative de exercitare a dreptului de vot, precum și alte instrumente informatice cu rol asistiv (mașini de vot, aplicații informatice, alte echipamente informatice).

În ceea ce privește votul prin mijloace electronice, printre echipamentele existente menționăm:

- mașini de vot hibride ce permit exercitarea dreptului de vot prin mijloace electronice, iar rezultatul este imprimat și introdus în urnă, centralizarea electronică a rezultatelor fiind verificată cu buletinele imprimate;

Acest tip de echipament permite înregistrarea directă a opțiunii de vot și imprimarea acesteia pe hârtie, voturile fizice sunt centralizate, iar voturile electronice sunt stocate local pentru comparare în cazul unor discrepanțe.²⁹⁷ Avantajul acestui sistem este că permite integrarea cu echipamente auxiliare ce cresc accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități și vârstnici.

Exemple ale acestui tip de mașini de vot sunt prezentate în fig. 32, fig. 34, fig. 35 mașini de vot pentru imprimarea buletinului de vot. Acestea ajută alegătorul să parcurgă cu ușurință conținutul buletinului de vot, cât și alte informații relevante, la final imprimând buletinul de vot cu varianta aleasă de către alegător. Acest tip de mașini de vot nu reține și nu centralizează rezultatele, memoria mașinii fiind ștersă la finalul operațiunii de imprimare;

Pentru utilizarea unei asemenea metode este însă necesară implementarea prin proiecte-pilot a unor măsuri suplimentare de securitate cibernetică, posibilitatea asigurării auditului independent, precum și respectarea condiției ca votul să rămână secret indiferent de cine manipulează informațiile.

- mașini de vot electronice. Echipamentul permite înregistrarea directă a opțiunii de vot și transmiterea acesteia în vederea centralizării sau stocarea locală pentru transfer ulterior către sistemul de centralizare.

Echipamentele de acest tip se bazează pe un proces integral electronic de înregistrare, transmitere și centralizare a rezultatelor, principala problemă fiind că eventualele breșe de securitate sau mai des erori neașteptate, pot compromite întreg sistemul și invalida

²⁹⁶Justicia Electoral Paraguay, Voto Electrónico - Personas con Discapacidad Visual, disponibil la <https://www.youtube.com/watch?v=h4-JxXvCduk>, accesat la 18.08.2022

²⁹⁷Catalin Adrian Iordache, Constantin Viorel Marian, op. cit.

rezultatele.²⁹⁸ Exemple ale acestui tip de mașini de vot sunt prezentate în fig. 33, fig. 36 , fig. 37 și fig. 38.

Fig. 32. Mașini de vot folosite în Statul Georgia 2020²⁹⁹

Fig. 33. Mașină de vot folosită în alegerile din Brazilia 2014³⁰⁰

Fig. 34. Mașini de vot folosite în Statul Michigan³⁰¹

Fig. 35. Mașini de vot folosite în Statul California³⁰²

²⁹⁸ Congressional Research Service, The Direct Recording Electronic Voting Machine (DRE) Controversy: FAQs and Misperceptions, disponibil la <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33190/6>, accesat la 24.10.2022

²⁹⁹ Saranac Hale Spencer, Fact Check: Video Doesn't Show Election Fraud In Georgia, Georgia Public Broadcasting, disponibil la <https://www.gpb.org/news/2020/12/03/fact-check-video-doesnt-show-election-fraud-in-georgia>, accesat la 18.08.2022

³⁰⁰ Murillo De Oliveira Dias, André Teles, Vote in Brazil and general elections 2018: are the pillars of democracy in danger, disponibil la https://www.researchgate.net/figure/Example-of-voting-machine-general-elections-2014-Source-TSE-2018-Electronic-voting_fig2_328415172, accesat la 18.08.2022

³⁰¹ Election Systems & Software, Poll place Scanner and Tabulator DS200, disponibil la <https://www.essvote.com/products/ds200/>, accesat la 18.08.2022

³⁰² Departamentul de alegeri al San Francisco, Informații privind sistemul de vot, disponibil la <https://sfelections.sfgov.org/learn-about-voting-system>, accesat la 18.08.2022

Fig. 36. Mașini de vot folosite în Bangladesh 2018³⁰³

Fig. 37. Mașini de vot folosite în Nigeria 2018³⁰⁴

Fig. 38. Mașini de vot D.R.E. folosite în Texas

³⁰³Faisal Mahmud, Bangladesh politics divided over election use of EVMs, Asia Times, disponibil la <https://asiatimes.com/2018/11/bangladesh-political-parties-divided-over-polls-use-of-evms/>, accesat la 18.08.2022

³⁰⁴ Kaduna State Independent Electoral Commission, Report of the 2018 local government councils election in Kaduna state, Nigeria, disponibil la <https://kadsiec.kd.gov.ng/wp-content/uploads/2019/08/Kano-Report.pdf>, accesat la 18.08.2022

CAPITOLUL III

STAREA ACCESIBILIZĂRII PROCESULUI DE VOT PENTRU PERSOANE CU DIZABILITĂȚI ÎN ROMÂNIA

În România, la fel ca și alte țări, există limitări de natură juridică, tehnică, comunicațională, informațională, comportamentală ale dreptului de vot al persoanelor cu dizabilități.

Constituția României prevede că nu au drept de vot debilizii sau alienații mintal, puși sub interdicție, actele normative în materie electorală preluând interdicția constituțională în ceea ce privește dreptul de vot al acestei categorii de persoane.

În ianuarie 2021, prin Decizia nr. 601/2020, Curtea Constituțională a României a declarat neconstituțional art. 164 alin. (1) din Codul Civil - „*persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației ori dizabilității mintale, va fi pusă sub interdicție judecătorească*”.

În cadrul deciziei menționate Curtea a reținut faptul că această măsură de protecție a persoanelor cu dizabilități nu prezintă suficiente garanții privind respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Prin pronunțarea deciziei de către Curtea Constituțională s-a urmărit o recunoaștere egală în fața legii a drepturilor persoanelor cu dizabilități, în condițiile în care dispozițiile criticate nu țin cont de faptul că există diferite grade ale acestora. De asemenea, s-a dorit înlocuirea tutelei cu servicii profesionale de sprijin astfel încât persoanele cu dizabilități să aibă libertatea de a lua decizii pentru ele însele.

Deși în conformitate cu art. 147 din Constituția României, republicată, prevederile declarate neconstituționale trebuie să fie puse de acord cu dispozițiile Constituției în termen de 45 de zile de la data publicării deciziei Curții Constituționale, pentru o perioadă de aproape 1 an și jumătate a existat un vid legislativ în ceea ce privește instrumentele juridice de sprijin și ocrotire graduale adecvate pentru persoanele fără discernământ, care să asigure respectarea demnității, a drepturilor și libertăților, dar și a voinței, nevoilor și preferințelor acestora, precum și salvagardarea autonomiei lor, având ca scop necesitatea unei schimbări de paradigmă în materie, în vederea alinierii legislației naționale la exigențele impuse de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități. Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative a intrat în vigoare la data de 18 august 2022.

Legislația electorală nu conține o definiție a persoanelor cu dizabilități, acestea fiind definite de art. 2 alin. (1) Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, ca fiind acele persoane cărora mediul social, neadaptat deficiențelor lor fizice, senzoriale, psihice, mentale și/sau asociate, le împiedică total sau le limitează accesul cu șanse egale la viața societății, necesitând măsuri de protecție în sprijinul integrării și incluziunii sociale.

Legislația electorală conține însă referiri concrete la „alegătorii cu mobilitate redusă”. Astfel, art. 9 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, cu modificările și completările ulterioare, prevede că listele electorale suplimentare se întocmesc pe durata votării de către președintele biroului electoral al secției de votare și/sau de către membrii biroului electoral al secției de votare desemnați de către acesta, pentru a consemna prezența la vot, printre alte categorii de alegători, a alegătorilor cu mobilitate redusă care nu sunt înscriși în lista electorală permanentă a secției de votare respective.

În scopul clarificării termenului de alegător cu mobilitate redusă, art. 6 alin. (2) din Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 33/2019 privind unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor pentru Președintele României din anul 2019, a definit noțiunea de alegători cu mobilitate redusă, în categoria acestora fiind incluse, fără a se limita la

acestea, persoanele a căror mobilitate este redusă ca urmare a unui handicap fizic, senzorial sau locomotor, permanent sau temporar, a vârstei, a greutății sau a stării de graviditate. Trebuie subliniat faptul că această hotărâre a avut aplicabilitate doar pentru alegerile prezidențiale din anul 2019.

Persoanele cu dizabilități, în special cele cu dizabilități severe, se confruntă cu bariere în calea exercitării dreptului la vot în procente mult mai ridicate decât cele fără dizabilități. În ancheta Băncii Mondiale, 33% dintre persoanele cu dizabilități severe au raportat bariere în calea exercitării dreptului la vot la alegerile prezidențiale din 2019 (ultimele organizate înainte de etapa culegerii acestor date), față de 7% în cazul persoanelor cu unele dizabilități și 7%, fără dizabilități (fie că au votat, fie că nu). Dintre bariere, cel mai frecvent întâmpinate sunt: (i) incapacitatea de deplasare la secția de votare (menționată de 14% dintre respondenții cu dizabilități severe față de 5% dintre cei cu unele dizabilități și de 3% dintre persoanele fără dizabilități) și (ii) inaccesibilitatea fizică a secțiilor de votare (menționată de 6% dintre respondenții cu dizabilități severe față de 1% dintre cei cu unele dizabilități sau fără dizabilități). Problema procedurilor complexe de solicitare a urnelor mobile a fost menționată de 6% dintre persoanele cu dizabilități severe și 3% dintre cele cu unele dizabilități.³⁰⁵

Pentru creșterea accesibilității persoanelor cu dizabilități la procesul electoral, în anul 2020 a fost încheiat un protocol de colaborare între Autoritatea Electorală Permanentă și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități (fosta Autoritate Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adoptii) al cărui obiectiv este stabilirea și dezvoltarea relațiilor de colaborare, conform competențelor deținute de cele două instituții în temeiul actelor normative de organizare și funcționare, pentru realizarea în comun a unor activități care vizează dezvoltarea unui proces de schimb de date în vederea creării unui mecanism de colectare și monitorizare a indicatorilor propuși pentru implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități. În acest sens, furnizarea informațiilor ce constituie date cu caracter personal necesare în realizarea protocolului menționat se efectuează în condițiile prevăzute de lege și de cerințele de securitate a prelucrărilor de date cu caracter personal prevăzute de Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor).

Având în vedere protocolul de colaborare mai sus menționat, pe baza datelor furnizate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, au rezultat următorii indicatorii care vizează participarea persoanelor cu încadrare în grad de handicap la procesele electorale desfășurate în anul 2020:

³⁰⁵ Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare/Banca Mondială, *Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități*, p. 320, disponibil la <https://anpd.gov.ro/web/wp-content/uploads/2022/03/Diagnoza-situatiei-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Romania.pdf>, accesat la 17.11.2022

2020, în funcție de tipul de alegeri							
	Număr de persoane cu certificat de handicap			Total persoane adulte cu drept de vot			Procentul persoanelor cu încadrare în grad de handicap care și-au exercitat dreptul de vot, din totalul persoanelor adulte care și-au exercitat acest drept
	Pe liste electorale	Care au votat	Procentul persoanelor cu încadrare în grad de handicap care au participat la ultimele alegeri	Pe liste electorale	Care au votat	Procentul persoanelor adulte cu drept de vot care au participat la ultimele alegeri	
Alegeri locale (27 septembrie 2020)	790.720	352.798	44,61%	18.295.485	8.420.741	46,02%	4,18%
Alegeri parlamentare (6 decembrie 2020)	791.031	218.288	27,59%	18.191.396	5.793.135	31,84%	3,76%

Prin Hotărârea Guvernului nr. 490/2022 a fost aprobată Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități „O Românie echitabilă” 2022-2027, unul dintre obiectivele generale ale strategiei fiind reprezentat de creșterea accesului persoanelor cu dizabilități la procesul electoral prin realizarea următoarelor măsuri:

- campanie de informare a persoanelor cu dizabilități privind participarea la alegeri și referendumuri, în colaborare cu organizațiile reprezentative ale persoanelor cu dizabilități;
- asigurarea creșterii gradului de accesibilizare a secțiilor de votare până la nivelul acoperirii nevoii, în funcție de distribuția teritorială a secțiilor, prin: (i) cartografierea secțiilor de votare accesibile pentru persoanele cu dizabilități, precum și dezvoltarea, operaționalizarea și actualizarea hărții online a acestora; (ii) îmbunătățirea logisticii electorale și a distribuției secțiilor de votare ce asigură accesul la vot pentru persoanele cu dizabilități;
- elaborarea și transmiterea către Guvern și/sau Comisiile parlamentare de specialitate a: (i) unui studiu comparativ privind practicile și instrumentele tehnice utilizate de alte state pentru votul persoanelor cu dizabilități; (ii) unei propuneri legislative privind accesibilizarea buletinelor de vot și/sau a procedurilor electorale;
- publicarea în formate accesibile, inclusiv pe pagina web, a modalității de depunere de sesizări, reclamații sau petiții cu privire la exercitarea drepturilor electorale de către persoanele cu dizabilități;
- elaborarea și transmiterea către Guvern și/sau comisiile parlamentare de specialitate a unui proiect de act normativ pentru modificarea legislației electorale privind finanțarea campaniei electorale, astfel încât: (i) în lista cheltuielilor electorale permise să fie incluse: a) cheltuielile legate de nevoile specifice generate de

dizabilitate, precum un interpret mimico-gestual, asistent personal și/sau anumite tehnologii de acces și dispozitive asistive; b) cheltuielile legate de realizarea și distribuirea materialelor de propagandă electorală, în formate accesibile persoanelor cu dizabilități; (ii) procentul din voturile valabil exprimate necesar pentru rambursarea cheltuielilor electorale să fie coborât de la 3% la 1% pentru cheltuielile prevăzute la lit. a);

În acest sens, conform proiectului de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 334/2006 privind finanțarea activității partidelor politice și a campaniilor electorale, aflat în acest moment în procedura de transparență decizională, între cheltuielile pentru campania electorală urmează a fi incluse „*cheltuieli legate de nevoile specifice generate de dizabilitate, precum un interpret mimico-gestual, asistent personal și/sau anumite tehnologii de acces și dispozitive asistive [...], în cuantum de maximum 20% din totalul cheltuielilor care pot fi efectuate în campania electorală și cheltuielile legate de realizarea și distribuirea materialelor de propagandă electorală în formate accesibile persoanelor cu dizabilități, altele decât cele prevăzute la lit. a)-d), f) și g), în cuantum de maximum 20% din totalul cheltuielilor care pot fi efectuate în campania electorală.*”

- implicarea cu regularitate a persoanelor cu dizabilități și a organizațiilor care le reprezintă cu privire la elaborarea și implementarea politicilor și programelor pentru asigurarea accesibilității alegerilor și referendumurilor.

Pentru realizarea acestei măsuri, Autoritatea Electorală Permanentă a inițiat consultări cu reprezentanții organizațiilor neguvernamentale din domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități, concretizate în două întâlniri prin intermediul platformelor on-line, cât și o întâlnire de tip follow-up având ca scop consolidarea concluziilor întâlnirilor anterioare.

De asemenea, au fost elaborate și diseminate cu ajutorul ONG-urilor consultate chestionare privind accesibilizarea proceselor de vot adresate atât ONG-urilor, cât și direct persoanelor cu dizabilități, ale căror rezultate sunt valorificate de prezentul studiu.

La acest moment, în ceea ce privește măsurile de natură tehnică adoptate în România pentru facilitarea exercitării dreptului de vot de către persoanele cu dizabilități, acestea au în vedere asigurarea accesibilității secțiilor de votare, asigurarea exercitării dreptului de vot la o secție de votare accesibilă, alta decât cea la care este arondat alegătorul, votul prin intermediul urnei speciale, informarea, asistența la exercitarea votului.

Secții de votare accesibile. Prin Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016 privind setul de condiții minimale pe care trebuie să le îndeplinească locațiile în care funcționează secțiile de votare, precum și dotarea minimală a acestora, s-a stabilit faptul că **principiul accesibilității este unul dintre principiile stabilirii sediilor secțiilor de votare** (art. 3 alin. (1) lit. d.), art. 3. alin. (2) din actul normativ menționat).

Referitor la accesibilitatea fizică la secția de votare, atât modificările sediilor secțiilor de votare, cât și înființarea secțiilor de votare se realizează doar în baza avizului conform emis de Autoritatea Electorală Permanentă, cu respectarea prevederilor Hotărârii Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016, implicit cele referitoare la respectarea principiului accesibilității. De asemenea, în conformitate cu dispozițiile art. 103 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare, Autoritatea Electorală Permanentă poate propune înființarea secțiilor de votare noi sau schimbarea sediilor secțiilor de votare în cazurile în care nu se asigură respectarea prevederilor art. 20-22¹.

Totodată, prin modificările și completările aduse Legii nr. 208/2015 prin Ordonanța de urgență nr. 29/2019, s-a introdus obligația primarilor de a asigura accesibilitatea localurilor de

vot, conform Metodologiei privind setul de condiții minimale pe care trebuie să le îndeplinească locațiile în care funcționează secțiile de votare, precum și dotarea minimală a acestora, aprobată prin Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016.

În conformitate cu dispozițiile Hotărârii Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016, sediile secțiilor de votare trebuie să permită afluirea și defluirea corespunzătoare a alegătorilor (art. 4 alin. (1) lit. g)), să permită deplasarea normală, neobstrucționată, pe coridoare, holuri, culoare, vestibuluri și alte asemenea locuri de trecere și, de asemenea, să fie marcat corespunzător (art. 4 alin. (1) lit. j)), să beneficieze de rampe speciale pentru accesul persoanelor cu handicap locomotor care intenționează să își exercite dreptul de vot și să asigure accesibilitatea în conformitate cu prevederile Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, respectiv Ordinului viceprim-ministrului, ministrul dezvoltării regionale și administrației publice, nr. 189/2013 pentru aprobarea reglementării tehnice „Normativ privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051-2012 - Revizuire NP 051/2000“ (art. 4 alin. (1) lit. k)). De asemenea, localurile de vot trebuie să fie amplasate, de regulă, la parterul clădirilor, putând fi amplasate la etajele imobilelor numai cu, condiția asigurării accesului persoanelor cu dizabilități la procesul de votare (art. 5 alin. (4) și (5)), accesul în localul de vot realizându-se prin coridoare, holuri, culoare, vestibuluri și alte asemenea locuri de trecere, delimitate și marcate corespunzător, prin care persoanele să se poată deplasa ușor (art. 5 alin. (6)). Se recomandă confecționarea și amplasarea unei cabine de vot pentru persoanele cu handicap locomotor, dimensionată și marcată corespunzător (art. 7 alin. (2)).

Mai mult, prin art. 6 alin. (1) din Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 33/2019 privind unele măsuri pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor pentru Președintele României din anul 2019, a fost definită secția de votare care asigură accesul la vot al alegătorilor cu mobilitate redusă ca fiind secția de votare care îndeplinește cumulativ următoarele criterii minimale: imobilul în care este amplasat localul de vot beneficiază de cale de acces pietonală, de rampă specială pentru accesul persoanelor cu handicap locomotor, localul de vot este situat la parterul clădirii ori clădirea în care se află localul de vot este dotată cu lift, servoscări, scări rulante sau plan rulant, accesul în localul de vot se realizează ușor, fără obstacole sau trepte pe coridorul de acces, ușile au o deschidere de minimum 90 de cm și localul de vot este iluminat adecvat.

În ceea ce privește asigurarea accesibilității fizice la secția de votare, Autoritatea Electorală Permanentă a realizat în anul 2019 un Raport preliminar privind situația centralizată a îndeplinirii condițiilor prevăzute de Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016 de către sediile secțiilor de votare din țară, din punct de vedere al accesibilității acestora³⁰⁶, precum și un Raport privind situația centralizată a secțiilor de votare care pot asigura accesul alegătorilor cu mobilitate redusă³⁰⁷, conform raportărilor primite de la autoritățile administrației publice locale. Fiecare dintre aceste rapoarte au fost însoțite de o bază de date³⁰⁸, în format Excel, cu informații despre fiecare secție de votare în ceea ce privește îndeplinirea condițiilor prevăzute de Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016 din punct de vedere al accesibilității, respectiv referitor la asigurarea accesibilității persoanelor cu mobilitate redusă.

În urma centralizării datelor preliminare extrase din notele de constatare a îndeplinirii condițiilor prevăzute de Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016, transmise în

³⁰⁶ Raportul este disponibil la <http://www.roaep.ro/management-electoral/wp-content/uploads/2019/05/RAPORT.pdf>

³⁰⁷ Raportul este disponibil la <https://www.roaep.ro/management-electoral/wp-content/uploads/2019/11/RAPORT-MOBILITATE-REDUSA-23-11-2019.pdf>

³⁰⁸ Bazele de date sunt disponibile la <https://www.roaep.ro/management-electoral/management-electoral/evaluare-monitorizare-planificare-strategica/>

perioada 14.04.2019-17.05.2019, s-a constatat că din totalul de 18.730 de secții de votare organizate în țară un număr de 537 de secții de votare sunt organizate la etaj, 13 secții de votare la demisol și 3 secții de votare la subsol.

Din cele 537 de secții de votare organizate la etaj, pentru un număr de 276 de secții de votare nu există rampe speciale pentru accesul persoanelor cu handicap locomotor care intenționează să își exercite dreptul de vot, cu mențiunea că pentru 89 dintre acestea există rampă de acces mobilă sau fixă doar la intrarea în clădire.³⁰⁹

Ulterior, pe baza datelor comunicate de către primarii unităților administrativ-teritoriale, respectiv ai subdiviziunilor administrativ-teritoriale, în perioada 01.09.2019 – 22.11.2019, situația privind asigurarea accesibilității pentru alegătorii cu mobilitate redusă pentru cele 18.748 secții de votare se prezintă astfel: 16.123 de secții de votare (86%) asigură accesul alegătorilor cu mobilitate redusă, iar 2.625 de secții de votare (14%) nu asigură accesul alegătorilor cu mobilitate redusă.³¹⁰

Orice alegător poate verifica secția de votare la care e arondat prin intermediul secțiunii „Află care este secția ta de votare” accesibilă pe <https://www.registrulelectoral.ro/>, iar în urma verificării prin modulul „Du-mă la secție” poate identifica traseul care trebuie parcurs până la secția de votare.

De asemenea, au fost inițiate demersuri în vederea determinării viabilității dezvoltării unui modul suplimentar în cadrul secțiunii „Du-mă la secție”, componentă a Registrului electoral, destinat exclusiv persoanelor cu dizabilități, ce va folosi tehnologiile text-to-voice pentru a îndruma alegătorul (persoane cu dizabilități) către cea mai apropiată secție accesibilizată la care are dreptul să își exprime votul.

Secții de votare alternative. Cu ocazia alegerilor pentru Președintele României din anul 2019, prin art. I pct. 7 și 16 din Legea nr. 148/2019 s-a modificat art. 9 alin. (1) lit. d) și art. 44 alin. (4) lit. e) și alin. (7) lit. e) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, prin care s-a stabilit că președintele biroului electoral al secției de votare și/sau membrii biroului electoral al secției de votare desemnați de către acesta înscriu în listele electorale suplimentare alegătorii cu mobilitate redusă care nu sunt înscrși în lista electorală permanentă a secției de votare și, în cazul în care alegătorul are mobilitate redusă, acesta poate vota la orice secție de votare care îi asigură accesul la vot. De asemenea, a fost prevăzut faptul că președintele biroului electoral al secției de votare permite alegătorilor cu mobilitate redusă arondați la altă secție de votare din aceeași unitate administrativ-teritorială să voteze.

Votul prin corespondență. Legea nr. 288/2015 privind votul prin corespondență, precum și modificarea și completarea Legii nr.208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare, reglementează procedura de vot prin corespondență care este aplicabilă, la acest moment, doar alegătorilor, cetățeni români cu drept de vot, având domiciliul sau reședința în străinătate, conform legii. Alegătorul cu domiciliul sau reședința în străinătate, care dorește să își exercite dreptul de vot prin corespondență la alegerile pentru Senat și Camera Deputaților sau pentru Președintele României, trebuie să se înregistreze ca alegător prin corespondență. Înregistrarea se realizează prin înscrierea într-un formular on-line, aflat pe site-ul gestionat de Autoritatea Electorală Permanentă, a numelui, prenumelui, codului numeric personal, a adresei de domiciliu sau reședință și a adresei de e-mail, precum și a opțiunii de transmitere în țară sau la reprezentanța diplomatică a exercitării dreptului de vot prin corespondență, la care alegătorul anexează copia scanată sau fotografia

³⁰⁹ Raportul este disponibil la <http://www.roaep.ro/management-electoral/wp-content/uploads/2019/05/RAPORT.pdf>

³¹⁰ Raportul este disponibil la <https://www.roaep.ro/management-electoral/wp-content/uploads/2019/11/RAPORT-MOBILITATE-REDUSA-23-11-2019.pdf>

actului de identitate și a documentului care dovedește dreptul de ședere, eliberat de autoritățile străine.

Votul prin intermediul urnei speciale. Toate actele normative în materie electorală prevăd posibilitatea utilizării urnei speciale pentru exercitarea dreptului de vot de către alegătorii netransportabili din motive de boală sau invaliditate, de către persoanele reținute, deținute în baza unui mandat de arestare preventivă sau persoanele care execută o pedeapsă privativă de libertate, dar care nu și-au pierdut drepturile electorale, precum și de către persoanele cu drept de vot internate în spitale.³¹¹

La alegerile parlamentare din anul 2020 puteau solicita să voteze prin intermediul urnei speciale următoarele categorii de alegători:

- alegătorii care nu se pot deplasa la sediul secției de votare din cauză de boală sau invaliditate, dacă au domiciliul sau reședința în circumscripția electorală în care se află secția de votare, categorie în care s-au înscris și alegătorii aflați în izolare sau carantină;
- alegătorii care, la data scrutinului, sunt internați într-o unitate sanitară publică sau privată, cămin pentru persoane vârstnice ori alte asemenea așezăminte sociale publice sau private, dacă au domiciliul sau reședința în județul sau în municipiul București, după caz, pe raza căruia se află unitatea respective;
- persoanele aflate în arest la domiciliu, care depun o cerere în acest sens la biroul electoral al celei mai apropiate secții de votare, dacă sunt înscrise în listele electorale permanente ale circumscripției electorale pe raza căreia execută măsura;
- persoanele deținute în baza unui mandat de arestare preventivă, persoanele reținute și persoanele care execută o pedeapsă privativă de libertate, dar care nu și-au pierdut drepturile electorale și care sunt înscrise în listele electorale permanente ale circumscripției electorale pe raza căreia se află penitenciarul sau locul de deținere.³¹²

Informare și materiale informative. În ceea ce privește accesibilizarea informațiilor pentru alegătorii cu dizabilități, încă din anul 2014, în urma unei colaborări constante a Autorității Electorale Permanente cu Asociația Națională a Surzilor din România (ANSR), în baza unui parteneriat încheiat în anul 2014, în cadrul campaniilor de informare a alegătorilor, au fost realizate și difuzate videoclipuri informative dublate de limbaj mimico-gestual. Astfel, în anul 2019 au fost realizate videoclipuri informative pentru alegerile europarlamentare, referendum și alegerile prezidențiale dublate în limbaj mimico-gestual, atât cele referitoare la votul la secție, cât și cele la votul prin corespondență, precum și videoclipuri de recrutare experți electorali și operatori de calculator, dublate în limbaj mimico-gestual. Pentru cele două videoclipuri de informare a alegătorilor realizate de Autoritatea Electorală Permanentă în parteneriat cu televiziunea publică și dublate în limbaj mimico-gestual pentru alegerile europarlamentare, respectiv pentru cele prezidențiale, Consiliul Național al Audiovizualului a

³¹¹ Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 45 și 45¹, disponibil la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/55481>

Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 47, disponibil la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/78622>

Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, cu modificările și completările ulterioare, art. 91, disponibil la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/168136>

Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare, art. 81, disponibil la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/170037>

³¹² Autoritatea Electorală Permanentă, Raport privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților din anul 2020, disponibil la <https://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2021/07/Raport-alegeri-parlamentare-2020.pdf>

emis către toate posturile de televiziune o recomandare de difuzare a acestora. Acestea sunt disponibile și pe canalul de Youtube al Autorității Electorale Permanente.

Conferințele de informare organizate de Autoritatea Electorală Permanentă cu privire la pregătirea proceselor electorale din anul 2019, inclusiv la regulile referitoare la campania electorală, au beneficiat de interpretare în limbaj mimico-gestual. În anul 2020, videoclipurile de informare a alegătorilor cu privire la desfășurarea proceselor electorale au fost realizate prin exemplificarea tuturor pașilor, prin simularea procesului electoral. În cadrul acestora informațiile au fost prezentate atât vizual și auditiv, cât și în format text, pentru asigurarea unei accesibilități sporite.

De asemenea, în anul 2022 site-ul AEP a fost accesibilizat prin implementarea unui modul dedicat pentru persoanele cu dizabilități, care permite mărirea textului, citirea textului, scalarea tonurilor de gri, contrast mărit, contrast negativ, fundal deschis, sublinierea legăturilor, transformarea fonturilor în unele mai ușor de citit.

Asistență la exercitarea votului. Legislația din domeniul electoral³¹³ prevede dreptul alegătorului care, din motive temeinice, constatate de președintele biroului electoral al secției de votare, nu poate să voteze singur, să cheme în cabina de votare un însoțitor ales de el, pentru a-l ajuta. Acesta nu poate fi din rândul persoanelor acreditate, al membrilor biroului electoral al secției de votare sau al candidaților.

III.1. Consultarea cetățenilor cu dizabilități

Concomitent cu realizarea procesului de documentare, Autoritatea Electorală Permanentă a demarat, cu sprijinul organizațiilor non-guvernamentale din domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități, consultarea persoanelor cu dizabilități cu privire la măsurile ce pot facilita exercitarea drepturilor electorale, fiind elaborate și diseminate chestionare privind accesibilizarea proceselor de vot³¹⁴.

Obiectivul acestei acțiuni a fost obținerea unei evaluări reale a dificultăților întâmpinate de persoanele cu dizabilități în exercitarea drepturilor electorale și identificarea concretă a măsurilor și a instrumentelor tehnice care pot fi implementate pentru a crește accesibilitatea acestei categorii de alegători la procesul electoral.

Chestionarul a fost alcătuit din întrebări închise (cu o singură sau mai multe variante de răspuns) și întrebări deschise la care respondenții puteau să detalieze răspunsul.

În ceea ce privește temele abordate de chestionar acestea sunt grupate pe categorii referitoare la următoarele aspecte:

- participarea la procesele electorale;
- accesul către secția de votare;
- accesibilitatea secției de votare;
- sursele de informare cu privire la procesul electoral;
- instrumente considerate utile pentru a facilita exercitarea votului de către alegătorii cu dizabilități;
- materiale de informare;
- buletine de vot adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități;
- modalități alternative de exercitare a dreptului de vot;

³¹³ art. 44 alin. (10) din Legea nr. 370/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare; art. 46 alin. (8) din Legea nr. 33/2007, republicată, cu modificările și completările ulterioare; art. 85 alin. (5) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, cu modificările și completările ulterioare; art. 84 alin. (5) din Legea nr. 208/2015, cu modificările și completările ulterioare

³¹⁴ Autoritatea Electorală Permanentă, Chestionar privind accesibilizarea proceselor de vot, disponibil la, <https://forms.gle/ZcAiYzQB AVRJcecf8>

Pe baza rezultatelor centralizate ale chestionarelor, au rezultat următoarele concluzii:

- ✓ În ceea ce privește participarea la ultimele alegeri organizate în România, 85,5% dintre persoanele chestionate susțin că au participat la acestea, în timp ce doar 14,5% afirmă că nu au participat la acestea.

În cadrul ultimelor alegeri v-ați exprimat dreptul de vot ?

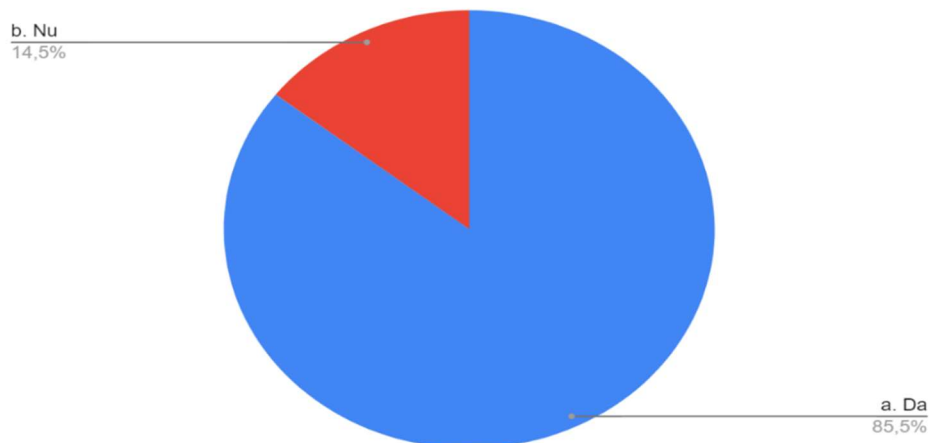

Fig. 39. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.1

- ✓ În ceea ce privește obstacolele întâmpinate în exercitarea dreptului de vot, 75,9% din respondenți au considerat că nu întâmpină obstacole, în timp ce 22,9% au considerat că întâmpină obstacole, iar 1,2% din respondenți au răspuns „Nu știu”.

Considerați că întâmpinați obstacole în exercitarea dreptului de vot?

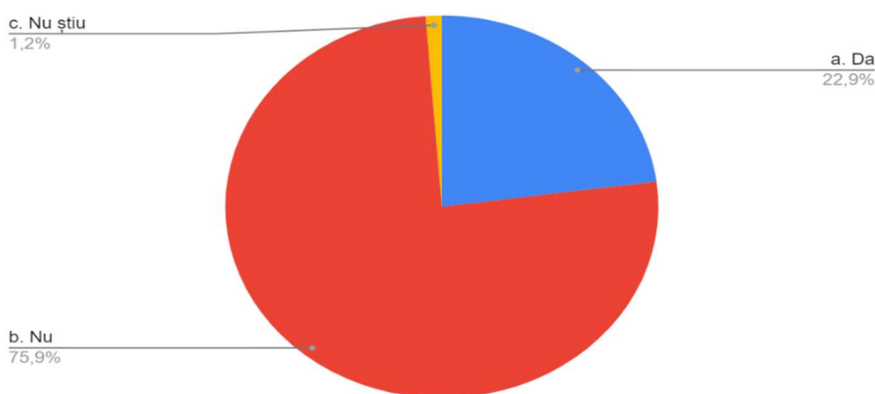

Fig. 40. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.2.

- Referitor la obstacolele întâmpinate în exercitarea dreptului de vot, 56,3% dintre respondenți au indicat lipsa posibilității de a vota fără asistență, cu ajutorul unor dispozitive asistive și buletine accesibilizate, 25% au indicat lipsa rampelor și a accesibilizării corespunzătoare a spațiilor utilizate pentru accesul cu scaunul rulant, 6,3% au indicat lipsa cabinelor adaptate pentru persoanele aflate în scaun rulant, 6,3% au indicat arondarea în cadrul unei secții de votare care nu se afla situată la

parterul imobilului, iar 6,3% au indicat comportamentul inadecvat al personalului secției de votare în interacțiunea cu alegătorul cu dizabilități.

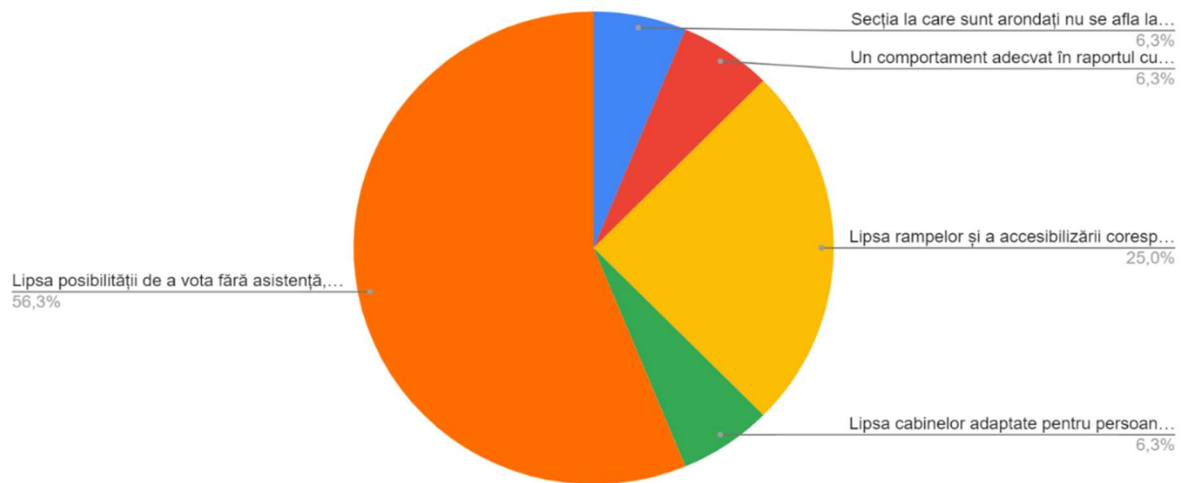

Fig. 41. Chestionar cetățeni cu dizabilități supliment la întrebarea nr. 2

- În ceea ce privește deplasarea la secția de votare, 62,7% dintre respondenți afirmă faptul că s-au deplasat pe jos, 18,1% afirmă că s-au deplasat cu un mijloc propriu de transport, 12% afirmă că au folosit scaunul cu rotile, iar 7,2% afirmă că au folosit un mijloc de transport în comun. Nu au fost indicate inconveniente la întâlnirea atunci când este necesară deplasarea.

Pentru deplasarea la secția de votare unde sunteți arondați/ă:

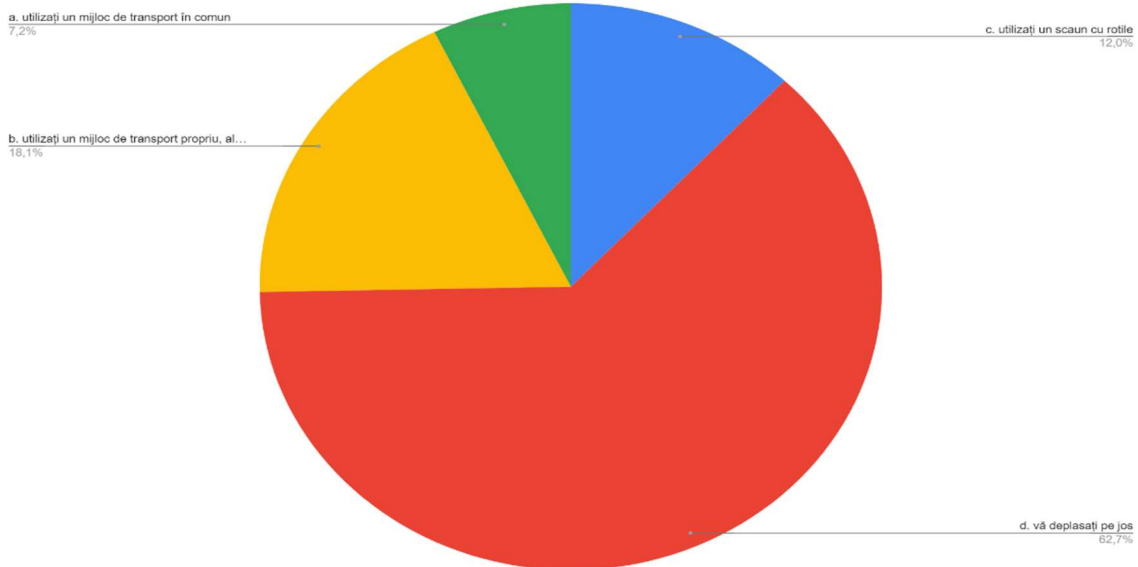

Fig. 42. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.3.

- În ceea ce privește accesibilitatea secției de votare pentru alegătorii cu dizabilități locomotorii, 57,8% dintre respondenți afirmă că amplasarea sediului secției de votare la care sunt arondați permite accesul facil al acestei categorii de persoane,

18,1% susțin că secția de votare nu permite accesul facil, iar 24,1% dintre respondenți afirmă că nu știu dacă secția de votare permite accesul facil.

Amplasarea sediului secției de votare la care sunteți arondat/ă permite accesul facil persoanelor cu dizabilități locomotorii?

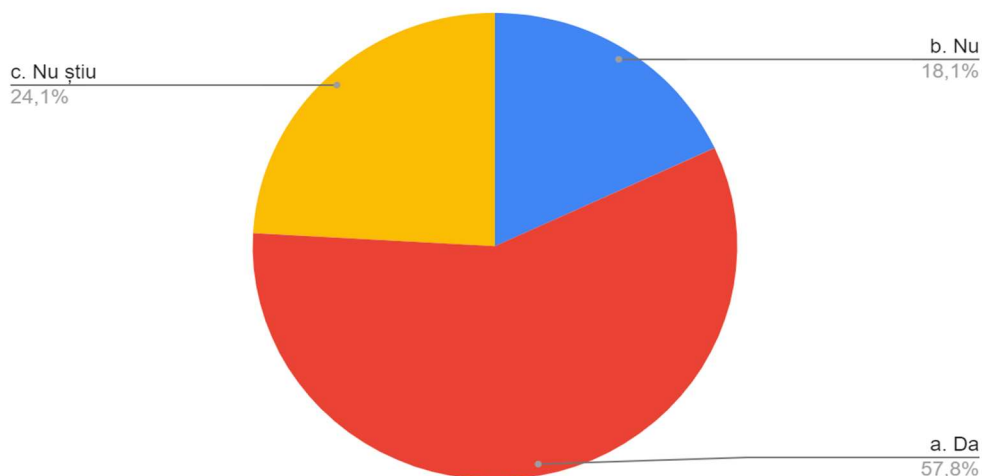

Fig. 43. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.4.

- În ceea ce privește dotarea secțiilor de votare cu rampă de acces, cale de acces adecvată în clădire, 59% din respondenți afirmă că secțiile erau dotate cu rampe de acces, căi de acces adecvate, 24,1% au afirmat că nu știu, iar 16,9% au afirmat că secția la care și-au exercitat dreptul de vot nu asigura o cale de acces adecvată în clădire.
-

Secția de vot unde v-ați exprimat dreptul de vot era dotată cu rampă de acces, cale de acces adecvată în clădire?

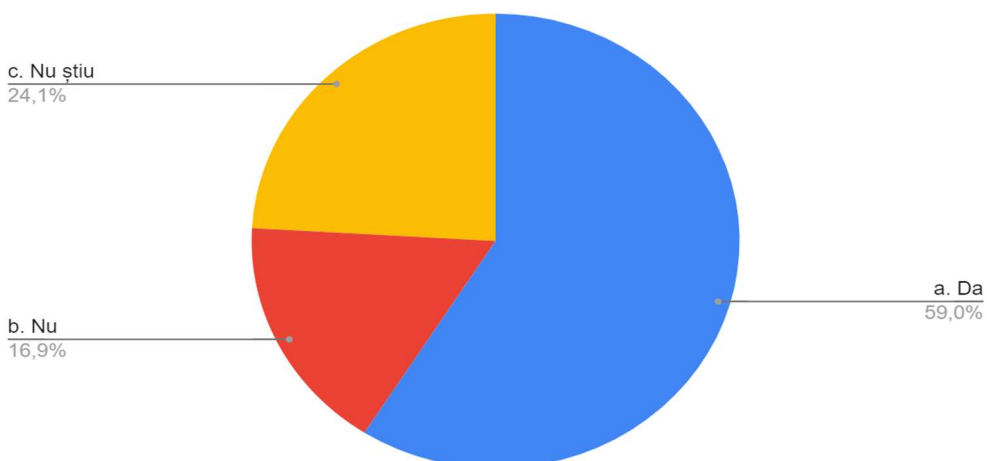

Fig. 44. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.5.

- În ceea ce privește dotarea secției de votare cu grup sanitar accesibil pentru persoanele cu dizabilități, 61,4% dintre respondenți susțin că nu cunosc acest aspect, 25,3% afirmă că secția de votare la care și-a exercitat dreptul de vot nu era dotată cu un astfel de grup sanitar, iar 13,3% afirmă că secția de votare la care și-a

exercitat dreptul de vot era dotată cu grup sanitar accesibil pentru persoanele cu dizabilități.

Secția de vot unde v-ați exprimat dreptul de vot avea grup sanitar accesibil pentru persoanele cu dizabilități?

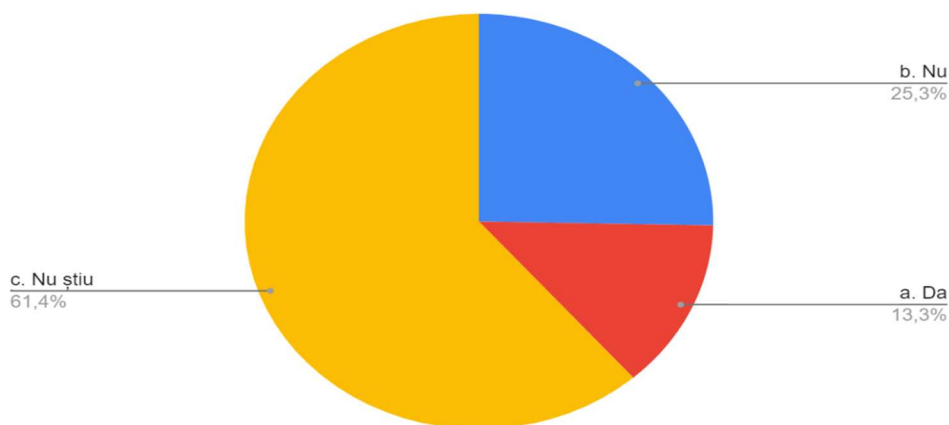

Fig. 45. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.6.

- În ceea ce privește posibilitatea persoanelor cu dizabilități de a se deplasa libere în secția de votare și pe căile de acces către secția de votare, 75,9% dintre respondenți afirmă că nu au întâmpinat dificultăți de acest fel, în timp ce 14,5% susțin că au întâmpinat dificultăți, iar 9,6% că nu cunosc acest aspect.

În interiorul clădirii pe culoare, holuri, uși, precum și în secția de vot aveați posibilitatea să vă deplasați liber/ă, fără a deranja mobilierul, cabina și urna de vot?

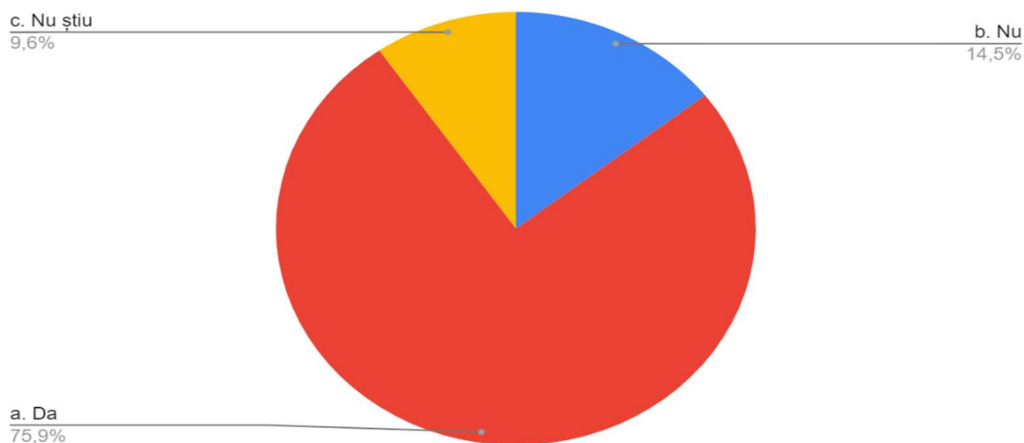

Fig. 46. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.7.

- În ceea ce privește adaptarea cabinelor de vot pentru nevoile persoanelor cu dizabilități, 51,8% dintre respondenți afirmă că în secția de votare în care și-au exercitat dreptul de vot, cabinetele de vot nu erau adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități, 30,1% din respondenți susțin că în secția în care și-au exercitat dreptul de vot, cabinetele erau adaptate nevoilor acestei categorii de alegători, iar 18,1% nu cunosc acest aspect.

Secția de votare avea cabina de vot adaptată pentru persoanele cu dizabilități?

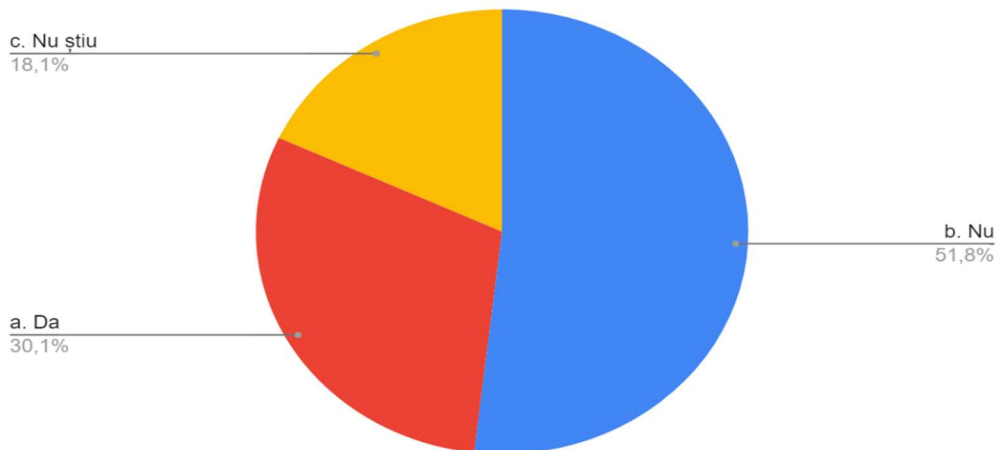

Fig. 47. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.8

- În ceea ce privește asigurarea iluminării adecvate în secția de votare, 68,7% dintre respondenți afirmă că în secția în care și-au exercitat dreptul de vot, iluminarea a fost suficientă, 18,1% că nu cunosc acest aspect, iar 13,3% susțin că în secția în care și-au exercitat dreptul de vot, iluminarea nu a fost suficientă.

Iluminarea secției de votare a fost suficientă?

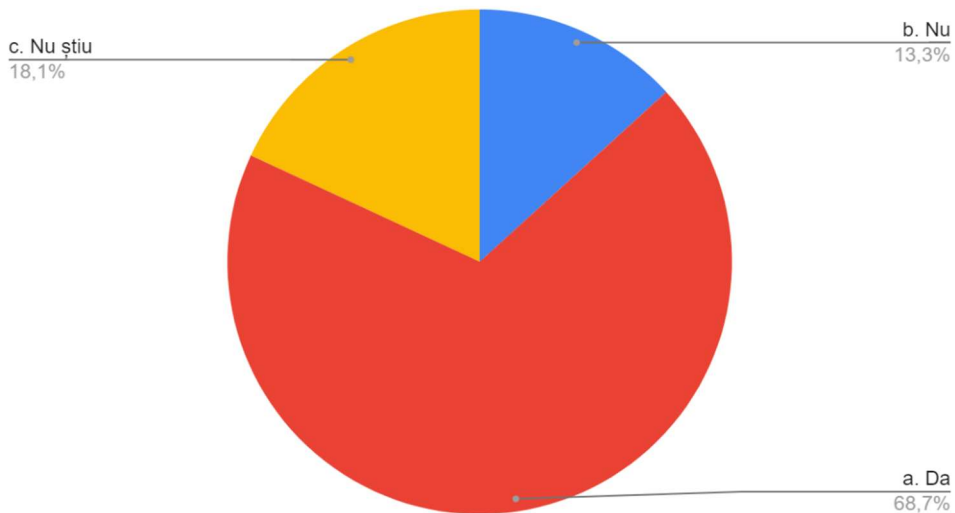

Fig. 48. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.9.

- În ceea ce privește amplasarea la parterul clădirii a sediului secției de votare la care persoanele cu dizabilități au fost arondate, 89,2% dintre respondenți afirmă că acestea au fost amplasate la parter, 7,2% susțin ca secția nu a fost amplasată la parterul clădirii, iar 3,6% că nu știu la ce etaj se afla secția. Persoanele care au afirmat că secția de votare la care sunt arondate nu este situată la parterul clădirii, nu au oferit informații cu privire la modalitatea în care au procedat în această situație pentru a-și exercita dreptul de vot.

Sediul secției de votare la care sunteți arondat/ă se află situat la parterul clădirii?

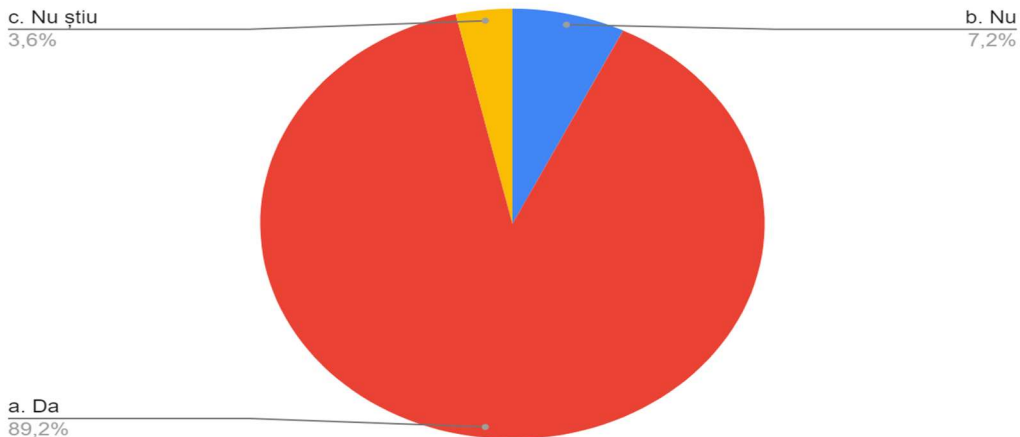

Fig. 49. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.10

- În ceea ce privește sursele de informare cu privire la procesul electoral au fost indicate concomitent televiziunea, presa scrisă, internetul, familie, ONG-urile, alte surse de informare. O mare parte dintre cei chestionați susțin că utilizează ca sursă de informare televiziunea (80%), internetul reprezentând, de asemenea, o sursă de informare importantă (70,6%), în timp ce familia, vecinii, prietenii sunt indicați în procent de 35,3 ca sursă de informare. 25,9% dintre respondenți afirmă că utilizează alte surse de informare, ONG-urile reprezentând o sursă de informare în foarte mică proporție (7,1%). Cei care au susținut că utilizează alte surse de informare pentru obținerea informațiilor privind modul de organizare și desfășurare a alegerilor, nu au oferit detalii cu privire la aceste surse.

De unde vă informați, în general, cu privire la modul de organizare și desfășurare a alegerilor?

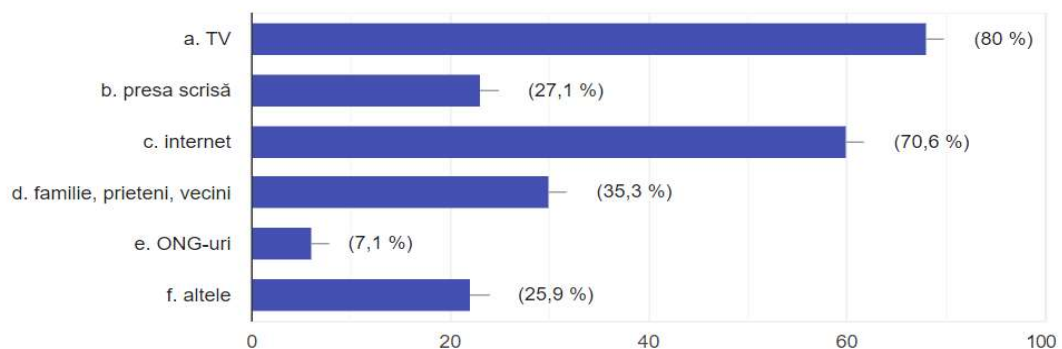

Fig. 50. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.11

- În ceea ce privește nivelul informării cu privire la exercitarea dreptului de vot, în cazul persoanelor cu dizabilități, în general, se afirmă că acesta este unul bun. Astfel, 19,3% dintre respondenți apreciază că nivelul informării este unul foarte bun, 26,5% apreciază că nivelul este unul bun, 22,9% că nivelul este unul normal, 19,3% că nivelul este unul slab, 10,8% că nivelul este unul foarte slab, în timp ce 1,2% susțin că nu pot aprecia nivelul informării cu privire la exercitarea dreptului de vot.

Cum apreciați, în cazul persoanelor cu dizabilități, nivelul informării cu privire la exercitarea dreptului de vot?

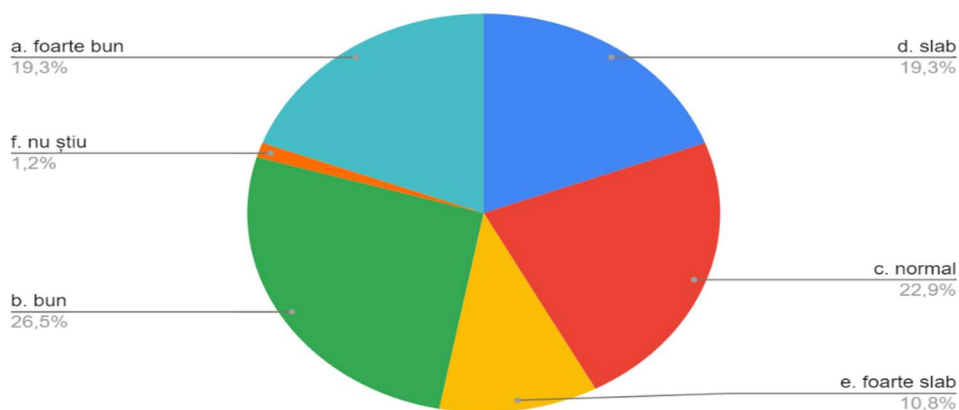

Fig. 51. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.12.

- În ceea ce privește instrumentele considerate a fi utile persoanelor cu dizabilități vizuale în vederea exercitării votului în mod corespunzător, au fost indicate concomitent șabloanele, lămpile de iluminare suplimentară, lupele, marcajele de orientare, altele. Astfel, cel mai mare număr de respondenți a indicat ca instrumente utile șablonul decupat și marcat în care se introduce buletinul de vot pentru identificarea tactilă (62,4%), un procent semnificativ (51,8%) a afirmat că sunt necesare marcaje de orientare, în timp ce 49,4% dintre respondenți au susținut că sunt necesare lămpi de iluminare suplimentară. Într-o proporție mai mică (29,4%) au fost indicate ca instrumente utile lupele, iar 20% dintre respondenți au indicat alte instrumente ca fiind utile persoanelor cu dizabilități vizuale. Printre alte instrumente considerate a fi utile de către respondenți se numără instrumente asistive audio, materiale de îndrumare în limbaj Braille, mașini de vot electronice ce pot transfera pe hârtie votul.

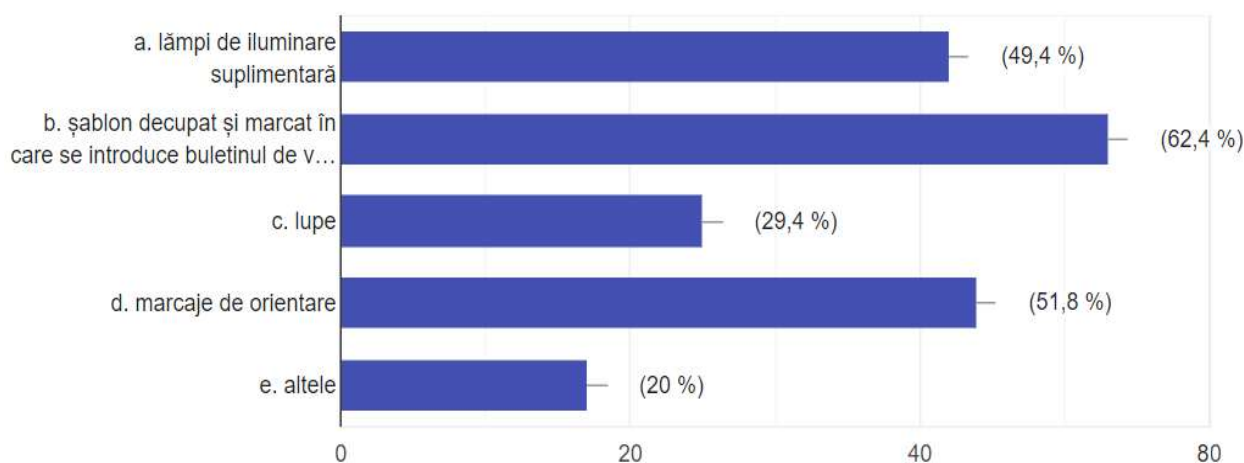

Fig. 52. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.13.

- În ceea ce privește modalitatea de realizare a materialelor de informare cu privire la procesul electoral, au fost indicate concomitent realizarea în format „easy to read” (în format ușor de citit), în format audio, în limbaj Braille, astfel încât să poată fi prelucrate electronic și redade de către dispozitive specializate, cum ar fi mașini

de citit. Astfel, un procent important dintre respondenți (70,6%) consideră că materialele de informare ar trebui elaborate și în format audio, iar 64,7% dintre aceștia consideră că acestea necesită realizarea folosind un format „easy to read” (ușor de citit). De asemenea, 48,2% dintre respondenți consideră că materialele ar trebui elaborate și în limbaj Braille, iar 40% din că materialele ar trebui realizate astfel încât să poată fi prelucrate electronic și redade de către dispozitive specializate, cum ar fi mașini de citit. 5,9% dintre respondenți au indicat alte metode de elaborare a materialelor printre care: elaborarea și distribuirea documentelor în format electronic, distribuirea materialelor prin intermediul rețelelor asociațiilor de profil, punerea la dispoziție a materialelor prin intermediul site-urilor autorităților implicate prin modulele de accesibilizare instalate pe acestea.

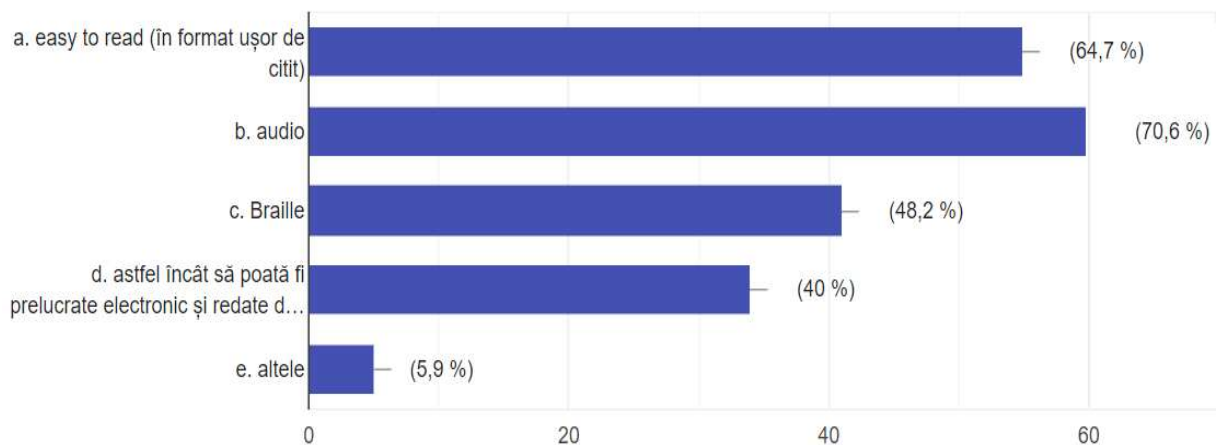

Fig. 53. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.14.

- În ceea ce privește modalitatea de realizarea a buletinului de vot, cea mai mare parte a respondenților (32,9%) consideră că modalitatea actuală de elaborarea a buletinelor de vot este adecvată, iar un procent important (24,7%) consideră că buletinele de vot ar trebui elaborate utilizând formatul „easy to read” (în format ușor de citit). De asemenea, 12,9% dintre respondenți consideră că acestea ar trebui realizate în relief, 7,1% consideră că buletinele de vot ar trebui să fie elaborate și în limbajul Braille, iar 2,4% din respondenți care au luat în considerare alte modalități de realizare a buletinului de vot au indicat, în principal, votul cu ajutorul mașinilor de vot.

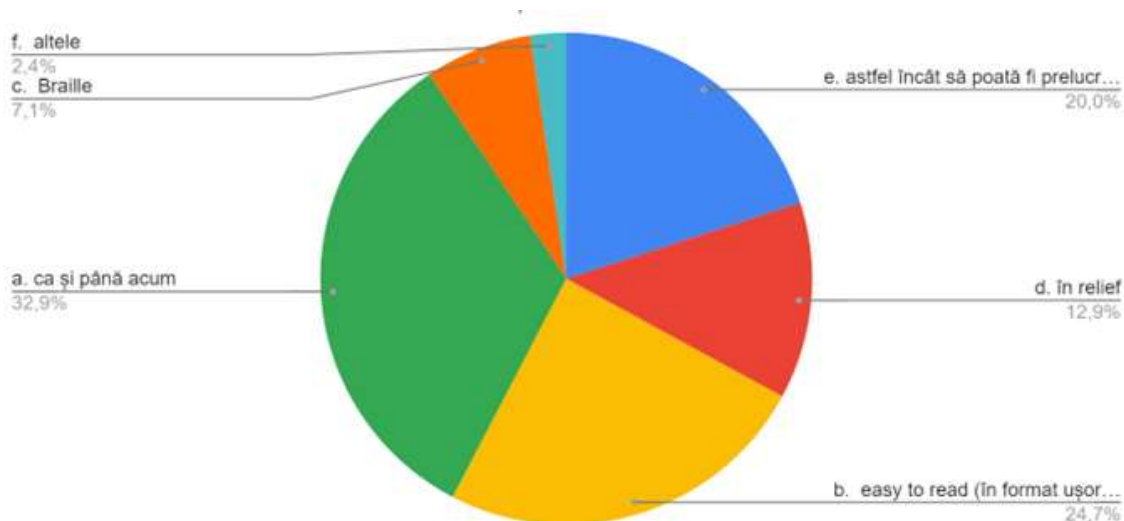

Fig. 54. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.15.

- În ceea ce privește modificările considerate necesare a fi aduse procedurii de vot prin intermediul urnei speciale, 32,9% din respondenți nu consideră că procedura actuală necesită modificări, în timp ce 30,6% susțin necesitatea modificării acestei proceduri și consideră necesară permiterea transmiterii cererii pentru urna specială de la începutul perioadei electorale până în ziua votării. 20% consideră că aceasta ar trebui să permită înscrierea o singură dată pentru toate tipurile de alegeri la o secție de votare accesibilizată corespunzător, iar 16,5% dintre respondenți consideră că ar trebui să existe posibilitatea transmiterii cererii pentru urna specială și în ziua votării.

Fig. 55. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.16.

- În ceea ce privește opțiunea cu privire la modalitatea de exercitare a dreptului de vot, cea mai mare parte a respondenților (48,2%) afirmă că ar dori să voteze la secția de votare împreună cu ceilalți alegători. 29,4% indică ca modalitate de exercitare a dreptului de vot internetul, 14,1% ar opta pentru votul prin corespondență și doar 7,1% optează să voteze în cadrul unor secții de votare special amenajate pentru persoanele cu dizabilități. Un procent foarte mic (1,2%) dintre respondenți au indicat că ar prefera o altă metodă de a-și exprima dreptul de vot fără însă să detalieze cu privire la aceasta.

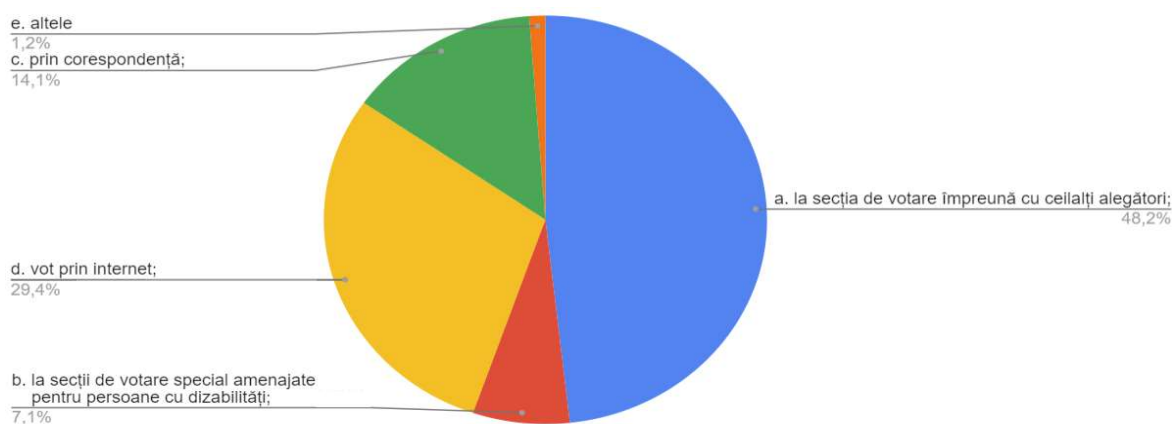

Fig. 56. Chestionar cetățeni cu dizabilități întrebarea nr.17

CAPITOLUL IV: CONCLUZII ȘI PROPUNERI

IV.1. Concluzii generale rezultate în urma studiului

Din analiza măsurilor adoptate la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene se poate constata faptul că într-un număr destul de mare, cel puțin la nivel legislativ, au stabilit norme care să asigure organizarea de secții de votare accesibile persoanelor cu dizabilități, chiar dacă aplicarea acestora este uneori deficitară și accesibilitatea secțiilor de votare nu este întotdeauna transpusă în practică.

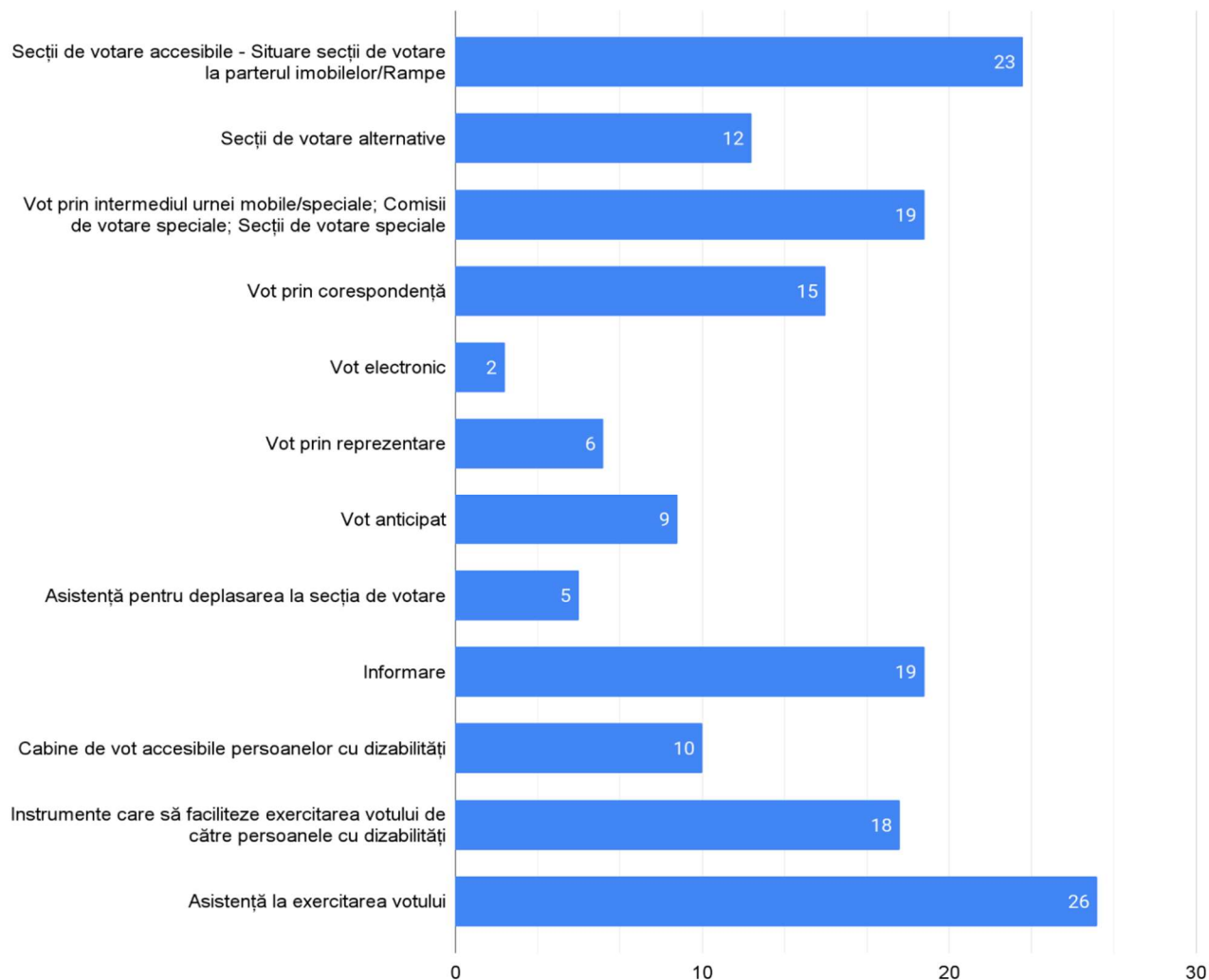

Fig. 57. Reprezentare grafică a rezultatelor documentării privind măsurile de accesibilizare implementate în statele membre U.E. analizate în Capitolul I (număr de state)

După cum se poate observa din graficul de mai sus, generat pe baza datelor colectate la nivelul AEP, în prezent măsurile avute în vedere pentru accesibilizarea procesului de votare pentru persoanele cu dizabilități nu sunt implementate uniform.

În cele 27 de state membre ale Uniunii Europene (26 excluzând România) cea mai comună măsură adoptată este permiterea asistării la exercitarea votului (26 de țări), iar în 18

dintre aceste state sunt folosite instrumente speciale pentru facilitarea exercitării dreptului de vot de către persoane cu dizabilități.

În 10 dintre statele membre ale Uniunii Europene, cabinele de vot sunt accesibilizate special pentru a permite accesul ușor al persoanelor cu dizabilități, însă nu sunt utilizate buletine de vot adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități. În schimb, pornind de la posibilitatea introducerii unui buletin de vot adaptat pentru această categorie de alegători, multe dintre state au simplificat structura buletinului de vot, o măsură populară fiind folosirea șabloanelor aplicate peste buletinul de vot pentru a permite o mai ușoară identificare a candidaților.

La nivelul a 19 dintre statele membre ale Uniunii Europene fie se elaborează și se transmit către persoanele cu dizabilități materiale informative privind alegerile în format clasic, fie se pun la dispoziție materiale informative adaptate nevoilor specifice ale persoanelor cu dizabilități.

În ceea ce privește asistarea pentru deplasarea la secția de votare, această măsură este implementată doar în 5 state, restul optând pentru alte metode de facilitare a exercitării dreptului de vot.

Votul anticipat este utilizat în 9 țări, votul prin reprezentare în 6, iar votul electronic este utilizat doar în 2 state. În cazul Estoniei această metodă alternativă de votare este utilizată la toate tipurile de alegeri, în timp ce în Franța acesata este permisă doar în cadrul anumitor tipuri de alegeri. Aceasta metodă de exercitare a dreptului de vot (votul electronic) a fost folosit în diverse forme atât în proiecte pilot cât și pe scară largă însă majoritatea țărilor au revenit la forme convenționale de vot din diferite motive, în principal din cauza nivelului scăzut de încredere asupra securității și integrității votului exprimat, dar și din cauza incompatibilității cu legislația în vigoare. Votul prin corespondență este o metodă mult mai comună, folosită în 15 state membre și un număr de 19 țări apelează la condiții speciale de vot prin folosirea urnei mobile/speciale, comisii speciale și secții speciale de vot pentru facilitarea exercitării dreptului de vot al acestei categorii de alegători.

În cazul a 12 state sunt puse la dispoziție secții de votare alternative, iar în ceea ce privește accesibilitatea secției de votare prin impunerea situării secției de vot la parterul imobilelor sau dotarea obligatorie cu rampe de acces și alte măsuri suplimentare, 23 de state membre au prevăzute măsuri legislative în acest sens.

În concluzie, există state membre care permit persoanelor cu dizabilități să își exercite dreptul de vot la orice secție de votare care asigură accesul acestei categorii de alegători la procesul electoral. Menționăm faptul că și în cazul alegerilor prezidențiale din România din anul 2019 a existat această posibilitate pentru alegătorii cu mobilitate redusă.

De asemenea, în marea majoritatea a statelor membre ale Uniunii Europene sunt implementate modalități prin care să se asigure exercitarea dreptului de vot de către alegătorii care, din diferite motive (stare de sănătate, dizabilitate, spitalizare, încarcerare etc.), nu pot vota în secția de votare la care sunt arondați, acestea concretizându-se în: vot prin intermediul urnei mobile/speciale, organizarea unor comisii electorale speciale, organizarea de secții de votare speciale în locurile în care se află aceste categorii de alegători (spitale, cămine, azile, locuri de detenție etc.).

Totodată, într-un număr important de state membre ale Uniunii Europene există posibilitatea votului prin corespondență, iar unele dintre state au implementat măsuri care să permită utilizarea de instrumente care să faciliteze exercitarea votului de către persoanele cu dizabilități constând în șabloane în alfabet Braille suprapuse peste buletinul de vot, lupe, căști cu materiale audio, trafaret tactil, cartonașe în alfabet Braille, etc.

În aproape toate statele membre ale Uniunii Europene este permisă asistența la exercitarea votului în cazul persoanelor care nu pot să își exercite singure votul, existând diferențe numai în ceea ce privește calitatea persoanei care poate fi desemnată însoțitor, respectiv oficial al biroului electoral al secției de votare sau o altă persoană.

Trenduri similare se pot observa și în cazul în care adăugăm datelor de mai sus cele referitoare la statele analizate care nu aparțin Uniunii Europene.

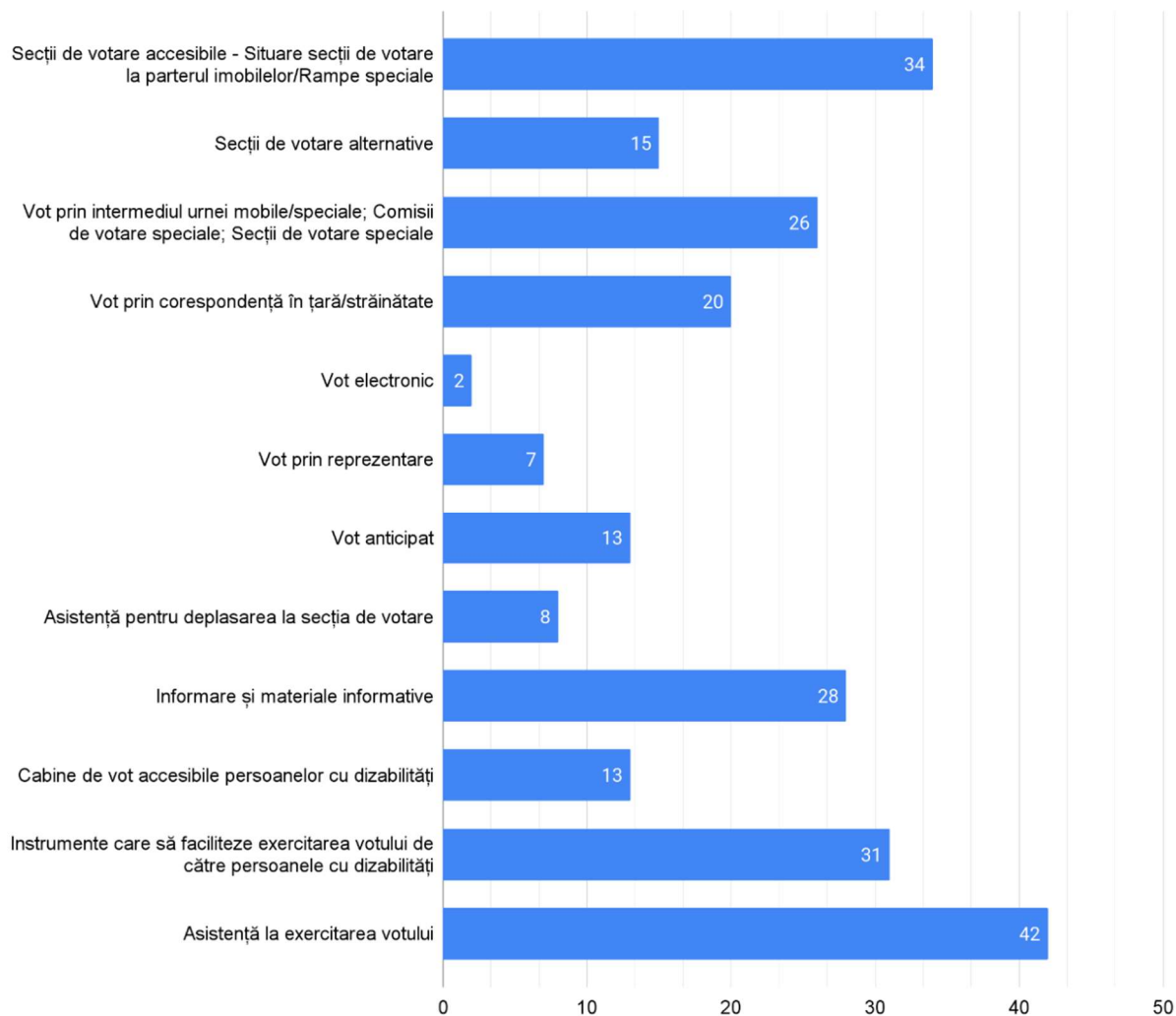

Fig. 58. Reprezentare grafică a rezultatelor documentării privind măsurile de accesibilizare implementate în toate statele analizate în Capitolul I (număr de state)

IV.2. Propuneri privind creșterea accesului persoanelor cu dizabilități la procesul electoral în România

În România, la fel ca și în alte țări, există limitări de natură juridică, tehnică, comunicațională, informațională, comportamentală în ceea ce privește exercitarea drepturilor electorale al persoanelor cu dizabilități.

Pe de altă parte, în urma documentării practicilor (modalităților și procedurilor) și instrumentelor tehnice pentru accesibilizarea procesului electoral a altor state, se poate constata o anumită uniformitate a acestora puse la dispoziția persoanelor cu dizabilități în procesul electoral de către state. Astfel:

- **În ceea ce privește votul la secția de votare:**

- **Asigurarea accesului fizic** în cel puțin una sau mai multe secții de votare din localitate (rampe de acces, amenajarea secției de votare la parter, liste sau hărți cu secțiile de votare accesibile, parcare adecvată, marcaje și panouri de semnalizare, etc.);

- **Asistență pentru deplasarea la secția de votare;**

- **Asigurarea accesibilității dotărilor și instrumentelor** puse la dispoziția persoanelor cu dizabilități (cabine de vot speciale, lupe, șabloane, tastaturi Braille, dispozitive audio etc.);

- **Asigurarea unor buletine de vot accesibilizate** cu șabloane speciale, ori buletine de vot electronice (mașini de vot adaptate);

- **Introducerea în legislația electorală a conceptului de alegător cu mobilitate redusă** și definirea acestuia, precum și a secțiilor de votare care asigură accesul alegătorilor cu mobilitate redusă.

- **În ceea ce privește exercitarea votului de la distanță:**

- **Votul cu urna specială/mobilă** prin intermediul unor comisii speciale sau cu membrii desemnați din secția de votare pentru persoanele cu dizabilități dar și pentru cele cu mobilitate redusă (persoane în vârstă, accidentate sau bolnave, gravide etc.). Se pune accent pe asigurarea secretului votului. Se utilizează și pentru persoane aflate în spitale, azile, penitenciare. Există și variante ale votului cu urna mobilă în afara secției de votare și nu la domiciliul alegătorului. Totodată considerăm că este necesar să fie reglementată o perioadă mai lungă pentru depunerea cererilor de vot cu urna specială, precum și posibilitatea depunerii acestora și la organismul electoral de nivel superior, inclusiv introducerea posibilității depunerii lor prin mijloace electronice, sau, după caz o preînregistrare a alegătorilor care doresc să voteze prin intermediul urnei speciale.

- **Votul prin corespondență;**

- **Votul anticipat.**

- **În ceea ce privește asigurarea informării persoanelor cu dizabilități:**

- **Asigurarea unor canale adecvate de furnizare a informației** (site-uri accesibilizate, materiale audio, materiale video traduse prin limbaj mimico-gestual și subtitrări, platforme social-media, materiale inscripționate Braille, Daisy, etc);

- **Elaborarea de materiale informative adaptate** persoanelor cu dizabilități (ghid, buletin informativ digital, broșură, pliant, calendare pentru diferite tipuri de alegeri ce urmează a fi organizate în anul 2024);

- **Asigurarea asistenței** pentru înțelegerea procedurii de vot și exercitarea dreptului de vot;

- **Instruirea oficialilor electorali** privind procedura tehnică de lucru pentru exercitarea dreptului de vot de către persoanele cu dizabilități.

- **În ceea ce privește exercitarea votului prin intermediar:**

- **Votul prin reprezentare** (mandatarea unui alt alegător să voteze în numele lor).

Având în vedere condițiile de exercitare a drepturilor electorale ale persoanelor cu dizabilități din România la acest moment considerăm că, din totalitatea măsurilor ce pot fi luate, prioritatea o reprezintă **asigurarea creșterii gradului de accesibilizare a secțiilor de votare** prin:

a) *cartografierea secțiilor de votare accesibile pentru persoanele cu dizabilități*, precum și dezvoltarea, operaționalizarea și actualizarea hărții online a acestora;

b) îmbunătățirea logisticii electorale și a distribuției secțiilor de votare ce asigură accesul la vot pentru persoanele cu dizabilități.

a) Stabilirea unei liste a secțiilor de votare care îndeplinesc criteriile de accesibilitate, realizarea cartografierii (harta secțiilor de votare accesibile pentru persoanele cu dizabilități) și asigurarea distribuției secțiilor de votare ce asigură accesul la vot pentru persoanele cu dizabilități.

În concret, pentru stabilirea unei liste a secțiilor de votare care îndeplinesc condițiile de accesibilitate este necesară realizarea unui **Program național de evaluare a sediilor în care sunt amenajate cele 18.809 secții de votare, precum și a dotărilor și logisticii electorale existente**.

Cu excepția evaluării realizate ca urmare a solicitării de către primar a avizului conform al Autorității Electorale Permanente pentru înființarea unor noi secții de votare sau pentru modificarea sediilor acestora, reprezentând aproximativ 15-20 % din total, nu a fost realizată niciodată această acțiune strict necesară.

Doar evaluarea situației de fapt la nivelul tuturor unităților administrativ-teritoriale permite stabilirea măsurilor necesare, putând fi evidențiate sediile secțiilor de votare care întrunesc criteriile de accesibilitate, astfel încât să poată fi marcate ca secții de votare ce permit accesul persoanelor cu „mobilitate redusă”.

Pe de altă parte, un *Program național de evaluare a sediilor secțiilor de votare, precum și a dotărilor și logisticii electorale existente*, necesită:

- alocarea resurselor financiare necesare deplasării echipelor de control ale Autorității Electorale Permanente care să realizeze evaluarea și în același timp să asigure îndrumarea și instruirea autorităților administrației publice locale cu privire la identificarea soluțiilor optime;

- realizarea activităților pe o perioadă de 1-2 ani, ținând cont de constrângerile generate de faptul că majoritatea sediilor se află în spații aparținând domeniului public/privat al statului sau al unităților administrativ-teritoriale. Pe de altă parte, este necesar ca modificările sediilor secțiilor de votare, ori înființarea altora noi, trebuie realizate până la un termen limită anterior începerii perioadei electorale din anul 2024.

b) Îmbunătățirea logisticii electorale, respectiv accesibilizarea acestora în vederea asigurării accesului la vot pentru persoanele cu dizabilități

Actualmente logistica electorală prezintă uzură fizică și morală, chiar dacă ultimele raportări indică un procent de reutilizare de aproximativ 80-85%. De asemenea, aceasta nu este confecționată uniform, deși Autoritatea Electorală Permanentă a adoptat Hotărârea nr. 44/2016

privind setul de condiții minimale pe care trebuie să le îndeplinească locațiile în care funcționează secțiile de votare, precum și dotarea minimală a acestora.

Concret, considerăm necesară adoptarea unui program de reînregistrare a logisticii electorale standardizate, în cadrul căruia să fie analizate și cerințele de accesibilitate pentru persoanele cu dizabilități. Acesta ar trebui să asigure înlocuirea graduală a logisticii electorale.

În acest sens, este necesară alocarea graduală, etapizată în perioada 2023-2027, de resurse financiare de la bugetul de stat, completată cu resurse alocate din bugetele locale și cu alte resurse (de exemplu, fondurile³¹⁵ prevăzute de art. 78 alin 3 lit. b) din Legea nr 448/2006, fonduri europene nerambursabile).

Astfel, într-o primă fază poate fi asigurată accesibilitatea în una sau mai multe secții de votare dintr-o unitate administrativ-teritorială, prin:

- asigurarea rampelor de acces conform normativelor, a accesului în sediul secției de votare, în interiorul acestuia, inclusiv în sala de votare, precum și asigurarea marcajelor și a indicatoarelor;
- realizarea unei cabine de vot adaptată pentru persoanele cu dizabilități, având spațiul necesar pentru accesul unui cărucior (și eventual al unei persoane însoțitoare), polița adaptată înălțimii căruciorului, dotare cu lupă, lampă de iluminat, etc.);
- asigurarea unor urne moderne din material plastic, translucide, de dimensiuni care permit inclusiv utilizarea de către persoanele cu dizabilități, manipularea facilă corelativ cu mărirea numărului acestora, marcarea și asigurarea unor sigilii conforme;
- realizarea unui buletin de vot pe o singură pagină ce poate fi utilizat de către persoanele cu dizabilități împreună cu un șablon. Propunerea privind realizarea eficientizarea buletinului de vot este prezentată mai jos.

IV.2.1. Propunere privind accesibilizarea buletinului de vot în România

În România se votează tradițional pe buletine de vot cu mai multe pagini (tip broșură), prin aplicarea unei ștampile pe spațiul destinat competitorului electoral delimitat printr-un patruleter. Ștampila cu care alegătorul marchează opțiunea sa pe buletinul de vot are marcată pe amprenta de cauciuc mențiunea „VOTAT”, data și inițiala ce indică tipul scrutinului.

Persoanele nevăzătoare ori cele cu alte dizabilități fizice din cauza cărora nu pot să țină ștampila nu pot vota direct ci, potrivit prevederilor art. 85 alin. (8) din Legea nr. 208/2015, cu modificările și completările ulterioare, *„Alegătorul care, din motive temeinice, constatate de președintele biroului electoral al secției de votare, nu poate să voteze singur are dreptul să cheme în cabina de votare un însoțitor ales de el, pentru a-l ajuta. Acesta nu poate fi din rândul observatorilor sau membrilor biroului electoral al secției de votare.”*

³¹⁵ Art. 78. - (3) *Autoritățile și instituțiile publice, precum și persoanele juridice, publice sau private, care nu angajează persoane cu handicap în condițiile prevăzute la alin. (2), pot opta pentru una dintre următoarele obligații: ...b) să plătească, lunar, către bugetul de stat o sumă reprezentând echivalentul a minimum 50% din salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată înmulțit cu numărul de locuri de muncă în care nu au angajat persoane cu handicap, iar cu suma reprezentând diferența până la nivelul sumei prevăzute la lit. a) să achiziționeze, pe bază de parteneriat, produse și/sau servicii realizate prin activitatea proprie a persoanelor cu handicap angajate în unități protejate autorizate.*

Din analiza buletinelor de vot utilizate în alte țări se observă faptul că, în cvasitotalitatea cazurilor „accesibilizarea” buletinelor de vot pentru persoane cu dizabilități se face:

- ✓ fie prin utilizarea unor buletine de vot pe o singură pagină la care se adaugă un șablon perforat în zona necesară marcării opțiunii, șablonul prezentând în partea superioară indicații în limbaj Braille (de regulă, numărul poziției competitorului);
- ✓ fie prin utilizarea unor echipamente informatice, mașini de vot, etc.

Au existat și unele încercări de a reglementa buletinul de vot pe o singură pagină:

▪ **Hotărârea Guvernului nr. 748/2011** privind măsurile, bugetul și cheltuielile necesare pentru pregătirea, organizarea și desfășurarea alegerilor parțiale pentru Camera Deputaților care vor avea loc în Circumscripția electorală nr. 29 - județul Neamț, Colegiul uninominal nr. 6, și în Circumscripția electorală nr. 26 județul Maramureș, Colegiul uninominal nr. 2, în data de 21 august 2011, modelul timbrului autocolant, modelele listelor electorale, modelul buletinului de vot, modelele ștampilelor electorale și ale altor documente care vor fi utilizate la aceste alegeri, precum și condițiile și durata păstrării materialelor rezultate din procesul electoral;

▪ **Hotărârea Guvernului nr. 259/2014** privind aprobarea măsurilor, a bugetului și cheltuielilor necesare pentru pregătirea, organizarea și desfășurarea alegerilor parțiale pentru Camera Deputaților și Senat din data de 25 mai 2014, a modelului timbrului autocolant, a modelelor listelor electorale, a modelului buletinului de vot, a modelelor ștampilelor electorale și ale altor documente care vor fi utilizate la aceste alegeri, precum și a condițiilor și duratei păstrării materialelor rezultate din procesul electoral

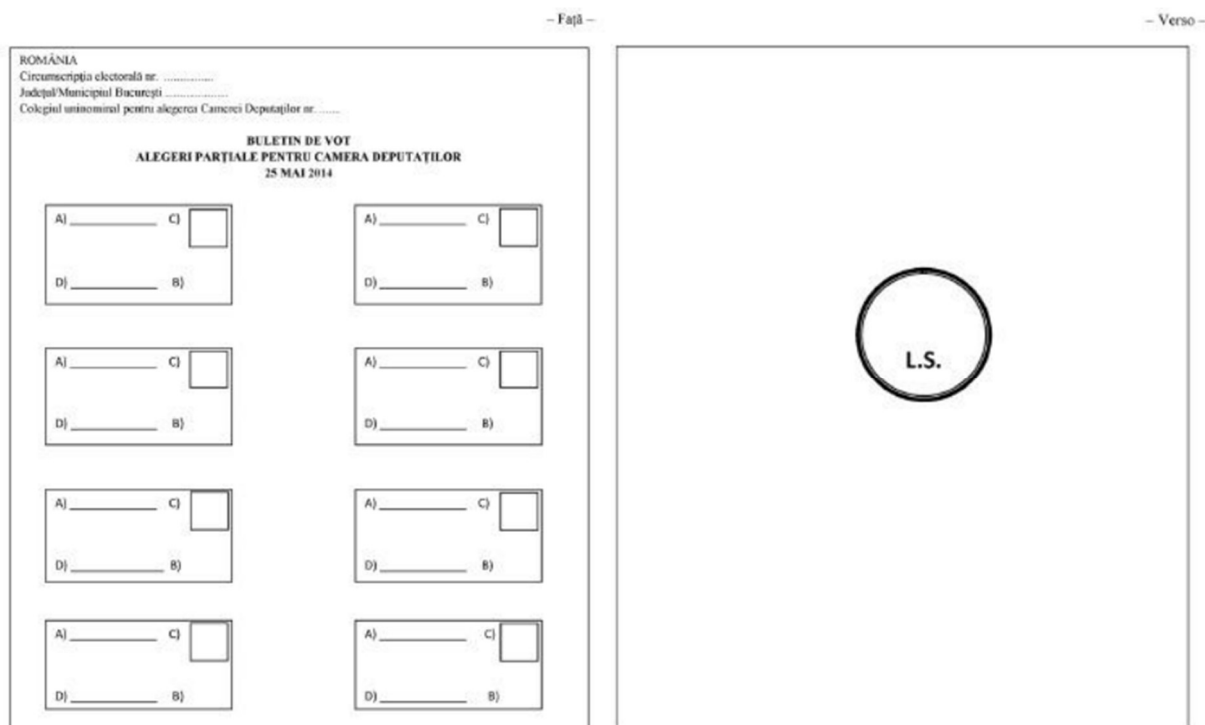

Fig. 59. Modelul buletinului de vot conform Hotărârii Guvernului nr. 259/2014

Anexa nr. 16 la Hotărârea Guvernului nr. 259/2014 prevede modelul buletinului de vot, precum și o serie de instrucțiuni tehnice dintre care menționăm următoarele:

„NOTE:

*Toate patruleterele se înscriu **pe o singură pagină**.*

Pagina se dimensionează în funcție de numărul candidaților.

Patruleterele vor avea dimensiunea de 8 cm pe orizontală și 5 cm pe verticală. Patruleterele cuprinzând numele și prenumele candidaților sunt egale între ele și se imprimă, de la stânga la dreapta, pe cel puțin două coloane paralele în funcție de spațiul disponibil. Dimensiunile buletinului de vot se stabilesc ținând seama de numărul total al patruleterelor. Distanța între patruletere va fi mai mare decât diametrul ștampilei cu mențiunea "Votat". Pe verso se va aplica ștampila biroului electoral al secției de votare. Hârtia pentru tipărirea buletinelor de vot se asigură de către prefecti.”

De asemenea arătăm faptul că, din cauza hârtiei utilizate până în prezent pentru confecționarea buletinului de vot, mai exact hârtie de ziar de 48 gr/mp, s-au înregistrat nenumărate cazuri în care tușul utilizat la ștampile pentru marcarea opțiunii s-a imprimat pe mai multe pagini sau, dimpotrivă, nu a fost suficient de vizibil.

Această modalitate de confecționare a buletinului de vot determină o serie de inconveniente:

- alegătorul trebuie să parcurgă pagină cu pagină pentru a identifica competitorul preferat;
- alegătorul trebuie să aplice ștampila cu mențiunea „VOTAT” astfel încât tușul să nu se imprime pe mai multe pagini;
- nu poate fi folosit șablonul de către persoane cu deficiențe de vedere și, practic, nici alte instrumente;
- procedura de numărare a voturilor este anevoioasă, președintele biroului electoral al secțiilor de votare trebuie să dea pagină cu pagină să arate votul și să se asigure că ștampila nu a fost aplicată și pe o altă pagină. Astfel, potrivit art. 92 alin. (7) din Legea nr. 208/2015, cu modificările și completările ulterioare, „Președintele va citi, cu voce tare, la deschiderea fiecărui buletin, denumirea competitorului electoral votat și va arăta buletinul de vot celor prezenți.”

De asemenea, pentru a prezenta buletine de vot pe o singură pagină se realizează o raționalizare a informațiilor, figurând spre exemplu doar numele și semnul distinctiv al formațiunii politice nu și numele și prenumele candidaților, iar în unele cazuri doar o cifră sau cod identificator. În aceste situații candidații sunt cuprinși pe o listă afișată în secția de votare.

Buletinul de vot este redus la o pagină și conține informații exclusiv referitoare la competitorul electoral, toate celelalte informații privind listele de candidați (listele blocate) ale fiecărui competitor, informații suplimentare privind candidații individuali fiind puse la dispoziție prin materiale electorale prezente la intrare sau în secția de votare. Materialele conținând numele și prenumele candidaților și, după caz, formațiunea politică a acestora, pot fi imprimate sau distribuite în format electronic.

Analizarea posibilității configurării unui buletin de vot pe o singură pagină pornește, pe lângă exemplele oferite de alte state de la o analiză a avantajelor și dezavantajelor utilizării unui asemenea model, cât și de la analiza istoricului buletinelor de vot utilizate în România în perioada 1992-2020 în ceea ce privește numărul de competitori electorali.

An	Alegerea Camerei Deputaților din circumscripția electorală	Numărul de competitori electorali pe buletinul de vot
1992	MUNICIPIUL BUCUREȘTI	61
1992	JUDEȚUL PRAHOVA	48
1996	JUDEȚUL ARGHEȘ	51
1996	MUNICIPIUL BUCUREȘTI	50
1996	JUDEȚUL CONSTANȚA	45
2000	MUNICIPIUL BUCUREȘTI	57
2000	JUDEȚUL CONSTANȚA	44
2000	JUDEȚUL TIMIȘ	44
2004	MUNICIPIUL BUCUREȘTI	50
2008	JUDEȚUL SIBIU	27
2008	JUDEȚUL ALBA	26
2012	JUDEȚUL IAȘI	26
2012	JUDEȚUL ARGHEȘ	25
2016	JUDEȚUL TIMIȘ	33
2016	JUDEȚUL GALAȚI	31
2020	MUNICIPIUL BUCUREȘTI	40
2020	JUDEȚUL ILFOV	35

Fig. 60. Situația numărului de competitori electorali la scrutinele organizate pentru alegerea Camerei Deputaților în perioada 1992-2020

Se poate constata faptul că numărul maxim de competitori electorali la acest tip de scrutin a fost de 61 în anul 1992, acesta scăzând treptat o dată cu consolidarea sistemului politic.

Pentru a ilustra adecvat inconvenientele utilizării buletinului de vot de tip broșură și ținând seama de necesitatea analizării unor modalități diferite de configurare a buletinului de vot, au fost analizate inclusiv structura și dimensiunile buletinelor de vot folosite la alegerile desfășurate în anul 2020 (atât alegerea autorităților administrației publice locale cât și alegerea Camerei Deputaților și a Senatului), rezultând următoarele aspecte:

- numărul maxim de pagini al unui buletin de vot – 16 pagini format A4;
- numărul maxim de competitori – 40 (formațiuni politice și candidați independenți) la alegerea Camerei Deputaților din Circumscripția electorală nr. 42 - Municipiul București

Tipul Alegerilor	Buletin de vot pentru alegerea	Număr maxim de competitori electorali pe un buletin de vot
Alegeri Locale	Consiliului Local	24
Alegeri Locale	Primarului/ Primarului General	20
Alegeri Locale	Consiliului Județean/ Consiliului General	22
Alegeri Locale	Președintelui Consiliului Județean	12
Alegeri Parlamentare	Camera Deputaților	40
Alegeri Parlamentare	Senatului	18

Numărul circumscripției electorale	Circumscripția electorală	Numărul de mandate de senatori pentru fiecare circumscripție electorală	Numărul de mandate de deputați pentru fiecare circumscripție electorală	Număr maxim de candidați la Senat pe listă conform art. 52 alin. (3) din Legea nr.208/2015	Număr maxim de candidați pe listă unui competitor la Camera Deputaților conform art. 52 alin. (3) din Legea nr.208/2015
Circumscripția electorală nr. 1	județul Alba	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 2	județul Arad	3	7	4	9
Circumscripția electorală nr. 3	județul Argeș	4	9	5	12
Circumscripția electorală nr. 4	județul Bacău	4	10	5	13
Circumscripția electorală nr. 5	județul Bihor	4	9	5	12
Circumscripția electorală nr. 6	județul Bistrița-Năsăud	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 7	județul Botoșani	3	6	4	8
Circumscripția electorală nr. 8	județul Brașov	4	9	5	12
Circumscripția electorală nr. 9	județul Brăila	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 10	județul Buzău	3	7	4	9
Circumscripția electorală nr. 11	județul Caraș-Severin	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 12	județul Călărași	2	4	3	5
Circumscripția electorală nr. 13	județul Cluj	4	10	5	13
Circumscripția electorală nr. 14	județul Constanța	5	11	7	14
Circumscripția electorală nr. 15	județul Covasna	2	4	3	5
Circumscripția electorală nr. 16	județul Dâmbovița	3	7	4	9
Circumscripția electorală nr. 17	județul Dolj	4	10	5	13
Circumscripția electorală nr. 18	județul Galați	4	9	5	12
Circumscripția electorală nr. 19	județul Giurgiu	2	4	3	5
Circumscripția electorală nr. 20	județul Gorj	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 21	județul Harghita	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 22	județul Hunedoara	3	6	4	8
Circumscripția electorală nr. 23	județul Ialomița	2	4	3	5
Circumscripția electorală nr. 24	județul Iași	5	12	7	15
Circumscripția electorală nr. 25	județul Ilfov	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 26	județul Maramureș	3	7	4	9
Circumscripția electorală nr. 27	județul Mehedinți	2	4	3	5
Circumscripția electorală nr. 28	județul Mureș	4	8	5	10
Circumscripția electorală nr. 29	județul Neamț	3	8	4	10
Circumscripția electorală nr. 30	județul Olt	3	6	4	8
Circumscripția electorală nr. 31	județul Prahova	5	11	7	14
Circumscripția electorală nr. 32	județul Satu Mare	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 33	județul Sălaj	2	4	3	5
Circumscripția electorală nr. 34	județul Sibiu	3	6	4	8
Circumscripția electorală nr. 35	județul Suceava	4	10	5	13
Circumscripția electorală nr. 36	județul Teleorman	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 37	județul Timiș	4	10	5	13
Circumscripția electorală nr. 38	județul Tulcea	2	4	3	5
Circumscripția electorală nr. 39	județul Vaslui	3	7	4	9
Circumscripția electorală nr. 40	județul Vâlcea	2	6	3	8
Circumscripția electorală nr. 41	județul Vrancea	2	5	3	7
Circumscripția electorală nr. 42	municipiul București	13	29	17	37
Circumscripția electorală nr. 43	Circumscripția electorală pentru cetățenii români cu	2	4	3	5

Fig. 61. Numărul maxim de candidați pe lista competitorilor electorali la alegerea Camerei Deputaților

De la buletinul de vot broșură la cel imprimat pe o singură pagină

Primul exemplu ales pentru a fi ilustrat îl reprezintă alegerea Camerei Deputaților din data de 6 decembrie 2020 în Circumscripția electorală nr. 17, județul Dolj unde, potrivit Anexei nr.1 – „Denumirea, numerotarea și numărul de mandate aferent circumscripțiilor electorale” la Legea nr. 208/2015, cu modificările și completările ulterioare, sunt aleși 4 senatori și 10 deputați (circumscripție medie ca mărime).

Totodată, trebuie menționate și prevederile art. 52 alin. (3) din Legea nr. 208/2015, cu modificările și completările ulterioare, potrivit căruia „Numărul de candidați de pe fiecare listă poate fi mai mare decât numărul mandatelor rezultate din norma de reprezentare cu doi până la un sfert din aceste mandate; fracțiunile se întregesc la cifra 1, indiferent de mărimea acestora.”

Astfel, numărul total de candidați pe lista unei formațiuni politice este de 13. Numărul competitorilor electorali în acest caz a fost de 32. Prin urmare, în această circumscripție electorală cu un număr mediu de mandate dimensiunea buletinului de vot a fost de 16 pagini, format A4 (21 cm x 29,7 cm), iar dimensiunea desfășurată în plan a acestuia reprezintă o dimensiune desfășurată de 84,1 cm x 118,9 cm, echivalentul unei foi format A0.

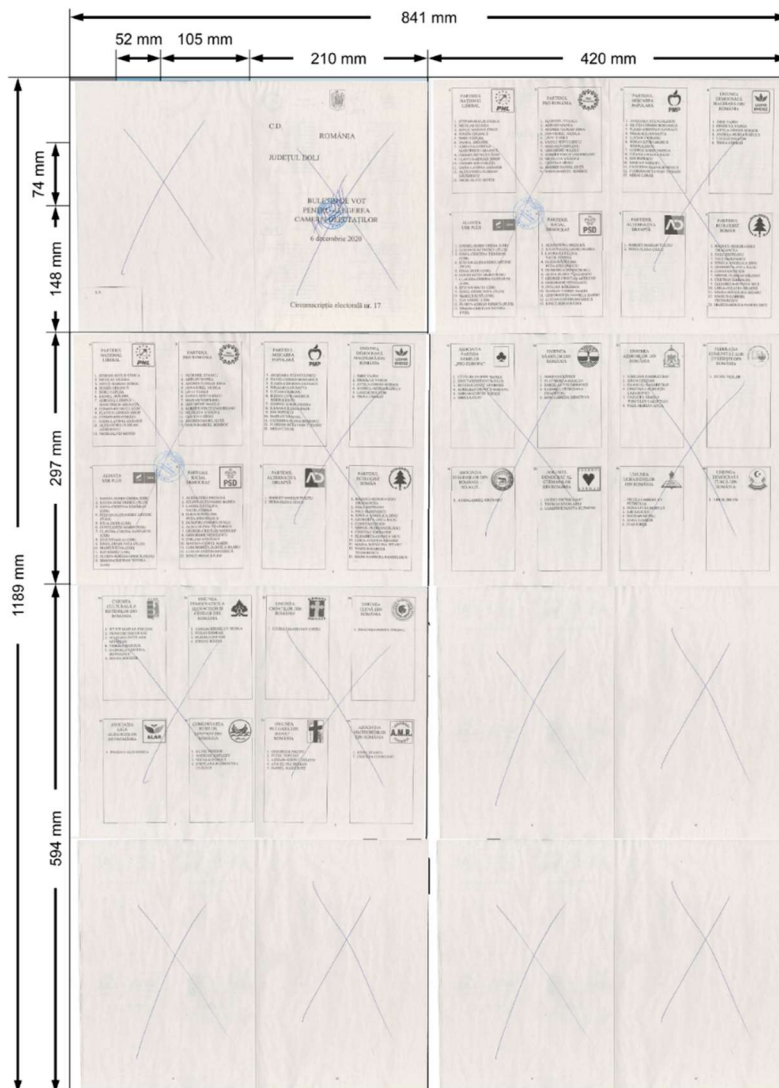

Fig. 62 – Buletin de vot desfășurat în plan, utilizat la alegerile pentru Camera Deputaților din data de 6 decembrie 2020 în circumscripția electorală nr. 17 - județul Dolj

Este demn de menționat faptul că, așa cum se poate observa din fig. 62., din totalul de 16 pagini, este utilizat practic doar un număr de 9 pagini (56,25%), 8 pagini pentru a ilustra opțiunile de vot și o pagină de copertă conținând informațiile obligatorii la fiecare scrutin (data scrutinului, autoritatea reprezentativă pentru care se organizează alegerile și circumscripția electorală). Restul paginilor sunt neimprintate, fiind utile doar în măsura în care acestea sunt necesare în procesul tehnologic de confecționare a buletinului de vot.

Prin reconfigurarea buletinului de vot clasic din fig. 62. drept exemplu și, ținând cont de toate celelalte specificații tehnice privind dimensiunea textului și a semnelor electorale ale partidelor, precum și distanța între patruleterate, astfel încât prin aplicarea ștampilei cu mențiunea „VOTAT” să nu fie posibilă suprapunerea simultan pe două căsuțe ale competitorilor electorali, putem genera următoarea machetă de buletin de vot (fig. 63.). În fig. 63. este prezentată o machetă a buletinului de vot pe o singură pagină încadrată de cotele diferitelor dimensiuni: format A1, A2, A3, A4, etc. La demarcarea între patruleterate a fost utilizată culoarea roșie pentru a evidenția spațiul dintre două căsuțe învecinate.

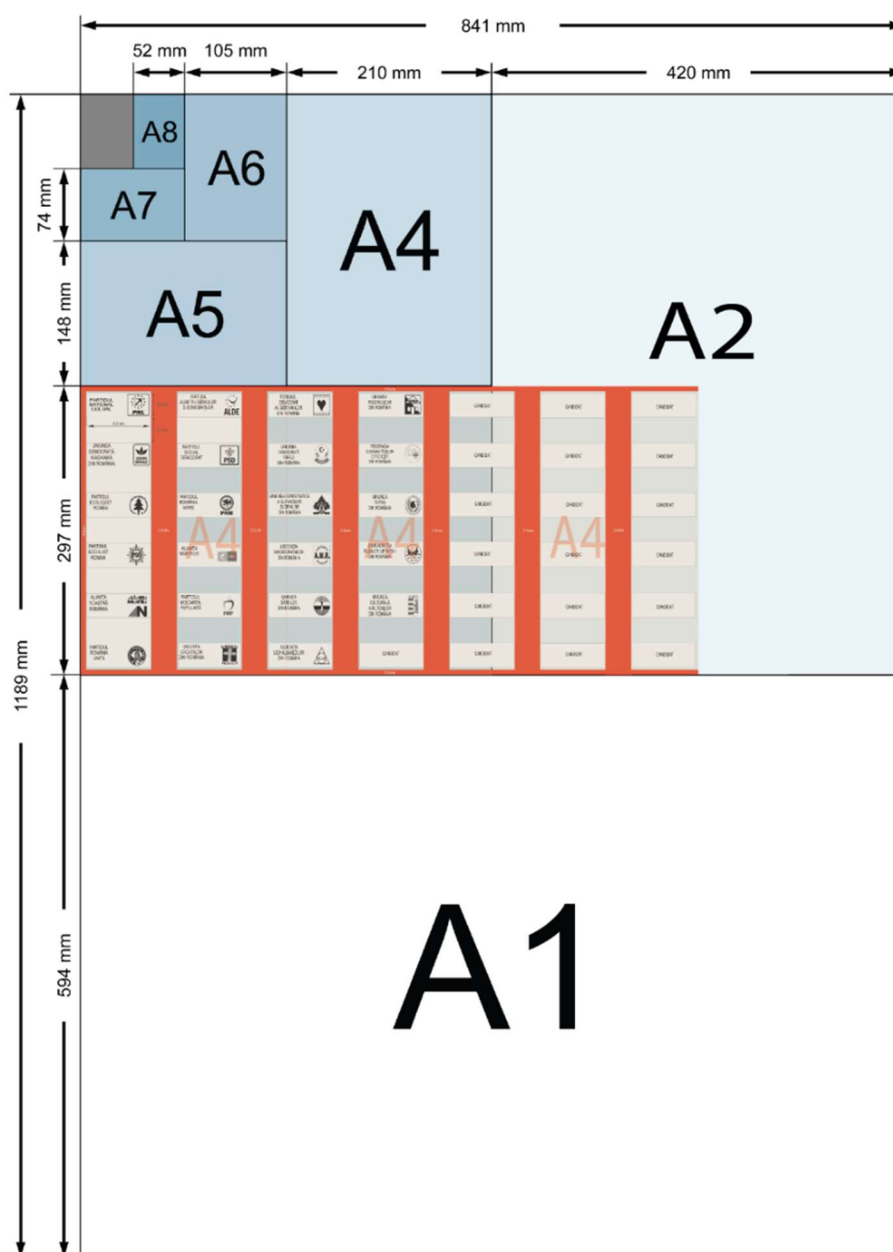

Fig. 63. Reprezentare grafică la scară a unui buletin de vot adaptat (varianta 1)

Putem observa că dimensiunea totală a buletinului de vot a fost redusă de la dimensiunea A0 (16 pagini format A4) la dimensiunea a 3 pagini A4 (29,7 cm x 63 cm), totodată permițând înscrierea a până la 42 de competitori electorali.

Fig. 64. Representare grafică la scară a unui buletin de vot adaptat (varianta 1)

Deși mult redusă, suficient pentru a putea permite utilizarea unui șablon pentru o mai ușoară identificare a opțiunilor de vot de către toți participanții la procesul electoral, în special pentru persoanele cu dizabilități, implementarea acestei forme se poate dovedi dificilă datorită constrângerilor cabinei de vot. Având în vedere faptul că această formă nu pare a fi optimă nici prin modificarea dimensiunii polițelor aflate în cabinele de vot, vom trece la identificarea unei alte soluții de configurare a dimensiunii buletinului de vot.

Astfel, pot fi configurate modele de buletin de vot similare celor utilizate în Republica Moldova, având o lățime redusă (14 cm în cazul de față) dar în situația unui aflux de competitori lungimea acestuia ar crește considerabil. Astfel, dacă modelul de mai sus are 38 cm lungime, la un număr de 15 competitori, în exemplul utilizat de noi de 42 de competitori lungimea acestuia ar fi de aproximativ 100 cm.

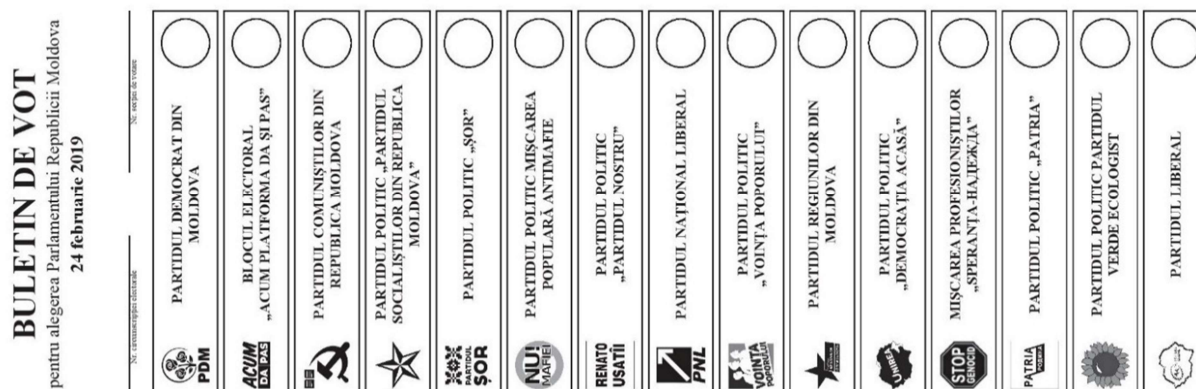

Fig. 65. Model buletin de vot Republica Moldova alegeri parlamentare 2019

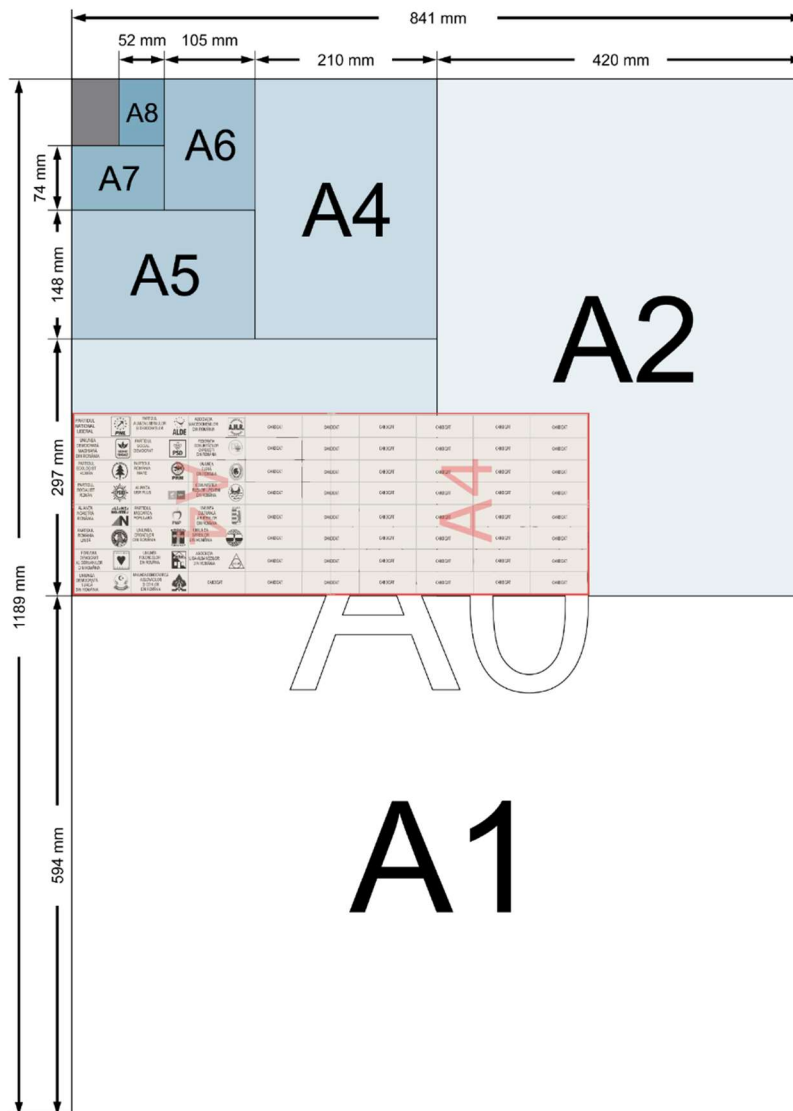

Fig. 66. Reprezentare grafică la scară a unui buletin de vot adaptat (varianta 2)

O altă posibilitate de configurare a buletinului de vot este prezentată în fig. nr. 66. După cum se poate observa, acest nou format reprezintă echivalentul a 2 pagini A4 dispuse pe orizontală (59,4 cm x 21 cm), fiind mai compact și compatibil cu polițele montate în cabinetele de vot, potrivit specificațiilor tehnice (25-30 cm) prevăzute prin Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016³¹⁶. Mai mult acest format permite includerea a unui număr maxim de 72 de competitori electorali (în varianta fără spații între patrulete).

În acest caz, prin optimizarea buletinului de vot folosind acest format și raportându-ne la alegerile din anul 2020 (40 de competitori în cazul buletinului de vot utilizat în București pentru alegerea Camerei Deputaților) este suficient un buletin cu dimensiunile 33 cm x 21 cm (cu 3 cm peste dimensiunile standard A4).

Data fiind această dimensiune convenabilă putem lua în calcul măsuri suplimentare de asigurare a exprimării clare a opțiunii de vot, ținând cont de eventualele situații în care ștampila poate fi aplicată prin suprapunere peste mai multe căsuțe.

³¹⁶ Autoritatea Electorală Permanentă, Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016 privind setul de condiții minimale pe care trebuie să le îndeplinească locațiile în care funcționează secțiile de votare, precum și dotarea minimală a acestora, disponibil la https://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2016/11/0915-10-16_H44.pdf

În acest sens, a fost machetată o formă a buletinului de vot care să țină cont de eficiența variantei anterioare dar care să permită măsuri suplimentare de siguranță pentru asigurarea exprimării ușoare a opțiunii dorite.

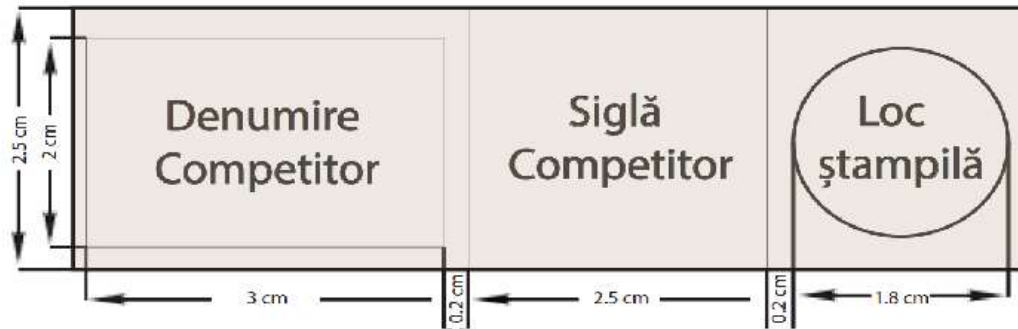

Fig. 67. Reprezentare grafică a structurii propuse pentru patruleterul destinat fiecărui competitor electoral

Pornind de la dimensiunile patruleterului destinat fiecărui competitor electoral acesta a fost redimensionat pentru a permite mai mult spațiu atât pentru denumirea competitorului (până la 3 cm x 2 cm), pentru sigla competitorului (2,5 cm x 2,5 cm) cât și un spațiu destinat ștampilei de vot (1,8 cm). Noul patruleter are astfel următoarele dimensiuni 8 cm x 2,5 cm, informațiile privind tipul de alegeri fiind imprimat pe reversul foii conform fig. nr. 7.

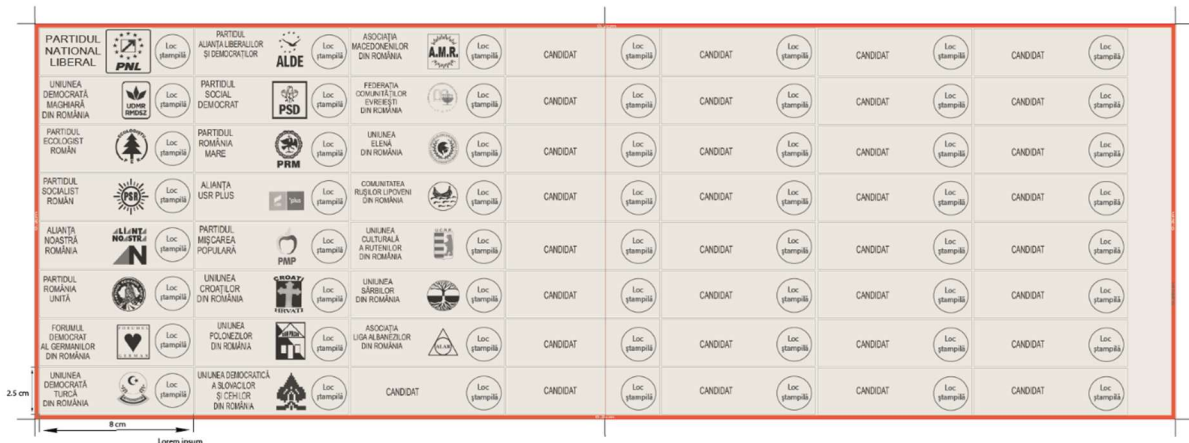

Fig. 68. Model machetă buletin de vot adaptat (varianta 3)

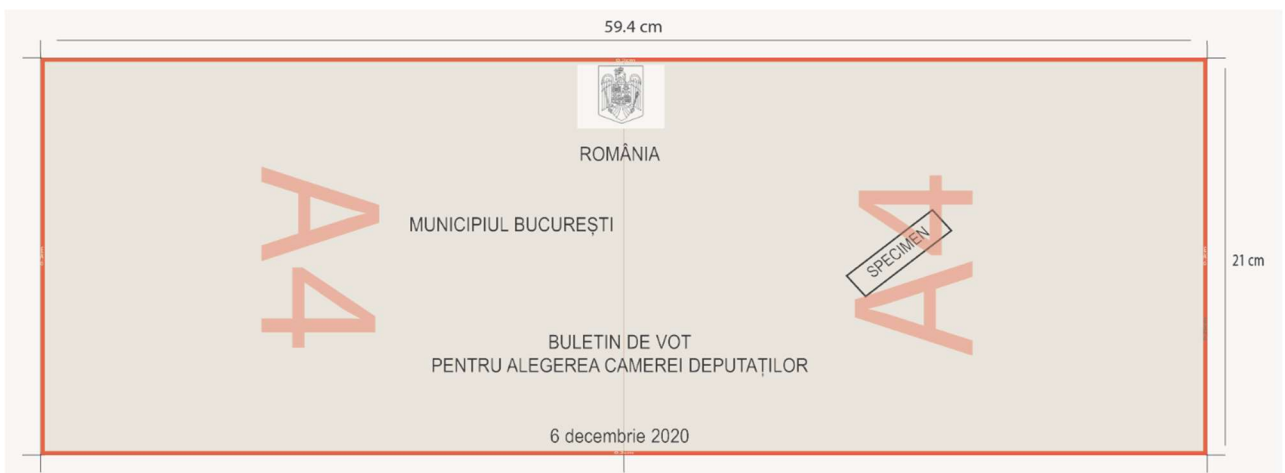

Fig. 69. Model machetă spate buletin de vot adaptat - verso (varianta 3)

Raportat la dimensiunile desfășurate ale buletinului de vot folosit ca exemplu inițial, în figura de mai jos se poate observa clar diferența de spațiu necesar.

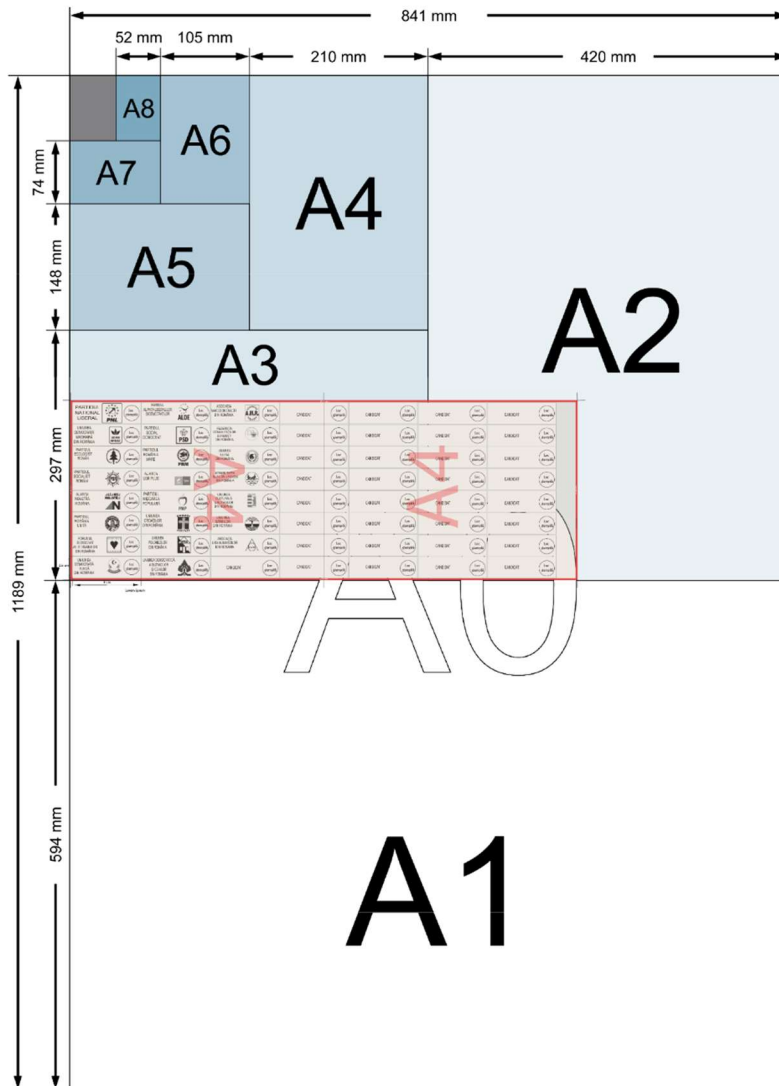

Fig. 70. Reprezentare grafică la scară a unui buletin de vot adaptat (varianta 3)

Pe aceeași suprafață prezentată în fig. 64 încap astfel 56 de competitori, un număr în continuare mai mare decât necesarul raportat la alegerile din 2020. Reducând numărul acestora la 40 am obține un buletin maxim estimat de 41 cm x 21 cm, dimensiuni cu aproximativ 11,3 cm mai mari decât dimensiunea standard a unei coli A4.

Un buletin de vot la aceste dimensiuni permite aplicarea cu ușurință a unui șablon transparent având grosimea minimă de 1 mm cu decupaje individuale pentru locul de aplicare a ștampilei, cu textul ieșit în relief sau tradus în limbaj Braille, iar pentru asigurarea poziționării corecte a șablonului peste buletin, unul dintre colțurile buletinului de vot, dar și al șablonului vor fi decupate.

Modelul prezentat la fig. 71 poate fi utilizat de către toți alegătorii nu numai de către persoanele cu dizabilități, șablonul transparent putând deveni o soluție pentru că practic se murdărește mai greu, iar pe de altă parte poate fi curățat ușor (pe șabloanele de carton pot rămâne urmele utilizării anterioare a ștampilelor ceea ce nu ar fi de dorit) fără a deteriora șablonul.

Suplimentar cabinetele de vot pot fi dotate cu echipamente audio/video care pot rula instrucțiuni de completare și/sau structura buletinului de vot, precum și coduri QR ce pot fi

scanate cu telefonul care să trimit către materiale audio-video. Avantajul major al folosirii codurilor QR este acela că, în cazul persoanelor cu dizabilități, acestea sunt deja familiarizate cu modul de operare al terminalului, iar acesta este deja configurat conform nevoilor individului.

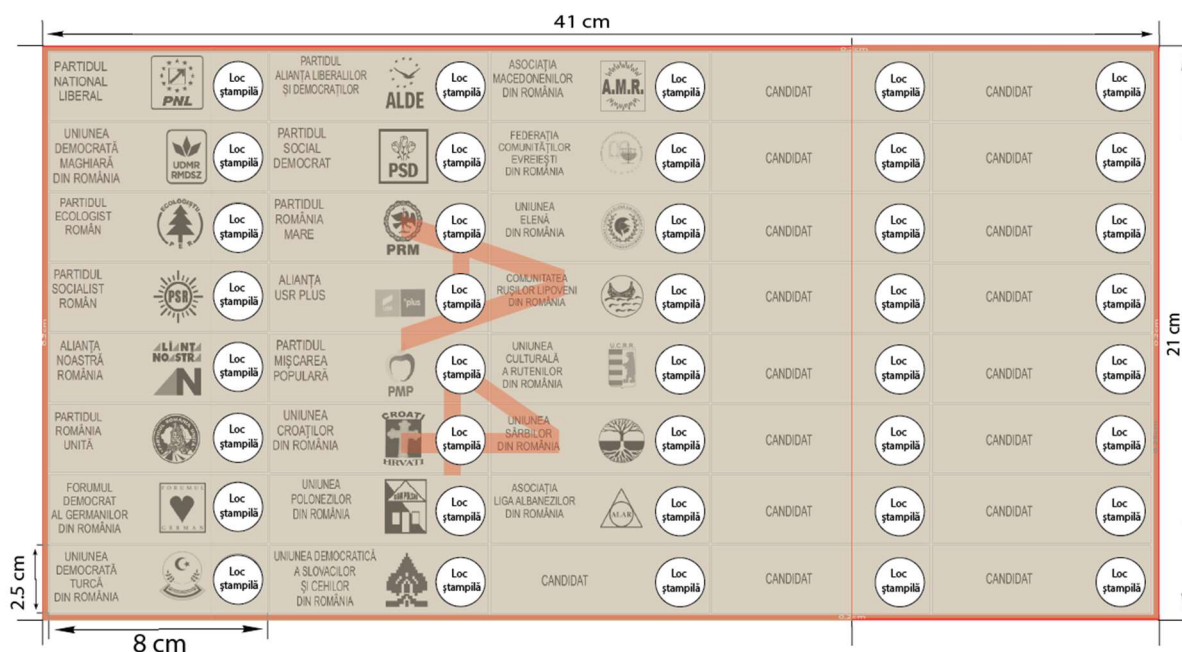

Fig. 71. Model machetă buletin de vot adaptat (varianta 4), peste care a fost suprapus un șablon transparent cu decupaje în locul aplicării ștampilei

În cazul în care configurarea patruleterele competitorilor una lângă cealaltă nu ar fi agreată, acestea pot fi dispuse ca în fig. 72 cu spații dispuse astfel încât prin aplicarea ștampilei să nu fie posibilă suprapunerea amprente ștampilei pe mai multe patruletere. În această variantă la dimensiunea de 59,4 cm x 21 cm pot fi dispuse informații pentru un număr de 35 de competitori, formatul putând fi extins pe orizontală pentru introducerea unui număr mai mare de competitori electorali în rarele cazuri în care acest lucru este necesar.

Fig. 72. Model machetă buletin de vot adaptat (varianta 5), cu spații între competitorii electorali

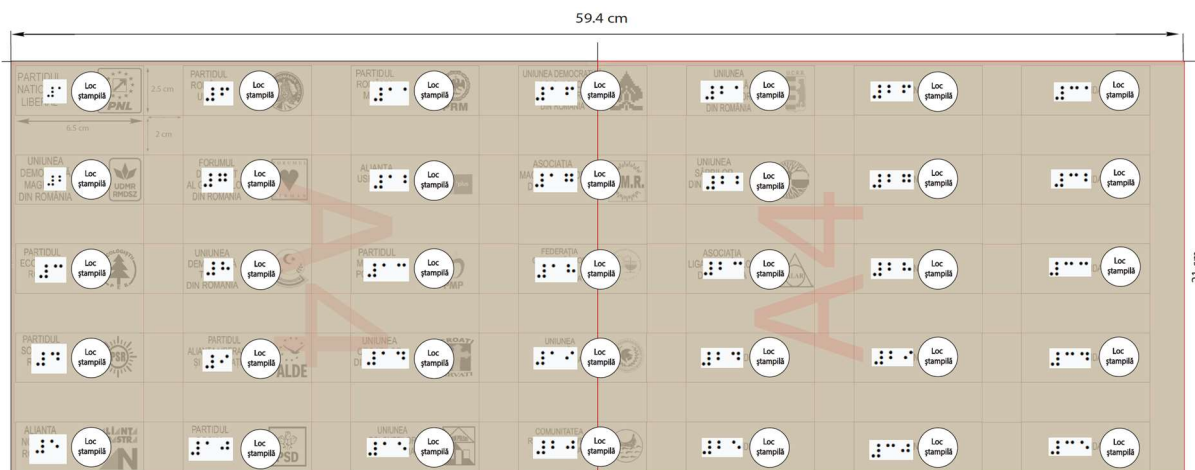

Fig. 73. Model șablon transparent cu decupaje în locul aplicării ștampilei și text aplicat în limbaj Braille (numărul poziției) aplicat peste macheta de buletin de vot adaptat (varianta 5)

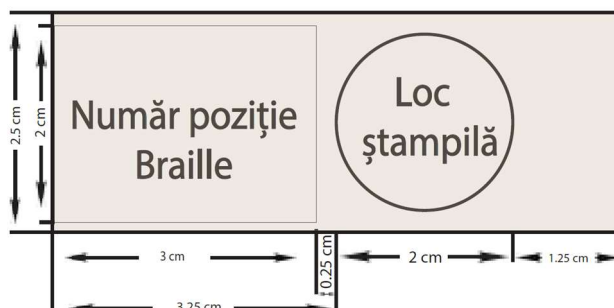

Fig. 74. Reprezentare grafică a modalității de configurare a spațiilor destinate aplicării ștampilei, respectiv textului în limbaj Braille

Configurarea unui buletin pe o singură pagină presupune ca numele candidaților aflați pe listă să nu mai figureze pe buletinul de vot ci doar denumirea competitorului electoral din partea cărora candidează, precum și semnul electoral al acestuia. Pentru informarea corespunzătoare a alegătorilor se pot afișa la intrarea în secția de votare, în incinta secției de votare sau chiar în cabina de vot informații cu privire la lista de candidați. Această metodă permite folosirea unui text de dimensiuni mai mari pentru datele candidaților, nefiind constrânși astfel de dimensiunile buletinului de vot. Totodată, informații cuprinzătoare despre candidați pot fi furnizate de către competitorii electorali sub forma unor CV-uri pe site-urile proprii sau pe unul pus la dispoziție de către Autoritatea Electorală Permanentă.

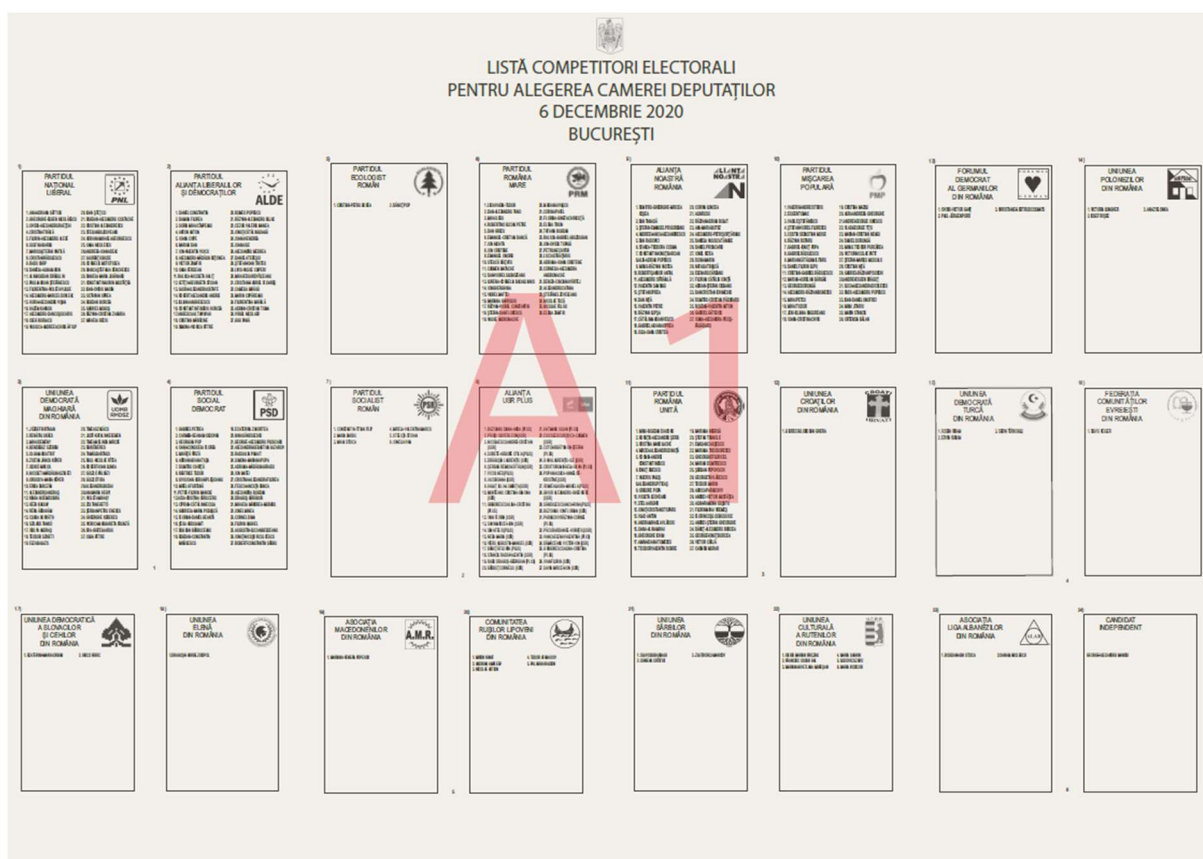

Fig. nr. 75 Model afiș de prezentare a listelor de candidați

Avantajele configurării unui buletin de vot imprimat pe o singură pagină sunt următoarele:

- îmbunătățirea egalității de șanse pentru toți competitorii electorali
- asigurarea posibilității de exercitare directă a votului de către persoanele cu deficiențe de vedere (nevăzători, persoane care suferă de ambliopie, cecitate, ori alte deficiențe de vedere);
- asigurarea unei scanări rapide și la rezoluții crescute ce ar permite numărarea electronică automată, precum și posibilitatea certificării votului și a numărării, de la distanță, de către birourile electorale superioare;
- îmbunătățirea procesului de distribuire, respectiv de colectare a materialelor electorale;
- simplificarea procesului tehnologic prin eliminarea capsării termice sau broșării, a numerotării, etc.;
- posibilitatea asigurării unei hârtii de calitate superioară;
- reducerea cantității de hârtie necesară;
- posibilitatea asigurării unor număratoare mecanice la ambalarea buletinelor în pachete multiplu de 100;
- îmbunătățirea procesului de transport și distribuire unor evidențe, fiind suficiente mijloace de transport de gabarit mediu;
- îmbunătățirea controlului, precum și asigurarea unor fluxuri logistice și de evidență prin marcarea cu coduri de bare;
- posibilitatea tipăririi color a semnelor electorale sau marcarea color a buletinelor pe tipuri de alegeri;
- posibilitatea utilizării șabloanelor transparente pentru toți alegătorii, nu numai pentru nevăzători cu scopul aplicării ștampilei exact în zona special configurată în acest scop;

- accesul mai ușor la informații privind competitorii electorali sau competitori independenți prin imprimarea acestor informații în interiorul sau exteriorul secției de votare folosind text de dimensiuni mai mari.

Dezavantajele configurării unui buletin de vot imprimat pe o singură pagină sunt următoarele:

- imposibilitatea de a menține numele și prenumele candidaților ori alte informații pe buletinul de vot, cu excepția denumirii competitorului electoral și a semnelor electorale;
- modificarea impusă de configurarea diferită a buletinului de vot și eventuala utilizare a șablonului poate crea la început nedumeriri.
- unele dificultăți ce pot interveni în primă fază în procesul de informare cu privire la candidați.

BIBLIOGRAFIE:

Cărți, articole de revistă, studii

1. Krzysztof Pater, Comitetul Economic și Social European, Raport de informare - Drepturile efective ale persoanelor cu handicap de a vota la alegerile pentru Parlamentul European, disponibil la <http://www.fcndr.ro/wp-content/uploads/2019/03/Raportul-de-informare-privind-Drepturile-efective-ale-persoanelor-cu-handicap-de-a-vota-la-alegerile-pentru-Parlamentul-European.pdf>
2. Anika Eleni Heinmaa, Special Voting Arrangements (SVAs) in Europe: In-Country Postal, Early, Mobile and Proxy Arrangements in Individual Countries, disponibil la <https://www.idea.int/news-media/news/special-voting-arrangements-svas-europe-country-postal-early-mobile-and-proxy>
3. Carlos Vegas González, The New Belgian E-voting System, disponibil la <https://subs.emis.de/LNI/Proceedings/Proceedings205/199.pdf>
4. Steen Bengtsson, Agnete Aslaug Kjær, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Denmark - Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=denmark>
5. Alejandro Moledo, Marine Uldry – European Human Rights Report Issue 6 -2022, Human Rights Report on Political Participation of Persons with Disabilities, European Disability Forum, disponibil la <https://www.edf-feph.org/publications/human-rights-report-2022-political-participation-of-persons-with-disabilities/>
6. Luule Sakkeus, Arne Koitmäe, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Estonia – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=estonia>
7. Inclusion Europe, Good Practices for Accessible Elections in Europe, disponibil la <https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2019/02/Good-Practices-for-Accessible-Elections-in-Europe-English.pdf>
8. Eleni Strati, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Greece – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=greece>
9. Giampiero Griffo, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Italy – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=italy>
10. Arthur Limbach-Reich, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Luxembourg – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/country/luxembourg>
11. Vickie Gauci, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Malta – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=malta>
12. Ewa Wapiennik, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Poland – Academical Network of European Disability experts (ANED),

University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=poland>

13. Engrácia Cardim and Paula Campos Pinto, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Portugal – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=portugal>

14. Dr. Darja Zaviršek, Katarina Gorenc, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Slovenia – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=slovenia>

15. Miguel A. Verdugo, Cristina Jenaro, Maribel Campo, ANED 2013 Task 3 and 4 – Country reports on citizenship and political participation – Spain – Academical Network of European Disability experts (ANED), University of Leeds, disponibil la <https://www.disability-europe.net/theme/political-participation?country=spain>

16. Filipinas Heritage History, A history of automated election in Phillipines, disponibil la <https://www.filipinaslibrary.org.ph/articles/a-history-of-automated-elections-in-the-philippines/>

17. Conference Reader and Proceedings - ‘International Conference on ‘Inclusion of Persons with Disabilities (PwDs) in Electoral Processes.’, disponibil la <http://indiaawebcentre.org/index.php?/files/file/7-conference-reader-and-proceedings>

18. Koroli Victor, Accesibilitatea proceselor electorale pentru persoane cu necesități speciale, Digest Electoral -Revistă de analiza, teorie si cercetare în domeniul electoral, Decembrie 2021, Centrul de Instruire Continuă în Domeniul Electoral, Chișinău 2021, disponibil la: https://cicde.md/media/files/files/digest_vi_decembrie_2021_7353966.pdf

19. Ambar Zobairi Virginia Atkinson with Imed Ouertani, Political Participation of Women and Men with Disabilities in Tunisia, An IFES Assessment, 2018, disponibil la <https://www.ifes.org/publications/political-participation-women-and-men-disabilities-tunisia-ifes-assessment>

20. Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare/Banca Mondială, Diagnoza situației persoanelor cu dizabilități, disponibil la <https://anpd.gov.ro/web/wp-content/uploads/2022/03/Diagnoza-situatiei-persoanelor-cu-dizabilitati-in-Romania>

21. Cătălin Adrian Iordache, Constantin Viorel Marian, Enhanced Accesability and Anti-Fraudulent Systems for Polling Stations and Mobile Voting in Hospitals, paper presented International Conference on e-Health and Bioengineering (EHB), Iași, 2022

22. Alianța INFONET și Asociația „Motivație” din Moldova, Acces egal pentru toți în secțiile de votare (2022), disponibil la <https://www.undp.org/ro/moldova/publications/acces-egal-pentru-toti-sectiile-de-votare-2022>

II. Rapoarte și chestionare

23. Rapoarte ale statelor părți ale Convenției pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, depuse în temeiul art. 35 din Convenție la Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD) din cadrul Oficiului Înalțului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, disponibile la https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4&DocTypeID=29

- 24.** OSCE/ODIHR, Presidential and early parliamentary elections 14 and 21 November 2021 - ODIHR Election Assessment Mission Final Report- Office for Democratic Institutions and Human Rights, disponibil la https://www.osce.org/files/f/documents/c/1/521125_0.pdf
- 25.** OSCE/ODIHR, Statement of preliminary findings and conclusions – Preliminary conclusions – International election observation mission Bulgaria – Early Parliamentary Elections, 11 July 2021, disponibil la <https://www.osce.org/files/f/documents/5/9/492622.pdf>
- 26.** Office of the Commissioner for Administration and the Protection of Human Rights (Ombudsman), Ex officio Intervention of the Commissioner for Administration and the Protection of Human Rights regarding the exercise of the civil rights of persons with disabilities and their equal participation in elections, disponibil la <https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2021/05/Ex-officio-Intervention-Civil-Rights-of-Persons-with-Disabilities-and-Equal-Participation-in-Elections.pdf>
- 27.** OSCE/ODIHR, Election Assessment Mission Final Report – Republic of Cyprus, Presidential Election 28 January and 4 February 2018, disponibil la <https://www.osce.org/files/f/documents/9/8/379225.pdf>
- 28.** Office of the Chief Electoral Officer of Ontario, Elections Ontario, Post Event Report, disponibil la <https://www.elections.on.ca/content/dam/NGW/sitecontent/2014/reports/2014%20General%20Election%20-%20Post-Event%20Report.pdf>
- 29.** Declarația privind constatările și concluziile preliminare ale Misiunii Internaționale de observare a alegerilor Republica Moldova, Alegeri parlamentare anticipate, 11 iulie 2021, disponibil la <http://alegeri.md/images/1/16/Declaratia-mioa-biddo-concluzii-preliminare-alegeri-parlamentare-2021.pdf>
- 30.** Kaduna State Independent Electoral Commission, Report of the 2018 local government councils election in Kaduna state, Nigeria, disponibil la <https://kadsiec.kd.gov.ng/wp-content/uploads/2019/08/Kano-Report.pdf>
- 31.** Autoritatea Electorală Permanentă, Raport privind situația centralizată a îndeplinirii condițiilor prevăzute de Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016 de către sediile secțiilor de votare din țară, din punct de vedere al accesibilității acestora conform raportărilor primite, disponibil la: <https://www.roaep.ro/management-electoral/wp-content/uploads/2019/05/RAPORT.pdf>
- 32.** Autoritatea Electorală Permanentă, Raport privind situația centralizată a secțiilor de votare care pot asigura accesul alegătorilor cu mobilitate redusă, conform comunicărilor primite, disponibil la <https://www.roaep.ro/management-electoral/wp-content/uploads/2019/11/RAPORT-MOBILITATE-REDUSA-23-11-2019.pdf>
- 33.** Autoritatea Electorală Permanentă, Raport privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Senat și Camera Deputaților din anul 2020, disponibil la: <https://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2021/07/Raport-alegeri-parlamentare-2020.pdf>
- 34.** Autoritatea Electorală Permanentă, Chestionar privind accesibilizarea proceselor de vot, disponibil la <https://forms.gle/ZcAiYzQBAVRJcecf8>

III. Articole de presă, comunicate

- 35.** EXPLAINER: How France’s old-school voting system works, Associated Press, disponibil la <https://apnews.com/article/covid-health-business-elections-france-e06fab5cde84f23d682013e1661caf35>

36. Voting in Dutch elections more accessible for disabled voters, disponibil la <https://rtvmaastricht.nl/nieuws/artikel/making-voting-in-dutch-elections-more-accessible-for-disabled-voters>
37. Accessible and inclusive elections in the Netherlands, disponibil la <https://uclg-cisd.org/en/news/latest-news/accessible-and-inclusive-elections-netherlands>
38. Enabling the disabled to vote, Al-Ahram Weekly Editorial, 2022, disponibil la <https://english.ahram.org.eg/NewsContentP/50/464899/AlAhram-Weekly/Enabling-the-disabled-to-vote.aspx>
39. Pola Rubio, Elections 2022: Almost 2,000 VCMs reported malfunctioning on election day, disponibil la <https://ph.news.yahoo.com/elections-2022-almost-2000-vc-ms-reported-malfunctioning-on-election-day-080109477.html>
40. Ramesh Kumar, Systematic Voters' Education and Electoral Participation, Introduction of Braille Features in Electronic Voting Machine-reg. disponibil la <https://ecisveep.nic.in/files/file/1226-introduction-of-braille-features-in-electronic-voting-machine-reg/>
41. Theresa Tan, The Straits Times, Singapore GE2020: Help given to persons with disabilities to enable them to vote independently, disponibil la: <https://www.straitstimes.com/singapore/help-given-to-persons-with-disabilities-to-enable-them-to-vote-independently-eld>
42. Sadik Kedir Abdu, Anadolu Agency, Turkey : Elderly, sick cast votes in mobile ballot boxes, disponibil la <https://www.aa.com.tr/en/todays-headlines/turkey-elderly-sick-cast-votes-in-mobile-ballot-boxes/1184711>
43. Public Holding „IMPACT GROUP”, Access for persons with disabilities to elections: an overview, disponibil la <https://www.vplyv.org.ua/archives/4902>
44. Early voting in presidential elections start in Uzbekistan, UZReport, disponibil la <https://uzreport.news/politics/early-voting-in-presidential-elections-start-in-uzbekistan>
45. Farida Bakaeva, UZDaily, Voting Rights of Persons with Disabilities: Equal Opportunities, disponibil la: <https://www.uzdaily.uz/en/post/68868>
46. Stephanie Woodward, Know your rights: Accessible voting for wheelchair users, disponibil la <https://www.christopherreeve.org/blog/daily-dose/know-your-rights-accessible-voting-for-wheelchair-users>
47. Fundația CNIB, Voting inaccessible for electors with sight loss, as Canadians head to polls disponibil la: <https://cnib.ca/en/news/voting-inaccessible-electors-sight-loss-canadians-head-polls?region=on>
48. BBC News, General election 2019: Blind voters urge online fix to privacy problem, disponibil la <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-50725781>
49. Oberbergischer Kreis, disponibil la <https://www.obk.de/cms200/aktuelles/pressemitteilungen/artikel/53939/index.shtml>
50. Ben Spurr, Toronto Star, Elections Canada translator fired, disponibil la <https://www.thestar.com/news/canada/2015/10/10/elections-canada-translator-fired.html>
51. Sidhartha Dutta, Times of India, Braille-enabled EVMs, voter slips for the first time in Rajasthan disponibil la: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/braille-enabled-evms-voter-slips-for-the-first-time-in-rajasthan/articleshow/66397274.cms>
52. Murillo De Oliveira Dias, André Teles, Vote in brazil and general elections 2018: are the pillars of democracy in danger, disponibil la https://www.researchgate.net/figure/Example-of-voting-machine-general-elections-2014-Source-TSE-2018-Electronic-voting_fig2_328415172
53. Faisal Mahmud, Asia Times, Bangladesh politics divided over election use of EVMs, disponibil la <https://asiatimes.com/2018/11/bangladesh-political-parties-divided-over-polls-use-of-evms/>

IV. Legislație electorală

54. Federal Law on National Council Elections (Regulations on National Council Elections 1992 – NRW), last amended 2016) disponibil la: https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/country/11
55. Electoral Code of Belgium (Version 31th of January 2014), disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/download/16218
56. Election Code of Bulgaria (2014, amended 2017), disponibil la <https://legislationline.org/taxonomy/term/24918>
57. Act of Law 247/1995 Coll., on Elections to Parliament of the Czech Republic and on change and amendment of other selected acts of law, as amended, disponibil la <https://www.psp.cz/en/docs/laws/1995/247.html>
58. Folketing Parliamentary Election Act of Denmark, disponibil la https://aceproject.org/ero-en/regions/europe/DK/denmark-parliamentary-election-act/at_download/file
59. Regulation on Building requirements arise from the special needs of disabled people Adopted on 29.05.2018 No. 28, disponibil la: <https://www.riigiteataja.ee/akt/131052018055>
60. Riigikogu Election Act disponibil la: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/514122020002/consolide>
61. The Election Act of Finland (1998, with amendment), disponibil la <https://constitutionnet.org/sites/default/files/Election%20Act%201998%2C%20%20amended%202004.pdf>
62. Code électoral, disponibil la https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070239/2022-12-09/
63. Basic Law for the Federal Republic of Germany (2012), disponibil la https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/SSRN_ID2805776_code1347760.pdf?abstractid=1501131&mirid=1&type=2
64. Federal Electoral Regulations of Germany Version as promulgated on 19 April 2002 (Federal Law Gazette I p. 1376), last amended by Article 10 of the Ordinance of 19 June 2020, disponibil la https://www.bundeswahlleiter.de/en/dam/jcr/e146a529-fd3b-4131-9588-8242c283537a/bundeswahlordnung_engl.pdf
65. Law on the Election of the *Saeima*, disponibil la <https://likumi.lv/ta/en/en/id/35261-law-on-the-election-of-the-isaeimai>
66. Postal voting instructions of the election of the Saeima approved by Decision No. 15 of the Central Election Commission of 26 May 2022, disponibil la <https://www.cvk.lv/en/legislation/postal-voting-instructions-of-the-election-of-the-saeima>
67. Law on Presidential Elections No XII-586 / 7 November 2013 – Lithuania, disponibil la <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=191fum7woo&documentId=efa46142a43b11e383c0832a9f635113&category=TAD>
68. General Election Act (Act XXI of 1991, as amended and supplemented), disponibil la <https://legislation.mt/eli/cap/354/eng/pdf>
69. Poland Election Code, 2011, disponibil la <https://www.globalwps.org/data/POL/files/Election%20Code%202011.pdf>
70. Law governing Elections to the Assembly of the Republic no. 14/79 of 16 May 1979, as ammended and supplemented, disponibil la <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/LeiEleitoralARen.pdf>
71. Act No. 333 in *Collection of Laws Of 13 May 2004 On Elections to the National Council of the Slovak Republic*, Section 30 (8), disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/country/49

72. Law on election to the National Assembly official consolidated text, 1992 (2017), Republic of Slovenia, disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/countrie/50
73. Ley Orgánica 5/1985, de 19 Junio, del Régimen Electoral General, Última actualización publicada el 07.07.2021 – Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado, disponibil la <https://www.boe.es/eli/es/lo/1985/06/19/5/con>
74. The Elections Act (2005:837), Suedia, disponibil la https://www.te.gob.mx/vota_elections/page/download/16173
75. Act of 28 September 1989 containing new provisions governing the franchise and elections (Elections Act), Olanda, disponibil la http://hrlibrary.umn.edu/research/Netherlands/Netherlands_Elections%20Act_1989am2009.pdf
76. Act XXXVI of 2013 on Electoral Procedure (last modified by Act CCVII of 2013 Art. 42-) Ungaria – disponibil la: https://europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Hungary/Hungary_Act%20on%20Electoral%20Procedure_2013.pdf
77. Canada Elections Act disponibil la <https://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/E-2.01.pdf>
78. The Constitution of the Republic of the Philippines disponibil la <https://www.officialgazette.gov.ph/constitutions/1987-constitution/>
79. Republic act no. 10366/2012 An act authorizing the commission on elections to establish precincts assigned to accessible polling places exclusively for persons with disabilities and senior citizens disponibil la <https://www.ncda.gov.ph/disability-laws/republic-acts/republic-act-no-10366-an-act-authorizing-the-commission-on-elections-to-establish-precincts-assigned-to-accessible-polling-places-exclusively-for-persons-with-disabilities-and-senior-citizens/>
80. Republic Act No. 8436/1997 An act authorizing The Commission on Elections to use an automated election system in the May 11, 1998 national and subsequent national and local electoral exercises, providing funds therefor and for other purposes, disponibil la <https://www.set.gov.ph/resources/election-law/republic-act-no-8436/>
81. The rights of persons with disabilities act, 2016, disponibil la https://legislative.gov.in/sites/default/files/A2016-49_1.pdf
82. The conduct or election rules, 1961, disponibil la <https://legislative.gov.in/sites/default/files/%282%29%20THE%20CONDUCT%20OF%20ELECTION%20RULES%2C%201961.pdf>
83. Electoral Code Republic of Macedonia (OSCE Unofficial Translation of the Electoral Code published in the Official Gazette 40/2006, consolidated version), disponibil la <https://www.refworld.org/pdfid/5b3f3e5c4.pdf>
84. Codul electoral al Republicii Moldova, Cod nr. 1381/1997, cu modificările și completările ulterioare, disponibil la <https://www.parlament.md/CadrulLegal/Codulectoral/tabid/153/language/ro-RO/Default.aspx>
85. Regulamentul cu privire la accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 4463/2016, cu modificările și completările ulterioare, disponibil la https://a.cec.md/storage/old_site_files/files/files/Legi/tabel_regulamente/Regulamentul%20privind%20accesibilitatea%20procesului%20electoral.pdf
86. Instrucțiunea cu privire la asigurarea infrastructurii secției de votare, aprobată prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2625/2014, cu modificările și completările ulterioare, disponibil la <https://a.cec.md/storage/ckfinder/files/Instrucțiunea%20cu%20privire%20la%20asigurarea%200infrastructurii%20sectiei%20de%20votare.pdf>

- 87.** Instrucțiune privind procedura de desfășurare a testării votului direct și secret pentru persoanele cu dizabilități de vedere în alegerile parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010, aprobată prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 3886/2010, disponibil la https://a.cec.md/ro/h-o-t-a-r-i-r-e-cu-privire-la-aprobarea-instructiu-2751_79051.html
- 88.** Electoral Act of Federal Republic of Nigeria No. 13, 2022 disponibil la: <https://placng.org/i/wp-content/uploads/2022/02/Electoral-Act-2022.pdf>
- 89.** The Electoral Commission, Handbook for polling station staff, disponibil la <https://www.electoralcommission.org.uk/sites/default/files/2022-03/Polling%20station%20handbook%20LGE%202022.pdf>
- 90.** US Department of Justice, Civil Right Division, Americans with Disabilities Act – ADA check list for polling places, disponibil la <https://archive.ada.gov/votingchecklist.pdf>
- 91.** Loi organique n° 2014-16 du 26 mai 2014, relative aux élections et référendums, telle que modifiée et complétée par la loi organique n° 2017-7 du 14 février 2017 et la loi organique n° 2019-76 du 30 août 2019, art. 131, disponibil la http://www.isie.tn/wp-content/uploads/2019/10/Recueil-des-textes-relatifs-aux-%C3%A9lections_Fr_2019.pdf
- 92.** Rezoluția Cabinetului de miniștri au Ucrainei nr. 962/2020 privind criteriile referitoare la accesibilitatea persoanelor cu dizabilități și a altor grupuri de populație cu mobilitate redusă în spațiile prevăzute comisiile electorale ale secțiilor de votare pentru organizarea activității și exercitarea votului, disponibil la <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-2020-%D0%BF#Text>
- 93.** Electoral Code of Ukraine, disponibil la <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20?lang=en#Text>
- 94.** Ley N° 19790/2019 Garantía para el ejercicio del derecho al voto de las personas en situación de discapacidad motriz, art. 1, disponibil la <https://www.corteelectoral.gub.uy/legislacion/legislacion/legislacion-electoral/ley-n-19790> accesat la 20.10.2022
- 95.** Ley No. 7.812 de 16 de Enero de 1925 modificada por la Ley no. 17.113, de 9 de Junio de 1999 y por ley 17.239 de 2 de Mayo de 2000 Ley de elecciones, art. 95, disponibil la <https://www.corteelectoral.gub.uy/legislacion/legislacion/legislacion-electoral/ley-n-7812-de-16-de-enero-de-1925-ley-de-elecciones>
- 96.** Anexa la Decizia nr. 1066/14.04.2021, Decretul Comisiei Electorale Centrale a Republicii Uzbekistan privind organizarea activității comisiilor de votare în cadrul alegerilor prezidențiale din Republica Uzbekistan disponibilă la: <https://lex.uz/docs/5529524>
- 97.** Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, cu modificările și completările ulterioare, disponibilă la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/55481>
- 98.** Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, cu modificările și completările ulterioare, disponibilă la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/78622>
- 99.** Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, disponibilă la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/168136>
- 100.** Legea nr. 208/2015 privind alegerea Senatului și a Camerei Deputaților, precum și pentru organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente, cu modificările și completările ulterioare disponibilă la: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/170037>
- 101.** Hotărârea Autorității Electorale Permanente nr. 44/2016 privind setul de condiții minimale pe care trebuie să le îndeplinească locațiile în care funcționează secțiile de votare, precum și dotarea minimală a acestora, disponibilă la https://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2016/11/0915-10-16_H44.pdf

V. Corespondența cu Ministerul Afacerilor Externe

- 102.** Adresa de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 771/06.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9171/06.07.2022
- 103.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 958/06.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9203/06.07.2022
- 104.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 853/07.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9303/06.07.2022
- 105.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. C54-22-92/11.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9469/12.07.2022
- 106.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 540/12.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9546/13.07.2022
- 107.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. C37-22-1229/13.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9616/14.07.2022
- 108.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 3091/14.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9687/15.07.2022
- 109.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 583/19.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9762/19.07.2022
- 110.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. C708-22-2090/21.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9882/22.07.2022
- 111.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9907/25.07.2022
- 112.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. C606-22-1057/22.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 9911/25.07.2022
- 113.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10035/27.07.2022
- 114.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. C124-22-731/27.07.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10058/28.07.2022
- 115.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1097/02.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10309/03.08.2022
- 116.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1045/03.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10387/04.08.2022
- 117.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. C49-22-777/05.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10444/05.08.2022
- 118.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1544/04.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10445/05.08.2022
- 119.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 2763/05.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10452/05.08.2022
- 120.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 518/05.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10454/05.08.2022
- 121.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1614/09.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10518/09.08.2022
- 122.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1985/09.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10595/10.08.2022
- 123.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1893/11.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10688/12.08.2022
- 124.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1113/16.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10783/17.08.2022
- 125.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 646/17.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10929/22.08.2022

- 126.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 2658/23.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11013/23.08.2022
- 127.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. C76-22-3168/22.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11022/24.08.2022
- 128.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 753/24.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11052/24.08.2022
- 129.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 3478/25.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11158/29.08.2022
- 130.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1251/26.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11159/29.08.2022
- 131.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1474/29.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11191/30.08.2022
- 132.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 2311/30.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11210/30.08.2022
- 133.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1512/31.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11246/31.08.2022
- 134.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1045/03.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 10387/04.08.2022
- 135.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11295/01.09.2022
- 136.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. C707-22-665/01.09.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11297/01.09.2022
- 137.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 969/30.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11300/01.09.2022
- 138.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 454/01.09.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11356/02.09.2022
- 139.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 398/01.09.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11357/02.09.2022
- 140.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 2855/01.09.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11358/02.09.2022
- 141.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 646/31.08.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11483/06.09.2022
- 142.** Adresă de răspuns a Ministerului Afacerilor Externe nr. 1358/06.09.2022, înregistrată la Autoritatea Electorală Permanentă cu nr. 11538/06.09.2022

VI. Alte surse bibliografice

- 143.** Electoral Psychology Observatory, Almanac of Electoral Ergonomics, disponibil la <https://www.epob.org/the-almanac/>
- 144.** Bruxelles 2018: accessibilité des élections aux personnes en situation de handicap, disponibil la https://elections2018.brussels/sites/default/files/2018-07/SPRB_BPL_Accessibilite-elections-PMR-2018_Web.pdf
- 145.** Ministerul de Interne al Republicii Franceze, Le vote des personnes handicapées, disponibil la <https://www.interieur.gouv.fr/Archives/Archives-elections/Comment-voter/Le-vote-des-personnes-handicapees>
- 146.** Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, Élections législatives 2022, disponibil la <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/elections-presidentielle-et-legislatives-2022?xtor=AD-3>

147. Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, FAQ du vote par internet, disponibil la <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-aux-francais/voter-a-l-etranger/elections-legislatives-2022/presentation-du-vote-par-internet/article/faq-du-vote-par-internet>
148. Federal Ministry of the Interior and Community, How Bundestag elections work, disponibil la <https://www.bmi.bund.de/EN/topics/constitution/electoral-law/bundestag-elections/bundestag-elections-node.html>
149. Citizens Information Board – Government of Ireland, Voting / Facilities for voters with disabilities, disponibil la https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/elections_and_referenda/voting/facilities_for_voters_with_disabilities.html#154bf4
150. Info-Handicap Luxemburg, Accessibilité des bureaux de vote en vue des élections européennes du 26 mai 2019, disponibil la <https://elections.public.lu/dam-assets/fr/accessibilite/Accessibilite-des-bureaux-de-vote.pdf>
151. Ministère de la Famille, de l'Intégration et à la Grande Région, Bilan du Plan d'action de mise en œuvre de la CRDPH 2012-2017, disponibil la <https://mfamigr.gouvernement.lu/dam-assets/publications/plan-strategie/handicap/2012-2017/Bilan-Plan-d-Action-2012-2017.pdf>
152. Portalul Guvernamental al Țărilor de Jos, secțiunea informații privind alegerile disponibil la <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/kiezers-met-beperking>
153. Portalul Comisiei Electorale Australiene, disponibil la <https://www.aec.gov.au/assistance/>
154. Portalul Elections Canada, disponibil la <https://www.elections.ca/content.aspx?section=vot&dir=spe/checklist&document=index&lang=e>
155. Portalul Departamentului Electoral din Singapore, Secțiunea „Elderly and voters with disabilities”, disponibil la https://www.eld.gov.sg/voters_mobility.html
156. Portalul Ministerului Dezvoltării Sociale și Familiei din Singapore, Secțiunea „Support For Persons With Disabilities In The Justice/Legal/Political System And In Emergency Situations”, disponibil la <https://www.msf.gov.sg/policies/Disabilities-and-Special-Needs/Enabling-Masterplans/Pages/Support-for-Persons-with-Disabilities-in-the-Justice-Legal-Political-System-and-in-Emergency-Situations.aspx>
157. Info-Handicap Luxemburg, Accessibilité des bureaux de vote en vue des élections européennes du 26 mai 2019, p.3 disponibil la https://drive.google.com/file/d/1edyK2ZLn_LY1nWR3kTQqe881TKMp934X/view
158. ACE Project, Voting Operations, Production of Ballot Papers-Ballot Paper Design, disponibil la <https://aceproject.org/ace-en/topics/vo/voc/voc02/voc02a>
159. <https://www.elections.ca/content.aspx?section=ele&dir=pas/43ge/spr/acc&document=outan&lang=e>
160. https://www.elections.ca/ele/pas/43ge/spr/acc/pdf/outan_e.pdf
161. <https://www.humanware.com/en-europe/home>
162. Citizens Information Board – Government of Ireland, Voting / Facilities for voters with disabilities, disponibil la https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/elections_and_referenda/voting/facilities_for_voters_with_disabilities.html#17dffd
163. Verified Voting, Voting equipment, disponibil la <https://verifiedvoting.org/votingequipment/>
164. Clear Ballot Group, ClearVote 2.1. ClearVote System Overview, disponibil la <https://www.coloradosos.gov/pubs/elections/VotingSystems/ClearVote2-1/documentation/clearVote/systemOverview.pdf>

165. Congressional Research Service, The Direct Recording Electronic Voting Machine (DRE) Controversy: FAQs and Misperceptions, disponibil la <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/RL/RL33190/6>

166. Departamentul de alegeri al San Francisco, Informații privind sistemul de vot, disponibil la <https://sfelections.sfgov.org/learn-about-voting-system>

Autoritatea Electorală Permanentă

Departamentul logistică electorală

Direcția tehnologii electorale - tehnologii.electorale@roaep.ro

Direcția resurse electorale – logistica.electoral@roaep.ro

București, decembrie 2022